

JOHN GALSWORTHY

A SÖTÉT VIRÁG

**ANGOLBÓL FORDÍTOTTA
HÁZSONGÁRDY GÁBOR**

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA, BUDAPEST

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2017
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5472-99-2 (online)
MEK-17411

TARTALOM
ELSŐ RÉSZ.
TAVASZ.
MÁSODIK RÉSZ.
NYÁR.
HARMADIK RÉSZ.
ŐSZ.

ELSŐ RÉSZ. TAVASZ.

I.

Holywellen ment végig azon a kora júniusi délután, rövid köpeny omlott karjára, sűrű, sötét haját nem fedte sapka. Középtermetű ifjú volt, testalkatra olyan, mintha két különböző fajtából származott volna: nehézkes az egyik, hajlékony, könnyed a másik. Arca is különös vegyülék volt, erőteljesen volt ugyan formálva, de kifejezése inkább lágy, elgondolkozó. Szeme erős fényű sötétszürke szem és nagyon sötét szempillák - mintha elnézett volna afölött, amit lát, úgyhogy szórakozott benyomást tett. Az ajka rendkívül gyorsan nyílt mosolyra; ilyenkor kivillant fogsora, amely fehér volt, mint egy négeré és különös szenvedélyes kifejezést adott arcának. Egy kicsit utána néztek az emberek, amint elhaladt mellettük - hiszen ezernyolcszáznyolcvanban megelőzte korát azzal, hogy nem viselt sapkát. Különösen a nők érdeklődtek iránta, észrevették, hogy nem vesz tudomást róluk, mintha inkább a távolba nézne és valamit szövögetne lelkében.

Vajjon tudta-e, mire gondol; vajjon tudomásul vette-e egyáltalában életének ebben a szakában, hogy milyen érdekesek és különösök a dolgok, főképen ott közvetlenül a látóhatár mögött - észrevette-e mindazt, amit látni és tenni fog, amíg elvégzi Oxfordot, ahol mindenki «nagyon tisztességes» és természetesen egészen «all right», de nem nagyon érdekes.

Lektorához indult, hogy felolvassa neki Oliver Cromwellről írott értekezését; s a várost hajdan övező régi fal tövében egy állatot vett ki zsebéből. Kis galamb volt; nagy elmélyedéssel figyelte mozdulatait, fürkésző kis fejét s egyre tapogatta rövid, széles újjáival, mintha pontosan rá akarna jönni, hogyan van alkotva. Milyen erős a háta! Nem csoda, ha szegény öreg Aeschilos kissé rosszúl lett, mikor a fejére esett egy ilyen madár. A régiiek rendesen ráhelyezték a világot, pagodavilágot talán, olyan emberekkel, állatokkal, fákkal, amilyenek gyámja kínai szobájában vannak kifaragva. Kedves fákat, állatokat készítenek a kínaiak, mintha azt hinnék, hogy lelke van mindenkinek és nemcsak arra valók, hogy az emberek megegyék, hajtsák őket vagy házat építsenek belőlük. Ó bár megengedné a Művészeti Iskola, hogy «fejből» mintázzon valamit az örökös másolás-másolás helyett! Mintha azt képzelnék, hogy veszedelmes lenne megengedni, hogy az ember maga gondoljon ki valamit magának.

Mellényéhez tartotta a galambot és hagyta, hadd kaparásszon, de mikor észrevette, hogy értekezésének sarkát csipkedi, visszatette zsebébe. Mit csinálna a lektor, ha tudná, hogy ez a madár itt van? Kissé oldalt hajtáná fejét és azt mondaná:

- Bizony, vannak dolgok Lennan, amikről nem is álmodtam bölcselkedésemben.

Ó igen, sok minden van, amiről nem álmodott az «öreg Stormer», aki olyan nagyon megremült minden szokatlantól s mintha mindig kinevetné az embert abbéli félelmében, hogy rajta ne nevéssenek. Sok ilyen ember van Oxfordban. Ostobaság! Az ember nem tehet semmi okosat, ha mindig attól fél, hogy kinevetik! Mrs Stormer egészen más; ő azért tesz valamit, mert - éppen eszébe jutott. De persze nem is angol, hanem osztrák és jóval fiatalabb, mint Stormer.

Közben a lektor házához ért és megnyomta a csengőt.

II.

Mikor Anna Stormer a dolgozó-szobába lépett, az ablaknál találta férjét. Kissé oldalt hajtott fejjel állott ott - magas, hosszúlábú alak volt csinos vászonruhájában, alacsony kihajtott gallért viselt (akkoriban még ez nem volt nagyon általános) s kék selyem nyakkendője - felesége kötötte - gyűrűn volt keresztülhúzva. Dudolt magában és jól ápolt újjaival csendesen verte az ablaktáblát. Nagy híre volt, hogy mennyit dolgozott életében, de az asszony sohasem kapta rajta semmiféle munkán ebben a saját házukban, melyet azért választottak ki maguknak, mert több, mint félmérföldnyire volt a kollégiumtól, amely magába foglalta a «kedves ifjú clownokat» - ahogy tanítványait nevezni szokta.

A férfi nem fordult hátra, - természetesen, nem szokta tudomásul venni, amit nem feltétlenül szükséges - de az asszony érezte, hogy észrevette őt. Az ablaknál álló székhez lépett és leült. A férj erre egy pillantást vetett maga körül és annyit mondott:

- Ó!

Csaknem csodálat volt ebben a hangban, egészen szokatlan jelenség nála, mert egynémely klasszikuson kívül, nem igen szokott semmit csodálni. Az asszony azonban tudta, hogy jól hat, ahogy ül, ahogy igazán csodaszép alakja érvényesül, napsugár fénylik barna haján és mélyenfekvő, jégszürke szeme felragyog a fekete szempillák mögött.

Olykor nagy megnyugvást érzett azon, hogy ilyen csinos maradt. Fokozott bosszúságot okozott volna, ha úgy érzi, hogy nem felel meg férje ízlésének. Arccsontja például túlságosan kiállott a férfi ízlése szerint, mintha ez jelképezné az asszony jellemében az övétől való eltérést, a gyors kétségbeesést, túlélénkséget, annak a bizonyos angol simaságnak a hiányát, ami mindig bántotta.

- Harold - sohasem fognak r-jei letompulni! - a hegyek közé szeretnék menni az idén!

A hegyek! Nem látta őket a San Martino di Castrozzia szezón óta, amely - éppen tizenhét éve - házasságukkal végződött.

- Nostalgia!

- Nem tudom, mi az, de honvágyam van. Elmehetnénk?

- Ha kedved van, miért ne? De az én életemből már kiesett a Cimone della Pala....

Az asszony tudta, elérte férje gondolatát. Semmi romantika. Milyen nagyszerűen vezetett akkor! Szinte imádta. Micsoda vakság! Milyen torzítás! Vajjon igazán ugyanaz a férfi áll most előtte világos, kételkedő szemekkel, már-már öszülő fejjel? Igen, a romantikának vége! És csendesen ült az asszony, az utcát nézte - a régi kis utcát; éjjel-nappal csak ezt látta. Egy alak bukkant most fel, a kapuhoz ért és csengetett.

Lágyan szólalt meg:

- Itt van Mark Lennan!

Érezte, hogy egy rövid pillanatra rajta nyugszik férje tekintete, tudta, hogy megfordult, hallotta, amint azt mormolja:

- Ó! az angyali clown!

És egész csendesen várta, hogy kinyíljék az ajtó.

Ott állott a fiú drága fekete hajával, félénk, szelíd komolysággal, kezében az értekezéssel.

- Nos Lennan, hát hogy van az öreg Kell? Hypokrita szellem, mi? Jöjjön közelebb, hadd essünk túl rajta.

Az asszony mozdulatlanul figyelte ablakmelletti ülőhelyéről a két alakot ott az asztalnál - a különös, bársonyos mély hangján olvasó fiút és férjét, amint hátratámaszkodva, egymáshoz szorította újjai hegyét, kissé féloldalt hajtotta fejét, ajkán ott lebegett a gyenge, gúnyos mosoly, amely sohasem ért el szeméig. Igen, bóbiskolt, elaludt, de a fiú nem vette észre és tovább olvasott. Aztán a végére ért és felnézett. Milyen szeme volt! Más fiú nevetett volna; de ő inkább szomorúnak látszott. Az asszony hallotta, amint ezt suttogja:

- Nagyon sajnálom, sir!

- Ó, Lennan, rajtakapott. Annyi bizonyos, hogy kimerített az iskolaév. A hegyek közé megyünk. Volt valaha hegyek között! Hogyan - soha? Velünk kellene jönnie, mi? Mit szólsz hozzá, Anna? Nem gondolod, hogy ennek a fiatalembernek velünk kellene jönnie?

Az asszony felállott és rábámult a két férfira. Igazán, jól hallott?

Aztán megszólalt - nagyon komolyan:

- Igen, azt hiszem jöhetne.

- Jól van; hadd vigyen most ő fel a Cimone della Pallára.

III.

Mikor elbúcsúzott a fiú és az asszony utána nézett az utcán, még egy pillanatig ott állott a nyitott ajtón beszűrődő fénysugárban s égő arcára szorította kezét.

Aztán betette az ajtót, homlokát az ablaktáblához szorította és nem látott semmit. Szíve hevesen dobogott. Újra és újra végig gondolta az imént lefolyt jelenetet. Mennyivel nagyobb volt jelentősége, mint amekkorának látszott.

Mindig *Heimweh*-je volt ugyan, különösen a nyári félév végén, de az idén mégis egészen más érzés kényszerítette, hogy ezt mondja férjének:

- A hegyek közé szeretnék menni!

Tizenhét éven át vágyódott a hegyekbe, minden nyáron, de nem szólt, az idén szólt, de már nem vágyódott utánuk. Csak éppen rájött hirtelen arra a különös valóságra, hogy nem óhajt Angliában élni. Ezért jött és kérte férjét, hogy mennének el. De miért mondta, hogy:

- Igen, azt hiszem, el kell jönnie! Hiszen éppen azért szeretett volna elmenni, hogy szabaduljon a fiúragondolástól. Különös lüktetés az élet, az öntudatos és a vakmerő között, furcsa, heves, fájó valami! Milyen rég volt, mikor először jött hozzájuk ebédre, hallgatagon, félénken, majd hirtelen elmosolyodva, mintha belülről fény gyúlt volna ki benne! Ezen a napon mondta ő utólag a férjének:

- Ó ez a fiú angyal!

Még egy esztendeje sincs - valóban a múlt októberi félév elején történt. Olyan más volt, mint az összes többi fiúk; nem mintha valami csodalény lett volna borzas hajával, rosszul szabott ruháival és okos szavával, de valami - valami másért! Hát igen - más volt, mert ő volt - ő - mert vágyódott rá, hogy két kezébe fogja fejét és megcsókolja. Olyan jól emlékezett arra a napra, mikor először lepte meg ez a vágyódás. Teát készített neki, a húsvéti félév elején történt; a fiú a macskát cirógatta, amely egyre hozzá sompolygott. Aztán azt mondta, hogy szobrász szeretne lenni, de gyámja ellenzi, nem is lehet természetesen szó róla, amíg nagykorú nem lesz. Az asztali lámpa rózsaszín fényt árasztott; a fiú evezéstől jött - nagyon hideg volt aznap - és arca égett; rendesen inkább sápadt volt. Aztán hirtelen mosolygott és így szólt:

- Ugye, ostoba dolog így várni valamire?

Akkor majdnem kinyújtotta karját, hogy ajkához vonja homlokát. Azt hitte, azért szeretné megcsókolni, mert olyan jó volna anyáskodni fölötte. Éppen anyja lehetne, ha férjhez megy tizenhat éves korában, de most már régóta tudja, hogy nem homlokát szeretné csókolni, hanem ajkát. Ott volt az életben - tűz a hideg, levegőtlen házban. Már szinte nehezen értette meg, hogyan lehetett meg annyi esztendőn át nélküle. Mennyire hiányzott a hathetes húsvéti szüenidőben; hogy feléledt három furcsa kis levelétől, félig-meddig félénk, félig bizalmas volt mindenik; megcsókolta őket és magánál hordta! És ő viszont hosszú, egészen korrekt epistolákat írt elég jó angolsággal. Még csak nem is sejtetett vele semmit, kimondhatatlanul felháborította az a gondolat, hogy a fiú megsejthetne valamit. Mikor megkezdődött a nyári félév, mintha az egész élet csak a rá gondolásból állott volna. Ha gyermeke, tíz évvel ezelőtt, életben marad, ha rettenetes halála - maga is majdnem belehalt - nem ölte volna ki belőle örökre a vágyat egy másik gyermek után; ha nem élt volna most már évek óta azzal a tudattal, hogy sehonnan sem várhat melegséget, hogy a szerelemnek örökre vége az ő életében; ha a világ legszebb régi városában magához ragadja az élet - talált volna erőt, hogy legyőzze érzelmét. De a világon semmi sem volt, ami levezesse azt az áramlatot. És mennyire duzzadt az életkedvtől, mennyire tudatában volt elpazarolt életterejének. Néha rettenetesen kínozza ez az érzés, a vágyódás az élet után - hogy valami levezetőt találjon energiájának. Hány százszor sétált egyedül ezekben az években. Megpróbált belefeledkezni a természetbe - rohant egyedül, futott az erdőkben, réteken át, ahol nem járt ember, így próbált megszabadulni a nagy ürességtől s próbált ismét úgy érezni, mint leány korában, mikor még előtte volt az egész világ. Nem hiába volt gyönyörű a termete, haja olyan fényesbarna, szeme olyan ragyogással tele. Sokféleképpen próbált szórakozni. Dolgozott a szegény-negyedben, zenélt, tevékenykedett, vadászott, aztán abbahagyta egyiket a másik után. Majd szenvedéllyel fogott mindenhez ismét. Ez egy bizonyos fokig segített is. De ebben az évben nem segített rajta semmi... Egy vasárnap gyónásról jött, de mégsem gyónt meg - szembenézett önmagával. Ez bűn, ki kellene irtani ezt az érzést - menekülnie kell a fiú elől, aki felzavarta lelkét. Ha nem cselekszik gyorsan, elsodorja az ár. Aztán megvillant a gondolat:

- Miért ne?

Végig kell élni az életet - nem csupán végig bóbiskolni ezen a furcsa kultúrhelyen, ahol a kor bele vette magát a vérbe. Az élet szerelemért van - hogy kiélvezzék! És már harminchat éves lesz a jövő hónapban!

Rettenetes soknak érezte. Harminchat év! Nemsokára öreg lesz, igazán öreg - és még nem ismeri a szenvedélyt. Az az imádat, amely hőst csinált a nála tizenkét évvel idősebb, előkelő külsejű angolból, aki meg tudta mászni a Cimone della Palat, nem volt szenvedély. Lehet, hogy talán szenvedéllyé válik, ha a férfi úgy akarja, de csupa formaság volt, jég, könyvhalmaz. Volt-e egyáltalában szíve, folyt-e vér ereiben? Volt-e valami életöröm ebben a túlságosan szép városban és a benne élő emberekben - itt, ahol még a lelkesedés is csak külsőségnek látszott, szárnyszegettnek. Minden olyan megállapodott volt itt, olyan meghamisított, mint maguk a kápolnák és zárdák. De mégis, így érezni egy fiú iránt - aki még hozzá olyan fiatal, hogy a fia lehetne! Milyen - szemérmertlenség! Ez a gondolat kínozza, ettől pirult el sötétben, mikor álmatlanul feküdt éjjel. És kétségbeesetten imádkozott - mert vallásos volt - imádkozott, hogy megtisztuljon, hogy a szent anyai érzés adassék meg neki, csak ez az édes érzés töltse el; megtenne mindent, elszenvedne mindent érte, az ő javáért. Az ilyen hosszú imák után megnyugodott, elkábult, mintha valami csillapítószert vett volna be. Néha órákig is eltartott ez az állapot. Aztán rázúdult ismét minden. Sohasem gondolt arra, hogy a fiú is szerethetné; ez - természetellenes lenne. Miért is szeretné? Nagyon szerény volt ebben a tekintetben. Azóta a vasárnap óta, hogy elkerülte a gyóntatószéket, egyre azon töprengett,

hogyan szabadulna meg a vágyakozástól, amely már felülmulta erejét. És kieszelt egy tervet - hogy visszakönyörgi magát a hegyekbe, visszamegy oda, ahol belépett életébe a férje, megpróbálja, hátha ott kihál ez az érzés lelkéből. Hogyha nem, megkéri, hagyja ott népe között hazájában. És most az örült - ez az elvakult örült - ez a magasabb rendű bolond - szatirikus mosolyával és örökös gyámkodásával, arra kényszeríti, hogy halomra döntse tervét. Nos, hadd viselje a következményeket, ő megtette a magáét. Kiélvezi a boldogságnak ezt az egyetlen lehetőségét, még ha azt jelentené is, hogy ott kell maradnia örökre és soha többé nem láthatja a fiút.

Amióta ott állott a homályos hallban, ahol a rothadó fa szaga terjengett mindig a levegőben, még ha ajtó, ablak csukva volt is, egész testében remegett a titkos boldogságától. Vele lesz a hegyekben, megmutatja neki is az összes, csodálatos, csillogó, meg szürke sziklákat, megmásszák együtt a csúcsokat és meglátják az alattuk elterülő világbirodalmakat; bejárják együtt az Alpok fenyveserdeit. Milyen illatosak a fák, a virágok, ha forrón süt rájuk a nap. Majd július elején és most még csak június tizedike. Vajjon megéri azt az időt? Nem mennek ezúttal San Martinóba, hanem inkább Cortinába - valami új helyre, ahol nincsenek emlékei.

Eljött az ablaktól és egy virágcsokorral babrált. Hallotta a férje közeledését gyakran jelző dudorászást, mintha figyelmeztetni akarná a világot, hogy szedje össze magát, mielőtt megérkezik. Most, hogy boldog volt, melegséget, barátságot érzett iránta. Ha nem akarna örömet szerezni, nem adta volna beleegyezését az utazáshoz. Eközben a férfi kettésével ugrált lefelé a lépcsőn, mint mikor nem akarta, hogy pedagógusnak lássék. Az asszony már jól ismerte ezt a szokását. Elvette a fogasról kalapját és félig felesége felé fordulva, szólt:

- Kellemes fiú ez a Lennan; remélem, nem lesz terhünkre.

Mintha valami mentegetőzés lett volna hangjában, bocsánatkérés az impulzív meghívásért. És az asszonyt ellenállhatatlan nevetési vágy fogta el. Hogy palástolja, mentegesse, odafutott férjéhez, addig húzta kabátja kihajtóját, amíg arca elérhető távolba került és megcsókolta orrahegyét. A férfi ott állott, nézte, fejét kissé oldalt hajtotta és egész kicsit felhúzta szemöldökét.

IV.

A fiatal Mark már talpon volt ugyan, mikor halk kopogást hallott ajtaján, de még álmosan öltözködött - olyan kellemes volt elnézni a hegyeket, amint ott feküdtek a reggeli fényben, mint valami hatalmas állatok. Az ott, amelyiket meg akarták ma mászni, mintha fejét éppen felemelte volna első lábáról és milyen messzinek látszott! Kinyitotta kissé az ajtót és kisúgta:

- Késő van?

- Öt óra. Még nincs kész?

Milyen durvaság így várakoztatni valakit! És egy szempillantás alatt lenn termett az ebédlőben, egy álmos lány éppen behozta a kávéját. Csak Anna volt lenn. Lenkék nyitott nyakú ingblúzt viselt, rövid, zöld szoknyát és kis, szürkészöld posztókalapot, fekete kakastollal. Miért nincsenek mindig ilyen csinosan öltözve az emberek és miért nem ilyen szépek! És azt mondta Mark:

- Milyen csinos ma, Mrs Stormer!

Az asszony sokáig nem felelt, úgyhogy a fiú már azon töprengett, vajjon illetlenség volt-e ilyesmit mondani. De igazán csak úgy sugárzott az asszonyról az erő, a frissesség és olyan boldognak látszott.

A hegyről le fenyőerdőkön keresztül mentek a patakhöz. Majd keresztül a hídon, hogy aztán lekaszált mezőkön át kanyarodjanak felfelé egy ösvényen. Hogy is lehetséges, hogy Mr Stormer ágyban tölt ilyen reggelt! A kék vászon-szoknyás parasztlányok már halmokba gyűjtötték, amit a férfiak lekaszáltak. Az egyik, aki ott a mező szélén gereblyélt, megállott és bátortalanul intett feléjük. Madonna arca volt, nagyon nyugodt, komoly és kedves, finoman ívelt szemöldökkel - tiszta öröm volt látni ezt az arcot. A fiú visszanézett rá. Még sohasem volt távol Angliától és mindent különösnek, nagyszerűnek látott. A hegyilakokat hosszú, széles égett-barna faerkélyeikkel és alacsony, a faltól messze kiugró ereszeikkel, a paraszt asszonyok széles ruháit, a barátságos kis krémszínű teheneket, tömpe, füstösszürke orrukkal. Még a levegő is újszerű volt, ez a pompás, meleg izzó szellő, amely olyan könnyedén lengett, mintha megfagyott csend felszínén lebegne; és a hegyek lábánál olyan különösen kedves volt minden hely, - gyanta-illat, vízi fenyőfa-szag és a mezei virágok, meg füvek illata. De legmeglepőbb volt az új érzés lelkében - valami büszkeség, a fontosság érzete, valami különös vidámság, hogy egyedül lehet vele, kiválasztott társa - egy ilyen szépségnek.

Elhagytak mindenkit, aki velük egy úton zárandokolt - hatalmas, beretvátlan germánokat, átszíjazott kabátjukkal, amint súlyos alpesi botokat vonszoltak maguk után, zöldes útizsákokat cipeltek hátukon, konokul egyforma léptekkel haladtak és morogtak, amint Anna elhaladt mellettük a fiúval:

- *Aber eilen ist nichts!* (Nem való sietni!)

De azok ketten nem győztek eléggé sietni, hogy lépést tartsanak jókedvükkel. Nem igazi hegymászás volt ez tulajdonképpen - csak éppen tréningből mentek fel a Nuvolan tetejére, felértek még délelőtt és csakhamar vissza is fordultak, nagyon éhesen. Mikor betértek a Cinque Torre Hütte kis ebédlőjébe, egy angol kiránduló társaságot találtak már az asztalnál. Omlettet fogyasztottak és valami halvány felismerésképpen volt a tekintetükben, ahogy Annára néztek, de tovább beszélgettek azon a bizonyos félig bágyadt precíz hangon egész keveset, de élesen ropogtatva a hangokat, mintha eltökélt szándékuk volna, hogy nem tűrik a nyújtást, de úgyhogy mégis érezhető legyen. Legtöbbnek messzelátó lógott a nyakában és fotografáló gépek tarkáltak itt-ott szerte a szobában. Nem hasonlítottak valójában egymáshoz arcban, de mindeniket egész különös lefelebiggyesztett mosoly jellemezte és egyformán húzták fel szemöldökeiket, amiből meglátszott, hogy ugyanegy faj képviselői. Legtöbbjének foga is előreállott kissé, mintha lefelé biggyesztett szájuk előre tolta volna fogsorukat. Úgy ettek, mint akik megvetik az alsóbbrendű érzékeket és jobban szeretik, ha nem kényszerülnek ízlelni és szagolni.

- A hôtélünkben valók - súgta Anna és piros bort meg *snitzlit* rendelt, azután leültek mindketten. Most érdeklődött a hölgy, aki az angol társaság központjának látszik, hogy vajjon Mr Stormer hogy érzi magát - reméli, nem beteg? Nem? Csak lusta? Igazán! Azt hitte, hogy hegymászó. A fiúnak úgy rémlett, hogy nem egészen helyeslik őket. A beszélgetést továbbra is a nő vitte, meg egy gyűrött galléros és egy rövid, sűrű ősz szakállú férfi, sötét Norfolk-kabátban. Ha a társaság valamelyik fiatalabb tagja szólalt meg, megjegyzését ívben felhúzott szemöldökkel és becsukott szempillákkal fogadták, mintha azt akarták volna mondani:

- Nagyon sokat ígérő, valóban!

- Soha életemben semmi sem okozott olyan kinszenvedést, mint annak a megfigyelése, mennyire hajlamos az emberi természet a megmerevedésre - a társaság központjában álló nő beszélt és valamennyi ifjú arca fel-le rándult, mintha helyeslésüket akarnák kifejezni.

Mennyire hasonlítanak - gondolta a fiú - a gyöngytyúkhhoz keskeny fejükkel, meredek vállukkal és szürke kockás kabátjukkal!

- Ó! kedves lady - a gyűrött galléros gentleman szólalt most meg - önök regényírók mindig lecsepülik az annyira értékes egyöntetiséget. A mi időnk szomorúsága éppen a kételkedő szellemben rejlik. Sohasem volt annyi forradalom, mint mostanság, különösen az ifjúság körében. Az egyéni ítéletet alapul elfogadni, súlyos szimptomája a nemzeti elfajulásnak. De ez nem jó téma.

- De igenis jó téma. Rendkívül kell, hogy érdekelje az ifjúságot.

Ismét felhúzódott az ifjak arca és lassan vonogatták jobbra-balra.

- Kedves lady, mi igen könnyen befolyásoltatjuk magunkat a dolgokban rejlő érdekesség által annak megítélésében, hogy valaminek megvitatása mennyire hasznos. Tűrjük, hogy feljebb, egyre feljebb kerekedjék bennünk az ilyen gondolkozás, amíg végül behálózza és megbénítja hitünket.

Az egyik ifjú hirtelen közbekiáltott:

- Madre! - aztán elhallgatott.

- Azt hiszem, nem vádolhatnak túlzással, - ismét a hölgy beszélt, - ha azt állítom, hogy az ilyen gondolkozás csak akkor veszedelmes, ha a még éretlen elme igen elnéző iránta; ha a kultúra nem adhat semmit számunkra, akkor ne legyen kultúránk; de ha a kultúra valóban olyan, amilyennek én képzelem: elengedhetetlen, akkor el kell fogadnunk a veszedelmeket is, amelyeket magával hoz.

Az ifjúság ismét rángatta arcát és a két ifjú közül az ifjabbik azt mondta:

- Madre!

- Veszedelmeket? Veszedelem fenyegeti a kulturált népeket?

Ki mondta ezt? Minden szemöldök felfelé rándult, minden száj lekonyult és csend lett. A fiú társnőjére bámult. Milyen különös hangon vetette oda e néhány szót. Mintha valami különös fény is lobbant volna fel szemében. Aztán megszólalt a kis ősz szakállú férfi és halk szava keményen, acélosan csengett:

- Emberek vagyunk mindnyájan, kedves asszonyom!

A fiú érezte, hogy a szíve nagyot dobban, amint Anna felnevet. Éppen, mintha azt mondta volna:

- Ó, de ön nem, - az bizonyos! - És felállott, hogy Anna után siessen az ajtó felé.

Az angol társaság ismét beszélgetni kezdett - az időről.

Azok ketten egy darabig szótlantul mentek jó messze a «házikótól», aztán megszólalt Anna:

- Magának nem tetszett, hogy nevettem?

- Azt hiszem, megbántotta őket.

- Meg is akartam azokat az - angol Tökélyeket! Ó, ne haragudjék. Ők voltak az angol Tökélyek, mindenik külön-külön. Nem igaz?

Az asszony olyan erősen nézett a fiúra, hogy annak arcába szökött a vér és valami szédülés-félét érzett, mintha előre húzná valaki.

- Nincs azoknak vérük. Az a hang! Az a gögös tekintet, amivel végigmérik az embert. Jaj, mennyire jól laktam velük. Az az asszony a Liberalismusával egy hajszállal sem jobb a többinél. Gyűlölöm őket!

A fiú is szerette volna gyűlölni őket, minthogy az asszony gyűlölte, de csak mulatságosaknak találta valamennyit.

- Nincs azokban emberiség. Nem tudnak *érezni*! Egyszer majd megismeri őket. Akkor majd nem fogják mulattatni.

Tovább folytatta csendes, szinte álmodozó hangon.

- Miért jönnek ide? Milyen ifjú itt minden, milyen meleg és jó itt künn. Miért nem maradnak a kultúrájuknál, ahol nem tudja senki, mi a fájdalom, éhezés, ahol nem dobognak a szívek. Érezni!

A fiú nagy zavarában nem tudta volna megmondani, vajjon az asszony szívében, vagy a saját kezében lüktetett annyira a vér. Boldog volt-e, vagy szomorú, mikor az asszony elengedte kezét?

- Eh mit! Nem ronthatják el a szép napunkat. Pihenjünk egy kicsit.

Egész csomó hegyi szegfű virult a fenyves szélén, ahol ültek, rojtozott szélű, pompás illatú virágok és az asszony felállott, hogy szedjen belőlük. De a fiú ott maradt, ahol volt és különös érzések ébredtek lelkében. Az ég kékje, a fenyők puha zöldje, a hegyek már nem ugyanazok voltak szemében, mint kora reggel.

Az asszony visszajött, egész csomó szegfűt hozott kezében, széjjeltárta újjait és lehullatta őket. A fiú arcára, nyakára omlottak. Soha ilyen csodás illat, soha ilyen különös érzés! Hajába tapadtak, homlokára, szemére, egyik éppen ajka szélén akadt meg és a fiú felnézett az asszonyra a rojtos szirmok között. Valami vadság lehetett szemében, valami abból az érzésből, ami szívét kínozza, mert a mosoly elhalt az asszony ajkán; tovább ment és elfordított fejjel állott meg. A fiú zavartan, szomorúan szedte össze a szétszórt virágot és csak akkor állt fel, mikor felszedett minden egyes szálat és odavitte bátortalanul az asszonynak, amint ott állott és belebámult a fenyőerdő sűrűjébe.

V.

Mit tudott ez a fiú az asszonyokról, ami megértette volna vele a dolgot? A gimnáziumban nem látott nőt, úgyhogy beszélhetett volna vele és Oxfordban csak ezt az egyetlenegy. Otthon szünidőben nem látott mást, mint nővérét, Cicelyt. Gyámjának két szenvedélye volt: a halászat, meg szülőhazájának régiségei és ezek távol tartották a társasélettől; úgy hogy devonshirei kis villája, fekete tölgyburkolatával, a folyó partján húzódó elvadult kőfallal körülvárt parkjával évről-évre ment maradt minden női szoknyától, nem fordult ott meg más, mint Cicely meg nevelőnője, az öreg Miss Tring. Természetes, hogy a fiú félénk volt. Igazán semmisem volt majdnem tizenkilenc éves multjában, ami segítségére jöhetett volna. Nem tartozott azon ifjak közé, akik mindig hódításra gondolnak. Magát a hódítás gondolatát közönségesnek, alacsonyrendűnek, borzasztónak találta. Nagyon sok jelnek kell rámutatnia, amíg ráeszmél, hogy egy asszony szerelmes belé, különösen az, akire felnéz, akit olyan csodaszépnek lát. Mert minden szépség előtt meghajolt és magát fatuskónak gondolta mellette. Az életnek ezt a részét öntudatlanul szentnek érezte, amelyhez csak remegve szabad közeledni. Minél jobban nőtt az asszony iránti csodálata, annál remegőbb, bátortalanabb lett. Éppen ezért megdöbrent az egyetlen szenvedélyes pillanat után, mikor olyan édes illatú virágokat szedett az asszony és ráöntötte őket és amint egymás mellett lépkedve hazafelé mentek, hallgatagabb volt, mint máskor, bizalmatlan a lelkében rejlő mélységek iránt.

Ha felzavarta a fiú szívét, amely nem ismerte még a nyugtalanságot, mi lehetett az asszonyban, amely olyan régen óhajtotta már ennek a zavarnak a pirkadását. És az asszony is hallgató volt.

Egy templom nyitott ajtaja előtt haladtak el a falu szélén. Az asszony azt mondta:

- Ne várjon meg, - bemegyek ide egy kicsit.

Bent az üres félhomályban egy fekete kendős nő térdelt - csodálatos mozdulatlanságban. A fiú szeretett volna ott maradni. Ez a térdelő alak! A félhomályba beszűrődő napsugarak mosolya! Addig ödögött künn, amíg megláthatta Annát, ahogy letérdelt a csöndben. Vajjon imádkozik-e? Ismét olyan heves érzése támadt, mint mikor azt nézte, ahogy virágot szedett. Olyan gyönyörű volt, amint ott térdelt! Alacsonyrendű ilyet érezni, mialatt valaki imádkozik és sietve indult tovább az úton. De az éles, édes, makacs érzés nem tágított. Behunyta szemét, hogy megszabaduljon az asszony képétől - és abban a pillanatban tízszer élesebben látta, érzése tízszeresen erősödött. Felment a hotelba, ott a terraszon ült lektora. Milyen különös, egy cseppet sem jött zavarba, mikor meglátta. Akárcsak a hotel-portás lett volna. Stormer valahogy nem számított, mintha nem is akarta volna, hogy számbavegyék. Különben is, olyan öreg volt már - majdnem ötven éves!

Az öreg férfi jellegzetes pózban ült, kezét norfolkkabátja zsebébe dugta, egyik vállát kissé felhúzta, fejét egész kicsit féloldalt hajtotta, mintha éppen gúnyolni készülné valamit. Megszólalt, mikor Lennan feljött és mosolygott. De nem a szemével.

- Nos, fiatalember, hát hol hagyta a feleségem?

- A templomba, sir.

- Ó! Így kívánta? Lejárta a lábát vele? Nem? akkor sétáljunk és beszélgessünk egy kicsit.

A fiú egészen természetesnek találta, hogy így le-feljárkáljanak és beszélgessenek az asszony férjével, ez még csak nem is érintette új érzéseit. A legkisebb szégyenkezést sem váltotta ki belőle miatta. Csak éppen csudálkozott, hogyan mehetett ehhez az emberhez. Egész távoli akadémikus jellege volt csudálkozásának, mint ahogy régebben csudálkozott, hogyan játszhatik húga babával. Ha még valami más érzése is volt, legfeljebb az, hogy úgy vágyódott el innen, le a dombról, vissza a templomhoz. Hidegnek, elhagyatottnak látott mindent az együtt töltött, hosszú nap után - mintha ott hagyta volna önmagát - fenn, amint órák hosszat sétált vele, vagy mellette hevert a napon. Miről beszélt az öreg Stormer? Hogy mi volt a különbség a görögök és rómaiak felfogásában a becsületről. Mindig a multban járt - úgy látszik, azt gondolta, a jelen rossz forma. És a fiú megszólalt:

- Találkoztunk néhány angol Grundyval, sir, a hegyekben.

- Igen? Valami különösebbek?

- Némelyik nagyon felvilágosodott volt, mások kevésbé; de azt hiszem, igazában mind egyformák.

- Értem. Úgy hiszem, azt mondta Grundyk?

- Azt sir, innen a hôtélből valók. Mrs Stormer adta nekik ezt a nevet. Igazán olyan Tökéletesek.

- Úgy?

Volt abban valami szokatlan, ahogy ezt a rövid szót kimondotta. És a fiú ránézett - most először érezte úgy, mintha igazi férfi állana előtte. Aztán arcába tolult a vér, mert megérkezett az asszony! Vajjon feljön-e hozzájuk? Milyen nagyszerű színben volt, milyen napbarnított és

járása olyan, mintha éppen most indulna útnak! De bement a hotelbe; még csak feléjük sem fordította fejét. Talán megbántotta, megsértette? Bocsánatot kért és elsietett a szobájába.

Ott állott ismét az ablakban, ahonnan reggel a hegyeket nézte, ahogy mint valami oroszlánok, feküdtek a hajnalfényben és belebámult a magas láthatár mögött lemenő napba. Mi történt vele? Olyan másképen érezte magát, annyira teljesen másképen. Egész más világban volt. És valami egész különös érzés lepte meg, mintha ismét virágok hullottak volna arcára, nyakára, kezére, érezte puha, rojtos végük csiklandozását, tapadó illatuk édességét. És mintha hallotta volna az asszony szavát.

- Nézze! - És mintha ismét ott érezte volna szívét dobogni keze alatt.

VI.

Anna nem imádkozott ott egyedül a feketekendős alakkal a néma templomban. Amint ott térdelt csak a felzúdulás fájó érzése uralkodott lelkében. Miért dobta a *Sors* ezt az érzést a szívébe, miért gyújtott hirtelen fényt életébe, ha Isten megtagadja tőle, hogy kiélvezze. Néhány hegyi szegfű övében maradt, illata ráfeküdt lelkére, harcba szállt korral, tömjénnel. Amíg ott voltak ingerlő voltukkal, emlékeztetésükkel, imádság nem jött ajkára. De vajjon akart-e imádkozni? Kívánta-e magának ennek a szegény, feketekendős léleknek a hangulatát, aki egy hajszálnyit nem mozdult, mióta figyelte, aki olyan tökéletesen megfeledezett saját, alázatos énjéről, hagyta, hadd szálljon el az élet belőle és a megsemmisülés megkönnyebbülését érezte. Igen, igen! mi lenne, ha ilyen munkás élete volna, olyan kevésbé izgalmas napról-napra, óráról-órára, hogy az elképzelhető legnagyobb élvezet legyen itt térdelni elmélyedt megmerevülésben. Csodaszép látvány volt, de szomorú. És valami nagy vágyódás ébredt Annában, hogy odamenjen szomszédnőjéhez és így szóljon:

- Mondja el a baját, asszonyok vagyunk mindketten.

Talán fiát vesztette el vagy szerelmét, vagy nem is szerelmét, csak illúzióját? Ó! Szerelem... Miért szoruljon el a lélek, miért hervadjon el lassanként az erőteljes, életvidám test a szerelem utáni vágyakozástól? Nincs elég sok szerelem ebben a nagyvilágban, hogy neki Annának is jusson egy kevés? Nem ártana vele senkinek, mert tudná, mikor elég; bizonyára volna benne annyi büszkeség és jóézés, hogy akkor eleressze. Mert, természetesen, a férfi megunná. Az ő korában már legfeljebb néhány évig tudna megtartani egy férfit - talán csak hónapokig. De vajjon megtartja-e egyáltalában? Az ifjúság olyan kegyetlen - nincs szíve! És aztán eszébe jutott a fiú szeme - amint zavartan, majdnem vadul nézett fel rá - mikor rászórta a virágokat. Valami örületféle szállotta meg erre a visszaemlékezésre. Egy pillantás, egyetlen érintés és a fiú akkor magához ragadja. Bizonyos volt benne és mégis alig merte elhinni, olyan sokat jelentett számára. És hirtelen olyan brutálisnak, olyan méltatlannak érezte a kint, amelyen keresztül kell mennie, bármi történjék is! Felállott. Egyetlen fénysugár vetődött még be a templomajtón, talán egy yardnyira esett a térdeplő falusi asszonytól. Anna elnézte. Vajjon beljebb lopózik és megérinti vagy letünik a nap a hegyek mögött és eltünik a nyár? A feketekendős asszony, mit sem sejtve, tovább térdelt, mozdulatlanul. És a sugár lassan tovább kúszott.

- Ha megérinti, szeretni fog, hacsak egy órára is, ha eltünik előbb...

És a sugár tovább kúszott. A fénysáv a maga sötét nyomdokával, táncoló porszemeivel, vajjon igazán a *Sors* hordozója volt-e igazán jövőmondója a Szerelemnek vagy a Sötétségnek? És lassan kúszott tovább a sugár és feljebb került, ahogy a nap lejjebb hanyatlott, besugározta a lehajtott fejet, fölötte lebegett aranyos ködével, tovább suhant - és hirtelen eltűnt.

Anna bizonytalanul, elvakult szemmel lépett ki a templomból. Nem is tudta volna megmondani, miért haladt el egyetlen pillantás nélkül férje és a fiú mellett, talán mert a megkínzott nem köszönti megkínzóit. Mikor szobájába ért, halálos fáradtság lepte meg, ágyára dült és majdnem abban a pillanatban elaludt.

Valami hang keltette fel, megismerte férje halk, «rat-tat» kopogását és nem felelt. Egészen mindegy volt neki, hogy bejön-e vagy nem. A férfi nesztelenül lépett be. Ha az asszony nem árulja el, hogy ébren van, nem költi fel. Csendesen feküdt és nézte, ahogy férje lovagolva ült a széken, összekulcsolt karokkal, állát kezére támasztva és szemét ráfüggesztve. Szempilláinak fátylán át öntudatlanul úgy rendezte, hogy csakis a férfi arcát lássa tisztán - teljes intenzitással lássa, éppen mert olyan különösen elzárkózik előle. Egy cseppet sem szégyelte ezt a kölcsönös fürkészést, amelyben olyan határozott előnye volt. A férfi sohasem mutatta, mi lakik benne, sohasem leplezte le, mi van a ragyogó, szatirikus szemek mögött. Most talán meglátja! És ott feküdt és olyan intenzív, izgatott elmélyedéssel nézte, ahogy a kis vadvirágokat nézik nagyítóüvegen keresztül, hogy megfigyeljék jelentéktelenségüket a melegházi virágok alakjához és fontosságához viszonyítva. Agyában ez a gondolat motoszkált. Most valódi énjével néz, mert semmi oka sincs, hogy védekezzék ellenem. Szeme eleinte szokott vidámságába burkolózott, egész arca megszokott, kellemes alakját öltötte fel; aztán lassanként annyira megváltozott, hogy alig ismert rá. Ez a kellemesség, vidámság eltűnt attól, ami mögötte volt, mintahogy a harmat szétfolyik a fűvön. És az asszony lelke összehúzódott, mintha egygyé olvadt volna azzal, amit látott - egész jelentéktelen lett, semmi. Igen, olyan arccal nézte, mint ahogy az értelmetlent, tehát elhanyagolhatóat nézik; valamit, aminek nincs lelke; mint valami más, alacsonyabb rendű fajtát, ami iránt férfi nem nagyon érdeklődik. Arca olyan volt, mint egy végső következtetés néma bevallása, olyan határozott, benső vallomás, hogy igazán agyveleje legmélyéről kellett kisugároznia - ösztönszerűen, megmásíthatatlanul. Ez volt igazi énje! A nőt megvető férfi. Az asszony első gondolata volt: És ez az ember megházasodott - milyen csapás! Második gondolata: Ha ő így érez, bizonyára így érez ezer meg ezer férfi. Hát igazán olyanok vagyunk én meg a többi asszonyok, amilyeneknek gondolnak? A férfi tekintetében rejlő meggyőződés - ez a gyökeres, vérbeli meggyőződés - átragadt az asszonyra is és egy pillanatra, legyőzötten megadta magát. Aztán olyan hévvel zúdult fel ellene elméje, vére annyira felkorbácsolta, hogy alig tudott csendesen feküdni. Hogyan merészel így gondolkozni róla - hogy semmi, egy csomó léleknélküli, megmagyarázhatatlan szeszély, hangulat meg érzékiség? Ezerszer is nem! *Ő maga* a lélek nélkül való, a száraz, istentagadó, aki beteges felsőbbségében így meg tudja tagadni feleségét és vele együtt az összes asszonyokat! Ebben a tekintetben benne volt, milyennek látta a férfi az asszonyt: felöltöztetett baba, rajta a felírás: lélek, szellem, jog, felelősség, méltóság, szabadság - mindmegannyi üres szó. Aljasság, rettenetes, hogy így látja őt! És ijesztő harc dúlt lelkében, hogy felkeljen és kikiáltsa mindezt, de tudatára ébredt, hogy ostobaság lenne, önmagához méltatlan, sőt örülség, ha kimutatná, hogy megértette, amit a férfi sohasem vallana be és meg sem értené, hogy elárulta előtte. Aztán egy adag cinizmus jött segítségére. Milyen különös is a házaset: hogy ennyi évig élt vele és sohasem tudta, mi rejlik szíve mélyén. Most az az érzése volt, hogy ha odamenne hozzá és azt mondaná:

- Szeretem ezt a fiút! - csak éppen lebiggyesztené szája szélét és legszatirikusabb hangján annyit mondana:

- Igazán! Nagyon érdekes! - és egy jottányival sem változnának meg róla táplált gondolatai; csak megerősödne hitében, hogy az asszony számba sem veendő, érthetetlen, valami különös, alacsonyabb rendű állat és valójában nem is érdekli őt.

És mikor az asszony már éppen azt érezte, hogy nem bírja ki tovább, felállott a férfi, lábujjhegyen az ajtóig ment, nesztelenül kinyitotta és kiment a szobából.

Abban a pillanatban, hogy kint volt, felugrott az asszony. Oda volt tehát láncolva valakihez, akinek szemében sem ő, sem más asszony nem számít. Úgy érezte, hogy valami majdnem szent fontosságú, megismerésre bukkant, megtalálta annak a valaminek kulcsát, ami megdöbbszentő, reménytelen volt házasesetében. Ha a férfi valóban, teljes szívéből megveti őt titokban, akkor az egyetlen érzés, amivel egy ilyen száraz, szűk látkörű, alapvetően ostoba embernek tartozik: a megvetés. De tisztában volt azzal, hogy a megvetés nem dönti meg mindazt, amit férje arcában látott; áthatatlanul be volt falazva bölcs, makacs felsőbbbségi tudatába. Örökre el volt bástyázva tőle, az asszony mindig csak az ostromló maradhat. De különben - mit bánja most már?

Máskor rendkívül gyors volt az öltözködéssel, nem sokat törődött vele, de akkor este sok időt töltött toilettjével. Arcát erősen lesütötte a nap és sokáig tünődött, vajjon eltakarja-e puderral, vagy törödjék bele cigányos színébe. Végre is beletörődött, mert úgy találta, hogy szeme annál jegesebb kék lesz, fekete pillái alatt és haja különösen érvényesül meglepő csillogású lángvörösségében.

Mikor megszólalt az ebéd gong, nem kopogtatott be rendes szokása szerint férje ajtaján és egyedül ment le.

A hallban észrevette a hegyilakbéli angol társaság néhány tagját. Egyik sem köszöntötte, hirtelen nagyon érdekelte őket a barométer, de az asszony érezte, hogy erősen nézik. Leült és várt, és egyszerre tudta, hogy most a fiú jön arra a terem másik végéből, mintha álmában járna. Nem szólt semmit. De hogyan nézett! Anna szíve hevesen dobogott. Ez hát az a pillanat, amelyre olyan régóta áhitozik? És ha igazán eljött, szabad-e megragadnia? Aztán látta, hogy férje lejön a lépcsőn, látta, hogy üdvözlí az angol társaságot, hallotta, hogy rákezdnek elnyujtott beszédjükre. Felnézett a fiúra és hirtelen megszólalt:

- Szép nap volt?

Olyan nagy gyönyörűsége telt benne, hogy ilyen tekinteteket rögzíthet a fiú arcára, ezt a mindenről megfedekezett pillantást, mintha csak őt látná a világon. Valami szent kifejezés volt a szemében abban a pillanatban, valami a természet és ártatlanság csodavárásából. Borzasztó tudat volt, hogy lesz egy pillanat, mikor ez a tekintet eltűnik, hogy talán soha többé ne térjen vissza arcába - ez a drága pillantás! Most férje közeledett hozzá. Hadd lássa, ha akarja. Hadd lássa, hogy van, aki imádja, hogy nem mindenki szemében alsóbbrendű állat. Igen, látnia kellett a fiú arcát és arckifejezése még sem változott. Nem vett észre semmit! Vagy méltóságán alulinak tartotta észrevenni?

VII.

Aztán különös idő szakadt az ifjú Lennanra, mikor nem tudta eldönteni egyik percről a másikra, hogy vajjon boldog-e? mindig vele szeretett volna lenni, nyugtalanság fogta el, valahányszor el kellett válnia, fájdalom nyílt bele, ha másokkal nevetett, beszélgetett; és aztán, mikor vele volt, ismét nyugtalan lett, elégedetlen, szenvedett saját bátortalansága miatt.

Egy nyirkos reggelen, mikor az asszony a hotel zongoráján játszott, a fiú pedig hallgatta, abban a hiszemben, hogy most egyedül az övé, egy fiatal német hegedűs csatlakozott hozzájuk, sápadt fiú volt, barna, vékony kabátban, hosszú hajjal, egész rövid pofaszakállal, inkább állathoz hasonlított. A fiatal állat, természetesen hamarosan megkérte Annát, kísérmé zongorán, mintha valaki talán kíváncsi lett volna utálatos hegedűjátékára! Mennyire fájt az asszony minden szava, minden pillantása, amelyet a másikhoz intézett, fájt, hogy annyival érdekesebb ez az idegen. És egyre jobban elszorult szíve és azt gondolta: Ha szereti is ezt az embert, nem

szabad törődnöm vele - csakhogy én *törődöm*. Hogy csináljam, hogy ne törődjem? Rettenetes elnézni, ahogy rámosolyog arra a férfira és a fiatal állat lehajlik hozzá. És németül beszéltek, hogy meg sem értette, mit mondtak egymásnak, ez még tűrhetetlenebbé tette a helyzetet. Fogalma sem volt róla, hogy ilyen kinszenvedés is van a világon.

Aztán szeretett volna szintén fájdalmat okozni neki. De ez alávalóság lenne, különben is, hogyan okozhatna fájdalmat? Az asszony nem törődik vele. Nem jelent semmit számára - csak kis fiú. Ha igazán csak kis fiúnak nézné, mikor olyan öregnek érzi magát, milyen borzasztó! Egy pillanatra felvillant agyában a gondolat, hogy talán csak kijátsza ellene ezt a fiatal hegedűst! De nem, a világért sem tenne ilyet! De a fiatal állat éppen úgy néz, mintha elbizakodnék a mosolyoktól. Ó, ha *tehetne* valamit, valami tiszteletlenséget, milyen nagyszerű lenne, ha elhívná sétálni az erdőbe a hegedűst, aztán megmondaná, miért hívta és jól elverné. De nem mondaná el *neki*, nem akarna ezzel imponálni. Félre állna, amíg az asszony visszahívna. De hirtelen úgy kiélesedett lelkében a gondolat, hogy mit érezne, ha a hegedűst választaná helyette barátjául, olyan fájós, rettenetes, olyan kínzó lett, hogy sietve felugrott és az ajtó felé ment. Vajjon nem szól egy szót sem, amíg az ajtóhoz ér, nem próbálja marasztalni? Hogyha nem teszi, vége mindennek! Ez azt jelenti, hogy akárki más több előtte, mint ő. Ez a néhány lépés az ajtóig olyan volt, mintha kivégzésre menne. Nem hívja vissza? Visszanézett. Az asszony mosolygott. De a *fiú* nem tudott mosolyogni; nagyon megbántotta! Elfordította a fejét és kirohant az esőbe, kalap nélkül. Mikor arcába érezte az esőt, valami szomorú elégtétel töltötte el. Mindjárt egészen átázik. Hátha beteg lesz. Itt, messze övéitől, akkor fel kell hogy áldozza magát érte, ápolnia kell; és talán - talán betegségében ismét érdekesebbnek fogja találni, mint ezt a fiatal állatot és akkor... Ó, bár csak beteg lenne!

Csepegő levelek között sietett felfelé a hotel háta mögött emelkedő alacsony hegy lábához. Ösvény vezetett fel a csúcsig, nagy léptekkel vágott neki. Sértődése lassanként elmúlt, már nem akart beteg lenni. Az eső elállt, kisütött a nap. Tovább ment, feljebb, egyre feljebb. Olyan gyorsan akart felérni a csúcsig, mint még soha senki! Valami, amit jobban tud, mint az az állat! A fenyőket törpe fenyők váltották fel, ezeket futófenyők, meg puszta fenyő csonkok, azokba kapaszkodott, meg-megkapva a merev bokrokat, rettenetesen lihegett, szíve csak úgy vert, verejték csepegett szemébe. Most már nem volt benne semmilyen érzés, csak azon tűnődött, vajjon felérkezik-e a csúcsra, vagy kimerülve összerogy. Azt hitte, meghal a nagy szívdobogástól; de inkább haljon meg és ne szenvedjen vereséget néhány yardnyira a céltől. Végre lerogyott a hegytetőn a kis platóra. Teljes tíz percig feküdt ott mozdulatlanul, arccal a földnek, aztán megfordult. Szíve már felhagyott azzal az ijesztő kattogással, pompásan lélekzett, karját kinyújtotta a párolgó fűvön - és boldog volt. Csodaszép volt itt, a nap forrón tűzött le a már tiszta kék égről. Milyen kicsinek látszott minden ott lenni, a hotel, fák, falu, villák, mindmegannyi kis játékszer! Még sohasem érzett ilyen tiszta örömet azért, hogy magasan van. Az esőfelhők olyanok voltak, mint valami óriás hadsereg, amely szekerekkel, fehér lovakkal siet tova, amint hatalmas fehér foszlányokra tépve, kergetve vonultak a déli hegyek felé. Azt gondolta hirtelen:

- Tegyük fel, hogy meghaltam volna, mikor annyira dobogott a szívem! Vajjon sajnálta volna egy kicsit? Változatlanul folya minden tovább, sütne a nap, az ég éppen ilyen kék lenne és a játékok ott lenni a völgyben is olyanok maradnának.

Ez a féltékenység egy órával azelőtt - nos - semmi - ő maga is, semmi! Mit jelent, ha kedves ahhoz a barnakabátos fickóhoz. Mit jelent általában valami, mikor a mindenség olyan nagy - és ő olyan kicsike kis féreg a mindenségben?

A fennsík szélén valaki, a legmagasabb pont jelzésére egy kezdetleges keresztet vert be, amely most élesen emelkedett ki a kék ég háttéréből. Valami kegyetlenség volt benne, ahogy elgörbülve meghajolt, ahogy nem volt a maga helyén itt; egy darab rossz szokás, mintha az

emberek csak egyetlen egy célból hozták volna fel, tekintet nélkül arra, hogy illik-e a környezetéhez, vagy nem. Éppen ilyen joggal vihetnének be egy sziklát a kedves, homályos templomba, ahol ott hagyta az asszonyt a minap, mint ahogy itt keresztet állítanak fel.

Csengettyűszó meg szimatolás, tülekedés zavarták fel; nagy szürke kecske mászott fel a hegytetőre és szaglászta a fiú haját, egy nyáj vezére volt, csakhamar körülállották a többiek is, ünnepélyes kíváncsisággal meresztették rá furcsa, sárgás, hosszúkás szemeiket, kedves kis szakállukat meg farkukat. Milyen csinos állatok - és milyen barátságosak! kedvesen lehetne lemintázni őket. Csendesen feküdt (megtanulta gyámjától, aki nagy halász volt, hogy így kell viselkedni állatok között), mialatt a vezérbak körül nyalogatta a nyakát. Ahogy a hosszú, érdes nyelv össze-vissza tapogatta bőrét, valami kellemes érzés töltötte el, egész különös, mély pajtási melegséget ébresztett benne. Szerette volna megsimogatni az állat orrát, de nem tette. Aztán kisült, hogy mindnyájan szeretnék megizlelni nyakát; de némelyik félénk volt, csak éppen megcsiklandozta nyelvével, hogy kénytelen volt felnevetni, erre a különös hangra visszahőköltek és rábámultak. Eleinte úgy látszott, senki sem volt velük, aztán nem messze, felfedezte mozdulatlanul egy szikla árnyékában a kecskepásztort. Körülbelül az ő korabeli fiú lehetett. Milyen elhagyatottnak érezheti magát itt fenn egész nap! Talán a kecskéivel beszélget. Olyan az arca, mintha értene ilyesmihez. Furcsa gondolatai támadhatnak az embernek itt, megismerkedik a sziklákkal, felhőkkel, állatokkal, megérti, mi a jelentőségük. A kecskepásztor egész különös füttyöt hallatott és valami történt a kecskékkal. Lennan nem tudta volna megmondani, micsoda, mintha válasz érkezett volna tőlük:

- Itt vagyunk, sir!

Aztán előkerült a pászor az árnyékból, odament a fennsík széléhez; két legelésző kecske a fiú kezébe dugta orrát és lábához dörzsölődött. Gyönyörű csoport volt, ahogy ott álltak hárman a peremen, az éggel a háttérben...

Akkor este tánchoz üritették ki az ebédlőt, ebéd után hadd érezzenek a vendégek szabadságot, vidámságot a levegőben. És valóban egy pár már ott lebegett le-fel a fényes padlón, a hôtelvendégekre jellemző, bocsánatkérő modorban. Aztán három pár olasz vetette rá magát a térre, forogtak, forogtak és egymásba villant tekintetük; majd néhány amerikai kapott kedvet a többiektől és vidáman szökeltek előre-hátra. Most két angol grundy mozdult meg gondosan, vidám arcot öltve. Lennan úgy érezte, jobban táncolnak mindannyian, mint ő. Vajjon merje felkérni őt? Aztán látta, hogy a fiatal hegedűs feláll, látta, hogy Anna is felkel, karjába ölti karját és eltűnnek a táncolók között; a fiú ott állt, egy ablaktáblához szorította homlokát és elkínzottan, legyőzötten bámult bele a holdvilágba, de nem látott semmit. Hallotta, hogy valaki nevéen szólítja; lektora állott mögötte.

- Vigasztaljuk egymást, Lennan. A tánc az ifjúságnak való, mi?

A fiú szerencsére ösztönszerűleg, de gyakorlat folytán is el tudta palástolni érzelmeit; jó kedvet mutatott, bár rettenetesen szenvedett.

- Igenis, sir. Kedvesen süt ott künn a hold, úgyebár?

- Ó, nagyon kedvesen; igen. A maga korában a legjobbakkal versenyt forogtam. De aztán fokozatosan rájön az ember, Lennan, hogy partner kell hozzá - ez a bökkenő. Mondja, maga felelősségteljes lénynek tekinti a nőt? Szeretném hallani a véleményét.

Természetesen, irónia volt az egész és mégis volt még valami a szavak mögött, valami különös!

- Azt hiszem, ön kellene, hogy megmondja véleményét, sir.

- Kedves Lennan, nekem alig van valami tapasztalatom.

Ezt az asszony iránti rosszindulatból mondja. Nem válaszol rá. Csak már elmenne Stormer! A zene elhallgatott. Valahol ott künn ülnek bizonyára és beszélgetnek. Erőt vett magán és megszólalt:

- Fenn voltam a hátsó hegyen, ma reggel, ott, ahol a kereszt áll. Kedves kecskéket láttam.

Aztán hirtelen meglátta az asszonyt. Egyedül jött feléjük. Kipirulva, mosolygósan; a fiúnak feltűnt, hogy ruhája éppen olyan színű, mint a holdvilág.

- Harold, nem akar táncolni?

Igent fog mondani és eltűnik vele! De a lektor csak meghajolt könnyedén és megszokott mosolyával mondta:

- Lennan meg én megegyeztünk abban, hogy a tánc csak a fiatalságnak való.

- Néha fel kell hogy áldozzák magukat az öregek. Mark, jön táncolni?

A fiú hallotta, hogy lektora utána mormog:

- Lennan, maga áruló!

A némán megtett kis utazás a táncteremig volt talán életének legboldogabb pillanata. És kár volt annyira félni a tánctól, őszintén szólva, nem volt valami kifinomodott táncos, de azért talán nem zavarta az ő könnyed, biztos lebegését. Csodás volt vele táncolni. Csak mikor elhallgatott a zene és leültek, vette észre, mennyire szédül. Különösen érezte magát, nagyon különösen. Hallotta, hogy az asszony megkérdezte:

- Mi az, kis fiam? Olyan sápadt!

Anélkül, hogy világosan tudta volna, mit tesz, lehajtotta fejét a karján pihenő kézre és aztán nem tudott többet semmit, elvesztette eszméletét.

VIII.

Növekedésben levő fiú - túlerőltette magát ma reggel! Ennyi az egész! Csakhamar magához tért és minden segítség nélkül ment fel szobájába. Milyen ostobaság! Ember még úgy nem szégyelte magát kis gyengeségeért, mint ez a fiú. Most, hogy igazán rosszul érezte magát egy kicsit, egyszerűen nem tudta elviselni a gondolatot, hogy ápolják, kényeztessék. Majdnem nyersen távozott. Csak az ágyban emlékezett vissza, hogyan nézett rá az asszony, mikor otthagytá. Milyen komoly volt tekintete, milyen boldogtalan, mintha könnyörögne, hogy bocsásson meg neki! Van is mit megbocsátani! Hiszen tökéletesen boldoggá tette, amíg táncolt vele. Vágyódott utána.

- Ha olyan közel lehetnék hozzá minden nap, mint abban a pillanatban, nem bánnék semmit.

Talán meg meri mondani holnap. Amint ott feküdt, kissé különösen érezte magát. Elfelejtette becsukni a zsalukat és holdfény szűrődött keresztül rajtuk. De igen lusta volt, igen kábult, hogy felkeljen és becsukja. Talán nagyon megrészegette a holdfény, azért érezte olyan furcsán magát; nem volt beteg, csak zavaros, mintha álmodnék, mintha elszállt volna belőle a vágy, hogy valaha megmozduljon. Csak feküdni akart, belebámulni a vibráló holdfénybe, hallgatni a messze lenn zokogó zenét és érezni az érintést, amint rátámaszkodott tánc közben és virágillat lebegte körül! Gondolatai álomszerűek voltak, álmai gondolatok, drága bizonytalanság minden. Aztán úgy tetszett, hogy a holdvilág egyetlen köpenybe gyűlt össze, valami suhogás, kopogás hallatszott és a holdfényfolt közelebb jött hozzá. Olyan közel jött, hogy

érezte homlokán melegét; sóhajtott, lebegett, nesztelenül elsuhant és eltűnt. Úgy látszott, álomtalan álomba merült azután...

Mennyi idő telhetett vajjon el, amíg egy halk «rat-tat» felkeltette és maga előtt látta lektorát, amint az ajtóban állott, kezében egy csésze teával.

- Már jobban érzi magát a Lennan gyerek? - Igen, egészen jól, mindjárt lemegy! Milyen jószágos Mr Stormer, hogy feljött. Nem, igazán nincs szüksége semmire.

- Jól van jól, de a nyomorékot meg a sántát segíteni kell.

A fiú nagyon szívélyesnek látta akkor a férfi arcát, csak éppen nevetnie kellett rajta egy kicsit, éppen eléggé. És milyen szép tőle, hogy feljött és ott állott, amíg megitta a teát. Igazán, már egészen jól érzi magát, az a kis fejfájás nem számít. Öltözködés közben többször megállott és próbált visszaemlékezni. Az a fehér, suhanó holdfény? Holdfény volt? Vagy valami álom? Vagy lehetséges, hogy ő lett volna holdvilágszínű ruhájában? Miért nem maradt ébren? Nem merné megkérdezni tőle és sohasem fogja megtudni, vajjon a homlokán az a melegség csók volt-e?

Egyedül reggelizett a teremben, ahol este táncoltak. Két levél várt rá. Egyiket a gyámja írta, pénzt küldött benne és arról panaszkodott, hogy milyen vadak a pisztrángok. A másikat testvére írta. Jegyese nagyreményű diplomata, római követségi attasé - félt, hogy szabadságát megrövidítik. Kénytelenek hamarosan megtartani az esküvőt. Még külön engedélyre is van szükségük. Milyen szerencse, hogy Mark nemsokára hazajön. Egyszerűen ő lesz a vőfély. Az egyetlen koszorús leány pedig Sylvia, Sylvia Doone? De hiszen az még gyermek! És egy kis, rövid hollandruhás, lenszőke, gyönyörű kékszemű leány képe jelent meg előtte; arca olyan fehér volt, hogy szinte át lehetett látni rajta. De ennek persze már hat éve; most már nem lesz olyan rövid a ruhája, hogy künn legyen a térde, nem fog zoknit viselni és nem fog megrémülni a bikáktól, amikor ott sincsenek. Milyen ostobaság, hogy vőfély legyen. Találhattak volna valami ügyesebb fiút is! És aztán megfedkezett mindenről, mert ott volt künn a terrazon ő. Nagy sietségében, hogy minél előbb mellette legyen, elrohant néhány angol Grundy mellett, azok rosszalólag bámultak utána. Mult esti viselkedése, természetesen csalódást okozott nekik. Egy oxfordi férfi elájuljon egy hotelben! Valami nincs rendben!...

És mikor utolérte Annát, összeszedte bátorságát.

- Igazán holdfény volt?

- Tiszta holdfény.

- De meleg volt.

Az asszony nem felelt és a fiú ugyanolyan ragyogó derűt érzett, mint mikor megnyert valami versenyt az iskolában.

De aztán nyomban rettenetes csapás zúdult rá. Hirtelen előkerült a lektor régi vezetője, miután egy német társasággal mászta meg az egyik hegyet. Stormerben felébredt a csataló. Kedve kerekedett felmenni még aznap délután egy bizonyos menedékházhoz és másnap hajnalban tovább a legközelebbi csúcsra. De Lennan nem mehet velük. Miért nem? A mult esti ájulásért; és mert tulajdonképpen nem volt afféle ostoba «gyakorlott» hegymászó. Mintha bizony!... Ahova Mrs Stormer elmehet, oda el kell mennie neki is! Úgy bánnak vele, mint egy gyermekkel. Persze, hogy fel tud menni arra a ronda hegyre, de nem akarja, hogy felmenjen vele! Nem hiszi róla, hogy elég férfias! Mit gondol, hogy nem tud felmászni oda, ahova a férje tud? És ha veszedelmes a kirándulás, neki sem kellene elmennie és így itthon hagyni az embert, egyszerűen kegyetlenség! De az asszony csak mosolygott és a fiú elfutott, nem látta, hogy bosszankodása milyen boldoggá tette.

És délután felmentek nélküle. Milyen komor, sötét gondolatok forogtak a fiú agyában. Milyen szenvedélyesen gyűlölte saját fiatalságát! Milyen terveket szőtt, hogy ha visszajön, már ne találja itt, még sokkal veszedelmesebb, szédítőbb hegyre megy fel! Ha az emberek azt hiszik, hogy nem képes felmenni velük, megmássza a hegyeket egyedül. Ez aztán, beláthatja mindenki, igazán veszedelmes. És ő lesz az oka. Akkor majd búsulhat. Felkel és elmegy még hajnal előtt, előkészített mindent és megtöltötte flaskáját. A holdvilág szebb volt, mint valaha akkor este, a hegyek olyanok voltak, mintha önmaguk óriás kísértetei lettek volna. És ő ott fenn van valamelyik menházban. Sokáig nem feküdt le, nagy sérelmén töprengett, nem is szándékozott elaludni, hogy elindulhasson három órákor. *Kilenc* órákor ébredt fel. Dűhe elmúlt; csak nyugtalan volt és szégyelte magát. Ha nem fut így el előlük, hanem jó képet vág a dologhoz, velük mehetett volna a menházig, ott tölthette volna az éjszakát. És most átkozta magát, hogy ilyen bolond volt, ilyen ostoba. Talán valami keveset jóvá tehetett még a nagy ostobaságából. Ha most mindjárt elindul a menházhoz, talán ott lehet idejében, hogy visszatérőben találkozzanak és hazakísérheti őket. Lehajtotta kávéját és útnak indult. Eleinte még ismerte az utat, aztán az erdőben eltévedt, majd ismét megtalálta a jó ösvényt, de csak úgy két óra tájt ért fel a menházhoz. Igen, a társaság felment a hegyre reggel, látták őket és hallották is hangos jódlizásukat a csúcson. *Gewiss! Gewiss!* De nem jönnek le ugyanazon az úton. Dehogy! Nyugat felé mennek haza, egy másik ösvényen. Otthon lesznek hamarabb, mint a fiatal *Herr*.

Mark csodálkozva hallgatta, majdnem megkönnyebbülve. Talán a hosszú út tette, vagy ez a magaslat? Vagy csak egyszerűen mert éhes? Vagy talán a barátságos pár ember ott a menházban, meg a fiatal, üde arcú leányuk, furcsa, hosszú szalagos fekete posztó, tengerész kalapjával, bársony mellénykéjével és tökéletes, egyszerű modorával; vagy, hogy a kis ezüstös borjuk széles orrukát kezéhez dörzsölték? Mi mosta le róla a nagy nyugtalanságot, mi tette megelégedetté, boldoggá?... Nem tudta, hogy mindig a legújabb dolog ragadja játékra a kutya-kölyköket. Sokáig ült még ebéd után, megpróbálta lerajzolni a kis borjukat, elnézte a napsugarakat a csinos leány arcán; és németül próbált beszélni vele. És mikor végül azt mondta a leánynak:

- Adieu!

És a leány azt mormogta:

- *Küss die Hand. Adieu!* valami kis szorongást érzett szívében... Csodálatos és különös a férfiszív!... Mindamellet, amint a hôtélhez közeledett, úgy sietett, hogy már rohant bele. Miért maradt olyan sokáig ott fenn! Mrs Stormer már otthon lesz, azt reméli, hogy őt otthon találja és az az állat hegedűs lesz talán vele - helyette! Éppen idejében érkezett a hotelbe, hogy felszaladjon, átöltözködjék és lerohanjon a dinerhez. Bizonyára fáradtak, szobájukban pihennek. Végigkínlódta az ebédet, ahogy tudta, dessert előtt felállott és felfutott a lépcsőn. Egy pillanatig habozva állott: melyik ajtón kopogjon? Aztán félénken megkocogtatta az asszonyét. Semmi válasz! Hangosan kopogott lektora ajtaján. Semmi válasz! Még nincsenek itthon! Mit jelenthet ez? Vagy talán elaludtak mindketten? Még egyszer kopogott az asszony ajtaján, aztán kétségbeesetten nyomta meg a kilincset és bepillantott. Üres, rendes, érintetlen! Nem jöttek vissza! Sarkon fordult és ismét lefutott a lépcsőn. A vendégek közönlöttek az ebédlőből és egy «Angol Grundy» csoporttal vetődött össze, akik éppen valami nagy hegyi szerencsétlenségről beszéltek, amely Svájcban történt. Oda figyelt és hirtelen nagyon rosszul lett. Egyikük, a kis szürkeshakállas «Grundy» odaszólt suttogó hangján:

- Megint egyedül ma este? Stormerék még nem jöttek vissza?

Lennan összeszedte minden erejét, hogy válaszoljon, de valami összeszorította a torkát; csak a fejével tudott inteni.

- Úgy tudom, van vezetőjük? - kérdezte az «Angol Grundy».

Ezúttal már ki tudott nyögni Lennan annyit:

- Van, sir.

- Azt hiszem, Stormer gyakorlott turista - és a hölgyhöz fordulva, akit a «Grundyk» «Madre»-nak szólítottak, hozzátette:

- Az én szememben, abban volt mindig a hegymászás legnagyobb élvezete, hogy az ember megszabadul a többiektől - elkülönül.

A fiatal «Grundy»-k anyja félig lecsukott pilláin keresztül egy pillantást vetett Lennanra és azt mondta:

- Ez szerintem éppen a hátránya lenne; én szívesen keveredem az én fajtámmal.

A szürke szakállas «Grundy» fátyolozott hangon mormogta:

- Veszedelmes nyilatkozat - egy hôtélben!

És tovább beszélgettek, de Lennan nem igen tudta, miről, teljesen lefoglalta hirtelen támadt, beteges aggodalma. Ezek az «Angol Grundy»-k annyira fölötte állanak minden közönséges emberi érzésnek, előttük nem engedhet szabad folyást nyugtalanságának; már amúgy is betegesnek nézik, mert elájult. Aztán arra lett figyelmes, hogy különbnél-különb találgatások indultak meg, hogy vajjon mi történhetett Stormerékkal. A lejtővel nagyon rossz, van egy különösen veszedelmes rész. A «Grundy», akinek most nem volt gyűrött a gallérja, azt mondta, hogy nem hisz a női turistákban. Sajnos, a mai idők jelei ők is. A fiatal «Grundy»-k anyja sietve mondott ellent. Gyakorlati szempontból megengedi, hogy a nők mint turisták nincsenek a helyükön, de elméletben nem látja be, miért ne másznának hegyet. Egy mellettük álló amerikai a legnagyobb zavarba hozta mindnyájukat, azzal a kijelentésével, hogy véleménye szerint a hegymászás esetleg fejleszti értelmüket is. Lennan a kijárat felé sietett. A hold már magasra emelkedett a déli égboltra és éppen alatta láthatta a Stormerék hegyét. Milyen víziója volt. Holtan fekvé látta az asszonyt, látta magát, amint felfelé tört a holdfényben, felemeli valami veszedelmes lejtőn a még élő, de félig megfagyott testet. De még ez is jobb, mint a mostani bizonytalanság, hogy hol van, mi történt vele? Emberek haladtak el előtte a holdfényben és kíváncsian néztek a fiú szomorú, egyetlen tekintetbe merevült arcába. Egy-két arra menő megkérdezte, aggódik talán valakiért, de azt felelte:

- Köszönöm, nem!

Mindjárt össze kell hogy álljon egy felkutató társaság. De mikor? Ott lesz közöttük, ott kell lennie. Most nem fogják visszatartani. És hirtelen azt gondolta:

- Mindez azért van, mert ott fenn maradtam ma délután és beszélgettem azzal a leánnyal, mert megfeledeztem róla!

Aztán valami mozgást hallott a háta mögött. Ott jöttek le az oldalajtó felé vezető úton, - az asszony elől, Alpenstockjával és Rucksackjával - és mosolygott. A fiú ösztönszerűleg egy bokor mögé bújt. Elhaladtak előtte. Az asszony széles csontú, mélyenfekvő szemű, napbaránított arca olyan boldogan ragyogott; mosoly ült rajta, fáradtság és diadal. A fiú valahogy nem tudta elviselni és mikor elhaladtak, kilopózott az erdőbe, levetette magát a homályba, arcát kezébe temette és visszafojtotta a torkából fel-felcsukló rettenetes száraz zokogást.

IX.

Másnap boldog volt, mert egész délután ott feküdt az asszony lábánál az erdő árnyékában és kibámult a fenyőágak között. Milyen csodaszép volt, így egyedül a Természettel! Az életteljes, szorgos, hatalmas Természettel!

Amint tegnap lefelé jött a menházból, egy csúcsot látott, amely éppen olyan volt, mint egy kendőbe burkolt asszonyi alak; a világ legnagyobb szobra; lejjebb érve szakállas férfivá változott, aki szeme fölött kulcsolja össze karját. Látta-e? Észrevette-e, hogy holdfényben, vagy kora reggel állati alakot öltönek a hegyek? Leghőbb vágya, hogy állatokat és mindenféle élő lényeket mintázzon, az éppen olyan lenne... abban benne volna... azzal kifejezhetné a Természetet; és ha az ember jól megnézné, éppen olyan édes érzése lehetne, mint mikor fákat, állatokat meg hegyeket figyel meg, sőt némely embert is, de nem «Angol Grundy»-kat.

- Tehát eltökélt szándéka, hogy Művészetet tanul?

- Igen, természetesen.

- Akkor hát el akarja hagyni - Oxfordot!

- Dehogy! De egyszer mégis kénytelen lesz vele - mondta a fiú.

- Vannak, akik sohasem távoznak el.

Sietve felelt a fiú:

- Természetesen én sem szeretnék elmenni Oxfordból, mert ön ott van.

A fiú hallotta, hogy az asszony lassan engedte ki torkán a levegőt.

- De el fog menni! Segítsen felállni! - és visszafelé indult a hôtélbe vezető úton.

A fiú még künn maradt a terraszon, mikor az asszony bement. Nyugtalan volt és szerencsétlen attól a perctől kezdve: hogy eltávozott mellőle. Közvetlenül mellette szólalt meg most egy hang:

- Nos, Lennan barátom, barna diák vagy kék ördög? Melyiket választja?

A professzor ült ott, egy magas, nádfonatú székben, amely egészen elszigeteli az embert a világtól, fejét kissé féloldalt hajtotta és ujjai hegyét egymáshoz szorította. Olyan volt, mint valami bálvány, amint tétlenül ült székében, pedig tegnap hegyet mászott.

- Fel a fejet! Egyszer még kitöri a nyakát. Nekem a maga korában, emlékszem, már megvolt a határozott érzésem, hogy nem kockáztathatom a mások életét.

Lennan zavartan szólt:

- Nem is gondoltam arra; csak azt gondoltam, hogy amit Mrs Stormer meg tud tenni, azt megtehetem én is.

- Ó! Minden csodálatunk mellett sem engedhetünk önérzetünkől, úgy-e, mikor a lényegre kerül a sor?

A fiú loyális érzése kiobbant:

- Dehogy! Mrs Stormert egyenrangúnak tartom akármelyik férfivel... de... de...

- De nem éppen saját magával?

- Százszor kiválóbbnak, sir.

Stormer mosolygott. Ironikus állat!

- Lennan - mondta - óvakodjék a hyperboláktól.

- Tudom jól, hogy nem vagyok jó turista - tört ki a fiúból ismét - de... de... azt gondoltam, ahol ő megkockáztatja az életét, nekem is ott kell lennem.

- Jól van! Ezt szeretem! - Annyira minden irónia nélkül beszélt ez egyszer, hogy a fiú egészen zavarban volt.

- Maga még fiatal, Lennan öcsém, - folytatta a professzor. - Nos, mit gondol, milyen korban kezdődik a férfi meggondoltsága? Mert az egyetlen dolog, amit sohasem szabad szem elől téveszteni - hogy a nőkben nincs meg ez a magasabb rendű érték.

- Én azt hiszem, a nő a legnagyobb teremtmény a világon - pattant fel a fiú.

- Kivánom, hogy minél tovább tartsa meg ezt a véleményét. - A professzor felállott és ironikusan vizsgálta térdét. Kissé merev - mondta. - Közölje velem, mikor megváltoztatja véleményét.

- Sohasem változtatom meg, sir.

- Ó, ó! Nagy szó a soha, Lennan! Bemegyek teázni; és feszes léptekkel távozott, gúnyosan, mintha saját merevségén mosolyogna.

Lennan égő arccal maradt ott. Lektorának szavai mintha egészen az asszony ellen lettek volna irányítva. Hogy mondhat egy férfi nőkről ilyesmit! Ha igaz, nem óhajtja megtudni; ha nem igaz, gyávaság kimondani. Borzasztó lehet, ha valakinek soha sincs egyetlen nagylelkű érzése; ha mindig szatirikus kénytelen lenni. Rettenetes, ha valaki olyan, mint az «Angol Grundy»-k, persze lektora azért egészen más, mert az öreg Stormer végtére is sokkal érdekesebb, intelligensebb, összehasonlíthatatlanul intelligensebb, csak éppen olyan «felsőbbbbséges». Vannak, akik sohasem távoznak el - vajjon így gondolta - ettől a felsőbbbbségtől? Éppen alatta, a völgyben, egy parasztcsalád kaszált és gyűjtötte össze a fűvet. Az ember elképzei, hogy ő is így dolgozik, fején színes kendővel; elképzei, akármilyen egyszerű munkában, de az öreg Stormert nem lehet sehogy másként elképzei, mint ahogy él. És a fiút hirtelen nagy szomorúság, valami nyomasztó érzés fogta el, ahogy feltárult előtte a rosszul elhelyezett emberi életek sötét képe. És elhatározta, hogy nem lesz olyan, mint Stormer, mire megöregszik! Nem, inkább legyen egyszerű állat, mint ilyen!

Aztán felment szobájába, hogy átöltözködjék a dinerhez és meglepetve látott egy pohár vízben egy nagy hússzínű szegfűt. Ki tehette ide? Ki tehette volna más, mint ő. Ugyanolyan illata volt, mint amiket ráhullatott, csakhogy erősebb, gazdagabb, átható, sötét, édes illata. Ajkával érintette előbb, azután tűzte gomblyukába.

Akkor este ismét táncoltak, ezúttal több pár vett részt a táncban és a zongora mellé hegedű is akadt; és az asszonyon fekete ruha volt. Még sohasem látta feketében. Napbarnított arcát, nyakát bepuderezte. Lennan a puder láttára kissé megdöbbsent eleinte. Valahogy sohasem gondolta volna, hogy ladyk pudert használjanak. De ha ő tette, akkor nem lehet benne semmi rossz! És szemét le nem vette róla. Látta, hogy a fiatal német hegedűs körülötte ólálkodik, sőt kétszer is táncolt vele. A fiú elnézte, amint másokkal táncolt, de minden féltékenység, rossz érzés nélkül; mintegy álomban. Mi volt ez? Megbabonázta, hogy ilyen különösen érzi magát, megbabonázta azzal a szegfűvel a gomblyukában? Mi tette boldoggá, mikor vele táncolt és mindketten hallgattak? Nem várta, hogy az asszony mondjon valamit, vagy tegyen, nem volt benne várakozás, remény. Sőt, mikor kiment vele a terraszra és lesétált a parthoz, leültek egy padra a mező fölött, ahol a parasztok kaszáltak, még akkor sem volt benne más érzés, mint valami nyugodt, álmodozó imádat. Az éjszaka is sötét volt és álmodozó, mert a hold már jól lent járt, a hegyek mögött. A kis zenekar waltzert játszott; de Mark csak ott ült, nem mozdult, nem gondolkozott, mintha kiloptak volna belőle minden cselekvő képességet, minden

gondolatot. És felfelé szállt a kabátjába tűzött virág illata, mert nem volt szél. Aztán hirtelen megállott szíve dobogása. Az asszony hozzátámaszkodott, érezte, hogy vállát karjához szorítja, haja nyakát éri. Behúnyta szemét és az asszony felé fordította arcát. Ajkán gyors, forró csókot érzett. A fiú felsóhajtott, kitárta karját. Csak a puszta levegő volt már ott. Az asszony ruhája végigsuhogott a füvön, ez volt minden. A virág szintén eltűnt.

X.

Anna egy pillanatra sem húnnya le szemét akkor éjjel. Vajjon lelkiismerete nem hagyta aludni, vagy a visszaemlékezés zavarta meg? Úgy érezte, hogy ha csókja bűn volt is, nem férje, vagy önmaga ellen vétkezett, hanem a fiú ellen - megölte illuzióit, megölt valami szentséget lelkében. De nem tehetett róla, őrvöngő boldogságot is érzett amellet, és egy pillanatra sem jutott eszébe, hogy megpróbálja kiküszöbölni emlékéből, amit tett.

A fiú tehát hajlandó kissé szeretni őt! Milyen kevésbé az ő nagy szerelméhez képest, de mégis szereti. Más magyarázata nem lehet annak, ahogy feléje fordította arcát lehunyt szemekkel, mintha oda akarná fektetni keblére.

Szégyelte talán az utóbbi napok kisded játszadozásait, szégyelte, hogy rámosolygott a fiatal hegedűsre, mikor későn este hazajöttek a hegymászásból, szégyelte, hogy virágot adott neki, szégyelte, vajjon mindazt a sok kis kelecét, amit felállított mióta akkor este, észrevétlenül megfigyelte férjét? Nem, nem volt benne igazi szégyenkezés. Csak a csók miatt furdalta lelkiismerete. Fájt rágondolni, mert halált jelentett, végképen megölte vele anyáskodó érzését; és ki tudja, mit ébresztett a fiúban! Mert ha az asszony titokzatos volt a fiú előtt, mennyivel érthetlenebb volt az asszonynak a fiú mohóságával, álmodozásával, fiatalos melegségével, ártatlanságával! Hátha kiölte belőle a bizalmat, letörülte lelke harmatát, összezúzott egy csillagot? Megbocsáthat-e önmagának ilyesmit? Elviselheti-e, ha olyan lesz, mint a többi fiúk, mint a fiatal hegedűs, cinikus, aki csak «egy kis megengedett játékot» keres az asszonyoknál. De vajjon *lehet-e* így megváltoztatni? Lehetséges-e, hogy valaha ilyen legyen? Nem! Bizonyára nem; különben nem szeretne volna meg abban a pillanatban, hogy először meglátta, először beszélt róla, mint «angyal»-ról.

Nem tudta, mit csinált a fiú a csók, a bűn után, ha ugyan annak lehet mondani. Hova ment? talán elbolyongott, talán egyenesen felment szobájába. Miért is volt olyan tartózkodó, miért hagyta ott, tűnt el karjaiból? Maga sem értette. Nem szégyenkezés, nem félelem riasztotta el; talán inkább tisztelet, de mi iránt? Szerelem, illuzió, titokzatosság, minden iránt, ami széppé teszi a szerelmet; a fiatalság iránt és a fiatalság költészete iránt; a sötét éj kedvéért, tiszteletben tartotta a virág illatát, a szenvedély sötét virágáét, amely hozzá vonzotta a fiút és amelyet visszalopott, hogy egész éjjel magánál tartsa, reggel pedig ismét ruhájába tűzze. Olyan sokáig nélkülözött, olyan sokáig várt erre a pillanatra, nem csoda, ha alig tudta, miért tett így és nem úgy!

És most, hogy találkozzék vele, hogy nézzen először szemébe? Vajjon megváltozott a szeme? Vajjon nem lesz már benne az a nyílt tekintet, amit annyira szeretett? Kezében van a jövő, neki kell irányítania. És azt mondta önmagának: Nem fogok félni. Megtörtént. Megragadom, amit az élet kínál! Férjére egy pillanatig sem gondolt.

De első pillanatban, hogy meglátta a fiút, tudta, hogy kívülről, más oldalról történt valami a csók óta. Odajött hozzá, egész testében remegett és egy sürgönyt nyújtott át a következő tartalommal:

«Jöjj vissza azonnal. Esküvő a napokban. Holnapután várunk. *Cicely*»

Összefolytak előtte a szavak, amint olvasta a táviratot és a fiú arca égett. Aztán erőt vett magán és nyugodtan mondta:

- El kell mennie, természetesen. Nem maradhat el egyetlen testvére esküvőjéről.

A fiú nem tiltakozott, csak ránézett; és az asszony alig tudta elviselni ezt a tekintetet, olyan kevés tudás volt benne és annyi kérdés.

Mondta az asszony:

- Nem olyan nagy dolog, csak néhány napról van szó. Visszajön, vagy mi megyünk magához.

A fiú arca rögtön felderült.

- Igazán nemsokára eljön hozzánk, azonnal, mihelyt meghívják? Akkor nem bánom... én... én... és elcsuklott hangja.

Mondta az asszony ismét:

- Hívjon. Elmegyünk.

A fiú megragadta kezét; szorította, szorította mindkét kezével, aztán gyöngéden megsimogatta és azt mondta:

- Ó, fájdalmat okoztam!

Az asszony nevetett, mert nem akart sírni.

Néhány perc múlva el kell indulnia, hogy elérje az egyetlen vonatot, amellyel idejében hazaérhet. Az asszony is felment, segített csomagolni. Szíve nehéz volt, mint az ólom, de nem tudta volna még egyszer elviselni azt a tekintetet, azért vidáman beszélt a hazaérkezésről, kikérdezte otthonáról, hogyan lehet oda jutni, beszélt Oxfordról, a következő féléről. Mikor elkészültek mindennel, átölelte és egy pillanatra magához szorította. Aztán elszaladt. Visszanézett az ajtóból, a fiú éppen úgy állott ott, mint amikor az asszony karja lehanyatlott. Anna arca nedves lett, könnyeit törülgette, mialatt lefelé ment a lépcsőn. Mikor már elég erősnek érezte magát, lement a terrasra. Férje ott volt. Azt mondta neki:

- Jönne-e velem a városba? Vásárolnom kell egyet s mást.

A férfi felhúzta szemöldökét, halvány mosoly rebbent el arcán és az asszony után indult. Lassan mentek a hegyen a város hosszú utcája felé. Az asszony egész úton beszélt, azt sem tudta, miről és egyre azt gondolta: Erre jön a kocsija, erre jön!

Több kocsi csörtetett el mellettük. Végre jött a fiú. Amint ott ült és mereven maga elé nézett, nem vette észre őket. Az asszony hallotta, hogy férje megszólalt:

- Halló! Hova megy Lennan barátunk a podgyászával? És az arca olyan, mint valami bajba jutott oroszán kölyöké.

Az asszony igyekezett határozott, tiszta hangon válaszolni:

- Valami baj lehet, vagy talán a testvére esküvője.

Érezte, hogy férje ránéz, szeretne volna tudni, milyen az arca, de abban a pillanatban: a «madre» szó hangzott el mellettük és egy csapat «Angol Grundy» fogta körül őket.

XI.

Talán az a húsz mérföldnyi kocs út volt az utazás legrosszabb része a fiúra nézve. Nagyon nehéz csendesen ülni és szenvedni.

Mikor Anna otthagya előző este, ott bolyongott a sötétben, azt sem tudta, merre jár. Aztán feljött a hold és egyszer csak azon vette észre magát, hogy egy csűr eresze alatt ül egy sötét, csendes villa közvetlen közelében, alatta, lenn feküdt a holdvilágos völgy a faluval, háztetőivel, tornyaival és kis, valószínűtlen mesebeli fényeivel.

Estélyi öltönyében, fedetlen, sötét, kuszált hajával, különös látvány lett volna a villa lakóinak, ha véletlenül ott látják ülni a szénával teleszórt deszkán, a csűr mellett, amint olyan átszellemült, elgondolkozó arccal bámult maga elé. De ezeknek az embereknek kedves volt az álmuk...

És most mindent elragadtak tőle, kitolták valami beláthatatlan messziségű jövőbe. Vajjon igazán ráveheti gyámját, hogy meghívja őket Haylebe? És vajjon igazán lejönnek? Lektora bizonyára nem szívesen menne el egy vidéki városkába, olyan messze könyveitől és mindentől! Összeráncolta homlokát, amint lektorára gondolt, de csak a szomorúságtól, semmi más érzés sem játszott közre. Pedig, ha nem láthatja magánál őket, hogy bírja ki két teljes hónapig, amíg megkezdődik a következő félév? Így forogtak körben gondolatai, mialatt a lovak ügetve vitték messze, egyre messzebb.

A vonaton jobb volt; a sok jövő-menő utas érdekelte, új arcokat, új vidéket látott; aztán aludt, átaludt egy hosszú éjszakát a nagy fáradtságtól a kupé sarkában. Másnap ismét új vidék, új arcok; és kedélye fájdalomból, megdöbbenésből, lassanként a várakozás kellemességébe ment át, élvezte, hogy előre tekinthet. Végül Calaisba ért, aztán egy éjszakai átkelés egy nedves kis gőzhajón, vizet fujt arcába a nyári szél, magasra torlódtak a hullámok a sötét tengeren, és vadul tombolt az orkán. Aztán London következett, hajnalban kocsizott végig az augusztusi ködben alvó városban; aztán angol reggeli - porridge, pirított szalonna, gyümölcsíz. És végül hazafelé száguldott vele a vonat. Mindenesetre írhat neki, kitépett egy lapot kis vázlatkönyvéből és írt:

«A vonatban írok, bocsásson hát meg kérem a rendetlen írásért...»

Aztán nem tudta, hogyan folytassa tovább, mert még álmában sem gondolta, hogy le lehessen írni mindazt, amit el szeretett volna mondani, rettenetesen hangzott volna, ha szavakba önti érzelmeit, különben sem írhat semmi olyat, amit bárki el ne olvashatna, mit mondjon tehát?

«Olyan hosszú út volt - írta le végre - el Tyrolból (még azt sem merte leírni «el öntől»). «Azt hittem, sohasem ér véget, de végre mégis csak véget ért, legalább most már szinte. Sokat gondoltam Tyrolra. Gyönyörű volt, a legszebb, amit valaha átéltem. És most elmúlt. Próbálom vigasztalni magam azzal, hogy a jövőre gondolok, nem a közvetlen jövőre, az nem nagyon kellemes. Szeretném tudni, milyenek a hegyek ma? Kérem üdvözlje őket nevemben, különösen az oroszánt, amely ott feküdt előttünk a holdvilágnál, nem ismeri fel úgy-e erről? (most egy vázlat következett). És ez a templom, ahol voltunk, valaki térdelt benne. És ezek az «Angol Grundy»-k legyenek, valakit várnak, aki nagyon későn jött le a hegyről, alpenstockkal a kezében, de jobban boldogulok az «Angol Grundy»-kal, mint az alpenstockossal. Szeretném, ha «Angol Grundy» lehetnék még Tyrolban. Remélem, nem-sokára ír; és arról értesít, hogy hamarosan visszajönnek. Gyámom nagyon fog örülni, ha vendégül láthatja önöket. Ha az ember megismeri, nem is olyan rettenetes és ott lesz testvére is, Mrs Doone és leánya is ott marad az esküvő után. Igazán borzasztó lenne, ha nem jönnének, ön és Mr Stormer. Szeretném leírni, mit érzek, ha a tyroli kedves napokra gondolok, de inkább arra kérem, képzelje el.»

És mert nem tudta, hogyan szólítsa az asszonyt, nem tudta, hogyan írja alá magát, csak annyit írt tehát «Mark Lennan».

Exeterben adta fel a levelet, ahol várakoznia kellett; és gondolatai a múltból egyre a jövő felé száguldtak. Most, hogy közeledett otthonához, testvéreire gondolt. Két nap múlva elutazik Olaszországba; ismét nem látja hosszú ideig és egész sereg emlékezés nyújtogatta feléje csápjait. Hányszor sétáltak kettesben a körülkerített kertben, a besüppedt cro-pályán; testvére mesélt neki, átölelte öccse nyakát, mert két évvel idősebb volt és sokkal magasabb akkoriban. Az első beszélgetésük, valahányszor szünidőre hazajött; az első tea - korlátlan mennyiségű jammal - a régi, széles ablakos, virágos tapétás iskolaszobában csak hárman voltak, ő, a néne, meg az öreg Tingle (Miss Tring, az öreg nevelőnő, akinek szerepe most már lejárt) és néha a kis Sylvia, ha véletlenül éppen ott volt anyjával. Cicely mindig megértette, ha azt magyarázta, hogy milyen alsórendű az iskola, mert ott senki sem érdeklődik állatok, madarak iránt, legfeljebb megölik őket; vagy a rajz iránt, vagy hogy mintáznának valamit, vagy csinálnának valami okosat. Ketten bódorogtak a patak partján, vagy a parkban, ahol olyan kedves, elvadult volt minden, a töredezett tölgyfák meg a hatalmas homokkövek; ezekről mondta Godden, a kocsis:

- Csak azt hihetem, hogy az özönvíz hozta ezeket ide, Mark mester!

Ez és ezer más emlék rajzott fel lelkében. És amint a vonat közeledett az állomáshoz, vidáman készülődött össze, hogy egy ugrással künn teremhessen és üdvözlje őket. A váróterem körüli terraszon magasra nőtt a lonc - gyönyörűen fejlődött az idén - és ott állott a terraszon egyedül a testvére. Nem, nem Cicely volt! Valami homályos sejtelem ébredt benne, mintha emléképei becsapták volna. Egy leány állott ott, de tizenhat évesnek látszott, haját és arcát is eltakarta félig a főkötő, amit a nap ellen viselt. Kék ruha volt rajta és néhány szál loncot dugott övébe. Mintha rámosolygott volna a fiúra és várná, hogy visszamosolyogjon; vissza is mosolygott. Akkor hozzálépett a leány és azt mondta:

- Sylvia vagyok.

Mondta a fiú:

- Köszönöm, igazán nagyon kedves, hogy elém jött.

- Cicelynek nagyon sok dolga van. Csak a homokfutó van itt. Sok csomagja van?

A leány letette ridiküljét, a fiú átvette, aztán átvette Mark táskáját, a fiú azt is elvette, úgy mentek a kocsihoz. Egy kis groom tartotta a fekete sörényű, fekete nyírott farkú, szürke foltos mént.

- Nem bánja, ha én hajtok, most tanulok hajtani.

Mondta a fiú:

- Ó, dehogy, világért sem!

A leány felült; a fiú észrevette szemén, mennyire izgatott. Aztán előkerült a fiú plaidje, azt is odatették hátra a többi holmihoz, végre felült a leány mellé.

Mondta a leány:

- Engedd el, Billy.

A mén elfutott a kis groom mellett, annak meg a csizmája orra is ragyogott, amint egy ugrással hátul termett a kocsin. Kihajtottak a pályaudvarról és nagy robogással fordultak be a sarkon; a fiú látta, hogy a leány szája egy egész kicsit nyitva maradt; mintha bosszankodnék a dolgon és megszólalt:

- Egy kicsit kikapós.
- Igaz, de úgy-e, kedves állat?
- Inkább jóra való.
- Ó, majd ha eljön ő, hogy megkocsikáztatja! Maga fog hajtani, ketten ülnek fel a homokfutóra és megmutogatja az egész környéket.

De felrezzent a következő szavakra:

- Tudom, mindjárt meg fog ijedni. Hirtelen megtorpant a ló. Galoppban mentek.
- Egy disznó bandukolt el mellettük.
- Nézze, milyen kedves most. Mondja, rá kellett volna húznom az ostorral, mikor megijedt?
 - Dehogy.
 - Miért nem?
 - Mert a ló ló és a disznó disznó; a lónak a természetében van, hogy megijed tőle.
 - Ó!

A fiú egy oldalpillantást vetett a leányra. Arca és állvonala nagyon puha volt, egész csinos.

- Tudja, hogy nem ismertem meg - mondta Lennan - annyira megnőtt.
- Én mindjárt megismertem. A hangja még mindig olyan különös.

Ismét csend lett, aztán megszólalt a leány.

- Egy kicsit kikapós, úgy-e?
- Hajtsak?
- Legyen szíves.

A fiú felállott és magasra tartotta a gyeplőt, a leány kibujt alatta; hajából széneszag áradt ki, ahogy kissé neki zökkent Lennannak.

A leány most, hogy megszabadult a hajtástól, a fiúra emelte hosszasan égszínkéék szemét.

- Cicely félt, hogy nem jön meg - szólalt meg hirtelen. Milyen emberek azok az öreg Stormerék?

A fiú érezte, hogy arcába szökik a vér, nyelt egyet és azt mondta:

- Csak a férfi öreg. Az asszony nem több harmincötévesnél.
- Az is öreg.

A fiú elnyomta azt a megjegyzést, hogy...

- Persze öreg, ilyen gyermekhez! Csak ránézett. Igazán gyermek? Nagyon magasnak látta (ahhoz képest, hogy leány) és nem volt túl sovány; arcában volt valami őszinteség, lágyság és mintha azt akarta volna, hogy az ember kedves legyen hozzá.
- Nagyon szép?

Ezúttal nem pirult el, olyan nagy nyugtalanságot okozott ezzel a kérdéssel. Ha azt mondja - szép - mintha kimutatná imádatát; de lehetetlen bármi mást mondani, becstelenség lenne. Tehát mégis azt mondta - szép - de nagyon figyelte hangját.

- Gondoltam, hogy szép. Nagyon szereti?

Ismét viaskodott azzal a valamivel, ami a torkát szorongatta és ismét azt mondta:

- Igen.

Szerette volna gyűlölni ezt a leányt, de sehogysem ment, olyan szelíd volt, olyan bizalmas. Most mereven maga elé nézett. Ajka egész kicsit nyitva állott, tehát világos, hogy nem Bolero ugrása miatt tartotta imént így, de szája azért mégis szép volt, nemkülönben rövid, egyenes, kis orra, meg az álla és nagyon szőke volt. Gondolatai visszaröpültek a másik archoz, milyen gyönyörű volt, mennyi élet sugárzott róla! Hirtelen rájött, hogy nem tudja maga elé képzelni, először történt, hogy nem akart megjelenni előtte, mióta útnak indult.

- Ó! Nézze.

A leány megrángatta a fiú karját. A mezőn, a kerítésen túl mint a kő, röpült lefelé egy sólyom.

- Jaj, Mark! Jaj! Jaj! Megfogta!

Két kezébe temette arcát, a sólyom pedig elröpült egy kis nyúllal karmai között. Olyan csodaszép volt, hogy a fiú nem tudta sajnálni a nyulat; de meg akarta nyugtatni, vigasztalni a leányt és azt mondta:

- Rendjén van a dolog Sylvia! Egészen rendjén. A nyúl már kimult. És egész természetes volt.

A leány levette kezét, arca olyan volt, mintha mindjárt elpityerednék.

- Szegény kis nyúl! Milyen pici volt.

XII.

A rákövetkező nap délutánján a dohányzóban ült Lennan, imakönyvvvel kezében és összeráncolt homlokkal olvasta a Házasságkötési Szerbartást. A könyv csak akkora volt, hogy kényelmesen elérjen a zsebben. De nem ez volt a baj, mert ha ki tudta volna is betűzni a szavakat, akkor sem értette volna meg jelentésüket, minthogy azt forgatta fejében, hogyan álljon egy bizonyos kéréssel egy bizonyos egyén elé, aki ott ült nagy, ferde tetejű íróasztal előtt és mesterséges legyeket tanulmányozott.

Végre is a következő formában állapodott meg:

- Gordy (miért éppen Gordy, azt senki sem tudta, talán, mert Georgenak hívták) borzasztó lesz itt, ha Cis elmegy, ügyebár?

- Egy cseppet sem.

Mr Heatherley hatvanöt év körül lehetett, ha ugyan a gyámoknak van egyáltalában életkoruk és inkább hasonlított egy kis orvoshoz, mint lovaghoz; arca szegletes volt és duzzadt, szemét mindig lehunyta félig és ívelt száját kivétel nélkül mindig a régi családokból származó embereket jellemző, finomodottan érdes hang hagyta el.

- Bizony borzasztó lesz.

- Nos, tegyük fel, hogy igazad van.

- Csak azon gondolkozom, vajjon meghívnád Mr és Mrs Stormert, hogy töltsenek nálunk néhány hetet, roppant kedvesek voltak hozzám, ott külföldön.

- Idegen férfit és nőt! kedves barátom!

- Mr Stormer szeret halászni.

- Igazán? És mit szeret az asszony?

A fiú hálás volt, hogy gyámja háttal fordult feléje és azt mondta:

- Nem tudom - mindent - nagyon kedves.

- Ó! Csinos?

A fiú halkán felelt:

- Nem tudom, mit nevezel *te* csinosnak, Gordy.

Inkább érezte, mint látta, hogy gyámja fürkésző szemmel nézi félig lehunyt podagrás szemhéja mögül.

- Rendben van, tégy, amit akarsz. Hozd ide őket és ezzel aztán végeztünk.

Nagyobbat dobbant erre szíve? Nem éppen, de melegség és boldogság áradt szét benne; azt mondta:

- Nagyon köszönöm, Gordy. Borzasztó kedves tőled - és ismét a Házassági Szerződésbe mélyedt. Valamit ki tudott venni belőle. Némely helyen nagyon jónak találta, máshol meg igen furcsának. Különösen ami az engedelmisséget illeti. Ha az ember szeret valakit, rút dolog elvárni, hogy engedelmeskedjék. Ha az ember szeret valakit, és az illető szereti az embert, akkor nem lehet szó engedelmisségről, mert mindketten saját jószántukból tesznek meg mindent. És ha nem szeretik egymást, ő akkor egyszerűen utálatos együtt élni valakivel, akit az ember nem szeret, vagy aki nem szereti az embert. Persze *ő* nem szereti a professzort. Vajjon szerette régebben? Világosan látta Mr Stormer villogó, kételkedő szemét, keresetten gúnyos ajkait. Nem, azt nem lehet szeretni, pedig nagyon derék ember. Sajnálkozás, majdnem vonzalom ébredt benne távol levő lektora iránt. Különös, hogy így érzett, mert mikor utoljára ott künn beszélgettek a terraszon, egészen másféle érzések voltak lelkében.

Az íróasztal teteje lecsapódott és felrezzentette Lennant; Mr Heatherley összeállította a mesterséges légy maradványait. Ez azt jelentette, hogy elmegy halászni. Abban a pillanatban, hogy az ajtó becsukódott, felugrott Mark, hátrahajtotta az íróasztal fedelét és levélíráshoz fogott. Nehéz munka volt:

«Kedves Mrs Stormer!

Gyámom megbízott, hogy kérjem meg önt és Mr Stormert, látogassanak meg, mihelyt visszajönnek Tyrolból. Kérem, mondja meg Mr Stormernek, hogy csak egy olyan tökéletes halász, mint amilyen ő, foghatja ki a mi pisztrángjainkat, a többiek csak a fánkat fogják ki. Itt vagyok én, amint kifogom a fát (egy rajz következett). Testvérem holnap megy férjhez és azután nagyon kellemetlen lesz itt, amíg önök el nem jönnek. Jöjjenek hát, kérem. Legszívélyesebb üdvözlettel maradok

alázatos szolgálója
M. Lennan.»

Mikor bélyeget ragasztott a levélre és bedobta a postaszekrénybe, a lehető legkülönösebb érzése volt, mintha az iskolából szabadult volna ki; szeretett volna rohángálni, bolondozni. Mihez kezdjen? Cisnek, természetesen sok dolga van, mindenkinek sok dolga van a lakodalom miatt. Elmegy, megnyergeli Bobot és nyargal vele a parkban; vagy menjen le a patak mentén és nézegesse a mókusokat? Unalmasnak találta mindkettőt. És kedvetlenül állott az ablaknál. Öt éves korában, mikor dadájával sétált, nem hallották meg, hogy azt mondta:

- Dada, piskótát akarok enni, egész úton piskótát akarok enni!

És most is úgy volt vele talán, egész úton piskótát akart enni. Aztán eszébe jutott, hogy min-tázní fog és kiment a kis, üres üvegházba, ahol műremekeit tartotta. Most a legrémségeseb-beknek találta őket, kettőt közülük megsemmisítésre is ítelt, egy birkát meg egy kakast. Most felvillant benne a gondolat, hogy megmintázza a kis nyúllal elsurranó sólymot, de ahogy megpróbálta, nem volt semmi kellemes érzése, odacsapott mindent és kiment. Lerohant a tennispályához vezető, bozotos úton, éppen jól fogott volna egy kis tenniszjáték. A fű nagyon ápolatlan volt. Különbén minden olyan vad, olyan elhanyagolt volt ebben a kis kastélyban; senki sem tudta, miért és senki sem törődött vele. Valami zümmögés ütötte meg a fülét. Csendesén állott és hallgatózott. Nagyon csinos volt a leány, amint elmerülve dudorá-szott. Aztán leereszkedett a fiú a falon és szelíden mondta:

- Halló!

A leány tágranyílt szemekkel nézett rá.

- Kedves a hangja, Sylvia!

- Ó, dehogy!

- De igen. Jöjjön, mászunk fára.

- Hol?

- Természetesen a parkban.

Egy ideig válogattak a fákban, egynéhányat igen könnyű volt megmászni, másokat igen nehéz, de végül találtak egyet, egy öreg, csókáktól megszállott tölgyet. Mark erősködött, hogy a leányt kötéllal kell hozzákötni és bement a házba, mentőkötelet keresni. Négy órakor kezdődött a mászás. Mark Cimone della Pala hegyitúrának nevezte el. Ő vezette a nagyszerű vállalkozást, a kötel végét egy ág körül csavarta, csak azután engedte megmozdulni Sylviát kétszer, háromszor is meg kellett erősítenie a kötelet és visszament, hogy segítsen, mert a leány nem volt «turista»; karja puhának látszott és inkább széjjelvetette lábát, semhogy fél lábra nehe-zedjék. De végül elhelyezkedtek, ott ültek ketten a legfelső ág mohos tövén. Csendben pihen-tek, hallgatták a méltóságukban megsértett csókák káromlását. Eltekintve ettől a kis, lassanként lecsillapuló tüntetéstől, csodálatosan nyugalmas, békés volt ott fenn, a barnásszürke levelek között bekandikáló ég alatt. A tölgyfákat jellemző, száraz mohaszag áradt széjjel a levegőben, amint kézzel vagy lábbal érintették a kérget. Alig látták a földet, köröskörül pedig mindenféle ág-bogas fa zárta el a kilátást.

Mondta a fiú:

- Ha itt maradunk, amíg besötétedik, baglyokat láthatunk.

- Ó, nem kell! utálom a baglyokat!

- Ugyan! Hiszen *gyönyörűek*, különösen a fehérek.

- Ki nem állhatom a szemüket és olyan rettenetesen visítnak, mikor prédát vadásznak.

- Ó, de olyan kedvesek és a szemük csodaszép!

- Elragadják az egeret, kis csirkét, meg mindenféle pici állatot.

- De nem gonoszásból; csak éppen mert enni akarnak. Nem találja, hogy éjjel sokkal kedvesebb minden?

A leány a fiú karjába öltötte karját.

- Nem, nem szeretem a sötétséget.

- Miért nem? Milyen nagyszerű, mikor minden olyan misztikus lesz, gyönyörködve nyomta meg ezt a szót.

- Nem szeretem a misztikus dolgokat. Megrémítik az embert.

- Sylvia!

- Nem; én a kora reggelt szeretem, különösen tavasszal, mikor kibujnak a levelek.

- Persze!

A leány a fiúhoz támaszkodott, csak éppen egy keveset, a védettség kedvéért; a fiú kinyújtotta karját, erősen megkapaszkodott az ágba, hogy Sylviának jó támasztéka legyen. Csend volt. Aztán megszólalt a fiú:

- Ha csak egyetlen egy fája lehetne, melyiket választaná?

- Tölgyet nem. Hársot, nem nyírfát!

A fiú elgondolkozott. Mennyi tökéletes fa van a világon. Természetesen szép a nyírfa, meg a hárs, de hát a bükk, ciprus, bukorus, cedrus, meg a platán! Aztán megszólalt hirtelen:

- Fenyő! a nagy, vöröstörzsű, jó magasan szétágazó fenyőt választanám.

- Miért?

Ismét elgondolkozott. Nagyon fontos volt, hogy pontosan megmagyarázza, miért; mindenféle érzése összpontosult ebben. És mialatt töprengett, a leány ránézett, mintha elcsodálkoznék, hogy valaki ilyen mélyen gondolkodik. Végre megszólalt:

- Mert függetlenek és méltóságteljesek és sohasem egészen ridegek, és az ágaik mintha elgondolkoznának, de különösen mert azok a fák, amikre gondolok, rendesen messze esnek a többitől. Tudja, egy-két erős, hatalmas, sötét fa nyúlik egymagában az ég felé.

- *Igen sötétek.*

Eszébe jutott, hogy megfélekezett a lucfenyőről. Milyen isteni szép pedig, amint az ember alattuk fekszik és az eget nézi; mint akkor, azon a délután, ott fönn. Megszólalt a leány.

- Ha csak egyetlen egy virágom lehetne, a mezei liliomot választanám, azt a kicsit, amelyik vadon nő és olyan kellemes illatú.

A fiú előtt felvillant egy másik virág - sötét, egészen más fajta - és nem szólt.

- Maga melyiket választaná, Mark? - Hangjában egy kis sértődés rezgett. Valamire gondol most, úgy-e?

A fiú őszintén megmondta:

- Igen.

- Mire?

- Az is sötét, nem tetszenék magának.

- Honnan tudja?

- Hússzínű szegfű.

- De szeretem, csak nem olyan nagyon.

A fiú komolyan bólintott.

- Tudtam.

Aztán csend ült rájuk. A leány már nem támaszkodott hozzá és a fiúnak hiányzott a meleg bizalmasság.

Most, hogy elhalt hangjuk és a csókák károgása is megszűnt, csak a száraz levelek zörrenése hallatszott, meg egy fehér vércse bánatos kiáltása, a folyón túli kis tisztáson vadászhatott. Majdnem egész idő alatt csak ketten voltak ott fönn, légi lakók. A fiúnak nagyon kellemes volt ez a csend, mintha a Természet beszélt volna hozzá, a Természet csak csendben beszél. Az állatok, madarak, rovarok igazán csak akkor mutatják meg magukat, ha csendben van az ember, nagyon nagy csendben kell lenni a virágok, a növények között is, máskülönben nem lehet meglátni a bennük lévő igazi, kedves külön kis életet. Még a nagy homokkövek is, amelyekről az öreg Godden azt gondolja, hogy az özönvíz mosta ide őket, sem mutatják meg különös alakjukat és nem engedik magukhoz közel az embert, csak ha semmi másra nem gondol. Sylvia végeredményben sokkal jobb, mint gondolta. Tud csendben maradni (azt hitte, leányoktól nincs mit várni ezen a téren); csinos kis leány és egész kedves így elnézni. Átszűrődött a levelek között a teához hívó csengő távoli, elhalkult csilingelése.

Megszólalt a leány:

- Le kell szállnunk.

- Milyen kellemes volt ott fenn, igazán kár lemenni. De ha teázni akar, leányok mindig akarnak teázni! Gondosan az ág köré csavarta a kötelet és megkezdődött a lefelé vezénylés. Már éppen követni akarta a leányt, mikor felhangzott a kiáltás:

- Jaj, Mark! Megakadtam! Megakadtam! Nem érem a lábammal! A levegőben lógok! És Mark csakugyan látta, hogy a leány kezével a kötélbe kapaszkodva himbálózik.

- Engedje el; ereszkedjék le az alsó ágra, a kötél erősen tartja, amíg megkapaszkodik a törzsben.

A leány hangja siralmasan szállott fel.

- Nem tudok! Igazán nem tudok! Megcsúszom.

A fiú megszorította a kötelet és sietve leereszkedett a leány fölötti áig; aztán a törzsnek dülve átfogta Sylvia derekát és térdét, de a megfeszített kötél feltartotta és nem tudott zöld ágra vergődni. Amíg tartotta, nem engedhette meg egyszersmind a kötelet is, amely szorosan meg volt kötve a leány derekán. Ha elengedi félkézzel és kihúzza zsebkését, képtelen tartani Sylvia-t és közben elvágni a kötelet. Egy pillanatig azt gondolta, jobban teszi, ha felmászik ismét és megengedi a kötelet, de látta a leány arcán, hogy meg van rémülve, érezni lehetett remegő testén.

- Ha felemelem, meg tud fogózni itt feljebb? - mondta és feleletet sem várva, felhúzta. A leány görcsösen kapaszkodott meg.

- Fogózzék meg egy pillanatig!

Sylvia nem felelt, de Mark látta, hogy arca nagyon sápadt. Elővette kését és elvágta a kötelet. Sylvia szerencsére éppen addig a pillanatig kapaszkodott meg, aztán a fiú karjába omlott és mindketten a fa törzséhez húzódtak. Ott, mikor már biztonságban érezte magát, a fiú vállára hajtott a fejét. Mark suttogva, szelíden próbálta lelket verni bele azzal az érzéssel, hogy kötelessége megnyugtatni, megvédeni. Tudta, hogy sír, bár egyetlen hang sem jött ki a leány torkán és Mark óvatosan igyekezett eltitkolni, hogy tudja, félt, hogy elszégyelné magát. Azon gondolkozott, vajjon megcsókolhatja-e. Végül megtette, megcsókolta egész gyöngéden a feje búbját. Akkor felemelte Sylvia a fejét és azt mondta, hogy tudja, milyen ostoba volt. És a fiú ismét megcsókolta homlokát.

Azután minden rendbe jött, egész vidáman érkeztek le a földre, ahol már megnyultak az árnyak a haraszton és a nap ferde sugarakat küldött szemükbe.

XIII.

A lakodalom utáni estén kedves, ferde falu és kissé egérszagú padlásszobájában állott Mark az ablaknál. Fáradt volt és izgatott és agyában képek zsongtak. Ez volt az első esküvő, amit látott és nem tudott megszabadulni testvére fehér kis alakjának képétől, ragyogó szemétől. Elment, soha többé nem lesz az övé! Milyen rettenetesen hangzott a Nászinduló az orgonán, azon a rettenetes, öreg sipító hangszeren! És a szertartás! Az ember nem szeret ilyesmit hallani, mikor sírás fojtogatja. Még Gordy is olyan volt, mintha leforrázták volna, mikor elbúcsúzott tőle. Egész tisztán látta az oltár előtt álló csoportot, mintha ő maga nem is tartozott volna hozzá. Cist fehér, Sylviát habos szürke ruhájában, egykedvű sógorának magas alakját; Gordyt, ahogy olyan különös volt fekete öltönyben, nagyon sárga arccal, mindig félig lehunytt szemhéjával. A kellemetlen az volt a dologban, hogy az ember csak *érezni* szeretett volna és a gyűrűre kellett gondolni, meg keztyűre és hogy vajjon a mellény utolsó gombja ki van-e gombolva, ahogy illik? A leányok meg tudják tenni mindkettőt, úgy látszik. Cis olyan volt, mintha valami csodaszépet látott volna egész idő alatt és Sylvia egészen át volt szellemülve. Mark igen nagyon tisztában volt a rektor hangjával, a hivatalos hangsúllyal, mintha előírás szerint tenne mindent, külön utasításokkal. És mégis csodaszép volt az egész a maga nemében, minden arc egyfelé fordult és egyszerre hatalmas csend, kivéve, hogy szegény öreg Godden az orrát fujta óriás zsebkendőjébe; és a kellemes félhomály fenn a tető alatt, lenn a templomi székekben, a déli ablakokon pedig napfény ragyogott. De mégis sokkal kedvesebb lett volna, ha valahol künn fogják meg egymás kezét, és mondják el Isten színe előtt, amit igazán éreznek, mert Isten minden, mindenütt ott van, nemcsak a füledt templomban. *Ő* így szeretne megesküdni, künn a szabadban! ilyen csillagos estén, mikor minden olyan csodálatos az ember körül. Isten félig sem olyan kicsiny, mint amilyenre az emberek teszik, valami felsőbb embert csinálnak belőle, egy kicsit nagyobb, mint ők maguk. Még a leggyönyörűbb, legcsodálatosabb, legnagyobb dolgok is, amiket az ember el tud képzelni, vagy meg tud csinálni, mind elenyésző semmiségek lehetnek csak Istenhez képest, akinek olyan temploma van, mint az éjszaka ott künn.

De az ember nem esküdhetik meg egymaga és nincs olyan leány, aki hajlandó volna esküvőre menni gyűrűk, virágok, ruhák meg olyan szavak nélkül, amelyek mellett az ember kicsinek, védettnek érzi magát. Talán Cis megtette volna, de nem akarta megbántani mások érzéseit, de Sylvia világért sem tenné, félne. De persze, még fiatal. És itt megakadt gondolatainak folyása, megtört, mint bimbó a fonáltól.

Kihajolt, állát kezére támasztotta, úgy szívta be az esti levegőt. Lonc, vagy még mindig a liliom illata? A csillagok mind künn ragyognak és egész csapat bagoly röpköd, legalább négy. Milyen lenne az éjszaka csillagok és baglyok nélkül? De ime, az ember sohasem tudja elképzelni, milyen lenne valami, ha nem éppen olyan lenne, amilyen és ahogy van. Az ember sohasem tudja, mi fog történni és mégis, mikor megtörténik, úgy tetszik, hogy nem történhetett volna sehogy másképen. Különös, az ember megtehet mindent, amit akar, de mikor *megtette*, akkor tudja, hogy kénytelen volt vele... Mi az a fény ott fenn, balra? Kinek a szobája? Az öreg Tingleé? Nem, a kis vendégszoba, Sylviáé. Úgy látszik, ébren van! Erősen kihajolt és halk hangon, amelyről Sylvia azt állította, hogy mindig haragos, suttogetta:

- Sylvia!

A fény megrebbent. Csak éppen a leány fejét látta megjelenni, kibontott hajjal, amint feléje fordította arcát. Félig látta csak, félig elképzelte, misztikusan, elmosódva és suttogva mondta:

- Úgy-e gyönyörű?

Visszaérkezett a suttogás.

- Nagyon.

- Nem álmos?

- Nem. És maga?

- Egy cseppet sem. Hallja a baglyokat?

- Eléggé.

- Érzi, milyen pompás illat van?

- Kitűnő! Lát engem?

- Éppen egy kicsit, nem nagyon. És maga?

- Nem látom az orrát. Hozzam a gyertyát?

- Nem, elrontaná a hatást. Min ül?

- Az ablakpárkányon.

- Nem fárasztja a nyakát?

- Nem... csak egy kicsit.

- Éhes?

- Igen.

- Várjon egy kicsit. Leengedek egy kis csokoládét a törülközőmben; be fog röpülni egyenesen magához. Nyujtsa ki a karját.

Vakító fehér kar nyult ki.

- Fogja meg. Vajjon nem fázik meg?

- Dehogy.

- Nem lehet ilyen gyönyörű estén aludni, úgy-e?

- Mark!

- Nos?

- Melyik a maga csillaga? Az enyém az ott a fügefa legfelső ága fölött, innen nézve.

- Az enyém az a csillogó vörös a lugas fölött, Sylvia.

- Igen!

- Fogja.

- Jaj! Nem tudtam, mi volt az?

- Semmi.

- De igazán, mi volt az?

- Csak a csillagom. Megakadt a hajába.

- Ó!

- Hallgasson rám!

Csend, majd a fiú elfojtott suttogása.

- Mi?

És a fiú hangja lebegett lefelé, elhalón.

- *Bujjon be!*

Mi mozgott? valami ablak nyílt ki talán? Óvatosan kémlelt mindenfelé, a sötét ház mentén. Sehol semmi fény, a leány ablakán lenn sem látszott semmi fehér fény vagy folt. Minden sötét, csendes, nyugalmas és valami kedves illat terjengett még mindig a levegőben. Aztán meglátta, honnan jön a kedves illat. Ablaka alatt a falnál jázmin virágzott, csillagok voltak ott is, nemcsak az égen. Talán az ég is csak fehér virágos mező és Isten ott sétál és szedegeti a csillagokat...

Másnap levelet talált Mark a terítéke mellett, mikor lejött reggelizni. Nem bonthatta ki, mert Sylvia ült mellette egyik oldalon, az öreg Tingle a másikon. Aztán valami dühféle szállotta meg és mégis kibontotta. Kár volt megijedni, úgy volt írva, hogy akárki elolvashatta; egy hegyi turáról beszélt, a rossz időről, meg arról, hogy nemsokára hazautaznak. Mit érzett erre a hírre? Megkönnyebbülést, zavart, örömet, vagy csak kényelmetlen szégyenkezést? Még nem kapta meg második levelét. Érezte, hogy az öreg Tingle erősen nézi furcsán pislogó, éles szemével. Sylvia pedig nyíltan reátekint. Tudta, hogy mindjárt elpirul és azt mondta magában.

- Nem akarok - és nem pirult el.

Három nap múlva Oxfordban lesznek. Vajjon azonnal idejönnek? Az öreg Tingle mondott valamit. Hallotta, hogy Sylvia azt felelte:

- Nem, nem szeretem a *bopsiesket*, nagyon kemény arcuk van.

A magas arccsontot nevezte így. Sylviának nem is volt magas arccsontja, arca puhán kerekedett fel szeméig.

- Maga szereti, Mark?

Mark csendesen mondta:

- Némelynél.

- Akiknek ilyen arccsontjuk van, erősakaratúak, úgy-e?

- Vajjon ő, Anna erős akaratú? Most jutott eszébe, hogy egyáltalában nem tudja, milyen.

Mikor túlestek a reggelin és Mark visszavonult az öreg virágházba, különös, boldogtalan órákat töltött. Brutális állatnak érezte magát, mert nem gondol eleget rá. Ismét elővette levelét és könnyek hullottak szeméből. Miért nincs több érzés benne? Mi van vele? Miért olyan állatias, miért nem gondol rá éjjel-nappal? Sokáig állott vigasztalanul a kis, homályos üvegházban állatszobrai között, kezében a levéllel.

Aztán kilopózott, és észrevétlenül kiment a patakhoz. Milyen megnyugtató a víz fodra, szelíd csobogása; olyan megnyugtató a kövön ülni csendesen és várni, mi történik köröskörül. Ilyenformán megfeledkezik az ember önmagáról, ág lesz, kő, meg víz és madár, meg ég. Az ember nem érzi önmagát olyan állatnak. Gordy nem fogja megérteni soha, miért nem szeret halászni - hogy egyik megpróbálja fogni a másikat - ahelyett, hogy megfigyelne, megpróbálna érteni mindent, ami körülötte van. Az ember sohasem fárad el nézni a vizet, vagy a fűvet, parasztot, mindig akad valami különös, valami új. Így van az önmagunkkal is, ha az ember leül és kellőképpen néz, nagyon érdekes meglátni, hogyan hatnak a dolgok az agyában.

Csendes eső permetezett, hullott lágyan a levelekre, de Markban még benne volt kis fiúkora óta, hogy szeretett átázni és ott maradt a kövön, ahol ült. Vannak, akik tündérországot látnak az erdőben, meg lenn a vízben, vagy legalább is azt állítják magukról. Markot az ilyesmi nem nagyon érdekelte. Mennyivel érdekesebb, hogy a dolgok annyira különböznek egymástól és érdekes megismerni, hogy miben áll ez a különbség; ezt kell meglátni, ha az ember tisztességesen akar rajzolni, vagy mintázni. Elbűvölően érdekes látni, amint az ember teremtményei saját külön alakjukban jönnek ki a keze alól, anélkül, hogy értené, hogyan. De ezen a szünidőn semmire sem volt használható, képtelen volt rajzolni vagy mintázni!

Egy szarka szállott le vagy negyven yardnyira, de teljesen jól láthatta tarka tolla miatt. Madarak a legelbűvölőbb lények a világon! Sokáig figyelte, és mikor elszállott, követte röplését a magas falon keresztül a parkig. Hallotta messziről az ebédhez hívó harangszót, de nem ment be. Amíg künn volt a langy esőben a madarakkal, fákkal meg a többi teremtményekkel, megszabadult a reggeli kellemetlen érzéstől. Csak hét óra felé vetődött haza, teljesen átázva, éhesen.

Egész diner alatt érezte, hogy Sylvia nézi, mintha kérdezni szeretne valamit. Olyan puha volt fehér nyaknélküli ruhájában; haja egészen olyan színű volt, mint olykor a holdfény, olyan halvány aranysárga; szeretne volna értésére adni, hogy nem miatta bolyongott künn egész nap. Diner után, mikor előkészítették az asztalt a «vörös ász»-hoz, odasugta:

- Aludt tegnap, azután?

A leány élénken bólintott.

Most már erősen esett, zuhogott, ömlött a sötétben és a fiú suttogva mondta:

- Átáznak a csillagaink ma éjjel.

- Igazán azt hiszi, hogy vannak csillagaink?

- Lehetséges. Az enyém egész biztos; szép a haja, Sylvia.

A leány melegen, meglepődve pillantott rá.

XIV.

Anna nem kapta meg Tyrolban a fiú levelét. Utána küldték Oxfordba. Éppen indulóban volt hazulról, mikor megérkezett és azzal a boldogsággal vegyes izgalommal vette át, amelyet a szerelmes érez, ha szerelmétől levelet kap. Nem akarta kibontani az utcán, de magával vitte egész úton a Colledge kertjéig, ott leült egy cédrusfa alá és elolvasta. Ez a rövid, fiús, száraz kis levél majdnem a mennyországig emelte. Nemsokára ismét láthatja, nem kell hetekig várnia és remegnie, hogy talán elfelejti! Férje azt mondta ebédnél, hogy Oxford nagyon kedves lehet a «drága, ifjú clownok» nélkül, de ez a «turistákkal, idegenekkel zsúfolt Oxford» bizony nem az. Hova mehetnének? Szerencsére megmutathatja neki ezt a levelet! Mégis egy kissé belenyilalt a fájdalom, hogy egyetlen egy szó sincs benne, amit ne mutathatna meg. De azért boldog volt. Sohasem látta kedvenc Colledge kertjét olyan gyönyörűnek, milyen kedves volt, minden fája, virága és szellő sem fujdogált; sohasem látott olyan szelídnek, barátságosnak minden madarat. Enyhén sütött a nap, még a fellegek is ragyogóak, vidámak voltak. Sokáig ült ott elgondolkozva, aztán hazament, anélkül, hogy elintézte volna, amiért útnak indult, megfeledkezett mindenről. Volt benne elég bátorság és elszántság, hogy nem rejtegette bluzában levelét, amíg lyukat éget benne, hanem ebédnél átadta férjének, egyenesen arcába nézett és könnyedén mondta:

- Látja, a gondviselés válaszol kérdésére.

A férfi elolvasta, felhúzta szemöldökét, mosolygott és anélkül, hogy felnézett volna, morgogta:

- Folytatni kívánja ezt a romantikus epizódot?

- Volt-e valami különösebb értelme ennek, vagy egyszerűen így szokta kifejezni magát?

- Én természetesen bárhol szívesebben lennék, mint itt.

- Talán szeretne egyedül menni?

A férfi mondta ezt, de természetesen tudta, hogy az asszony nem mondhatja: Igen. És az asszony csak annyit mondott:

- Nem.

- Akkor hát menjünk el mindketten hétfőn. Én elfogom a fiatalember pizstrángjait; te elfogod - őt... és ő elfogja... Mit fog el? Fákat? Jó. Rendben van.

És három nap múlva, anélkül, hogy egyetlen szó esett volna többé közöttük a dolgról, útnak indultak.

- Hálás volt érte az asszony? Nem. Félt? Tőle? Nem. Haragudott rá? Nem éppen. De félt önmagától, *rettenetesen* félt. Hogyan lesz képes fegyelmezni magát, hogyan palástolja a többiek előtt, hogy szereti a fiút? Kétségbeesett hangulataitól félt. De annyira óhajtja, hogy a lehető legjobbat nyújtsa az élet a fiúnak, hogy bizonyára lesz ereje óvakodni mindentől, ami árthatna neki. És mégis félt.

Mark eléjük ment az állomásra, lovagló ruha volt rajta és egy csinos norfolk-kabát, amire nem ismert rá, pedig azt hitte, kívülről ismeri minden ruhadarabját; és mikor lassanként megállott a vonat, eszébe jutott az utolsó perc, amit együtt töltöttek a fiú szobájában, a podgyászok között, mikor segített összecsomagolni és majdnem elérzékenyült. Milyen kegyetlenség hidegen találkozni, szertartásosan és várni, ki tudja meddig, egy pillanatra, mikor egyedül lehetnek! És milyen udvarias volt, milyen nagyszerűen nyugodt, a vendéglátó gazda kitűnő modorával mondta: remélem, nem fáradt, asszonyom; remélem, Mr Stormer elhozta halászkészletét, nekik ugyan nagyon sok van, kölcsönözhetnek; reméli, az idő jó lesz; reméli, nincs terhükre, hogy három mérföldet kell kocsizniok és a podgyász körül szorgoskodott. Éppen, mikor át szeretne volna ölelni, hátra simítani homlokáról haját és a szemébe nézni.

A fiú nem ült fel a kocsira, úgy gondolta, igen szorosan lennének, hanem lépést haladt velük, egészen közel maradt mellettük a porban, hogy megmutogassa a környéket, a «sátrán», ahogy férje a vörös, feketefarkú paripáját nevezte.

Ez a gazdag, kissé még vadon vidék, a külön álló cottageekkel, a régi, sötét, kedves úrilakkal egészen új látvány volt az Oxfordhoz, Londonhoz meg a többi kis Angliához szokott embereknek. És minden gyönyörű volt. Még Mark gyámját is gyönyörűnek találta. Mert Gordy, ha már menthetetlenül rákényszerült, hogy szembenézzen egy teljesen ismeretlen asszonnyal, egészen meglepő kedvességet tudott kifejtetni. Nővére, Mrs Doone is kellemesen hatott, hervadt szelídségével.

Mikor Anna egyedül maradt szobájában, amelyhez egy eldugott lépcső vezetett, megnézegette a gömbölyű, négy oszlopos ágyat, a széles, rácsos ablakot a recés függönyökkel, meg a virágokat a kék vázában. Igazán, gyönyörű volt minden. És mégis! Mi az? Mi hiányzik? Ó, milyen bolond, hogy így emészti magát! Csak buzgalmában volt ilyen, hogy jól érezzék magukat, félelemből, hogy el ne árulja magát. Ott messze, az utóbbi napokban milyen volt a szeme! És most! Komolyan töprengett, milyen ruhát vegyen fel. Amilyen gyorsan lesült,

olyan hamar el is múlt a barnaság, egy hét alatt, az úton Oxford felé. Ma fáradt volt a szeme és arca sápadt. Nem vethet meg semmit, ami segíthet rajta. Betöltötte harminchatodik évét a múlt hónapban és a fiú holnap lesz tizenkilenc éves!

Feketére határozta el magát. Tudta, hogy feketében fehérebb a nyaka; hajának színe, szeme, élénkebb. Nem tett magára ékszert, még egy rózsát sem tűzött fel és fehér keztyűt vett. Minthogy férje nem jött hozzá, felment a kis lépcsőn szobájába. Meglepődve látta, hogy férje már egészen elkészült öltözkékével és halvány mosollyal állott a kandalló mellett. Mire gondolt, hogy így mosolygott? Van ereiben egyáltalában vér?

Kissé biccentett fejével és azt mondta:

- Jó. Tiszta, mint az éjszaka. A fekete jól áll magának. Megtaláljuk az utat abba a vad hallba?

És lementek.

Már együtt voltak mindnyájan és vártak. Egy szomszédos Trusham nevű agglegény squiret és polgármestert hívtak még meg, hogy kiegészítsék a társaságot.

Bejelentették, hogy tálalva van; az ebédlőbe vonultak. A fekete tölgygel burkolt rengeteg gyertyával meg az elhalt ősök rettenetes portréival díszített ebédlőben a polgármester és Gordy között ült Anna, a kerek asztalnál. Mark szemben foglalt helyet, egy különös kinézésű lady és egy fiatal leány között, akit nem mutattak be; a leány fehér ruhában volt, haja nagyon világos, bőre nagyon fehér, szeme kék és szája kissé nyitott; valószínűleg a hervadt Mrs Doone leánya lehetett. Mint valami ezüstös lepke, mint a nefelejcs, olyan volt ez a leány! Anna alig tudta levenni a szemét róla; nem mintha éppen csodálta volna; szép volt, igaz; de olyan törekeny a nyitott ajkaival, puha állával és majdnem komor tekintetével, mintha sötétké, félig-meddig éles szeme ellenségeskedésben lenne egész lényével. De fiatal volt - milyen fiatal! Azért volt lehetetlen rá nem nézni.

- Sylvia Doone?

- Igen! Ő. Lány név, gyönyörű név, jól talál hozzá! Valahányszor elvándorolhatott tekintete a Squire Trusham meg Goddon iránti kötelezettségei közepette (mindkettőre szemmel láthatólag nagy benyomást tett) a leányra nézett, amint ott ült a fiú mellett és valahányszor összemosolygott a két fiatal teremtés vagy szóltak egymáshoz, úgy érezte, hogy összehúzódik a szíve és fájdalom járja át. Vajjon *ezért* szállt el az a valami a tekintetéből? Ő milyen bolond volt! Ha ilyen érzést vált majd ki belőle minden leány, vagy asszony, akivel a fiú beszél, milyen élete lesz? És akarata megacélosodott, leküzdötte aggodalmát. Ő maga is ragyogó szép volt; és észrevette, hogy a leány, a gyűlöletesen fiatal leány sem tudja levenni róla éles, komoly, kissé megdöbben tekintetét. És a fiú? Anna érezte, hogy mint valami mágnes, huzza magához lassan, biztosan, látta, hogy lopva feléje néz. Egyszer rajta kapta. Milyen zavarban volt! Arca már nem a régi, imádatot kifejező arc; de tudta tapasztalatból, hogy kíváncsossá tudja tenni magát előtte - féltékennyé teheti - fel tudja tüzelni csókjaival, ha akarja.

És véget ért az ebéd. Aztán közeledett a pillanat, mikor találkoznia kellett a leánnyal, anyja meg a különös arcú, öreg nevelőnő szemeláttára. Kegyetlen pillanat lesz! És eljött és kegyetlen pillanat volt és hosszú, mert Gordy feszült figyelemmel nézte őket bora mellől. De Anna nem hiába töltött annyi időt a felsőbb Oxford szeme előtt; elragadó tudott lenni, csupa érdeklődés, kérdezősködés még mindig kissé idegenes kiejtésével. Miss Doone - pár pillanat múlva már Sylviának nevezte - meg kell, hogy mutogasson minden kincset, régiséget. Vajjon igen sötét van-e már ahhoz, hogy most mindjárt megnézzék a régi házat? Dehogy. Egy cseppet sincs. Sárképők vannak a hallban. És kimentek, a leány vezetett, beszélt, Anna azt sem tudta, miről, annyira lefoglalta a gondolat, hogyan lehetne egy percig, csak éppen egy pillanattig egyedül a fiúval.

Nem volt semmi különös a régi házon, de a fiú otthona volt - lehet, hogy egyszer talán az övé is. És este egész különösen élnek a házak ablakszemeikkel.

- Ott az én szobám - mondta a leány - ahol a jázminbokrok vannak, éppen oda láthat. A Marké fölötté van, ahol kiáll az eresz, ott balra. A mult este... Elhallgatott.

- Nos, a mult este?

- Ó, semmi... Hallgassa csak! Egy bagoly. Nagyon sok bagoly van itt. Mark szereti őket. Én nem nagyon.

- Mindig Mark!

- Mark nagyon szeret minden állatot, madarat, tetszik tudni, lemintázza őket. Mutassam meg a műtermét? Egy régi virágház. Innen is láthatjuk.

Az üvegen keresztül igazán látta Anna a fiú különös műveit, ahogy a csupasz földön heverték, a sötétben, különös társasága volt, csupa kis szörnyeteg. Halkan mondta:

- Igen, látom, de nem akarom jobban megnézni, amíg ő maga oda nem vezet.

- Ó, bizonyosan beviszi. Ezek érdeklik legjobban a világon.

Minden óvatossága mellett sem tudta megállani Anna, hogy oda ne vesse:

- Jobban, mint maga?

A leány komolyan nézett egy pillanatig, aztán azt mondta:

- Ó, én nem sokat számítok.

Anna nevetett és karonfogta. Milyen puha, fiatal! Szíve összeszorult, részint a féltékenységtől, részint lelkiismerete furdalta.

- Tudja - mondta - hogy maga nagyon drága kis teremtség.

A leány nem felelt.

- Unokatestvérek?

- Nem. Gordy csak beházasodott unokabátyja Márknak; anyám a Gordy testvére, én tehát nem vagyok semmi.

- Semmi!

- Értem, csak éppen «ismeretség», ahogy angolul mondani szokták.

Elhallgattak, az estét figyelték; aztán megszólalt a leány:

- Olyan nagyon szerettem volna már látni önt. Nem olyan, amilyennek gondoltam.

- Igazán. És milyennek gondolt?

- Azt hittem, fekete szeme van és velencei vörös haja és világért sem ilyen magas. Persze, nincs semmi fantáziám.

Az ajtónál voltak ismét, mikor a lány ezt mondta, éppen ráesett a fény; fehér kis alakja tisztán látszott. Fiatal, ó, milyen fiatal volt! Olyan fiatalos volt minden, amit mondott.

Anna halkan mondta:

- Maga is több, mint aminek gondoltam.

A férfiak éppen kifelé jöttek az ebédlőből; férje olyan arckifejezéssel, mint akit figyelemmel hallgattak meg; Squire Trusham úgy nevetett, mint akinek nincs érzéke a humor iránt, Gordy

összeráncolta kissé felhevült arcát, a fiú pedig sápadt volt, elmélázó, mintha elvesztett volna minden összeköttetést környezetével. Az asszony felé indult, aztán mintha tévedett volna, kapta magát s leült az öreg nevelőnő mellé. Vajjon azért, mert nem volt bátorsága odamenni hozzá, vagy mert látta, hogy az öreg hölgy egyedül ül? Lehet, hogy ezért.

És véget ért az este, melyet olyan másnak képzelt. Squire Tamás elkocsizott kis fogatán, híres paripájával, amelynek hős tetteivel egész diner alatt mulattatta szomszédait. Annának kezébe adtak egy gyertyát és jóéjszakát kívánt mindenkinek, csak még Mark volt hátra. Mit tegyen, mikor majd kezében tartja az övét? Egyedül lesz vele ebben a kézfogásban, melynek erejét nem láthatja senki. És nem tudta, szorítsa-e meg szenvedéllyel, vagy hagyja, hadd hulljon le keze hidegen, követeljen vagy várjon? De nem tudott uralkodni magán és mégis lázasan szorította meg jobbját. Ismét azt a zavarodott kifejezést látta Mark arcában és szíve összeszorult. Elengedte kezét és hogy ne lássa, mikor jóéjszakát kíván a leánynak, sarkon fordult és felment szobájába.

Úgy, ahogy volt, felöltözve vetette magát ágyára, zsebkendőjét szájához szorította és rágcsálta.

XV.

Szürkés ködben virradt fel Mark tizenkilencedik születésnapja, aztán lassan ledobta fátylát a földre és tisztán, derűsen ragyogott. Mark korán ébredt. Ablakából csak a puha kékesszürke, gömbalakú tölgyeket láthatta, amint egymás fölött állottak a kerek homokkövek között. Többnyire korán reggel ébredt benne a leghevesebb vágy, hogy mintázzon valamit; meg szürkület után, amikor világítás hiányában már lehetetlen volt. Akkor reggel különösen bántotta a nap és nehezen nyomta lelkét az érzés, hogy nem tudja, hogyan fogjon hozzá? Rajzai, szobrai mind olyan rosszak, olyan kezdetlegesek voltak. Bár legalább a huszonötödik születésnapja lenne már, hogy megkapná pénzét, tehetne, amit akar. Nem maradna Angliában. Sokat lenne Athénben vagy Rómában, vagy éppen Párisban és addig dolgozna, amíg végre *tudna* csinálni valamit. És a szünidőkben állatokat, madarakat tanulmányozna, vad vidékeken, ahol bőven van elég és az ember megfigyelheti őket, amikor prédára vadásznak. Ostobaság, hogy egy olyan helyen kell maradnia, mint Oxford; de arra a gondolatra, hogy mit jelent Oxford, csapongó képzelete megállott, megakadt, mint a madár, amelyet vércse hipnotizált és visszaveszt a földre. És egyszer csak elszállt belőle a nagy tettvágy. Mintha valódi énje ébredt volna fel egy pillanatra; aztán ismét elvesztette önmagát. Nagyon nyugodtan ment le a lépcsőn. A kertajtó nem volt bereteszelve, sőt be sem volt téve, úgy látszik, megfeledkeztek róla az este. A múlt este! Sohase hitte volna, hogy ilyen érzései lesznek, mikor ő megérkezik, olyan megdöbben volt, annyira zavart, valami feléje húzta és valami ismét visszatartotta. És türelmetlen volt, haragudott önmagára, kissé ő rá is. Miért nem lehet egyszerűen boldog, mint amilyen boldog ez a reggel? Vette a távcsövét és megkereste a mezőt, a patak mentén. Valóban sok nyúl ugrált künn. A fehér margaréták, a harmatos pókhálók egész holdfényes benyomást tettek fehérségükben és a nyulak tökéletessé tették a képet. Nagyon szeretett volna elfogni egyet, hogy lemintázza, egy pillanatra kísértésben is volt, hogy leakasztja puskáját - de mi haszna van egy kimult nyúlból - és aztán, milyen boldogoknak látszanak! Letette látcsövét és az üvegház felé ment, hogy kihozza vázlatkönyvét. Valami Szentivánéji álomszerű vázlatot akart csinálni virágokból és nyulakból. Valaki ott benn volt, lehajolt és babrált szobraival. Ki merészkedett ide?

Sylvia reggeli pongyolában! Elfutotta a meleg, meg a hideg dühében. Nem állhatta, hogy valaki ebbe a szentélybe lépjen. Utálatos, hogy megnézzék az ember dolgait és ez a leány... ez a leány még hozzájuk is nyul. Nagy robajjal nyitott be és kérdezte:

- Mit csinál itt?

Annyira megzavarta jogos felháborodása, hogy alig vette észre, mennyire összerezett a leány és hogy nekitámaszkodott a falnak. Aztán elrohant mellette, és eltűnt szó nélkül. Mark odalépett műveihez, egy-egy jázminág volt mindenikre tűzve. Hülyeség! Eleinte csak a komikumát látta az egésznek, ostobaság, hogy állatai fején virág van! Később meg hatotta az igyekezett, mellyel valami kedveset akart kitalálni, valamit, ami örömet szerezhet, eszébe jutott, hogy ez születésnap dísz akar lenni. Most már csak egy pillanat kellett, hogy felháborodjék önmagán. Szegény kis Sylvia! Milyen durva volt vele! Ablakában szedte ezt a sok jázmint, mikor megszerezte, megkockáztatta azt, hogy kiessék és felkelt korán reggel, lejött pongyolában, hogy valamit tegyen, amiről azt gondolta, Marknak örömet szerezhet vele. Rettenetes, mit tett! Most, hogy már késő volt, látta tisztán, mennyire elsápadt Sylvia, hogy remeget ajka, hogy esett neki a falnak. Milyen gyönyörű volt pongylájában, kibontott hajával riadtan. Megtenne most bármit, hogy meg nem történtté tegye ezt a durvaságot. Még mindig benne volt kissé az az érzés, hogy törődnie kell vele, valószínűleg abból az időből, mikor megvédte a nem létező bikáktól; és hogy milyen kedves, jó volt hozzá mindig és még valami más érzés is, mindez együtt most érte el tetőpontját. Egyszerűen el kell intéznie a dolgot! Visszarohant a házba és felosont a lépcsőn. A leány ajtaja előtt feszülten hallgatózott, de nem hallott semmit; aztán körme hegyével kopogott halkán és ajkát a kulcslyukhoz szorítva, sugta:

- Sylvia!

Sokszor egymásután suttogta a leány nevét. Még a kilincset is lenyomta, gondolta, kinyitja kissé az ajtót, de be volt zárva. Egyszer azt hitte, valami zajt hall, mintha suhogás lett volna és ez még jobban lesujtotta. Végre abbahagyta; nem akar kijönni, nem akarja, hogy megvigasztalja. Pedig meg kell lennie, érezte, csak hogy nagyon nehéz dolog volt. Nagyon lehangoltan ment fel szobájába, egy kis darab papírt vett elő és megpróbált írni:

«Kedves Sylvia!

Nagyon, nagyon kedves volt magától, hogy csillagait az én állataimra rakta. Igazán a legkedvesebb volt, amit tehetett. Én egy rettenetes brutális alak vagyok, de természetesen, ha tudtam volna, hogy miben fáradozik, örültem volna neki. Bocsásson meg, nem érdemlem meg, tudom, de ma *van* a születésnapom.

Szomorú

Markja.»

Levitte a cédulát, bedugta ajtaja alatt, kopogott egyet, hogy figyelmessé tegye és ellopózott. Kissé megkönnyebbült erre és ismét lement a lépcsőn.

Lenn az üvegházban, egy széken ülve, bűnbánattal nézegette megkoszorúzott állatait. Egy csóka, egy bárány, egy kakas, két galamb, egy ponyló és néhány töredék volt az egész gyűjtemény. Sylvia az állatok fejbubjára ragasztotta jázmin ágakat egy kis nedves agyaggal és valószínűleg akkor érte a meglepetés, mikor az egyik galamb csőrébe akart dugni egy ágat, mert ott lógott le egy kis agyagszálon a csőre mellett. Levette és gomblyukába tűzte. Szegény kis Sylvia! Mennyire a szívére vesz mindent. Olyan kedves lesz hozzá egész nap, amilyen csak tud. És székén hintázva, mereven nézett a falra, ahova szegény kis leány az imént neki-dült, mintha csak puha állának és nyakának vonalai maradtak volna meg emlékében, különös, hogy csakis ezt látta; ahogy a torka megmozdult, ahogy nyelt, milyen fehér volt, milyen puha. És ő okozta ezt a mozdulatot. Milyen hosszú az idő a reggelig.

Amint közeledett a reggeli ideje, a hall körül leselkedett, azt remélte, hogy Sylvia elsőnek jön le. Végre lépteket hallott, az üres ebédlő ajtó mögé bujva várt, mert különben, ha észreveszi, visszafordul. Átgondolta, mit fog tenni: meghajol, megcsókolja Sylvia kezét és azt mondja:

- Dulcinea del Toboso a legszebb hölgy a világon és én a legszerencsétlenebb lovagja a földön.

Kedvenc könyvük a «Don Quixote» kedvenc sorai. Egész biztosan megbocsát erre és Mark szíve nem fog fájni többé. Nem lehet, hogy továbbra is olyan nyomorulttá tegye, ha már tudja, mit érez. Sokkal szelidebb, gyöngédebb. Sajnos! nem Sylvia jött, hanem Anna, frissen, ki-aludva, jégszürke szemével, ragyogó hajával; és Markot hirtelen valami különös ellenszenv fogta el az erőteljes, életerős nő iránt és néma maradt. És elmúlt egyetlen csók nélkül az első magányos pillanat, amelyet annyiszor képzelt el. Mert gyorsan jöttek egymásután a többiek, de Sylvia Mrs Doonenal izente, hogy a feje fáj és ágyban marad. Ajándéka a tálalón volt, egy «Sartor Resartus» című könyv - Marknak - Sylvia 1880 augusztus i-én. Mellette Gordy checkje, Mrs Doone gyöngy nyakkendőtüje, az öreg Tingle «Velence kövei» és még néhány selyempapirba csomagolt kisebb csomag, négy sajátkezűleg kötött nyakkendő, a zöld, piros, kék különböző árnyalataiban sok hosszú órát tett rövidebbé ez az ajándék, azzal a gondolattal, hogy Mark fogja viselni a zörgő tűk művét. A fiú nem volt valami különösebben hálás érte, de vajjon felfogta-e, hogy mit kötött bele a nyakkendőkbe? Távolról sem.

A születésnap, csak úgy, mint a karácsony, csalódásokra van berendezve. Mindig álvidámságot hoz, csinált vidámságot - a homlokhoz tartott pisztolyt:

- Légy meghatva! Örülj!

Hogyan örülhetett volna Mark azzal a tudattal, hogy Sylvia a szobájában van, beteggé tette brutalitása! Mint valami fehér, puha kísértet üldözte végig az egész hosszú kocsúton, ki a láphoz, a piknik alatt, a harasztban és a hosszú kocsúton hazafelé küzködő torkának képe, ahogy keserűségét nyelte, annyira üldözte, hogy ha Anna ránézett, vagy megérintette, nem volt kedve válaszolni, nem volt kedve ahhoz sem, hogy megpróbáljon egyedül lenni vele, inkább félt tőle.

És mikor végre otthon voltak ismét és Anna suttogva mondta:

- Mi az? Mit tettem? - csak annyit tudott dadogni.

- Semmit, ó semmit. Csak éppen hogy vadállat voltam.

Erre a titokzatos feleletre hiába kereste a fiú arcában a megfejtést.

- Talán a férjem?

Erre mindenesetre azt felelhetette:

- Ó, dehogy!

- Hát mi történt? Mondja meg.

A belső bejáratnál állottak, azzal az ürüggyel, hogy megnézik az ősi címet, amely éppen ott függött - delfinek, meg kis kikötőbe evező kifeszített vitorlájú gályák meredtek és kígyóztak rajta.

- Mondja meg Mark. Nem akarok szenvedni!

Mit mondhatott volna, minthogy maga sem tudta, hányadán van? Dadogott, beszélni akart és nem tudott kihozni semmit.

- Ez a kis lány?

- Ó, dehogy!

Az asszony megborzongott és bement a házba.

A fiú künn maradt, rettenetes zavaros érzésekkel bámult a címerre, szégyen, izgalom, sajnálkozás, türelmetlenség, félelem kavargtak benne. Mit tett, mondott, mit vesztett el? Rettenetes érzés kínoztta, mint mikor az ember nem volt szívélyes, sem egészen őszinte, de szívélyesebb lehetett volna, ha még kevésbé őszinte. Ó de milyen összevisszaság volt benne. Olyan kihalt, télies lett a lelke, mintha hirtelen elvesztette volna minden ember szeretetét. Aztán észrevette lektorát.

- Lennan barátom a múltba mélyed a kevésbé romantikus jelenből. Szépek ezek a régi címerek. A delfinek különösen kedvesek.

Milyen nehéz volt megtartani jó modorát abban a pillanatban. Miért gúnyolódott így Stormer? Alig tudta kinyögni:

- Valóban, sir, szeretném, ha volna itt néhány belőlük.

- Hányszor kívánja az ember a holdat, Lennan, és sohasem pottyán le.

Hangja nagyon komoly volt és a fiú haragja elszállt. Szomorú lett, maga sem tudta, miért.

- Közben - hallotta lektora szavát - öltözzünk át a dinerhez.

Mikor Mark lejött a nappali szobába, Anna a pamlagon ült holdvilágszínű ruhájában és beszélgetett - Sylviával. A fiú távol tartotta magát tőlük, valószínűleg egyikük sem vágyódott utána. De különösnek találta, mert olyan keveset tudott a nőkről, hogy Anna egész vidáman beszélget a leánnyal, mikor alig félórával ezelőtt kérdezte:

- Ez a leány volt?

Az asszony mellett ült a dinernél. Ismét megdöbbsent, hogy olyan vidáman nevetett Gordy történeteiben. Az a suttogás az ajtóban tehát nem jelentett semmit? És Sylvia nem akart ránézni; egész biztosan érezte, hogy elfordítja tekintetét, mert tudja, hogy arra fog nézni. És ez fájó érzést keltett benne és minden csak növelte ma este azt az érzést, hogy igazságtalanság történik; kizárták és nem tudta, miért. Nem akarta megbántani egyiket sem! Miért okoznak mindketten ilyen fájdalmat? És most az az érzése volt, hogy nem bánja: Hadd bánjanak vele, ahogy akarnak! Van más is a világon, nemcsak szerelem! Ha nem akarnak tudni róla - ő sem akar tudni róluk! A fiatalság egész odaadásával becézte magában ezt a dacos, boldogtalan «nem törődöm» érzést.

De még a születésnapok is véget érnek egyszer. És a kétségbeesetten valóságosnak képzelt hangulatok és érzések is belevesznek az álom valószerűtlenségébe.

XVI.

Ha a születésnap nem hozott mást a fiú számára, mint megdöbbsentő csalódást, Annának valóságos lassú kínzás volt; őt nem vigasztalta az, hogy van az életben más is, mint szerelem. De a reggel ismét könnyebbülést hozott, azt az érzést, hogy a tegnap csupa eltulzás volt és reménye újra éledt. Lehetetlen, hogy rövid két hét alatt összeomoljék, amit olyan biztosan épített fel. Csak legyen elszánt! Csak ragadja meg határozottan, ami az övé. A sok üres év után nincs-e joga ahhoz, hogy eljöjjön az ő órája is? Ott üljön gyáván és tűrje, hogy egy puha kis leány elcsipje előle? Nem! Ezerszer is nem! Majd résen lesz. Déltájt észrevette, hogy a patak felé indul a fiú, halászvesszőjével. Várnia kellett kissé, mert Gordy meg gazdatisztje lenn voltak a teniszpályánál, de csakhamar tovább mentek. Beosont tehát a park kapuján. Ha már egyszer ezen túl volt, biztonságban érezte magát, azt tudta, hogy férje fenn dolgozik szobájában, a leány valahogy láthatatlan maradt, az öreg nevelőnő a háztartással volt elfoglalva;

Mrs Doone leveleket ír. A régi, vad, kusza parkot még nem is látta és gyönyörűnek találta, valóságos nymfák meg faunok tanyája volt, a mohos fákkal és magasra nyuló homokköveivel. A fal mentén haladt a patak felé, de nem látott sehol kaput, már-már megijedt, hogy eltévedt. Hallotta a tulsó oldalról a patak csobogását, körülnézett, hova mászhatna fel, hogy körszemlét tartson. Egy öreg bükkfa állott ott hivogatólag. Felmászott a koronájáig, onnan éppen átláthatott a falon. Ott volt húsz yardnyira a kis patak, lombok között csörgedezett tiszta, sötét vize. Partján kő állott, rajta egy másik még hatalmasabb. Ennek a nagy kőnek támaszkodott háttal a fiú, mellette hevert halászvesszője. És a földön, térdére könyökölve, állát kezére hajtva ült a leány. Milyen élénk volt most a fiú szeme, egészen más, nem olyan elmélázó, mint tegnap!

- Nos látja, ennyi volt az egész. Megbocsáthat, Sylvia.

És Anna úgy látta, mintha a két fiatal arc hirtelen eggyé olvadna - az ifjúság arcába.

Ha örök életére ott maradt volna, figyelve, akkor sem vésődhetik kitörülhetetlenebbül lelkébe ez a kép. A tavasznak képe és mindennek, amit elvesztett! Visszahúzódott az öreg bükk törzséről és mint a sebzett vad, futott, botorkált a kövek és bozót között. Talán egy negyed mérföldöt rohant így, aztán széttárta karját, lerogyott a harasztba és ott feküdt arccal a földön. Eleinte annyira fájt szíve, hogy csak fizikai fájdalmat érzett. Ó ha meghalhatott volna! De tudta, hogy csak elfulladt. Elmúlt a nyomás és ami azután zúdult rá, azt úgy próbálta elűzni, hogy mellét a földhöz szorította, a bozót szárába kapaszkodott, ó milyen fájdalom, milyen borzalmas üresség. Fiatalság, fiatalshoz! Elment tőle, ismét egyedül maradt! Nem sírt. Mire jó a sírás? Hanem szégyen borzongott végig rajta; szégyen és düh. Hát csak ennyit ér! Aztán forró nap tűzött nyakára ott a kusza bozótban, ahova lerogyott, gyengének, betegnek érezte magát. Nem is tudta tulajdonképpen mostanig, mit jelentett életében ez a szenvedély, milyen szorosan forrott össze az önmagába vetett hittel; mennyire hozzátapadt saját fiatalshaga. Micsoda keserűség! Egy puha kis fehér leány - egy *fiatal* teremtés - és ime, már nem számít. De hát igaz? Nem tudná még most is olyan szenvedéllyel visszavonzani magához, amilyenről a leánynak fogalma sincs! Ó bizonyára! Egész bizonyosan. Csak izlelje meg egyszer azt a gyönyört, amit adhat neki! És erre a gondolatra elengedte a bozótot, amibe görcsösen kapaszkodott, amint ott feküdt mozdulatlanul, mint a kövek körülötte. Vajjon nem tudná...? Nem volna rá képes most is? És minden érzés elszállt belőle, csak remegés fogta el, mintha trance-ba esett volna. Miért kimélné a leányt? Miért vonulna vissza? Ó volt az első. Az övé volt ott künn. És van benne még annyi erő, hogy magához vonzza. Első este a dinernél magához vonzotta tekintetét, elvette a leánytól, el az ifjúságtól, mint ahogy a mágnes magához vonzza az acélt. Magához tudja láncolni olyan kötélekkel, amit egyhamar nem akar majd széttépni. Magához láncolni! Milyen utálatos szó! Elvenni, mikor azután vágyódik, amit nem adhat - fiatalshagot, ártatlansággal párosult fiatalshagot! Felugrott a harasztól és a domb felé rohant, nem is nézte, merre megy, meg-megbotlott az összefonódott bozótban, a kövek között, amíg ismét elfulladva rogyott le egy körre. Ott éppen nem volt fa, kiláthatott a patak völgyére, a magas, fenyőkkel koszorúzott dombra, a tulsó partján. Az ég tiszta volt, a nap ragyogott. Egy vércse keringett a domb körül; messze fenn, majdnem a kék égben. Becstelenség! Nem teheti meg! Nem vonzhatja magához, nem kötheti le érzékeivel, azzal, ami legkevésbé magasrendű benne, mikor a legnagyobbszűbbet kívánja neki, amit az élet adhat, mintha anyja lenne. Nem teheti meg! Alávalóság lenne. Ebben a mély lelkivívódással tele pillanatban mintegy őrizte, védte azt a két lényt ott lenn a napsütésben, a szürke kőnél, a sötét vizek mellett; a leány fehér virágarcát, amint felfelé remegett és a fiú lefelé szálló tekintetét. Különös, hogy a szív, amely így érez, ugyanabban a pillanatban gyűlölni is tudja a fehér virágarcot és tud égni a vágytól, hogy csókjaival ölje ki azt a mohóságot a fiú szeméből. Lassanként elült a vihar benne. Azon imádkozott, hogy semmit se érezzen. Egész természetes, hogy el kell veszítenie azt az órát! Természetes, hogy szomját ne tudja eloltani, természetes, hogy fiatal fiatalshoz menjen, a fiú a maga fajtájához természetes, mert így parancsolja a - szerelem. A völgyből arra szálló szellő

megsimogatta arcát! és valami enyhülést hozott. Nemes szív! Vajjon találó e szó? Vajjon azok, akik lemondanak a boldogságról, nemesszívűek?

Sokáig bolyongott a parkban. Késő délutánig nem ment vissza a kapun, amelyen olyan reménykedve lépett át. Senkivel sem találkozott szobájáig, akkor, hogy biztonságban legyen, ágyba feküdt. Csak attól remegett, hogy kimerültsége elmulik. Nem akart sem testi, sem lelki erőt, amíg el nem megy innen. Nem törődött étellel, itallal, csak aludni szeretett volna, ha tud. Holnap reggel, ha van valami korai vonat, elmegy, mielőtt bárkivel is találkozhatna; férje el kell hogy intézze a dolgot. Hogy mit fog gondolni és mit fog neki mondani, azt majd meghozza az idő. És mit is törődik vele. A legfontosabb, hogy ne lássa a fiút, mert nem tudna elviselni még egy ilyen lelki tusát. Csengetett és a megütközött leányt férjéhez küldte, izenettel. És amíg várt reá, büszkesége fellázadt. Felkelt, egy üveg eau de Colognet meg zsebkendőt vett elő és bekötötte homlokát. A férfi azonnal jött, szokott, nesztelen lépteivel közeledett, majd megállott és feleségére nézett. Nem kérdezte, mi a baj, hanem egyszerűen várt. És soha még nem látta olyan tisztán, mit tenne a férfi, ha elhagyná; olyan tervet eszelne ki, amiből minden emberi ösztön és érzés úgy ki volna küszöbölve, mintha mindkettő istenkáromlás lenne, összeszedte minden erejét és megszólalt:

- Lenn voltam a parkban, valószínűleg igen forrón sütött a nap. Szeretnék hazamenni holnap, ha nem volna ellene kifogása. Nem szeretnék beteg lenni idegen házban.

Látta, hogy mosoly suhan át férje arcán, aztán elkomolyodott.

- Persze - mondta - napszúrás eltarthat néhány napig. Utrakelhet azért?

Az asszony abban a pillanatban meg volt győződve róla, hogy férje mindent tud, de minthogy ez a tudat nevetségessé teszi, volt annyi ereje, hogy elhitesse, hogy nem tud semmit. Mi volt ez: bámulatra méltó, vagy utálatos?

Anna behúnyta szemét és azt mondta:

- A fejem nagyon fáj, de azért utazhatunk. Csak nem szeretném, ha nagy hűhót csinálnának. Nem volna talán egy vonat, mielőtt felébrednének?

Hallotta férje szavait:

- Igen, ennek megvolna az előnye.

A legkisebb nesz sem hallatszott most, de persze, ott volt a férfi. Ez a néma, mozdulatlan jelen foglalja magában egész jövőjét. Igen, ez lesz a jövő - érzés és mozgás nélküli élet. Valami rettenetes kíváncsiság fogta el, hogy szembenézzen vele. Felnyitotta szemét. Férje éppen úgy állott, mint előbb, az asszonyra szegzett tekintettel. De egyik keze kabátja zsebének szélén - mintegy a kulisszák mögött - idegesen csukódott be és nyílt ki újra. És az asszony hirtelen szánsálmát érzett. Nem a jövő miatt, amelynek ilyennek kell lennie, hanem a férfi iránt. Milyen borzasztó, hogy az ember ilyenre váljék, hogy minden érzelmet száműzzön magából, milyen borzasztó! És szelíden mondta:

- Sajnálom, Harold.

Mintha valami különöset, valami megdöbbenőt hallott volna, szeme egész különösen kitágult, ideges kezét zsebébe temette, sarkonfordult és kiment.

XVII.

Mikor az ifjú Mark megtalálta Sylviát a nagy kőnél, nem volt éppen meglepődve, minthogy megfigyelte, merre megy. Ott ült, összegubbaszkodva, elmélázva nézte a vizet, kalapját hátára tolta és haja, amelyben megakadt a fiú csillagja, aranyfényben ragyogott, a napsütésben. Halkan közeledett hozzá a fűben és mikor már majdnem odaért, jobbnak látta megállni. Ha meglepi, talán elszalad és a fiúnak nem lesz lelke utána futni. Milyen csendesen ült ott, gondolataiba mélyedve.

Szerette volna látni az arcát. Végre megszólalt gyöngéden:

- Sylvia... Megengedi?

A leány nem mozdult és a fiú odament hozzá. Bizonyára nem haragudott már.

- Nagyon köszönöm a könyvet, milyen gyönyörű!

Semmi válasz. A fiú a kőhöz támasztotta halászveszőjét és felsóhajtott. Igazságtalannak tartotta a leány hallgatását, mit kíván tőle, mit tegyen, mit mondjon? Nem érdemes végig élni az életet, ha mindig így össze lesz kuszálva.

- Nem akartam megbántani. Gyűlölöm a sértegetést. Csak éppen; olyan rettenetes rosszak az állataim, nem tudom elviselni, ha valaki megnézi őket, különösen maga, úgy szeretnék tetszeni magának - igazán. Látja, ennyi volt az egész. *Megbocsáthat* Sylvia!

Valami volt a falon túl, valami mozgás, suhogás a harasztban, bizonyára őz! És ismét megszólalt a fiú, mohón, lágyan:

- Kedves lehetne hozzám Sylvia, igazán!

A leány gyors mozdulattal fordította félre fejét és azt mondta:

- Nem is azért. Egészen másért...

- Miért?

- Semmiért... csak, hogy már nem számítok...

A fiú letérdelt melléje. Mire céloz a leány? De hiszen jól tudta.

- Persze, hogy számít. De mennyire! Ne legyen boldogtalan! Gyűlölöm, ha valaki boldogtalan. Ne legyen boldogtalan, Sylvia! És gyöngéden simogatta karját. Olyan különös, zavaros volt a lelke; de egyet tisztán tudott, nem szabad bevallania semmit. Mintha kiolvasta volna gondolatát, a leány hirtelen fürkészőleg emelte rá szemét. Aztán letépett néhány fűszálat, azt simogatta.

- Ő számít.

Ó, azt nem mondhatta, hogy nem számít. Kicsinyes lenne azt mondani. Még ha nem számítna is... De vajjon számít?... aljasság volna, gyávaság. És szemében éppen olyan tekintet ült, amilyenről lektora azt mondta, bajba jutott oroszlánkölyökre emlékezteti.

Sylvia megérintette a fiú karját.

- Mark!

- Nos?

- Hagyjon el!

A fiú felállott és vette halászveszőjét. Mi haszna lenne? Nem maradhat itt vele tovább, mint-hogy nem tud, nem akar beszélni.

- Elmegy!

- El.

- Haragszik? *Kérem*, ne haragudjék rám.

A fiú torkát zokogás fojtogatta, lehajolt a leány kezére és megcsókolta, aztán vállára vette a vesszőt és elment. Egyszer hátrapillantott, a leány még mindig ott ült eltűnődve, a nagy kő mellett és a tovasiető után nézett. A fiú úgy érezte, nincs hova mennie; nem mehet sehova, csak az állatokhoz, madarakhoz, fákhoz, amelyek nem bánják, ha egészen össze is van zavarodva az ember és borzasztóan érzi magát belül. Lefeküdt a parton a fűbe. Látta a kő körül ficázkodó kis pisztrángokat; fecskék jöttek egész közel hozzá, alacsony röptükben: egy mókus is ott maradt körülötte egy ideig. De semmi sem érdekelte; mintha börtönben lett volna lelke. Milyen jó lenne, ha víz lehetne, meg nem állva futna tovább egyre tovább; vagy szél, elsuhanna minden mellett, és nem fognák el soha. Borzasztó, hogy az ember semmit sem tehet, hogy meg ne bántana valakit. Ha az ember legalább virág lehetne, amelyik éppen hogy kipattant, leéli életét önmagának és meghal. De bármit tesz vagy mond az ember, minden hazugságnak tetszik, vagy valami kegyetlenségnek. Az egyetlen, amit tehet, hogy tartózkodik az emberektől. De hogyan tartsa távol magát vendégeitől? Visszament a házba az ebédhez, de vendégei nem voltak otthon, senki sem tudta, hova mentek. Nyugtalanul, boldogtalanul, szorongó érzéssel járt-kelt egész délután. Közvetlenül a diner előtt mondták, hogy Mrs Stormer rosszul érzi magát és holnap elutaznak. Elmennek három nap múltán. Ez még mélyebb, furcsább zavarba ejtette. Most már teljesen a töprengő hallgatásnak adta át magát. Tudta, hogy a figyelem ráirányul, de nem tudott uralkodni magán. Diner közben többször kapta rajta Gordyt, hogy puffadt, félig lecsukott szemhéjai alól rászzegezi merev, elgondolkozó tekintetét. De egyszerűen nem *tudott* beszélni, minden, ami eszébe jutott, olyan hamisnak tetszett. Ó milyen szomorú est volt, felvillant előtte egy másik szomorú szív képe, zavaros, fájó érzés kínoztta, hogy valamit összetört, megcsalt egy hitet; és aztán a megriadt töprengés.

- Hogyan segíthettem volna a dolgon?

És Sylvia komoly arca! Mennyire igyekezett rá nem nézni.

Kilopózott, otthagya a borozgató Gordyt meg lektorát, sokáig bolyongott a kertben, szomorúan hallgatta a baglyokat. Valóságos áldás volt felmenni a lépcsőn, de persze, nem fog aludni.

De azért aludt, zavaros álmai voltak, az utolsó az volt, hogy egy hegyoldalon fekszik, Anna föléje hajlik és a szemébe néz. Ajka ajkát érte és ekkor felébredt. A zavaros álom hatása alatt szűrődött tudatába, hogy kocsizörgés, lópatkódobogás hangzik a kövezeten. Kiugrott az ágyból. A kis kocsí már elindult a kapuból, az öreg Godden hajtott, mellette podgyász volt feltornyozva és a két Stormer szemben ült egymással a kocsiban. Így mennek el - még csak nem is búcsúztak!

Egy pillanatig olyasmit érzett, mint amit érezhet, aki meggyilkolt valakit, rettenetesen le volt sujtva, összezúzva. Aztán magára kapta ruháit. Nem engedheti így elmenni őket. Látnia kell és látni fogja őket még egyszer! Mit vétett, hogy így mennek el? Lerohant. A hall üres volt; tizenkilenc perc hiányzott a nyolctól! A vonat nyolckor indul. Van-e még ideje megnyergelni Bolerot? Lefutott az istállóba; de a paripát kivitték patkolni. Ott kell lennie, ott lesz idejében. Megmutatja nekik, hogy nem kis kölyök. Addig ment, amíg a kocsí be nem fordult, akkor aztán futásnak eredt. Egy negyed mérföld és már jobban érezte magát, nem olyan nyomoruultnak, bűnösnek; olyasmit érzett, hogy keményen tart a kezében valamit, kieszelte, mit kell tennie, de takarékoskodnia kell erejével, ki kell szemelnie a legjobb utat, kikerülni a napot, kimélni a benzint hegyen fel, lerepülni minden lejtőn. Még hűvös volt, a harmat lekötötte a port, nem volt semmi kocsiforgalom és alig akadt valaki, aki utána bámuljon, ahogy elhalad

mellette. Mit fog tenni, ha idejében érkezik meg, hogyan magyarázza meg ezt a három mérföldes rohanást, arra nem gondolt. Egy majorhoz ért, amelyről tudta, hogy féluton van. Otthon hagyta óráját. Csak nadrágot, inget meg norfolk-kabátot vett magára, sem nyakkendő, sem kalap, sőt még harisnya sem volt rajta és úgy égett lobogó hajával, mint a tűz, különös látvány lehetett, ha valaki találkozik vele. De nem volt benne semmi más érzés, csak az akarat, hogy odaérjen. Egy juhnyáj tódult ki a mezőre egy kis utcából. Valahogy keresztül vergődött rajta, de néhány másodpercet elvesztett ezzel. Még majdnem egy mérföld és már elfulladt, lábai alig bírták. Hegyen le jószántukból mentek, de most kitartó emelkedés következett és már hallotta a vonatot, lassan puffogva közeledett a völgyben. Aztán kimerültsége mellett is jobb kedve támadt. Nem akar úgy megérkezni, mint valami madárijesztő, tönkretéve, jelenetet rögtönözve. Össze kell szednie magát, hogy úgy toppanjon be, mintha a tréfa kedvéért jött volna. De úgy érezte, hogy mindjárt levágódik a porba és ott marad örökre. És amint futott, kétségbeesetten erőlködött, hogy letörülje arcát, leporolja ruháját. Ott van már a kerítés végén kétszáz yardnyira. Már nem hallotta a vonatot. Befutott bizonyára az állomásra. És zokogás tört fel kimerült tüdejéből. Amint a kapuhoz ért, hallotta az őr fütttyentését. Ahelyett, hogy a jegyiroda felé vett volna útját, a palánk mentén futott tovább, ott nyitva volt egy bejárat a raktárba, azon keresztül törtetett és nekiesett a loncnak. A mozdony éppen szemben volt vele, fogta kabátja ujját és letörülte vele az izzadságot arcáról. Minden csupa füst volt. Látnia kell őket, nem azért érkezett idejében, hogy ne lássa. Végighúzta kezét homlokán, haján és káprázó szemmel nézte a lassan mozduló vonatot. Anna ott volt az ablakban! Ott állott és kinézett! A fiú nem mert előre lépni, félt, hogy leesik, csak a kezét nyújtotta ki. Az asszony meglátta. Igen, látta! Nem fog vajjon jelt adni? Semmi jelt? És hirtelen látta, hogy valamit huzogat a ruháján, leveszi és kidobja. Éppen a lábai elé esett. Nem vette fel, az arcát akarta látni, amíg eltűnik. Milyen csodaszép volt, büszke és sápadt. Ajkához emelte kezét. Aztán füst szállott le ismét és mikor újra láthatott, már eltűnt a vonat. De a lábainál ott feküdt, amit ledobott. Felvette! Sötét, elszáradt virág volt, ugyanaz, amit Tyrolban kapott tőle és aztán visszalopott gomblyukából.

Kifelé vonszolta magát, keresztül ment a raktáron és egy mező felé vette útját, ott lefeküdt, arcát az elszáradt virághoz nyomta, amelynek még mindig volt illata...

A gyám elgondolkozó tekintetének megvolt a maga jelentősége. Mark nem ment vissza Oxfordba. Hanem Rómába küldték, testvérénél lakott és szobrászakadémiára járt. Olyan idő következett most, mikor semmi más nem számított, csak a munka.

Kétszer is írt Annának, de nem kapott választ. Lektora csak néhány sort írt.

«Kedves Lennan!

Úgy. Tehát elhagy minket a Művészetért? Nos, ez a maga holdja, ha jól emlékszem, legalább is egyik holdja. Méltó hold, kissé homályos manapság, kicsit lemenőben, de magának, kétségkívül szüzi istennője, kinek ruhája szegélyét stb.

Mindig barátságos emlékünkből fogjuk tartani hűtlensége mellett is.

Egykor lektora és még mindig barátja

Harold Stormer.»

Mark a szünidő után - nagyon sokáig nem látta viszont Sylviát.

MÁSODIK RÉSZ. NYÁR.

I.

Ezer fény ragyogott, végtelen sokféle hang csattogott, zúgott; nevetés, léptek, játékosokkal Niceba vagy Mentoneba robogó vonatok zakatolása, füttye, négy sötétbarna bőrű hegedűs tüzes játéka a kávéház előtt és köröskörül, fölöttük, mögöttük a sötét ég, sötét hegyek, meg a sötét tenger, mint valami nagy, sötét virág, melynek szívébe drágakövből készült bogár kapaszkodik. Ilyen volt Monte Carlo az 1887-dik év májusának azon az éjszakáján.

De Mark Lennan, ott az egyik kis márványasztal mellett, sokkal jobban el volt mélyedve, sokkal nagyobb lelki és érzéki izgalom hatása alatt állott, semhogy tudatossá válhatott volna benne a pompa, a bábeli zűrzavar, sőt a szépség is. Olyan csöndesen ült, hogy szomszédai, miután kellőképpen megbámulták, az emberi lényeknek azzal a jellegzetes ellenszenvével fordultak el tőle, mint valami gyászos, igen bántó jelenségtől, mellyel minden, hangulatuktól távoleső iránt viseltetnek.

Lennan belemerült az imént letűnt pillanat emlékébe. Mert eljött végre, sok heti vajudás, sok különös nyugalanság után.

Egészen lopva kúszott feléje majdnem egy évvel ezelőtt történt bemutatkozás óta, közvetlenül azután, hogy a római és párisi hat esztendő leteltével letelepedett Londonban. Eleinte tisztára barátságot érzett iránta, olyan kedvesen érdeklődött minden munkája iránt, aztán tiszteletteljes csodálatot, mert olyan csodaszép volt, azután szánsálat, mert olyan szerencsétlen volt házasságában. Ha boldog lett volna, elmenekül. Az a tudat, hogy az asszony boldogtalan volt már jóval ismeretségük előtt, megnyugtatta lelkiismeretét. És végül egy vasárnap délután azt mondta az asszony:

- Ó, ha maga is velünk jönne.

Csodálatos, milyen nagy hatással volt rá egy kis elejtett szó, mintha külön élete lett volna, mintha valami különös madár lett volna, amely berepült szíve kertjébe és letelepedett ott új énekével, remegésével, új röpülésével, komoly, egyre tisztábban hivatkozó dalával. Egy mondás, egy pillanat, néhány nap múlva az asszony fogadószobájában, mikor megmondta, hogy *jön* és érezte, hogy a nő nem tudott, nem mert ránézni. Különös, semmi nyomatékot sem mondtak, nem tettek, sőt nem is mulasztottak el semmit - és mégis megváltozott jövőjük.

Az asszony tehát elment nagybátyjával meg nagynénjével, akiknek szárnyai alatt bizonyára nem ütközik össze semmilyen csőszszel, sem valami különös eseményel. És a következő kis levelet kapta tőle:

Kedves Mark!

Megérkeztünk. Olyan jó itt lenni a napon. A virágok csodaszépek. Fenntartom Gorbion és Roquebrunet, amíg maga jön.

Barátsággal

Olive Cramier.

Ez a levél volt az egyetlen tiszta emlékképe az asszony elutazása és az ő útrakelése közötti időből. Egy délután kapta meg, amint az alacsony falkerítésen ült, a virágzó almafák között beszűrődő tavaszi napsugárban és olyan érzése volt, mintha az egész világ vágyódása előtte feküdnék, csak a karját kellene kinyújtania, hogy megragadja.

Aztán zavaros nyugtalanság, csupa bizonytalanság, míg végre, utazása végén, kiszállott a vonatból Beaulieu-ben és szíve hevesen dobogott. Természetesen, nem remélte, hogy az asszony eléje jön Monte Carlóból.

Egy hét telt el azóta, tele egyetlen véget nem érő erőlködéssel, hogy vele lehessen és mások előtt úgy tűnjék fel, mintha nem is nagyon vágyódnék vele lenni; két koncert, két séta kettesben, mikor mindent, amit mondott, semmiségnek érzett és az asszony minden szava csak kísértete volt annak, amit hallani szeretett volna.

Egy zavaros hét, zavaros nappalok, feldúlt éjjelek, míg, néhány perce, a poros útra esett le zsebkendője keztyűjéből. Mark felvette és ajkához emelte. Semmi sem törülheti ki lelkéből azt a pillantást, melyet az asszony e pillanatban rávetett. Semmi sem választhatja el többé tőle örökre. Ugyanazt az édes, rettenetes gyötrelmet vallotta meg ebben a tekintetben, amit maga is érzett. Nem szólt, de látta, hogy ajka szétnyílt, keble le-fel zihált. És ő sem szólt. Mi haszna a szavaknak?

Megtapogatta kabátja zsebéjét. Ott volt, ujjához tapadt a puha, szinte élő csipke és vászon szövődék és lopva kivette. Mintha az asszony egész lényét arcához szorította volna, egész édes illatával, ahogy a kis fehér csillagokkal szegélyezett vásznat érintette. Még nagyobb titokzatossággal rejtette vissza ismét zsebébe és először nézett körül. Ezek az emberek! Ahhoz a világhoz tartoznak, melytől elszakadt. Olyan érzést keltettek benne, mint az imént az asszony nagybátyja, nagynénje, mikor jóéjszakát kívántak és hugukat követték a hôtélbe. Az a jó ezredes, az a jó Mrs Ercott! Az angol szempontok valóságos megtestesülései, amelyben ő is nevelkedett, az egészség, józanság egyenes út szimbólumai, amely utóbbinak, ebben a pillanatban, látszólag, hátat fordított. Az ezredes arca rózsás volt és napbarnított, szürke bajuszán semmi pomádé, köszöntése vidám és magasan intonált:

- Jó éjszakát, ifjú Lennan!

Feleségének ezer ráncú mosolya, lágy, kellemes, meleg hangja - milyen idegen - távoleső lett mindez egyszerre! És ez a sok fecsegő, iszogató ember, milyen különösek, milyen messze vannak tőle. Vagy talán éppen ő volt messze, eltávolodott tőlük?

Felállott asztalától, elment a sötétbőrű hegedűsök mellett, ki a *Placera*.

II.

Egy mellékutcán ment végig a hôtélig, ott megállott a kerti rácsnál, kis hôtélkert volt az is, csak éppen arra való, hogy a hirdetésekben szerepeljen, néhány gyöngy pálmájával, poros orgonákkal és mimózákkal szegélyezett útai fehéren meredtek ki a fák között.

Markot a legkülönösebb érzés fogta el, hogy járt már itt, már benézett egyszer a virágok között ezekre a merev utakra, zsalus ablakokra. Füst szaga szállt a légből, és néhány száraz növény zörrent meg gyöngén a legkisebb szellőtől. Miféle emlék kísértette ezen az estén, ebben a kertben? Valami elmosódott, édes, láthatatlan lény, kinek jelenlétét érezni extázist jelentett, valami olthatatlan szomjúság izgalmát.

És tovább ment. Házak, házak! Végre kijutott közülök, egyedül maradt a hegyi úton Monaco határán. És amint így sétált az éjszakában, azt képzelte, olyan gondolatai ébrednek, amilyent soha senki sem élt még át. A tudat, hogy az asszony szereti, szentté, felelősségteljesévé tett mindent. Bármit tesz is, Olivenak nem szabad ártania. Olyan tehetetlenek az asszonyok!

Mert hat évi római, párisi művészkedése után is tisztelte a nőt. Ha az asszony szerette volna férjét, távol tartja magát tőle; de kegyetlenségnek érezte még, mikor nem szerette is Olivét,

hogy akarata ellenére hozzá legyen láncolva egy élettárhoz. Hogyan kívánhat ilyesmit egy férj? Hogyan lehet ilyen kevés büszkesége, ilyen kevés szájalom benne? Megbocsáthatatlan! Mi lehet tiszteletreméltó az ilyen házasságban? De nem szabad ártani az asszonynak! Most azonban, hogy szeme elárulta, hogy szereti, mi lesz most? Egyszerűen csodálatos tudat a meleg délvidéki éjszakában, a fák és virágok izzó tömjénjében.

Felfelé ment, az út fölé és lefeküdt a fűbe. Ó, ha itt lenne mellette! A föld illata még nem hült ki és arcát simogatta; egy pillanatra úgy érezte, hogy az asszony eljött. Ha itt tarthatná örökre ebben az öleléstelen ölelésben, ebben a szellemi felmagasztosulásban, a vadvirág illatú ágyon, melyet szerelmes még sohasem érintett, csak csúszó-mászók és vadvirágok, holdsugár és napsugár a maguk árnyaival meg a földet csókoló szellő.

Aztán eltűnt az asszony; keze csak az összemorzsolt fenyőport érezte, meg a vad kakukfű alvó virágait.

A kis szakadék szélén állott, a sötét hegyek és a fekete mélységű tenger közt vivő út fölött. Ilyen későn már nem járt arra lélek; olyan távol érezte magát mindattól, amit emberek gondoltak, mondtak és tettek, amilyen távol volt tőlük maga az éjszaka suttogó melegével. És maga elé idézte Olive arcát, hogy bizonyos legyen felőle - tiszta, barna távol fekvő szemét; csukott, édes száját; sötét haját, egész könnyed kedvességét.

Aztán leugrott az útra és rohant, az ember nem járhat, mikor olyan csodát érez, amelyet soha senki nem érzett még: a szerelem csodáját.

III.

A «Le Coeur d'Or» híres hotelben, melyet azóta régen újjáépítettek és másképp neveztek el, rézveretű ágyában feküdt Mrs Ercott és az ezredest nézte a másik rézveretű ágyban, a csillagfényben. Fülét óvatosan megszabadította a párna nyomásától, mert úgy rémlett, hogy moszkító hall. Harminc év óta volt élettársa egy olyan embernek, akinek élete a kis fenevadak elleni elkeseredett harcban telt el, nem szerette ezeket az állatokat. Ez volt talán az egyetlen pont, amelynél képzelete élénkebb volt, mint józan esze. Mert moszkító nem lehetett, minthogy az ezredes első dolga volt, valahányszor a 46-ik szélességi kör alá jutott, hogy kitarta ablakait és sok apró szeggel egy moszkító hálót erősített sűrűn a szellőzésre szánt térre, miközben felesége erősen tartotta kabátjánál fogva. Hogy mások nem biztosítják ilyenképen ablakaikat, az cseppet sem zavarta az ezredest, mint igazi angolt, aki a maga feje szerint szeret cselekedni, s a más feje szerint szokott gondolkozni. Azután megvárták, amíg beállt az éj, akkor meggyújtottak egy egész különös alakú, különös szagú lámpát és ott álltak a gázvilágítás teljes fényében a székeken, papuccsal kezükben és szemüket a valóságos vagy képzelt fenevadakra szegezték. Aztán kis csattanások következtek, kis halálos ítéletek és boldog vagy fájdalmas kiáltások hangzottak fel:

- Megvan!

- Ó John, nem találtam el!

És a szoba közepén, lassan forgolódott az ezredes, pyjamában, szemüveggel (csak ünnepélyes alkalmakkor viselte, egész lenn, az orrán) szemében azzal a bizonyos halálmegvető pillantással, melyet annyi évi gyakorlattal sajátított el minden izében fal- és védő bástya, míg végre megszólalt:

- Nos Dolly! van már egy egész csapat!

Mire az asszony azt mondta:

- Csókolj meg, kedvesem!

És a férfi megcsókolta és lefeküdtek.

Nem volt tehát moszkító ott, csak a szellem, amely a férjéhez hűséges asszony lelkében él. Kémlelte egy darabig férje profilját, mert hátán feküdt és visszafojtotta a szót, hogy:

- John, ébren van?

Fütyülő zaj emelkedett az - eredetileg egyenes - de katonai kötelességek révén kissé meg-görbült orrból fél inchnyire a kissé felhúzott szemöldök alatt, amely mintha elcsodálkozott volna a különös zajon. Az asszony alig láthatta, de mégis azt gondolta:

- Milyen csinos!

És valóban az is volt. Arcán meglátszott, hogy minden gonoszságra képtelen, mert álmában a tiszta gyermekszív ártatlansága ült arcán, az olyan emberek egyszerű ártatlansága, akik sohasem ismerték a szellem kalandvágyát és csak a testi kalandokat keresték.

Aztán valahogy mégis megszólalt az asszony:

- John, alszik?

Az ezredes nyomban felélénkült, mintha valami régi időbeli támadásra felelne:

- Nem.

- Szegény fiatalember!

- Kicsoda?

- Mark Lennan. Nem látta?

- Mit?

- Kedvesem, az orra előtt történt. De maga sohasem lát semmit.

Az ezredes lassan arra fordította fejét. Milyen élénk a felesége képzelete! Mindig ilyen volt. Halványan sejtette, hogy valami regényes dolog következik most. De a maga idejében fejeket, karokat kaszaboló ember gyöngédségével mondta:

- Micsodát?

- Felvette a zsebkendőjét.

- Kiét?

- Oliveét. Betette a zsebébe. Tisztán láttam.

Csend lett; aztán ismét megszólalt Mrs Ercott hangja, személytelenül, távolból.

- Csak azon csodálkozom mindig, hogy a fiatalok azt hiszik, nem látják őket, szegénykéik!

Ismét csend.

- John! Mire gondol?

Mély sóhaj - nem éppen horkolás - hallszott most abból az irányból, ahol az ezredes feküdt, felesége már ismerte ezt a jelt.

És az ezredes valóban gondolkozott. Dollynak élénk a képzelőtehetsége, de valami azt súgta, hogy ezúttal nem lőtt túl a célon.

Mrs Ercott kissé felemelkedett ágyában. Az ezredes csinosabb volt, mint valaha; a megdöbbenés kis ránca kúszott felfelé szemöldökével, aztán megakadt a homlokráncok alatt.

- Nagyon szeretem Olivet - mondta.

Mrs Ercott visszahanyatlott párnáira. Szívén valami kis fájdalom nyilalott végig, ami érthető egy ötven éven felüli asszonynál, kinek férje csinos fiatal leány nagybátyja.

- Persze - suttogta.

Valami halvány sejtelem rezgett az ezredes lelke mélyén; kinyújtotta kezét. A két ágy közti sötét úrban egy másik kézzel találkozott, amelyet keményen megszorított.

Azt mondta a férfi:

- Nézz ide, öregem! - és aztán csend lett.

Most viszont Mrs Ercott gondolkozott. Gondolatai laposak voltak és gyorsak, mint a hangja, de egy bizonyos érzés kísérte, amely velejárója jószívű nők szellemi termékeinek. Szegény fiatalember! És szegény Olive! De vajjon sajnálatraméltó-e egy asszony, aki olyan szép, mint ő! Aztán csinos, elegáns ember a férje is, parlamenti ember, nagyszerű karriér áll előtte és határozottan - szereti feleséget. És milyen előkelő, kedves a kis házuk Londonban, a Westminsterhez közel és el nem lehet kedvesebbet képzelni, mint villájukat a folyó partján. Olyan sajnálatra méltó Olive? Pedig - mégsem boldog. Nem lehet azt állítani, hogy boldog volna. Könnyű azt mondani, hogy magunktól függ minden, de ha regényt olvas az ember, tudja, hogy nem úgy van. Néha lehetetlenség. Ó igen! A nagy különbség! Olive huszonhat éves. Robert Cramier negyvenkettő. És az a fiatal Mark Lennan most beleszeretett. Mi lenne, ha Olive is beleszeretne. John talán megértené, hogy ifjúság az ifjúsághoz menekül. Mert az emberek, még a legjobbak is, mint John, nagyon furcsák! Neki eszébe sem jutna, hogy úgy érezzen valamelyik unokaöccse iránt, mint ahogy John nyilvánvalóan szereti Olivet.

Az ezredes hangja zavarta meg gondolatait:

- Kellemes fiú az a Lennan! Nagy kár! Sokkal jobb, ha elmegy, semhogy...

Az asszony hirtelen megszólalt:

- Tegyük fel, hogy nem tud elmenni.

- Nem tud!?

- Sohasem hallottál még a *grande passion*-ról?

Az ezredes felkönyökölt. Már ismét bebizonyosodott, hogy Dolly egész különösen látja a dolgokat, mióta Londonban élnek, mert Madrasban meg Felső Burmahban nem bírta egészségileg a nagy hőséget, az utóbbi szolgálati évek alatt, mintha nem úgy lenne minden helyes, vagy helytelen, ahogy az ezredes érzi. És magában ismételte a két idegen, francia szót, majd hozzátette:

- Nem így van, ahogy mondom? Minél hamarabb tisztázzák a dolgot, annál jobb!

- De Mrs Ercott is felült.

- Légy emberséges - mondta.

Az ezredest hirtelen olyan érzés fogta el, mint mikor az ember tudja, hogy valamilyen ételt nem tud megemésztetni. Mert a fiatal Lennan az a veszedelem fenyegeti, hogy tisztességtelen helyzetbe kerül, neki mondják, legyen emberséges. Igazán, ez a Dolly!... Új főköötőjének fehérsége hatolt hirtelen öntudatába. Nem, bizonyára nem lesz angoltalan. Soha életében sem lesz!

- Olivera gondolok - mondta az ezredes - nem akarom, hogy ilyesmivel kínlódjék.
- Talán Olive el tudja igazítani a maga dolgát. Manapság nem jó belevegyülni szerelmi dolgokba.
- Szerelem - morogta az ezredes. - Mi? Pfuj!

Ha az ember felesége ezt, ilyesmit, szerelemnek képes nevezni, akkor miért volt hűséges hozzá, rendkívül meleg éghajlatok alatt, ilyen sok éven át? Valami sivárság, igazságtalanság érzete próbálta fellázítani egyoldalúsága ellen, mellyel bizonyos jelentőséget tulajdonít bizonyos szavaknak és aszerint cselekszik. És felháborodása olyan különös, kellemetlen érzést keltett benne. Szerelem! Nem lehet csak úgy könnyedén elbánni ezzel a szóval! Szerelem házassághoz vezet, és ez nem vezethet házassághoz, legfeljebb a Válási Törvényszéken keresztül. És az ezredes előtt egyszer csak felbukkant elhalt Lindsay fivérének, Olive apjának képe, mintha ott állott volna a sötétben, komoly, tiszta vonású, elefántcsontszínű, sápadt arcával, sűrű fekete hajával, amely, a feltevés szerint francia őstől eredt, aki a Szent Bertalan éji mészárlás elől menekült el. Egyenes ember volt mindig Lindsay, még mielőtt püspök lett is! Különös, hogy Olive a leánya. Nem mintha nem volna ő is egyenes, dehogy! De olyan puha! Lindsay nem volt ilyen. Elképzeli, hogy ha látta volna, hogy az a fiatalember a zsebébe dugja Olive zsebkendőjét! De vajjon igazán képes volt ilyesmire a fiatal Lennan? Dolly képzelődő. Talán összetévesztette a sajátjával, ha véletlenül belefújja orrát, majd rájön. Mert, lelkének gyermekes ártatlansága mellett, az ezredesben volt jókora adag tetterő is, helyes érzék a praktikusság iránt; egy unciányi ábra mindig felért nála egy font elmélettel! Dolly felül elméleteknek. Hál' Istennek, hogy sohasem cselekszik szerintük.

Szelíden szólt:

- Kedvesem! A fiatal Lennan lehet művész és minden, de gentleman! Ismerem gyámját, az öreg Heatherleyt. Hiszen én magam mutattam be Olivenak.
- Mi köze ennek ahhoz? Szerelmes belé.

Az ezredes belebonyolódott a valóság álarcát viselő hitek megszámlálhatatlan légiójának egyikébe, amelyeknek eszük ágában sincs lemenni az igazság gyökeréig és okforrásáig. Mint a bennszülött, aki viharos tengerrel körülvárt szigeten él és világéletében bizonyos tiszteletteljes félelemmel szemlélte a hatalmas vizet, de soha bele nem vetette magát, most zavarban volt, mert kényszerítették, hogy elhagyja a partot. És még hozzá saját felesége kényszeríti!

Mrs Ercottnak azonban nem volt szándékában ilyen messze menni, de volt benne valami, mint minden férjénél élénkebb eszű nőben, ami nem hagyta nyugodni, amíg kissé tovább nem ment, mint ahogy maga is szeretne volna.

Valósággal megszégyenülve hallgatta férje szavait.

- Felkelek, egy kis vizet iszom.

Egy pillanat alatt künn termett az asszony az ágyból.

- Előbb felfőzöm.

Hát komolyan megzavarta férje lelkét! Most majd nem fog aludni, olyan hamar megy fejébe a vér. Ébren fog feküdni, vigyázva, hogy meg ne zavarja őt. Nem bírja ki azt a gondolatot. Milyen önző! Tudnia kellett volna, hogy ez az egész beszéd tárgy nem éjszakára való.

Az asszony érezte, hogy férje mögötte áll; vékony pyjamájában milyen soványnak látszott és arca milyen fáradt.

- Sajnálom, hogy a fejembe verted ezt a gondolatot - mondta az ezredes. - Nagyon szeretem Olivet.

Mrs Ercottnak ismét szívébe szúrt a féltékenység, de csakhamar elmulasztotta fájdalmát ezuttal, a gyermektelen asszony férje iránt érzett anyáskodása. Nem szabad felizgatni! Nem szabad izgulnia. És azt mondta:

- A víz forr! Igyál kortyonként szép lassan egy pohárral és feküdj le, vagy megmérem a lázad.

Az ezredes szófogadón elvette a poharat és mialatt lassan iszogatta, felesége a fejét simogatta.

IV.

Az alattuk lévő szobában ezalatt nagyon is ébren feküdt vitájuk tárgya. Tudta, hogy elárulta magát, kimutatta Mark Lennannak, amit maga előtt is titkolt eddig. A szerelmes pillantást, melyet a világ minden kincséért sem tudott volna elnyomni, most az az érzés követte, hogy «feladta a várat». Mert eddig szigorúan két csoportra osztotta a világ összes nőit, olyanokra, akik megtettek és akik nem tettek meg olyasmit; most pedig már nem egészen bizonyos benne, melyik csoporthoz tartozik és ez ijesztő. De mi haszna a töprengésnek, rémüldözésnek? nem vezet semmire. Tegnap még nem tudta, hogy ez következik és most nem találhatja ki, mit hoz a holnap! Elég a mai éjszaka! A mai éjjel, áradozó szerelmével. Elég érezni! Szeretni és szerettetni.

Egészen új érzés számára, annyira különbözik attól, amit leánykori udvarlói vagy házassága ébresztettek benne, mint a fény a sötétségtől. Mert még sohasem volt szerelmes, - férjébe sem. Csak most tudta. Nap sütött abban a világban, amelyről azt hitte, nincs napja. Nem jöhet utána semmi. De a nap süt és kissé fel kell melegednie a napsütésben.

Egész egyszerűen tervezgetni kezdte, mit tesznek majd. Hat napjuk van még. Még nem voltak Sorbióban, sem Castellásban egyetlen hosszú sétán vagy sétalovagláson sem voltak, amelyet tervbe vettek szépségeért. Vajjon korán jön holnap? Mihez kezdenek? Senki sem fogja megtudni, mit jelent számára a hátralevő hat nap, még ő sem. Vele lenni, elnézni arcát, hallani hangját és néha-néha megérinteni! Bízott magában, hogy nem árulja el magát. És aztán - elmulik! Bár, természetesen, látni fogja néha Londonban is.

És amint ott feküdt a sötétben, első találkozásukra gondolt. Egy vasárnap reggel történt a Hyde Parkban. Az ezredes vallásos áhitattal szokott részt venni a templomi parádén és éppen lefelé jött a Westminster felől, Knightbridge közelében fekvő házából, hogy hugát is elvigye magával. Emlékezett, hogy útközben megállott egy puffadt, sárga arcú, félig lehunyt szemű gentlemanal:

- Ó Mr Heatherley, otthagya Devoshiret? Hogy van az unokaöccse... a... szobrász?

És az öreg gentleman kissé meglepődve nézett - legalább úgy rémlett - szempillája és magas szürke cilindere alól és azt mondta:

- Ercott ezredes, úgy-e? Éppen itt van a gyerek - Mark! És a fiatalember megemelte kalapját.

Először csak annyit látott, hogy fekete haja nem hosszú, de sűrű, és szeme nagyon mélyen fekszik. Aztán látta mosolyogni, egész arca felélénkült és mégis bátortalan maradt; és rögtön eldöntötte magában, hogy csinos fiú.

Nemsokára azután elment Ercottékkal a műtermébe, hogy megnézze a «Dolgait», mert különösen akkoriban egész eseményszámba ment megismerkedni egy szobrással, mintha az embernek például zebra szaladgálna a parkjában. Az ezredes el volt ragadtatva és kissé meg is könnyebbült, hogy «dolgai» nagyrészt állatok és madarak. «Nagyon érdekes»-nek találta és nagy szakértelemmel nézegette, mint az olyan ember, aki rengeteg állatot ölt meg annak

idején, végül pedig azon kapja magát rajta, hogy különös ellenszenv ébredt benne a további öldöklés iránt, de ezt sohasem fejezi ki szavakban.

Az ismeretség gyorsan fejlődött tovább és most az asszony érzett viszont megkönnyebbülést, hogy Mark Lennan majdnem kizárólag állatoknak szenteli magát, az istenieknek mondott emberi formák helyett. Mert sokat szenvedett volna; most, hogy szerette, tisztán látta. Így mindenesetre elnézheti, mikor dolgozik és segíthet neki rokonszenvével. Ebben nem lehet semmi rossz...

Végül elaludt és azt álmodta, hogy egyedül ült egy csolnakban, a folyón, vidéki villájuk közelében és mintha nagy, hegyes liliomszerű virágok között suhant volna el és madarak röpködtek, énekeltek körülötte. Nem tudta megmozdítani sem arcát, sem lábát, de ez a tehetetlenség nem volt kellemetlen, míg egyszer csak észrevette, hogy valamihez közeledik, ami sem szárazföld, sem víz, nem fény és nem sötétség, hanem egyszerűen valami megmagyarázhatatlan érzés. Aztán látta, hogy a parti sás közül egy nagy bikafej nézett rá. Ha mozdult egyet, mozdult az is, ott volt mindkét felől, de mindig csak egy fej. Fel akarta emelni a kezét, hogy eltakarja szemét, de nem tudta és arra ébredt fel, hogy zokog. Reggel volt már.

Már majdnem hat óra! Nem mert ismét elaludni különös álma miatt. Az álom rabló, kár néhány napjának minden percéért. Felkelt és kinézett. Gyönyörű reggel volt, a lég már meleg, harmatos és heliotrop nyilott a fal mellett az ablak alatt. Csak ki kellett volna nyitni a zsalut és kilépni a napsütésbe. Felöltözködött, fogta napernyőjét, óvatosan kitámasztotta a zsalut és kilopózott. Elkerülte a hôtélkertet, mert félt, hogy különös reggeli sétája elárulja lelkiállapotát, a Casino felé vezető úton haladt. Talán egészen öntudatlanul arra felé tartott, ahol tegnap délután együtt hallgatták a zenét. Kalap nélkül, napernyője árnyékában, felkeltette a már talpon levő néhány szakértő csodálatát, akik kék bluzban siettek munkájukra. És ez az egyszerű csodálat örömmel töltötte el. Most igazán öntudatosan élvezte tagjai kecsességét, valósággal érezte arcának szelíd élénkségét, majdnem fekete hajának, szemének, sárgás bőrének szépségét, különös érzés és nagyon kellemes!

A Casino kertjében lassabban haladt, élvezte a fák illatát, megállott, lehajolt majdnem mindenik virág előtt, aztán megpihent a padon, ahol tegnap ültek. Néhány lépésnyire volt a pályaudvarhoz vezető lépcső; hány ember taposta nap-nap után, vidáman jöttek fel és hányan mentek le ismét megkönnyebbülve vagy szomorúan. Fölötte két fenyő, egy borsfa meg egy pálma fonták össze lombátrukat, milyen fantasztikusak a fák meg a lelkek összekapcsolódása ezen a különös helyen! Becsukta napernyőjét és hátratámaszkodott. Nyílt, barátságos tekintete ágról-ágra suhant. Átszellemülten nézett a ragyogó égboltra, amint melegtől, portól még háborítatlanul tisztán borult a földre. Leszakított egy piros bogyófürtöt a borsfáról, szétmorzsolta, dörzsölte ujjai között, hogy élvezze édes illatát. Minden szépség, kedvesség, mintha része lett volna boldogságának, része a nyárnak, amely hirtelen ébredt szívében, mert szeretik. Az ég, a virágok, a pompás zöldeskék tenger, a hatalmas akácok mind csak szerelmet, jelentettek a világban.

És a kevés arra menő, aki ott látta ülni a borsfa alatt, bizonyára elcsodálkozott a csendes «*dame bien misè*»-en, aki olyan korán reggel kelt fel.

V.

Az ezredes az egyre jobban duzzadó zsebkendőüggel ébren töltött el néhány órát. Hugának férjét nem lehetett éppen hallgató embernek mondani, volt benne valószínűleg egy kis brutalitás is és szeretett letiporni embereket, de minthogy Olive ő rá meg Dollyra volt bízva,

az a tudat, hogy a fiatal Lennan az orruk előtt szeret bele, természetesen igen izgatólag hatott különben is aggodalmaskodó természetére. Csak miután aludt egyet reggelig, jött rá a dolog orvosságára. Ki kell ragadni Olivet önmagából. Gyengék voltak Dolly meg ő; igen nagyon lekötötte érdeklődésüket ez a különös hely, ez a különös embertömeg. Elhanyagolták Olivet, ráhagyták... Fiúk és leányok! ezt sohasem szabad szem elől téveszteni. De még nem késő. Olive az öreg Lindsey leánya, nem feledkezhetik meg önmagáról. Szegény öreg Lindsey, derék ember volt; talán egy kicsit sok volt benne a... hugenottából. Furcsák ezek a visszaütések. Tapasztalta a lovagnál is, előfordult némelyiknél, hogy fehér sörény vegyült farkukba, átugrott nemzedékek után ismét kiütött sajátságok. És Oliveban van valami, ami apjára emlékeztet, ugyanaz az elefántcsontszínű arc, ugyanolyan színű szem és haj. Csak nem éppen olyan komoly, mint apja volt. És ismét valami meghatározhatatlan ijedség borzongott végig az ezredesen, mintha elhanyagolta volna a gyámkodást. De aztán fürdés közben elmúlt ez az érzés.

Nyolc előtt már künn sétált az ezredes. Magas, egyenes alakja volt, kemény szalmakalapot viselt és szürke flanel öltönyt. Az angol katonákat jellemző egész különös, könnyedén nyomatékos léptekkel járt, olyan arccal, amely megkülönbözteti őket a francia, német katonáktól, nem csak, mert begyakorlott válluk mindig s kész élni a joggal, hogy nekivessék egy-egy muftinak, hanem nyugodt, szerény arcukon rajta van a tudat, bármit mondjanak is, hogy csak egyféleképpen lehet a ruhát viselni és kilépni. Az ezredes séta közben egyre simogatta lekonyuló, szürke bajuszát és tépelődött, hogyan lehetne kiragadni hugát a dologból. Végig haladt a terraszon és megállott egy pillanatra, hogy lenézzen a tengerre, a galamblövő telep mögött. Aztán megkerülte a Casinót, tovább sétált a háta mögött elterülő kertben. Milyen gyönyörű hely! Csodálatosan ápolt virágok! Tushaworera emlékeztette kissé, ahol drága öreg barátja, a Rajah, palotája körül ilyenforma kertek voltak. Most ismét a front felé vette útját. Kellemes, csendes volt még minden ilyen kora reggel ott lent a tengerrel, mikor még senki sem akart felülkerekedni a másikon. Vannak emberek, akik addig nem érzik boldogoknak magukat, amíg fel nem tűnnek. Ismert olyanokat, akik az ördöggel is versenyt lovagoltak volna és becsületbeli kérdést csináltak abból, hogy néhány fonttal kisvindlizzék barátjukat! Furcsa hely ez a Monte, olyan, mint valami lezüllött Édenkert. És felébredt a kert szépségétől az ezredes lelkében élő, de ki nem fejezett természetimádat, amely erőt adott neki pusztákban és dzsungelokban, tengeri átkeléseknél és hegyi táborozások közepette. Drága anyja! Sohasem felejtette el a szavakat, amelyekkel a naplementét mutatta meg egyszer, kilenc éves korában, az öreg Withes Nortonnál.

- Látod Jack, ez szépség! Érzed szívecském?

Nem, akkoriban még igazán nem érezte, kemény fejű, nyugtalan kamasz volt még. Sőt, mikor először ment le Indiába, még akkor sem volt szeme beállítva a naplementére. A most fel-növekedő nemzedék egészen más. Az a fiatal pár ott a borsfa alatt, milyen szótlanul ül, csak a fát nézik. Vajjon mióta ülnek így? És egyszer csak megmozdult valami az ezredesben. Acélszürke szeme halálmegvető kifejezést öltött. Elfojtotta köhögését, visszafordult arra, ahol az imént állott a galamblövészlet fölött. Olive meg az a fiatalember! Találkozó! Ilyen kora reggel! A föld is forgott vele. Bátyjának leánya, kedvenc huga! Az a nő, akit legjobban csodált, aki iránt leggyöngédebb érzésekkel telt meg szíve. Kihajolt a kőkorláton, de nem látta sem a galamblövő telep puha zöld pázsitját, sem mögötte a tenger puha kékjét, megindultan, letörve, megdöbbenve állott ott. Reggeli előtt! Ez az ördögi a dologban! Nyílt vallomás! Mi több, azt is látta, hogy kezük a padon összeért. Vér tolult arcába; látta, kikémlelte, ami nem az ő szemének volt szánva. Szép helyzet az ilyen! Dolly is látott valamit mult este. De az más. A nők láthatnak bizonyos dolgokat, el is várják tőlük. De egy férfi, egy... egy... gentleman! Felháborodása lassanként egészen kihozta sodrából. Keze meg volt kötve. Vajjon kérhet-e tanácsot Dollytól? Valami elkülönülés, teljes elhagyatottság érzése vett erőt rajta. Senki, senki

a világon nem értheti meg titkos, mély lehangoltságát. Rettenetes súllyal nehezedett rá bár öntudatlanul, a kényszer, hogy állást kell foglalnia, el kell foglalnia azt az álláspontot, melyhez, mint Olive legközelebbi rokona és pártfogója és ami még fontosabb, őrzője, kötve van!

Soha életében sem akadt ilyen dolga a hadseregben, pedig nagyon sok kényes, becsületbeli ügy került eléje. Szegény gyermek! De nem szabad így gondolkoznia! Nem, igazán nem! Olive nem úgy viselkedett... mint... És itt megállt.

Egész különös, hogy nem tudta elítélni hugát.

Hátha felállnak és erre jönnek.

Levette kezét a körkörlátról és a hôtél felé indult. Tenyere egész fehér volt, úgy oda szorította. Magában beszélt útközben:

- Nyugodtan kell átgondolnom az egészet; jól meg kell gondolni mindent.

Ettől megkönnyebbült. A fiatal Lennanra, mindenesetre, haragudhatik. De, legnagyobb megdöbbenésére még ebben sem tudott véglegesen megállapodni. És ez a határozatlanság rettenetesen lehangolta. Ahogy ott ült a fiú, Olive mellett - olyan nyugodtan, olyan bátortalanul - volt benne valami, ami meghatotta az ezredest. Ez nem helyes, Jupiterre, nagyon helytelen! De valahogy olyan kedves pár volt így együtt az a kettő. Megálljunk csak! Így nem lesz jó! A kis angol templom káplánja haladt most el mellette:

- Gyönyörű reggel, Ercott ezredes! - mondta.

Az ezredes köszönt, de nem válaszolt. Olyan hiábavalóságnak érezte most ezt a köszönést. Nem lehet gyönyörű egy olyan reggel, amelyen ilyesmit fedez fel az ember. Bement a hôtélbe, egyenesen az ebédlőbe lépett és leült. Senki sem volt ott. Rendszerint mindenki fenn reggelizett, még Dolly is. Csak Olive szokott vele tartani, amíg elfogyasztja angol reggelijét. És egyszer csak eszébe jutott ismét, milyen rettenetes helyzetbe került. Megreggelizni anélkül, hogy, mint máskor szokta, megvárja hugát, igen feltűnő lenne. Minden pillanatban visszajöhet Olive. De várjon rá, tegyen úgy, mintha mi sem történt volna, hát lehetséges ilyesmi?

Halk zörejt hallott most a háta mögött. Itt van Olive és még nem határozott. Szegény ezredes zavarában teljesen ösztönére bízta magát, felállott, megveregette huga arcát és székkal kínálta meg.

- Nos, kedvesem - mondta - éhes vagy?

A fiatal asszony olyan csinos, olyan puha volt. Krémszínű ruhája kiemelte sötét haját és szemét és mintha tekintete a messziségbe röpült volna, igen, különös, de csak így lehetett szavakba önteni. Az ezredes nem nyerte vissza biztonságát, nyugalmát, huga láttára. És lassan hámozgatta a banánt, amellyel reggelijét rendesen kezdeni szokta. Éppen olyan joggal kívánhatná az embertől, hogy lelőjjön egy szelíd galambot, vagy tépjen szét egy gyönyörű virágot, mint azt, hogy kötelességére szorítsa hugát, sőt, ha tudja, teljes méltósággal tegye. És a következő szavakban keresett menekülést:

- Künn jártál? - aztán szerette volna leharapni a nyelvét. Tegyük fel, hogy azt feleli: Nem.

De Olive nem válaszolt. Elpirult és a fejével intett.

- Csodaszép reggel!

Milyen gyönyörű volt, amint ezt mondta! Az ezredes most kilépett a bírói szerepből, világért sem tudta volna megmondani, mit látott, miért állította fel ezt a csapdát és csak annyit kérdezett:

- Van valami terved mára?

Olive minden szemrebbenés nélkül mondta:

- Mark Lennannal öszvéren lemegyünk Mentoneból Sorbioba.

Az ezredes elcsodálkozott huga biztonságán, tudomása szerint még sohasem akadt nő, aki minden tekintetben fel lenne fegyverkezve a világ ítéletét kihívó szerelem ellen. Hogyan tudhatná, mit rejteget huga mosolya! És zavara kinná fokozódott, mikor huga megszólalt:

- Jönnétek ti is Dolly nénivel?

Az ezredes teljesen elvesztette fejét az ellentétes érzelmek zűrzavarában; nem tudta, bizzék-e benne, de irtózott attól, hogy elrontsa kirándulását, tudta, milyen veszedelemben forog huga, félig-meddig sajnálta, de csodálta is bájos megjelenését; nagyon rosszalta mindent, ami helytelen, rejtegetni való (és mi egyébnek lehetne ezt az egészet minősíteni) és valami homályos tudat élt benne, hogy itt történik valami, aminek már kezdetén sem képes a mélyére hatolni, valami, amivel talán csak ők ketten tudnak megküzdeni. Zavarodottan hebegett:

- Meg kell kérdezni nénédet... nem... nem nagyon jó neki... öszvérré ülni.

Aztán tiszta szeretetből fakadó ösztönből megkérdezte nagy hirtelen:

- Mondd kedvesem, már olyan régen akartam kérdezni, boldog vagy otthon?

- Otthon?

Volt valami rendkívül szomorú ebben az ismételtsben. Miért is kérdezett ilyen ostobaságot!

Olive lehajtotta kávéját és felállott; az ezredes megijedt, félt, amint huga ott állott előtte, félt, hogy vajjon mit fog mondani? Egészen belepirult. De, ami mindennél rosszabb volt, nem szólt semmit; csak vállat vont és úgy mosolygott, hogy belenyilalott az ezredes szívébe.

VI.

A vad kakukfüvön, az olajfák árnyékában, a sziklás Grobio falu alatt ültek ők ketten, lunch után és hallgatták a kakukot, mialatt öszvéreik a közelben legelésztek. Mióta a véletlen szerencse összehozta őket reggel a kertben és egymás mellett ültek a padon, kezük éppen hogy érintkezett és csodálkozva, büszkén élvezték jó szerencsájukat, nem szorult sok magyarázatra érzelmük, nem kellett szavakkal megzavarni a boldogságot, hogy egymáséi lehetnek, olyan bátorítalanul, olyan távolian, mintha nem is lenne valóság az egész. Mint az epikureusok heverték a fűben, ó borral telt poharaikkal és nem fáradtak bele az édes illat élvezetébe, zamatának izlelésébe.

És így nem esett szó közöttük szerelemről, de, mint ahogy jó csillagzat alatt álló szerelmeseknél szokás, arról beszéltek, amit szerettek.

Mikor az asszony elmondta álmát, kipattant végül a férfiből a szó; de a nő elhárította és azt mondta:

- Nem lehet, nem szabad!

Aztán megkapta kezét a férfi és az asszony szemébe toluló könny annyira felbátorította, hogy megcsókolta arcát.

Remegő, gyorsan elillanó volt szerelmük első kitörése. A férfiben nem sok volt a győzelmes hímből, az asszonyban a közönséges férfibolondítóból.

Aztán, elég józanul, öszvéreikre ültek és lefelé bandukoltak a köves lejtőn, Mentoneba.

De a szürke, poros kupéban, útban Beaulieu felé egész kábult volt a férfi, tekintetét le nem vette a szemben ülő asszonyról.

Két óra múlva a dinernél, a hôtélben, amint Mrs Ercott meg Olive között ült, szemközt az ezredessel, eszmélt először arra Mark, hogy mivel kell szembe néznie. Ellenőrizni minden felvillanó gondolatot, mert a legkisebb jel elárulhatná; fegyelmezni, leplezni kell minden pillantást, minden kiejtett szót; egy percre sem szabad elfelejtenie, hogy a jelenlévők veszedelmesek, cselekvőképeseek, nem olyan jelentéktelen árnyak, amilyeneknek látszanak. Lehet, hogy mindig benne lesz az asszony iránti szerelmében a látszat, hogy nem szereti. Még álmodni sem mert a beteljesülésről. Barátja kell, hogy maradjon, meg kell próbálnia, hogy boldoggá tegye így is, lángolni, epekedni fog és nem gondolhat viszonzásra. Ez volt első, nagy szenvedélye - olyan más, mint tavaszi szerelme - és belevitte az angol ifjak megható sajátságát - a naivitást. Titkos ösztön tartja vissza az angol ifjakat a szerelem zabolátlan természetétől, sőt még attól is, hogy beismerjék a szerelem ilyen természetét. Ezek ketten szerették egymást, de nem szerethettek! Most először értette meg a férfi, mit jelent ez. Itt-ott néhány, lopva imádó pillanat és aztán mindig ott van a világ, amelyet meg kell csalni. Már szívből gyűlölte ezt a rendes, barna arcú ezredes, mereven néző és mit sem látó szemével; meg a jelentéktelen, barátságos hölgyet, aki olyan készséggel cseveg egész ebéd alatt, annyi mindent mond, amire válaszolni kell és azt sem tudja, mit jelent. Megdöbbenéssel állapította meg, hogy semmi sem érdekli a világon, egyetlen egy lényén kívül. Még munkájának sincs semmi különösebb jelentősége. Nem gyúlt haragra, mikor Mrs Ercott feldicsért néhány rettenetes Royal Academybeli képet, mert áhitatosan végignézte a képtárt elutazása előtti napon. És amint tovább folyt a végtelennek tetsző étkezés, kissé bántotta, hogy Olive olyan mosolygós, olyan vídám, mintha egészen közönyösen viselné el a rettenetes valót, hogy még egy szerelmes pillantást sem válthatnak. Vajjon igazán szereti, tudja igazán szeretni, anélkül, hogy a legkisebb jelét adná? És egyszer csak azt érezte, hogy Olive lába az övéhez ér. Egészen rövid, bártortalan érintés volt, elmúlt egy szempillantás alatt, de azt mondta:

- Tudom, mit szenved, szenvedek én is. Ne szidjon!

A férfira jellemző, hogy megérezte, milyen megerőltetésébe kerül Olivenak a közönséges szerelmek ilyen primitív, kis eszközével élni és csak lovagiasságot váltott ki belőle az érintés. Inkább izzék így örökké, semhogy kínszenvedést okozzon Olivenak azzal, hogy boldogtalan-nak higgye szerelmesét.

Diner után az erkélyen ültek. Csillagok ragyogtak a pálmák fölött, valahol egy béka brekegett. Lennannak sikerült úgy húzni székét, hogy észrevétlenül nézhesse Olivét. Milyen mély, milyen puhán fekete volt szeme, mikor egy pillanatra a férfin pihent meg. Egy lepke telepedt le az asszony térdére, merész kis teremtés, csápos fejével olyan, mint egy felszarvazott bagoly. Másra bizonyára nem szállna olyan bizalommal. Az ezredes tudta a lepke nevét, volt ilyen a gyűjteményében. Nagyon közönséges példány, mondta. Tovább nem érdeklődtek iránta, de Lennan úgy maradt előre hajolva és mereven bámult a selyemmel leplezett térdre.

Mrs Ercott hangja a szokottnál élesebben szólalt meg:

- Mikorra vár vissza Róbert, kedvesem?

Lennan még mindig a lepkét bámulta, sőt szép csendesén le is vette az asszony térdéről és közben nyugodt válaszát hallgatta:

- Azt hiszem, csütörtökön.

Most felállott Lennan és kiröpítette a pillét a sötétségbe. Keze, ajka remegett, félt, hogy a többiek észreveszik. Fogalma sem volt, nem is álmodott ilyen szenvedélyes, kínzó érzésről. Hogy ez az ember így haza cipelheti, mikor éppen kedve tartja! Groteszk, fantasztikus rettenetes, de igaz! Jövő csütörtökön elutazik, elmegy tőle. Sorsa kénye-kedvére bízza magát.

Olyan fájdalmat okozott ez a gondolat, hogy belemarkolt a vasrácsba, fogát csikorgatta, hogy visszafojtsa sírását. És még egy gondolata támadt. Ezzel az érzéssel kell járkálnom éjjel, nappal, és titokba kell tartanom.

Jóéjszakát kívántak egymásnak és a fiú kénytelen volt mosolyogni, udvariaskodni, úgy mutatni, főképen Olivenak, mintha boldog volna és látta, hogy az asszony tudja, hogy tettetés az egész.

Aztán egyedül maradt, azzal az érzéssel, hogy elhibázta a dolgot; gyötörte a hirtelen felvillanó jövő képe és sóvárgott azután, hogy vele legyen ismét, bármi áron... És mindez az első csók napján, mikor azt hitte, hogy teljesen az övé volt már.

Leült a Casinoval szemben egy padra. Egy pillanatra sem térítették el gondolatait sem a fény, sem a ki-bevonulók tömege, sőt még a cigányzene sem. Lehetséges, hogy még huszonnégy órája sincs, hogy felvette zsebkendőjét, harminc yardnyira innen? Az elmúlt huszonnégy órában, úgy rémlett, megismert minden izgalmat, amit férfi átérezhet. És nincs az egész világon egyetlen lélek, akinek elmondhatná őszintén gondolatait, még Olivenak sem, mert főképen őt akarja megkímélni minden áron attól a tudattól, hogy boldogtalan. Ez tehát a törvénytelen szerelem, ahogy mondani szokták. Elhagyatottság és kinszenvedés! Nem féltékenység, hiszen az asszony szíve övé, hanem megdöbbenés, megszégyenülés, félelem! Véget nem érő, elhagyatott szenvedés! És ismerősei közül senki sem sajnálná, senki sem törődne vele egy jottányit sem.

Van talán igazán egy démon, ahogy a régiek hitték, amelyik szeret játszani az emberekkel, mint ahogy az emberek szeretnek felzavarni egy-egy bogarat, a hátára fordítani és végül lábbal taposni?

Felállott és az állomás felé vette útját. Ott volt a pad, ahol Olive ült, mikor reggel arra járt. Akkor úgy látszott, a csillagok pártfogásukba vették őket, de most már tudta, hogy nem öröme. Még ott volt a padon a borsfűrt, amit összemorzsolts és szétszórt. Letört egy másik fűrtöt és szétnyomta. Illata annak a percnak szelleme volt, melyben keze az övében pihent. A csillagok pályájukon boldogságot vagy bánatot hoznak.

VII.

Az ezredes és Mrs Ercott nem tudtak megnyugodni. Úgy érezték, hogy összeesküvők és nem voltak szokva az összeesküvésekhez. De hogyan küzdöttek volna nyíltan az abból származó aggodalmak ellen, hogy titokban láttak valamit. A legszentebb viselkedési törvény, hogy ami nincs az ember fülének, szemének szánva, az nem létezik számára. Épp oly kevésbé szabad felbontani más levelét, mint amennyire nem lehet felhasználni a véletlen által kezünkre játszott megismeréseket. Tradíció és jellem tette, hogy ennyire egyformán gondolkoztak az ezredes és élete párja és ezen az alapon szőtték összeesküvésüket. De eltértek egymástól a dolog lényegében. Mrs Ercott *mondta*, hogy olyasmivel akadt dolguk, amit nem lehet ellenőrizni, az ezredes *érezte*, ami nagy különbség! Elméletben kevésbé volt ugyan türelmes, de szívében meghatottság ült; Mrs Ercott elméletben megértő volt, - olvasta a veszedelmes George Eliot műveit - szívében azonban nem volt semmi melegség férje huga iránt. Nem konspirálhattak tehát sokáig anélkül, hogy hirtelen fel ne kiáltottak volna:

- Ej! ne beszéljünk róla! hogy aztán ismét csak arról kezdjenek beszélni.

Mikor az öszvérrel állott elő az ezredes, még nem volt ideje, - vagy inkább nem volt még eléggé tisztában a teendővel, - hogy azonnal megmagyarázhatta volna, mennyire szükséges újítás, hogy felesége öszvérré üljön. Csak mikor, kissé különös megkönnyebbülésére, Olive elment nélkük, mondta el, milyen jelenetnek volt tanuja lenni a kertben. Az asszony termé-

szetesen azt mondta, hogy ha tudta volna, miről van szó, szembeszáll mindennel, hogy elmeheessen; nem mintha helyeselné a beleavatkozást, de mert Róbertre kell gondolniok. És az ezredes azt mondta:

- Át....tt fickó!

És annyiban maradt a dolog egy pillanatra, mert mindketten elcsodálkoztak kissé, hogy ki volt az a fickó, akit elátkozott az ezredes. Éppen itt volt a baj. Ha az ezredesnek nem lett volna olyan fontos a huga és szerette volna Cramiért, ahelyett, hogy utálná, ha Mrs Ercott nem találta volna «kedves fiú»-nak Lennant és nem érezte volna titokban, hogy férjének huga veszélyezteti lelke nyugalma, röviden, ha fából faragott, törvény szerint kidolgozott babák lettek volna mindhárman, annyival egyszerűbben alakult volna a dolog. De rájöttek, hogy egyéni vonatkozásuk is belejátszanak mindenba, nem lehet az egésznet egyszerű hármasszabállyal megoldani és ez a felfedezés zavarta meg, bősztette fel az ezredet, hangolta le, némította el Mrs Ercottot... Olyan problémába botlott bele a két jó lélek, amely ketté választja már kezdettől fogva az egész világot. Egyéni értékük szerint kell-e elbírálni az eseteket, vagy formális codexek alapján? Az ezredes lelkében komolyan megrendült minden látszólagos ortodoxiája és a szokottnál szigorúbb kifejezései ellenére is, a Tekintélyek iránti hódolat és a Formák törvényének szentsége. Egyszerűen nem tudta kiveni fejéből a látványt, ahogy egymás mellett ült a két fiatal teremts, sem Olive hangját, mikor kérdéssel felelt az ezredes szerencsétlen kérdésére, hogy boldog-e otthonában.

Ha csak kevésbbé emberi lett volna a dolog! Hacsak másnak lett volna huga Olive, akkor persze, hogy kötelessége lenne szerencsétlen maradni továbbra is. És minél többet gondolkozott az ezredes, annál kevésbbé tudta, mit gondoljon az egészről. Mint olyan ember, aki sohasem volt olyan helyzetben, hogy feleslegét bankba tegye és akinek nomád életmódjából folyólag nem volt valami túlzott érzéke a rendezett társadalmi viszonyok iránt, valójában inkább tehernek érezte a társadalmat, nem is túlozta el az ügyben rejlő világi veszedelmet, lelke mélyén azt sem hitte, hogy örök tűzben fog égni huga, ha nem marad hűséges a «nagy fekete fickóhoz», ahogy Cramiért titokban nevezte. Egyszerűen csak az az érzése volt, hogy kár, hogy így történt, valami szerencsétlen meggyőződésféle élt benne, hogy nem méltó családja nőtagjához, ilyen dologba keveredni, hogy boldogult bátyja megfordulna sírjában röviden, hogy az egész «nem járja». Korántsem tartozott azonban azok közé, akik általában minden szabadságot megadnak a nőknek, de korbáccsal esnek saját családja nőtagjainak, ha élni akarnak vele. Sőt ellenkezőleg, azt vallotta, hogy «a nők általában» makulátlanak legyenek a világ szemében, de hajlandó volt engedményeket tenni minden egyes asszonynak, akit ismert és szeretett. Mindig élt benne a gyanú, hogy Cramier nem «tisztá búza» és ez is befolyásolta kissé. Azt hallotta, hogy tulajdonképen nem is Cramiernek hívják, mert egy gyermektelen ember örökbefogadta, felnevelte és sok pénzt hagyott rá. Ez bosszantotta a gyermektelen ezredet. Ő nem fogadott soha senkit örökbe, csak önmagát. Volt valami szépséghiba az olyan emberben, akit örökbe fogadtak gyermekkorában, olyan volt az, mint a le nem szüretelt bor, vagy a pedigree nélküli paripa; nem is lehet egészen megbízni benne, hiszen nincs tradíció a vérében. Megjelenése, modora is alátámasztják valahogy ezt a bizalmatlanságot. Van benne valami faragatlanság, konok, hallgatag, nehézkes fickó. Mi a csodáért is ment hozzá Olive. De az asszonyok olyan buta jószágok, szegényké! És az öreg Lindsay, a maga öltözködésével és az engedelmességről táplált elveivel valósgos barbár apa lehetett; szegény öreg! Aztán Cramier az a fajta férfi, akire a nők azt mondják, csinos ember; sokkal szemrevalóbb, mint egy Lennanfőle csendes fiú, ha akármilyen is az arca, bár ő is elég kellemes, különösen a mosolya, az ember kénytelen szeretni, nem vétne még a légynek sem. És hirtelen felvillant benne a gondolat: Miért ne menne egyenesen Lennanhoz és mondaná meg kereken, hogy szerelmes Oliveba? Nem éppen így, de majd útközben eszébe jut valami. Sokáig töprengett ezen az ötleten, megbeszélte Mrs Ercottal is, beretválkozás közben, másnap reggel. Az asszony válasza:

- Kedves John, bolondság! eloszlatta utolsó kételyét is.

Nem mondta meg, hova megy, csak kilopózott mindjárt reggeli után és felült a Beaulieu felé induló vonatra. A fiatalember hôtéljénél beküldte névjegyét, de azt mondták, hogy Monsieur már elment, nem is jön vissza egész nap. Így tehát dugába dőlt terve, hogy egyenesen neki szegzi a fegyvert és habozás, töprengés fogta el. Minthogy még nem látta Beaulieut, (mint valami fejlődésben levő helyet emlegették), kissé körülnézett. Az egész domboldal rózsákkal volt beültetve. Ezerszámra virítottak a langyos légben és lehullott, elvirult rózsaszirmok borították a világos talajt. Az ezredes itt-ott megszagolt egy-egy rózsát, de illatuk nem volt erős, mintha tudták volna, hogy évadjuk már elmúlt. Néhány kékbluzos paraszt szorgoskodott közöttük. És egyszer csak a fiatal Lennanra bukkant, amint egy kövön ülve valami puha anyaggal babrált. Az ezredes habozott. Eltekintve attól, hogy minden oka megvolt, hogy ne zavarja, élt benne valami érzés a művészet iránt, amellyel olyan gyakran találkozunk az ő társadalmi osztályához tartozóknál. Nem munka, az igaz, de nagyon okos dolog, érthetetlen, hogyan tudják megcsinálni! Mikor Lennan észrevette az ezredest, felállott, rádobta zsebkendőjét arra, amit mintázott, de az ezredesnek úgy rémlett, hogy valami ismerős dolog volt. Az ifjú erősen elpirult, az ezredes is melegezt érzett arcában hirtelen. Feléje nyújtotta kezét:

- Kedves, nyugalmas hely - dadogta - még sohasem voltam itt. Voltam az ön hôtéljében.

Most, hogy a véletlen célhoz segítette, egészen elvesztette fejét. Teljesen kihozta sodrából a «barna masszából» kiemelkedő fej. Meghatotta a tudat, hogy a fiatalember magában dolgozik rajta, mikor egy-két órára távol van az eredetitől. Hogy a csudába mondja meg, amiért jött? Egészen másképp gondolta. És hirtelen felvillant benne - Dollynak igaza van! Mindig igaza van - ördög vigye!

- Dolgozik - mondta aztán - nem akarom zavarni.

- Ó, nem zavar, uram. Nagyon kedves öntől, hogy meglátogatott.

Az ezredes elcsodálkozott. Volt valami a fiatal Lennanban, amit azelőtt nem vett észre. «Ne légy túlbizalmas velem», érzett a pillantásából és ez megnehezítette a dolgot. De még habozott és elgondolkozva nézett a fiatalemberre, aki olyan udvarias várakozással állott előtte. Aztán egy biztos kérdés villant fel agyában.

- És mikor szándékszik visszamenni Angliába? Mi csütörtökön indulunk.

Szavai közben egy szélroham lefújta a zsebkendőt a mintázott arcról. Vajjon visszateszi? Nem tette. És az ezredes azt gondolta:

- Izléstelenség lett volna. Tudja, hogy nem élek vissza vele. Igazán gentleman!

Kezével búcsút intett és csak annyit mondott:

- Vissza kell fordulnom. Talán látjuk ebédnél? - És sarkon fordulva eltávozott.

Hazáig kísérte az ezredest a «barna masszába» modellirozott arc képe ott az út mellett. Rossz jel - komoly dolog! És egyre nőtt-nőtt benne az érzés, hogy nem sokat számít az egészben. Senkinek sem szólt róla, hogy hol volt...

Mikor az ezredes szertartásosan megfordult és otthagyta, Lennan ismét leült a lapos kőre, felvette a «barna masszát» és kitörülte az arcot. Csendesen ült sokáig, mintha a vörös meg sárga rózsák körül röpködő kis, kék pillangókon merengene. Aztán dolgozni kezdtek ujjai, lázasan mintáztak egy fejet, nem ember, nem is állatfejet, hanem valami felszarvazottat, a kettő súlyos keverékét. Volt valami vadság a rövid, tompa végű ujjak mozgásában, mintha meg akarnák fojtani, amit teremtenek.

VIII.

Ebben az időben, mint ahogy spártaiakhoz illik, szokás szerint közönséges elsőosztályú kupékban utaztak összes honfitársaik és reggelenként La Roche, vagy valami hasonló idegen-nevű helyen ébredtek fel, fehér kávéra és még fehérebb briochera. Így utaztak az ezredes, Mrs Ercott, meg huguk is, könyvekkel felszerelve, amiket nem olvastak, húsokkal, amikből nem ettek és egy álmos ír emberrel, aki a Keletről tért vissza. Lábuk elhelyezésével a megszokott nehézségekbe ütköztek, tulajdonképpen egyiküknek sem tetszett, hogy felteszik lábukat az ülésre, de végeredményben mindnyájan megtették, Olive kivételével. Azon az éjszakán nem egyszer látta az ezredes, amint fel-felébredt hugával szemben fekvő ülésén, hogy Olive a sarokba húzódva, nyitott szemmel ül. Elnézte a fiatalasszony kis fejét, melyet annyira csodált, ahogy egyenesen, mozdulatlanul emelkedett ki a párna háttéréből sötét tokkjában és hirtelen felélénkült. Könnyedén félretolta az embert, miközben lecsúsztatta lábát az ülésről, huga fölé hajolt a sötétben, enyhe ibolyaillat ütötte meg orrát és fojtott hangon súgta:

- Tehetnék valamit az érdekedben, kedvesem?

Az asszony mosolygott, a fejét rázta és az ezredes visszavonult. Miután visszafojtott lélekzettel figyelte, hogy Dolly alszik-e, visszahelyezte lábát, miközben kissé megrúgta az írt. Egy ilyen expedíció után teljes tíz percig maradt ébren és csodálkozott huga fáradhatatlan mozdulatlanságán. A fiatalasszony mintegy átszellemülve töltötte az éjszakát, úgy érezte, mintha Lennan mellette ülne, mintha kezét kezében tartaná. Valósággal érezte újjai érintését tenyerén, azon a kis folton, melyet keztyűje a gombolásnál fedetlenül hagyott. Csodálatos volt az a titkos közösség a sötét, száguldó éjszakában, nem aludt volna egy világért sem. Még sohasem érezte ilyen közel magához, még akkor sem, mikor egyetlenegyszer megcsókolta, ott az olajfák alatt; akkor sem, mikor tegnap este megszorította karját a koncerten és ajkai édes szavakat suttogtak; ó, milyen szomjuhozva itta be őket. És elvonult előtte a két aranyhét, az emlékek végtelen láncolata. Minden emlék mint megannyi virág, csupa színpompa, csupa illat, de talán egyik sem annyira megkapó, mint annak a percnak emléke, mikor a kocsiajtóban olyan halkán, hogy csak ő hallhatta, azt mondta:

- Isten vele, édes! - Még sohasem szólította így!

Még arcának érintése az olajfák alatt sem ért fel ennek a szónak egyszerű gazdagságával. És a vonat zakatolásán, dübörgésén, az ír horkolásán keresztül, ott csengett fülében egyik sötét óráról a másikra. Talán nem is csodálatos, hogy egész éjszaka egyetlen egyszer sem nézett szembe a jövővel, nem szőtt terveket, nem foglalt állást, csak emlékeinek élt, a fiú félig-meddig álmodott jelenlétének, ott szorosan mellette. Bármi jöjjön is, azon az éjjelen az övé volt. Ilyen tranceba hozta különös, puha, fáradhatatlan mozdulatlansága, amely annyira meghatotta nagybátyját, valahányszor felébredt.

Párisban pályaudvarról-pályaudvarra olyan szűk kocsin mentek hárman, hogy «a lábukat sem tudták kinyújtani» - amint az ezredes mondta. Minthogy nyomát sem látta hugában semmi levertségnek, megbánásnak, kedélye javult és bizalmasan odaszólt Mrs Ercottnak, a Gare du Nord éttermében, mialatt Olive mosakodni ment, hogy nem hiszi, hogy lenne a dologban valami, abból következően, ahogy az úton viselkedett.

De Mrs Ercott azt mondta:

- Még sohasem vetted észre, hogy Olive nem mutatja ki, amit nem akar? Nem ok nélkül olyan a szeme.

- Milyen?

- Mindent lát és úgy tesz, mintha nem látna semmit.

Az ezredes észrevette, hogy valami bántja hitvesét és meg akarta fogni a kezét. De Mrs Ercott felállott hirtelen és elietett oda, ahová férje nem követhette.

Mikor így egyedül maradt az ezredes, az asztalon dobolva töprengett. Mi lesz most? Dolly igazságtalan! Szegény Dolly!

Éppen annyira szereti, mint régen. Természetesen. De arról nem tehet, hogy Olive fiatal, csinos, arról sem tehet, hogy gondol rá, hogy ki akarja szabadítani ebből a csávából. És eltűnődve ült ott, lehangoltan az asszonyok oktalansága miatt. Eszébe sem jutott az, hogy Mrs Ercott is álmatlanul töltötte az egész éjszakát, csakúgy, mint huga, félig lehúnyt szempillák alól figyelte a kis társaság minden tagját és azt mondta magában:

- Ó, azzal nem törődik, hogy én hogy utazom!

Mrs Ercott elég vidáman tért vissza, eltitkolta «sértődését» és nemsokára tovább gördültek Anglia felé.

De a jövő kinyújtotta karját és megragadta Olivet; a mult varázsa lassanként elvesztette hatalmát, egyre erősebb lett az érzés, hogy álom volt minden. Néhány óra múlva ismét átlépi a kis ház küszöbét ott az öreg Wran-templom árnyában, amely gyermekkorára emlékezteti, meg apja finommetszetű arcára. A találkozás férjével! Hogyan élje át! És ma éjjel. De nem akart az éjszakával törődni. És a holnapok sora, amikor semmi olyat sem fog tenni, amiért valójában sajnálatraméltó lenne, de viszont semmi olyat sem tehet, hogy át ne érezze, mennyire kihalt életéből minden öröm, szín, zamat, hogy ne érezze, milyen rab. Érezte, hogy ezekben a holnapokban visszaesik, kisiklik álmovilágából, elvész és talán kísérletet sem tesz, hogy küzdjön ellene. Ezentúl menedékhelye lesz a kis ház a folyó mellett, ahova csak egyszer hetenként jön férje; csakhogy Markot sem láthatja ott, hacsak...! Aztán halványan felcsillant benne ismét a gondolat, hogy látnia kell, látni fogja néha. Ha csak láthatja, mit törődik a többivel? Sohasem lesz többet úgy, mint azelőtt.

Az ezredes levette huga kézipodgyászát és felrezzentette vidám kiáltása:

- Úgy látszik, szeles az idő! - Olive örült, hogy egyedül lehetett és elég fáradt, hogy felkeresve kabinját végigaludja az egész átkelést, míg az öreg steward hangja fel nem keltette:

- Jól aludt? Már kikötünk, miss!

Mintha még kisasszony volna. Azt álmodta, hogy egy virágos mezőn ült és Lennan felhúzta a kezénél fogva, ezekkel a szavakkal:

- Itt vagyunk, édes!

A fedélzeten, csomagokkal megrakodva állott az ezredes, visszanézett utána és megpróbált maga és felesége között helyet tartani fenn számára. Állával intett. Olive, miközben feléje törtetett, véletlenül felnézett. Fenn a hídon meglátta férjét. A korláthoz támaszkodva figyelmesen nézett le, egészen eltörpültek magas alakja mellett a többiek. Símára beretvált, négy-szögű arcában majdnem hisztériás, szűrő szemében, volt valami nyugalom és erő, ami mellett elhalványultak a többi arcok. Olive egész tisztán látta, még a sötét hajába vegyülő ősz szálaikat is és észrevette kétoldalt, szalmakalapja alatt; észrevette azt is, hogy igen masszív alak, csinos, kék öltönyéhez. Arca most elernyed, egyik kezével egy kis mozdulatot tett. Hirtelen keresztül villant Oliveon: Mi lenne, ha Mark velük utazott volna, mint ahogy tervezték? Örökre ellensége most már ez a nehézkes alak, aki ebben a pillanatban lemosolyog rá; őrizkednie, óvakodnia kell ezentúl tőle, amennyire csak tud, rejtegetnie minden gondolatát, reményét! A földön szeretett volna fetrengeni fájdalmában, kiáltani, de görcsösen szorította táskáját és mosolygott. Bár rendkívül gyakorlott volt férje kedélyhangulatának felismerésében, most érzett valamit a köszöntésében abban, ahogy vadul megkapta vállát, valami

lappangó érzést, amelyet nem tudott kifürkészni. Hangjában keserű őszinteség volt, ahogy mondta:

- Örülök, hogy megérkezett, már azt hittem, sosem jön vissza.

Olive megadással viselte sorsát, de olyan testi gyengeség szállotta meg, hogy alig tudott a fenntartott kupéig vánszorogni. Úgy rémlett, hogy minden előrelátása mellett sem volt halvány fogalma sem arról, ami rá vár. És mikor férje azt morogta:

- Be kell engednünk ezeket a múmiákat is? - hátra nézett, hogy bevárja nagybátyja és nagynénje közeledését.

Hogy ne kelljen beszélgetnie, úgy tett, mintha rosszul utazott volna és lehunyt szemmel húzódtott be a kupé sarkába. Ha kinyithatta volna szemét, de úgy, hogy ne ezt a négyszögletes állú arcot lássa maga előtt, a tulajdonbavevés intenzív tekintetével, hanem a másikat, mohó, alázatosan imádó szemével. A végtelen hosszú út igen hamar véget ért. Olive kétségbeesetten kapaszkodott az ezredesbe a Chaving Cross téren. Mikor eltűnik a kedves arc, igazán elhagyatott lesz. Aztán, a zárt kocsiban hallotta férje hangját:

- Nem csókol meg? - és némán tűrte öleléseit.

Nagyon erősen próbált gondolkozni: Mit törődöm vele? Nem én vagyok az, nem a lelkem, szellemem - csak nyomorult ajkaim.

Aztán ismét hallotta férje szavát:

- Úgy látszik, nem nagyon örül a viszontlátásnak. - Majd ismét: - Hallom, a fiatal Lennan is ott volt. Mit csinált ott?

Olive érezte, hogy hirtelen nagy félelem fogja el, töprengett, hogy vajjon kimutatta-e, aztán természetellenes könnyedség mögé rejtette - mindez egy pillanat alatt történt, amíg válaszolt:

- Pihenni ment le.

Eltelt néhány másodperc és a férfi megszólalt ismét:

- Nem tett róla említést leveleiben.

Az asszony hűvösen felelt:

- Igazán? Pedig sokat voltunk együtt.

Tudta, hogy férje rászegezi tekintetét, fürkésző, félig-meddig fenyegető pillantással méri végig. Ó, miért nem kiálthat fel ott és mindjárt:

- Szeretem! Hallja? Szeretem!

Olyan borzasztónak érezte, hogy meg kell tagadnia szerelmét ilyen félhazugságokkal! De annyival zordabb, reménytelenebb volt minden, mint ahogy gondolta. Milyen érthetetlennek találta most, hogy átadta magát ennek az embernek egész életére! Ó, bár elmenekülhetne tőle szobájába és tervezgethetne, gondolkozhatna! Mert szemét egy pillanatra sem vette le róla, folytonosan rajta függött patétikus tekintetével, fenyegető fürkészésével, amíg végre megszólalt:

- Nos, nem ártott meg, nagyon jó színben van.

De a férfi érintése már túl sok volt, nem bírta önuralommal, visszahúzódott, mintha megütötte volna.

- Mi baja? Fájdalmat okoztam?

Olive úgy érezte, hogy gúnyolódik, aztán világosan látta, hogy tévedett. De hirtelen teljes erővel sujtott rá a tudat, hogy milyen veszedelmet rejt magában, talán még Markra nézve is, ha visszariad férjétől. Kínos megerőltetéssel a férfi karjába csúsztatta karját és azt mondta:

- Nagyon fáradt vagyok. Megijedtem.

A férfi azonban félretolta az asszony kezét, elfordította fejét és kibámult az ablakon. Így érkeztek haza, otthonukba.

Mikor a férfi egyedül hagyta az asszonyt, ott maradt, ahol állott, szekrénye mellett, minden hang, minden mozdulat nélkül és azt gondolta: Most mit tegyek? Hogyan éljek tovább?

IX.

Amint Mark Lennan hazaért chelseai lakásába, először is a távollétében érkezett halom levélhez sietett. Kétszer is végigkutatta, aztán csodálkozó, szomorú érzéssel állott ott. Miért nem írt pár szót, mint ahogy ígérte? És csak most ébredt tudatára - bár még mindig nem a maga teljes valójában - mit jelent férjes asszonyt szeretni. Várnia kell legalább tizennyolc órát, amíg meglátogathatja és megtudhatja, hogy mi történt, mi akadályozta meg Olivét az írásban, amíg meghallhatja ajkáról, hogy még mindig szereti imádóját. A leghűvösebb törvényes szerelmes is könnyen elérheti szerelmét, de neki tüzes lelkével, halálos türelemmel, aggodalmaskodva kell várnia, mert hátha olyasmit tenne, ami veszedelmes lenne az asszonyra nézve. Sürgönyözzön? Nem mert. Írjon? Megkapná az első postával, de mit mondhatna olyat, ami ne lenne veszedelmes, ha véletlenül a Cramier kezébe kerül? Látogassa meg? Még nagyobb képtelenség, holnap délután három óráig. Tekintete körülvándorolt a műteremben. Ez az egész berendezés ugyanaz-e vajjon, amit itt hagyott három hét előtt? Mintha most csak annyiban létezett volna minden, amennyiben Olive eljöhet és megpihentetheti rajta szemét, jöhet és leülhet egyik székbe, ihatik egyik serlegből, hátamögé tétetheti ezt a párnát, azt a zsámolyt pedig lába alá. És olyan élénken látta, ahogy hátratámaszkodik a székben és ránéz, hogy alig tudta elhinni, hogy még sohasem ült ott.

Különös, anélkül, hogy valamit határoztak volna, anélkül, hogy feltételeznék, hogy szerelmük nem maradhat platonikus, anélkül, hogy bármi is változott volna viszonyukban, - leszámítva egy szerény kis csókot és néhány elsuttogott szót, mégis minden megváltozott. Egy hónappal ezelőtt, ha eszébe jutott, nyugodtan elment hozzá látogatóba. Teljesen ártatlan dolognak találták és egészen természetesnek. Most lehetetlenség volt bármi olyat tenni, ami nem egyeztethető össze a legszigorúbb konvencióval. Előbb-utóbb úgyis rajtakapják, hogy átlépi a konvenciót és annak veszik majd, amitől pedig távol van: igazi szerelmesnek! Igazi szerelmes! Letérdelt az üres szék elé és kitárta karját. Semmi anyag, semmi melegség, illat, semmi! Sóvárgás suhant át a légen, mint szellő a pázsiton.

A kis, kerek ablakhoz lépett, amely a folyóra nézett. Az utolsó májusi est; csillogás a vizen, homály pihen a fákon és a lég meleg. Jobb künn lenni, járkálni az éjszakában, künn, ahol apályban, dagályban van minden, jobb más dobogó szívek közt lenni, mint itt benn maradni, ahol olyan hideg, üres nélküle minden.

A lámpák - a város szenvedély meleg gyümölcsei - sápadt fényüket narancs-sárgára változtatták és felragyogtak a csillagok. Fél kilenc! Tíz órakor - előbb nem - elmegy a házuk előtt. Most, hogy már volt mit várnia, ha gyorsan továtúnő, meddő dolgot várt is, jobban érezte magát. De szombaton este nem fognak otthon ülni. Lehet, hogy Cramier otthon lesz; vagy talán elmennek mindketten valahová, vagy talán leutaztak villájukba. Cramier! Vajjon miféle kegyetlen démon mesterkedett ezen a házasságon? Miért nem találkozott vele, mikor még

nem kötötte le magát ehhez az emberhez! Eleinte csak megvetette a férfit, mint akinek vagy nincs elég finom érzéke, hogy felismerje házassága összeomlását, vagy nem elég lovagias, hogy amennyire lehet, tűrhetővé tegye felesége helyzetét, de végül már gyűlölte, féltékenységekben, mint valami szörnyeteget. Csak az elégíthette volna ki, ha halálos tusában áll szemtől-szembe Cramier-val... Pedig szelídtermészetű fiú volt!

Szíve kétségbeesetten dobogott, amint az utcához közeledett, a már-már eltűnő London egy régi, gyönyörű szép kis utcájához. Nagyon szűk kis utca volt, itt menedéket nem találhat és zavartan gondolt arra, mit fog mondani, ha ebben a távoleső zsákutcában találkozik valakivel. Valami hazugságot talál ki majd! Ezentúl már hazugság lesz a mindennapi kenyere. Szerelme hevében hazugság és gyűlölet, az életnek ez a két szenvedélye, egész természetes lesz már ezentúl előtte.

Habozva állott meg egy pillanatig, a régi templom rácsos kerítése mellett. Olyan volt a félhomályban, mint valami hatalmas látomás, fekete, fehérén erezett márványával, sötét kupolájával. Mintha maga a titokzatosság mintázta volna. Megfordult és gyors léptekkel sietett lefelé az utcán, szorosan a házak mellett, a túlsó oldalon. Ablakai ki voltak világítva! Tehát nem ment el! Halvány fény az ebédlőben, az emeleti szoba is világos, valószínűleg Olive hálószobája. Vajon nincs rá mód, hogy az ablakba csálja, nincs rá mód, hogy szelleme felkapaszkodjék és magához idézze az övét? Talán nincs is ott, talán csak valamelyik cseléd visz be meleg vizet. Már majdnem az utca végén volt, de nem tudta otthagyni anélkül, hogy még egyszer végig ne menne. Most lassan lépkedett, lehajtott fővel, mintha elgondolkoznék valamin, habozva tette le lábát minden hüvelyknyi kövezetre és egész idő alatt fürkésző pillantásokat vetett a lefüggönyözött, világos ablakra. Semmi! Már ismét közel volt a templom-rácshoz és ismét nem tudta rászánni magát, hogy elmenjen. Egyetlen lélek sem volt a kis, elhagyatott utcán, még kutya vagy macska sem, semmi élő, csak néhány szétszórt, kivilágított ablak. Mindmegannyi lefátyolozott arc, amely elrejtí vigalmát s mintha megfigyelnék határozatlan-ságát. És Mark azt gondolta:

- Bátran elmondhatom, ezeknek is az a sorsuk, ami nekem. Közel és mégis távol! Szenvedniük kell nekik is!

De mit nem adott volna, ha hirtelen szétnyílik a függöny. Aztán hirtelen elriasztotta egy közeledő alak és elment.

X.

Másnap délután három órakor meglátogatta Olivet.

Fehér nappali szobája egyik falát nagy, rácsosablak foglalta el, a szoba közepén kis asztal állott, rajta ezüst-vázában korai sarkantyúvirág, nyilván a folyó melletti kertjükből hozták. És Lennan várt, tekintetét a kék pillangókhoz hasonló kelyhekre szegezte, meg a különös színű sarkantyúkra. Itt tölti Olive napjait, férje felügyelete alatt. Hetenként egyszer jöhet legfeljebb ide - hetenként egyszer, egy-két órára a százhatvannyolc órából, amit utána való vágyódásban tölt el.

És hirtelen megérezte, hogy ott van. Hangtalanul jött be, sápadtan állott a zongoránál krémszínű ruhában és szeme feketén ragyogott, mint a gyöngy. Alig ismert rá erre az arcra, mint mikor a virág összehúzódik a hidegben.

Mit tett ez a férfi? Mi történt ez alatt az öt nap alatt, hogy ilyen legyen hozzá? Megfogta kezét, hogy megcsókolja, de az asszony gyorsan szólt:

- Itt van.

Erre szóltanul megállott, a rettenetes, hideggé fagyott arcba nézett, összeomlásába mindannak, amitől élete függött. Végre megszólalt:

- Mi az? Hát én már nem jelentek semmit?

De mihelyt kimondta, látta, hogy nem kellett volna kérdezni és átfonta karjával. Az asszony kétségbeesetten tapadt hozzá, aztán kiszabadította magát és azt mondta:

- Nem, nem; ülünk le, nyugodtan!

A fiú szót fogadott, félig kitalálta, félig-meddig nem merte önmagának sem bevallani mindazt, ami a különös hidegség és a kétségbeesett ölelés mögött lappangott. Az önmaga iránt érzett szánalom, önmegvetés, szégyen, düh és vágyódás, ami egy férjes asszony lelkében fakad, mikor először áll szemtől-szembe szerelmével férje házában.

Most, mintha el akarta volna felejtetni vele különös viselkedését, megpróbált olyan lenni, amilyen a napsugaras két hét alatt volt. De aztán hirtelen megszólalt, alig mozduló ajakkal:

- Gyorsan, mondja, mikor láthatjuk egymást? Eljövök magához teára - holnap!

Aztán az ajtóra nézett Mark, az asszony tekintetét követve és Cramiert látta belépni. Arca komor volt. Nagyon magasnak látszott a kis szobában, amint odalépett hozzájuk és kezét nyújtott Lennannak. Aztán egy alacsony széket tolt előbbre kettőjük közé és leült.

- Visszajött már? - mondta. - Jól mulatott?

- Köszönöm, nagyon jól.

- Szerencséje volt Olivenek, hogy maga ott volt, ostoba fészkek azok ott lenni.

- Rámnézve volt szerencse.

- Abban nem kételkedem. - És ezzel feleségéhez fordult. A szék karjára könyökölt, úgy, hogy összecsucott tenyere felfele állott; mintha jelképezni akarta volna, hogy kezében tartja mindkettejüket.

- Csodálkozom, - mondta csendesen, - hogy olyan fiúk, mint ön, akiket a világon semmi sem köt ide, itt ülnek állandóan egy ilyen városban, mint London. Azt hittem, Róma vagy Páris szerencsésebb vadászterület önöknek.

Hangjában, kissé vérrel aláfutott szemében, hatalmának tudatától villogó tekintetében, egész magatartásában volt valami burkolt fenyegetés, lenézés, mintha azt akarta volna mondani:

- Kerülj csak az utamba, összetörlek!

És Lennan azt gondolta:

- Meddig kell még itt ülnöm?

Aztán a mereven előtte ülő alak feje felett elkapta Olive egy gyors, biztos, csodálatosan kiszámított pillantását, majd újra és újra egyet, mintha a nagy veszedelem ösztönözné. Egyik pillantását egész biztosan felfogta Cramier. Mi haszna annak, ha a fecske félelmében a falnak csapkodja szárnyát? Mark felállott, nem bírta ki tovább.

- Már? - Valami kimondhatatlan szemtelenség csengett ebben az egy, ártatlan szóban.

Lennan alig tudta elviselni, hogy keze a Cramier súlyos markát érinti. Aztán észrevette, hogy Olive úgy áll, hogy mikor elbúcsúznak, férje nem láthatja arcukat. Az asszony szeme mosolygott és könnyörgött, ajkáról azt olvasta le:

- Holnap! - És kétségbeesetten szorongatta Mark kezét. Végre elment.

Nem is sejtette, hogy ilyen rettenetes lesz annak az embernek jelenlétében látni szerelmét, aki rendelkezik fölötte. Egy pillanatig azt gondolta, le kell mondani róla, le kell mondani egy olyan szerelemről, amely megőrjíti.

Egy West felé induló omnibuszra szállt. Még huszonnégy órai szenvedés. Nem fontos, hogy mihez kezd ezalatt. Egyszerűen annyira fájt ez a huszonnégy óra, hogy valahogyan túl kell esni rajta, mennyire fájt és miféle megkönnyebbülés jön utána? Egy-két órát tölt majd vele együtt kétségbeesett kapaszkodással.

Mint a legtöbb művész és a legkevesebb angol, inkább érzelmekből, mint tényekből élt, tehát nem talált enyhülést végső elhatározásokban. De azért nagyon sok végső elhatározáshoz jutott; elhatározta, hogy lemond róla, hű marad eszményéhez, a jutalom nélküli szolgálathoz; hogy rábeszéli, hagyja ott Cramiért és jöjjön hozzá és többször jutott mindenik elhatározáshoz.

A Hyde Park sarkánál leszállt, bement a parkba, azt remélte, hogy a séta jót tesz.

Nagyon sokan ültek ott, titokzatos fájdalomcsillapítót kerestek, azt tették, ami helyén való volt, hogy elkerülje őket, a kerítés mellett haladt és majdnem belerohant az ezredesbe és Mrs Ercottba, akik a Knightsbridge felől jöttek, kissé kipirulva, a «Monte»-n ebédeltek és beszélgettek, valami tábornoknál.

Olyan meglepetéssel üdvözölték Lennant, mint akik már gyakran gondolták: - Ez az ember még visszatér.

Igazán kellemes, - mondták, - hogy így összetalálkoznak. Mikor érkezett meg? Azt hitték, tovább megy Olaszországba, elég fáradtnak látszik. Nem kérdezték, hogy látta-e már Olivet, mert igen jóindulatúak voltak, meg aztán féltek is, hogy igent talál mondani, ami nagyon kellemetlen lenne, vagy azt mondaná, hogy nem és ez még kellemetlenebb lenne, mert úgy éreznék, hogy igent kellett volna mondania. Nem jönne leülni velük egy kicsit? Éppen útban vannak Olivehoz, megnézik, mit csinál. Lennan megértette, hogy ez figyelmeztetés akar lenni. Erőt vett magán, hogy egyenesen a szemükbe nézzen és azt mondta:

- Éppen onnan jövök.

Mrs Ercott azon este a következőkben foglalta össze benyomását:

- Szegény fiú, nagyon lestrapáltnak látszik. Félek, rettenetes zavarok lesznek még itt. Észrevetted, milyen sietve futott el tőlünk? Le is fogyott; ha nem lenne annyira lesülve, betegnek gondolná az ember. Olyan szomorú a tekintete és milyen kedves, mosolygós szeme volt azelőtt.

Az ezredes egy hurkot erősített meg hálóján és abbahagyta a nagy figyelmet igénylő műtétet.

- Nagy kár, - mormogta, - hogy nincs semmi dolga. Az a pepecselés az agyaggal, vagy mi a csudával, nem jó dolog. - És miközben lassan megerősítette a hurkot, megoldódott néhány más.

Mrs Ercott tovább beszélt:

- És láttam Olivet, mikor azt hitte, nem nézek rá; mintha valami álarcot vett volna le magáról. De Robert Cramier sohasem mond le róla. Még mindig szerelmes bele, megfigyeltem. Tragikus dolog, John.

Az ezredes keze lehanyatlott.

- Ha azt gondolnám, - mondta, - tennék valamit.

- Ha tudnál tenni, nem lenne tragikus.

Az ezredes mereven nézett maga elé. Mindig akad *valami* tenni való.

- Igen sok regényt olvasott, - mondta elmélázva.

Mrs Ercott mosolygott és nem felelt, már sokszor hallotta ezt a megjegyzést.

XI.

Mikor Lennan hazaért az Ercottékkal történt találkozás után, egy névjegyet talált levélszekrényében:

- Mrs Doone; Miss Sylvia Doone - és ceruzával a következő szavak voltak ráírva:

- Jöjj kérlek, látogass meg, mielőtt lemegyünk Hayleba, Sylvia.

Lesujtva meredt a jól ismert, kerek betűkre.

Sylvia! Talán semmisem tárhatta volna világosabban eléje, mennyire beleveszett az egész világ a nagy szenvedély viharába. Sylvia! Még azt is szinte elfelejtette, hogy a világon van; pedig a múlt évben, mielőtt végleg letelepedett Londonban, hosszabb időt töltöttek együtt; és ismét sok melegséggel gondolt rá, halvány aranszínű hajára, őszinte tekintetére, kedves lényére. Aztán Algierba utaztak télire, anyja egészsége kívánta.

Mikor visszajöttek, már elkerülte őket; pedig az akkor volt, mikor Olive Monte Carloba készült, mielőtt bevallotta volna még saját magának is érzelmeit. És azóta! Egyetlen egyszer sem gondolt rá! Egyetlen egyszer sem! Igazán eltűnt a világ.

- Jöjj kérlek, látogass meg, Sylvia.

Már maga ez a tudat is bosszantó. Nem tud megpihenni a fájdalomtól és türelmetlenségtől.

Aztán egy gondolat villant fel benne: Miért ne üsse úgy agyon a várakozás óráit, hogy lemegy a folyón a villájuk előtt? Még van egy vonat, amit elcsiphet.

Már sötét volt, mikor a faluba ért és a kocsmában töltötte az éjszakát. Másnap reggel korán kelt fel, csónakot bérelt és leevezett a folyón. A tulsó part meredek lejtője magas fákkal volt beültetve. A nap enyhén sütött a levelekre, a széles folyót szellő csipkézte, meghajlította a nádat és csendesen ringatta a vízi növényeket. Vékony, fehér sáv húzódott végig a kék égen. Mark letette evezőjét és az árral vitette magát, az erdei galambokat hallgatta, a fecskék kergetőzését figyelte. Ó ha Olive itt volna! Ha így tölthetne vele egy egész napot, lefelé sodródva az árral! Ha csak egyszer megpihenhetne így az örökös vágyódástól. Azt tudta, hogy villája ugyanazon a parton fekszik, amelyen a falu és éppen egy sziget mögött. Beszért a taxus-kerítésről, meg egy fehér galambdúcról majdnem a víz szélén. A szigethez ért és az álló vízbe siklott csónakjával. Fűz meg égerfa nőtte be sűrűn a szigetet. Még ebben a kora reggeli ragyogásban is sötét volt és csodálatosan csendes. Evezni nem lehetett; fogta a hurokpóznát és megpróbálta tovább lódítani magát, de a víz igen mély volt, sűrű bozót hálózta be, úgy hogy az ágakba kapaszkodva volt kénytelen előre törtetni. Mintha a madarak is elkerülték volna ezt a homályt, csak egyetlen egy csóka röpült át az ég egy fényes foltján és alacsonyan szállt a fűzfák fölött. A levegő tele volt édes földszaggal, túlsűrű lombillatával, mintha minden vidámságot eltemettek volna. Mark örült, mikor ismét kijutott egy hatalmas jegenye alatt a reggel vibráló arany-ezüst fényébe. És egyszer csak meglátta a taxus-kerítést, egy széles zöld pázsit szélén és fehérre festett galambdúc emelkedett magasra az egyik sarokban. Körülötte egész csapat fehér meg színes galamb röpködött és üldögélt. És a tér mögött látszott az alacsony ház sötét verandája, éppen elnyiló lonc futotta be. Kései orgonailat meg frissen kaszált fű szaga áradt feléje, egy kaszáló gép hangja hatolt füléig, meg méhek dongása. Csodaszép

volt itt, olyan nyugalmas, és mégis, mintha lett volna az egészben valami abból a könnyedségből, amit annyira szeret Olive arcán, dús haján, szemének gyors, puha rebbenésén vagy talán csak a taxusfák sötétje okozta ezt az érzést, a galambdúc fehérsége és maguk a tovaröpülő galambok?

Csendesen feküdt sokáig a part alatt, vigyázva, hogy magára ne vonja az öreg kertész figyelmét, aki szakszerűen tolta gépét keresztül-kasul a pázsiton. Ó mennyire vágyott most utána! Csodálatos, hogy ilyen szépség és vad puhaság lehet az életben, hogy belesajog az ember szíve a gyönyörűségtől és ugyanabban az életben vannak szürke szabályok, merev korlátok - a boldogság koporsói! Hogy be kell zárni az ajtót a szerelem, az öröm előtt! Pedig nincs olyan sok belőle az életben! Az, aki valóságos lelke ennek a tovasuhanó, nimfaszerű nyárnak, örök időkre sötét bánatban tel. Valami gyűlöletes butaság volt ebben a gondolatban; olyan zordnak, erőszakosnak tetszett, olyan tömeggondolatnak, kegyetlennek, kicsinyesnek és képtelennek. Milyen célt szolgálhat az Olive boldogtalansága? Még ha nem lenne szerelmes bele; akkor is gyűlölettel töltené el az ilyen sors, már gyermekkorában is harag gerjedt szívében, valahányszor bebörtönözött életekről olvasott.

Lágy fehér fellegek, a folyó ragyogó angyalai, akik soha sincsenek nagyon messze tőle, terjesztették ki szárnyukat az erdő fölött; és a szél elállott, a nyár álmos melege és zümmögése most összegyűlt és ott lebegett a folyó fölött. Az öreg kertész befejezte mozgó munkáját és egy kis kosár magot hozott a galamboknak. Lennan elnézte, hogyan közelednek hozzá a galambok, kecsesen, szeszélyesen, óvatosan. Az öreg ember helyén ott látta Olivet, amint kezéből eteti a cyprusi madarakat. Milyen szép csoportot mintázhatott volna, ahogy körül röpködik, rászállnak. Ha az övé lehetne, mit meg nem tenne, hogy halhatatlanná tegye, mint a régi görögök és rómaiak, akik elrabolták kedveseiket az Időtől!

Két órával azelőtt, hogy várni merte volna látogatását, már londoni lakásán volt Mark. Egyedül élt, egy takarítónő jött minden reggel egy-két órára, port kavart fel és elment, óvosságra tehát nem volt szükség. És mikor virágot szerzett be, meg gyümölcsöt és süteményt, amiből bizonyára nem fog enni, mikor elrendezte a teás asztalt és legalább huszadszor körüljárt mindent, egy kis könyvvel letelepedett a kerek ablak mellé, hogy lesse érkezését. Ott ült, mozdulatlanul, egy szót sem olvasott, csak száraz ajkát nedvesítette meg időnként és sóhajtott, hogy könnyítsen szíve feszültségén. Végre látta jönni. Szorosan a kerítések mellett haladt, nem nézett sem jobbra, sem balra. Könnyű ruha volt rajta, egész halvány kávébarna szalmaalap, keskeny fekete bársony szalaggal. Átment a járdán, megállott egy pillanatig, gyors pillantást vetett maga körül, aztán elszántan belépett. Vajjon miért szerette annyira ezt a nőt? Mi volt ígézetének titka? Bizonyára nem tudatos csábítás. Soha senki sem akart kevésbé elbűvölni, mint ő. Nem jutott eszébe egyetlen, legcsekélyebb jel sem, ami arra mutatott volna, hogy magához akarta láncolni. Talán éppen ez a passzivitás tette a veleszületett büszkeség, hogy sohasem ajánlott fel és nem is kért semmit? Valami puha stoicizmus volt egész lényében és valami titokzatos báj, olyan benső, olyan bizalmas, mint a virág illata.

Várt, csak akkor nyitotta ki az ajtót, mikor már hallotta lépteit. Olive szótlanul lépett be, még csak rá sem nézett. És a férfi sem szólt, amíg be nem tette az ajtót és biztos nem volt benne, hogy itt van. Aztán egymás felé fordultak. Az asszony melle pihegett kissé, könnyű ruhája alatt, de nyugodtabb volt, mint a férfi, mikor maga előtt látta a csodaszép nőt, át meg átitatva szerelemtől, mintha azt mondta volna: Ez az én légköröm!

Ott álltak és nézték egymást, mintha nem tudtak volna betelni egymással, míg végre megszólalt a férfi:

- Azt hittem meghalok, amíg eljön ez a pillanat. Nincs olyan perc, hogy ne vágyódnék maga után annyira, hogy alig tudok élni.

- És azt hiszi, én nem vágyom maga után?

- Akkor jöjjön hozzám.

Az asszony szomorúan nézett rá és a fejét rázta.

Tudta, hogy nem fog akarni. Nem érdemelte meg őt. Mi joga kérheti, hogy szálljon szembe a világgal, dacoljon mindennel, bízzék benne úgy, mint eddig. Nem volt szíve hozzá, hogy sürgesse a szavakat, lassanként átlátta a bénító valót, hogy már nem határozhat így vagy úgy; olyan szerelemmel, mint az övé, az ember megszűnik külön akarattal felruházott külön egyén lenni. Össze volt fonódva az asszonnyal, csak úgy cselekedhetik, ha akarata megegyezik az övével. Soha sem lesz képes azt mondani: Kell! Igen nagyon szerette. És az asszony tudta. Nincs tehát más hátra, mint elfelejteni fájalmát és boldoggá tenni ezt az órát. De hogyan boldogul a másik valósággal, hogy szerelemben nincs megállás, megpihenés?... Minden öntözéssel, ha még úgy fukarkodnak is a vízzel, növekedik a virág, míg eljön az idő, hogy leszakítsák... Ezt az oázist a sivatagban - ezt a néhány percet egyedül vele, keresztül-kasul járja egy őszi szél. Közelebb lenni egymáshoz! Lehet-e meg nem próbálni? Lehet nem vágyódni ajka után, mikor csak a kezét nyújtja csókra? És lehet-e megszabadulni a gondolat mérgező hatásától, hogy néhány perc múlva elválnak, hogy visszamegy a másikhoz, aki, ha gyűlöli is az asszonyt, láthatja, hozzá nyulhat, mikor akar. Az asszony éppen abban a székben dült hátra, ahol a fiú képzeletben látta és csak lábainál ülve mert felnézni rá. És ami egy héttel ezelőtt még felmagasztosulás lett volna, most majdnem kényszerű volt, olyan nagyon kimerült a vágyakozásban. Kényszerű volt összhangba kényszeríteni hangját az asszony józan, édes hangjával. És a fiú keserűen gondolta: Hogyan ülhet itt és nem kíván engem, mint én őt? Aztán megérintette az asszony ujjával a férfi haját és a férfi elvesztette önuralmát és megsókolta az asszony ajkát. Csak egy pillanatig tartott Olive odaadása.

- Nem, nem, nem szabad!

A szomorú meglepetés egy pillanat alatt kijózanította Lennant.

Felállott, arrébb ment és bocsánatot kért.

És mikor az asszony elment, abba a székbe ült, amelyből imént felállott szerelme. Ez az ölelés, ez a csók, a kérdés, hogy felejtse el - elfelejteni! - nem ezt semmi sem moshatja le róla. Rosszul tette; megijesztette, megfélelvezte a lovagiasságról! De túlboldog mosoly rebbent mégis ajkaira. Szenvedélye, képzelete majdnem elhitették vele, hogy éppen ezt akarta. Ha most becsukhatná szemét és meghalhatna, amíg el nem vész a félbeteljesülés pillanata!

Aztán, még mindig ugyanazzal a mosollyal ajkán hátradőlt székében és elnézte a függőlámpán dongó, kergetőző legyeket. Tizenhatan voltak, dongtak és kergetőztek szünetlenül.

XII.

Mikor Olive hazament Lennan műterméből, a sötét kis hallba lépett, először az alkovhoz ment és a ruhafogasra vetett egy pillantást. Ott voltak mind - a cylinder, a kemény kalap meg a szalmakalap! Tehát itthon van! És mindenik kalapban sorban látta férje fejét, - amint elfordította tőle arcát - olyan tisztán látta, hogy észrevette nyakán és pofacsontján bőre érdeségét. És azt gondolta:

- Imádkozom, hogy haljon meg! Bűn, de imádkozom, hogy haljon meg!

Aztán csendesesen, hogy férje meg ne hallja, felment hálósobájába. A férfi öltözőszobájának ajtaja nyitva volt, odament és becsukta. A férfi ott állott az ablakba.

- Ó, itthon van? Volt valahol?

- A National Galleryben!

Az első hazugság volt, amit életében mondott és meg volt lepve, hogy sem szégyent, sem ijedtséget nem érzett, sőt inkább örült, hogy becsapja. A férje ellenség, annál is inkább ellenség, mert az asszony még mindig küzdött maga ellen, és olyan különösen viselkedett.

- Egyedül?

- Egyedül.

- Elég unalmas, úgy-e? Azt hittem a fiatal Lennant magával vitte.

- Miért vittem volna?

Ösztönszerűleg a legmerészebb felelethez folyamodott és arcáról nem lehetett leolvasni semmit. Ha a férfi túl is szárnyalta erőben, alatta maradt gyorsaságban.

A férfi lenézett rá:

- Az ő szakmája, nemde?

Az asszony vállat vont, sarkon fordult és betette az ajtót. Leült ágya szélére, egészen csendesen. Ahogy most egérutat nyert ravaszsággal, nyerhet még nagyon sokszor, de ránehezedett a dolog a maga teljes undokságában. Hazugság! Ez lesz ezentúl az élete! Ez, vagy pedig búcsúzzék el mindentől, amivel most betölti lelkét, döntse szerencsétlenségbe nemcsak önmagát, hanem szerelmét is - és miért? Azért, hogy teste rendelkezésére álljon annak a másik férfiúnak, ott a másik szobában, még ha lelke örökre el is távolodott tőle. Ez a két választás áll előtte, amíg több lesz a szó, mint pusztán szó:

- Akkor jöjj hozzám!

De lesz-e valaha? Lehetséges az? Milyen boldogságot jelentene, ha a fiú szerelme több lenne nyári fellobbanásnál. És az asszony szerelme? Vajjon az több volt - több lesz - mint nyári szerelem? Honnan tudhatná? És amíg nem tudja, hogyan okozhatna olyan fájdalmat valakinek? Hogyan szegjen meg egy esküt, amelyről mindig azt hitte, hogy fölötte áll minden megszegésnek. Hogyan távolodhatna el olyan kétségbeesetten minden tradíciótól, hittől, amiben nevelkedett! De a szenvedély természetében van, hogy elhárít minden erélyes beavatkozást és gyors elhatározást... És hirtelen azt gondolta: Ha szerelmünk nem maradhat az, a mi és ha nem mehetek hozzá örökre, nincs még egy másik mód?

Felállt és öltözködni kezdett a dinasztához. A tükör előtt állva elcsodálkozott, hogy arcán semmi nyomát sem látja a kételynek, félelemnek, amelyek pedig most elválaszthatatlan társai. Talán azért, mert bármi történjék is, szeret és szeretik? Szerette volna tudni, milyen volt az arca, mikor Mark olyan szenvedélyesen csókolt; árult-e el örömet, mielőtt elküldte magától?

Volt a kertjében néhány virág, amely minden gondozás mellett sem fejlődött, sőt elváltozott, mert más talajra lett volna szükségük. Vajjon ő is ilyen virág? Ó, csak legyen egyszer az igazi talajban, elég egyenesen és hűségesen fog fejlődni!

Aztán meglátta férjét a kapuban. Még sohasem gyűlölte eddig, de most gyűlölte, vak, kegyetlen gyűlölettel. Mit akar tőle azokkal a rámeresztett szemekkel? Milyen erőszakos szemei vannak. Vérrel aláfutott szemek, mintha szidnának, sóvárognának és könyörögnének egyszerre. Vállára húzta köpenyét. Ekkor feljött a férfi és azt mondta:

- Nézz rám, Olive.

Az asszony akarata ellenére, ösztönszerűleg engedelmeskedett.

A férfi megfogta vállát és felemelte magához. Az asszony erőtlenül állott, ellenszegülés nélkül.

- Kellesz nekem - mondta - meg akarlak tartani.

Aztán hirtelen elengedte és kezével eltakarta szemét.

Ez még jobban megijesztette Olivet, annyira szokatlan volt előtte. Csak most értette meg, milyen borzasztó erők között imbolyog. Nem szólt egy szót sem, de elsápadt. A kezek mögül valami hang tört elő, mintha nem emberi hang lett volna, hirtelen megfordult és kiment. Székébe hanyatlott, a tükör előtt és a legkülönösebb érzések vettek erőt rajta; mintha mindent elvesztett volna, még Lennan iránti szerelmét is, sóvárságát a fiú szerelme után. Mit ér mindez, mit ér minden egy ilyen világban? Minden utálatos, utálatos saját maga is. Minden üres! Utálatos! utálatos! utálatos! Mintha egyáltalában nem volna szíve. És ugyanazon este, mikor férje lement a Házba, azt írta Lennannak:

«Szerelmünkbe sohasem vegyülhet többé földiség, mint ma délután. Minden fekete, reménytelen. Ő gyanakszik. Maga nem jöhet ide, lehetetlenség és borzasztó lenne mindkettőnknek. És nincs jogom azt kérni magától, hogy lopva jöjjön, nem is tudnám elviselni, hogy így gondoljak magára és magamhoz sem lenne méltó. Nem tudom, mit mondjak, mit tegyek. Ne próbáljon meglátogatni mostanában. Adjon időt, gondolkoznom kell.»

XIII.

Ercott ezredes nem volt nagyon szenvedélyes lóversenyimádó, de mint többi honfitársa, valami vallásos érzésképpen élt benne a Derby iránt. Emlékei kora ifjúságáig nyultak vissza, mert Epsomban kocsirobogás hangja mellett született és nevelkedett. Minden Derby- és fogadáspanon kihajtott kis pony-fogatán, hogy végignézzék az előkelő cilinderek meg tollas kalapok felvonulását és a kevésbé előkelő keménykalapok és tollak özönlését; később, otthon, a mezőn versenyt lovagolt az öreg Lindsayval, egy tehén mellett volt a döntő finish és egy nagy homokkő képviselte a tribünt.

De mindig közbe jött valami, hogy nem láthatta a nagy versenyt és most úgy érezte, kötelessége megnézni egyszer. Némi izgalommal indítványozta Mrs Ercottnak, hogy menjenek ki. Annyi könyvet olvas össze, sohasem lehet tudni, vajjon elfogadja-e az indítványt. Mikor úgy esett, hogy elfogadta, utólag még hozzátette az ezredes:

- És elvisszük Olivet is.

Mrs Ercott szárazon mondta:

- Tudja, hogy az Alsó Ház szünetel.

Az ezredes mormogott:

- Ó, nekem nem kell az a fickó.

- Talán - mondta Mrs Ercott - szívesebben vinné magával Mark Lennant.

Az ezredes kételkedve nézett rá. Néha úgy beszélt a dologról Dolly, mint valami tragédiáról, nagy szenvedélyről és most ilyeneket mond! Aztán lassanként megélenkültek arcában a ráncok és átölelte felesége derekát.

Mrs Ercott nem tudott ellenállni az ilyen bánásmódnak.

- Vidd magaddal Olivet egyedül, nekem nincs sok kedvem elmenni.

Mikor az ezredes hugáért ment, már felöltözve készen találta. Nagyon lehangoltan érdeklődött Cramier iránt. Kisült, hogy Olive nem is szólott neki.

Az ezredes megkönnyebbült, de kissé zavarba jött.

- Remélem, nem bánja, ha nélküle megyünk.

- Ha ő menne, itthon maradnék.

Erre a nyugodt feleletre ismét megrohanta az ezredest minden régi aggodalma. Letette fehér cilinderét és megfogta huga kezét.

- Kedvesem - mondta - nem akarok érzéseidbe tolakodni, de... de talán segíthetnék valaminben? Borzasztó látni, hogy nem megy minden símán nálad.

Az ezredes érezte, hogy felemelik kezét és huga hozzászorítja arcát, nagy fájdalom járta át és másik, gyönyörű új keztyűbe szorított kezével megsimogatta Olive karját.

- Nagyszerűen fogunk mulatni drágám - mondta - felejts el mindent.

Olive megcsókolta a jóságos kezét és elfordult. És az ezredes fogadalmat tett önmagának, hogy huga nem lesz szerencsétlen, milyen drága teremtés, olyan finom, őszinte és milyen szép a gyöngyös ruhájában. És összeszedte magát, végigkefélt kabátja ujjával cilinderét, el is felejtette, hogy a fehér cilindernek nincs fénye.

Csupa gyöngédség volt tehát az ezredes útközben, teljesítette huga minden óhaját, még mielőtt óhaja lett volna, mondott történeteket az indiai életből és óvatosan megkérdezte, melyik lóra tegyenek. Természetesen ott volt a Dukeé, de volt más állat is, amelyik rendkívül tetszett. Tabor barátja is adott egy tippet - Tabort. Neki voltak a legjobb arab lovai egész Indiában és jó áruk volt. Az ezredes soha életében sem játszott és tetszett neki az érzés, hogy képzelete valami egészen anyagi jutalmat hoz számára, ha nyer; az a gondolat, hogy veszíthet is, nem nagyon bántotta, de majd meglátják az istállóban és ítélnék maguk. Az istálló távol esik minden portól, zajtól. Olive nagyon fogja élvezni az istállót. Először azonban nem a futtatással törődtek, az ezredes fontosabbnak találta, hogy előbb lunchöljenek. Szerette volna, ha színesebb lesz Olive arca, ha hallja nevetését. Meghívást kapott régi százada sátrába, ahol egész biztosan tudta, hogy jó pezsgő lesz. És olyan büszke volt hugára, világért sem mulasztotta volna el kiélvezni fiatal bajtársai csodáló tekintetét; bár nőt vinni köztük tulajdonképpen szabályellenes volt. Tehát csak a második futtatás kezdete előtt mentek az istállóba. Itt már ünnepélyesen elővezették a versenyparipákat, mindeniket egy-egy kis csapat kísérte, végignézték lábaikat, oldalbordaikat, hogy vajjon érdemes-e támogatni őket, csak kevesen nézték az egész állatot egyszerre. Megtalálták azt az állatot is, melyet barátja ajánlott az ezredesnek. Gesztenyebarna mén volt, homlokán csillaggal, egy távolabbi sarokban büszkélkedett. Az ezredes, mint igazi lószakértő, tele volt bámulattal. Tetszett az állat feje, lába, de elsősorban tetszett a szeme. Gyönyörű teremtés - csupa ideg és tűz - talán kissé meredek a válla, hogy lefusson a hegyen! És elragadtatása közben azon kapta magát rajta, hogy hugát nézi. Milyen nemes faj ez a gyermek kis fülével, finom, keskeny orrcimpáival. És hogy mozog, milyen biztosan és könnyen. Igen szép ahhoz, hogy szenvedjen! Szégyen! Ha nem lenne ilyen gyönyörű, nem szeretett volna bele az a fiatalember. Ha nem lenne olyan gyönyörű, férje nem... És az ezredes elfordította tekintetét, meglepte a felfedezés, amibe belebotlott. Ha nem lenne olyan gyönyörű! Hát ez az értelme mindennek? Gondolatának cinizmusa mélyen lesujtotta. És valahogy mégis igaznak találta. Most mit tegyen? Hagyja, hogy kétfelé húzzák hugát, tönkretegyék, mert olyan szép? És rettenetesen felzavarta felfedezése, hogy a szenvedély a szépség, melegség, formák és színek imádatából fakad, mert nem volt szokva a filozofáláshoz. Egész furcsán kegyetlennek találta ezt a gondolatot, sőt erkölcstelennek. Hogy így álljon két emésztő szenvedély között, kis madár két vércse közt, gyümölcs két száj közt!

Még sohasem látta így a dolgokat. Az a gondolat, hogy egy férj kapaszkodik a feleségébe, egy ifjú néz rá szelíden, vágyakozással és ha elhervadna, elvesztené tekintetüket, vágyakozásukat, sőt minden férfi sóvárgását, ez a gondolat rettenetesen fájt, annál is inkább, mert olyan hirtelen csapott le rá. Tragikus dolog! Dolly mondta. Furcsák és gyorsak az asszonyok. De csakhamar eszébe jutott, hogy kellemes napot akarnak tölteni és hirtelen ismét választása fölött tartott szemlét. Talán megteszi egy tiz fontos bankjegy, jobb lesz, ha visszamennek a tribünhöz. És amint mentek, egy fiatalembert látott az ezredes kissé távolabb egy fához támaszkodva és megesküdtött volna, hogy az Lennan. Nem művésznek való hely ez! De kétségkívül *Lennan* volt, szépen kiöltözve, cylinderrel. Szerencsére arcát nem fordította feléjük. Az ezredes nem szólt Olivenak, nem akart, - különösen iménti kellemetlen gondolatai után - felelősséget vállalni és óvatosan a kerítés mentén vezette hugát és gratulált önmagának, hogy ilyen éles szeme van. A nagy tömegben kissé elválasztották őket egymástól, de csakhamar utolérte Olive és még egyszer gratulált önmagának, hogy nem történt semmi, ami rontaná huga kedvét és tönkretenné napjukat. Olive arca most már elég meleg volt, szeme égett. Valószínűleg izgatja a futtatás; tesz az ő nevében is a «barnára».

Később elbeszélte az egészet Mrs Ercottnak.

- A gesztenyebarna Tabor furcsa helyzetbe hozott - nem tudott lemenni a hegyről - ahogy meg is mondtam mindjárt, mihelyt ránéztem. De a gyermek nagyon élvezett. Szerettem volna, ha ott vagy kedvesem.

Mélyebb gondolatairól, meg arról, hogy meglátta Lennant, nem beszélt, mert hazafelé menet csúnya gyanú férközött lelkébe. Vajjon mégis észrevette őket ez a fiatalember és közel férközött hozzá a nagy tömegben az istálló kerítése előtt?

XIV.

Olive levele még jobban felszította a lángot Lennan lelkében. Hát földiség az, ahogy ő szeret? Akkor a világ minden kincseért sem akar más lenni, mint földies. Megrázta a levél és miközben olvasta, átkelt a Rubiconon és elégette maga mögött a csónakot. Már nem kísértett lelkében a lovagiasság sápadt szelleme. Most már tudta, hogy nem fog megállni. De mert úgy akarja, természetesen nem láthatja egy ideig. De ha viszontlátja, küzdeni fog életéért; elviselhetetlen volt az a gondolat, hogy szándékában lehet elmenekülni előle. De nem akarhat ilyet! Nem lehet ennyire kegyetlen! Ó, hozzá fog jönni, hozzá kell, hogy jöjjön végül! Odaadja a világot, egész életét az asszony szerelméért.

Ezzel az elhatározással tovább tudott dolgozni ismét és egész csütörtökön azt a fantasztikus, szarvasbikaszerű alakot mintázta, amihez akkor kezdett, mikor az ezredes otthagya Beaulieu-ben, a hegyoldalon. Valami pokoli örömmel dolgozott rajta. Beleteszi teremtményébe a bírás szellemét, ami visszatartja az asszonyt tőle. És mialatt újjai az agyagot formálták, úgy érezte, mintha Cramier nyaka lenne markában. Most, hogy elhatározta, hogy magáévá teszi Olivet ha lehet, elmúlt nagy gyűlölete. Végül is az az ember is szereti és nem tehet róla, hogy az asszony gyűlöli, nem tehet róla, hogy rendelkezik vele testileg, lelkileg!

Megjött június, olyan kék éggel, amelyet még London füstje, köde sem tudott elhomályosítani. Minden kis parkban, kis pázsit-folton élet buzgott, madárdal csendült a kis rügyek között. Már nem vágyódtak verkli után a Southban; szerelmesek ültek minden fa alatt.

Tisztára kinszenvedés volt szobában maradni Lennannak, ha nem dolgozott, mert olvasni nem tudott és elvesztette minden érdeklődését a normális férfi életének apró izgalmai, mulatságai, foglalkozásai iránt. Minden más, mintha kiesett volna belőle, szinte összezsugorodott, csak éppen hangulata, egy bizonyos lelkiállapota maradt meg.

Ébren fekve a múlt eseményeire próbált visszaemlékezni, de nem volt semmi jelentésük, minden felolvadt, szét esett ennek az egy érzésnek a hevétől. Olyan élesen élt benne az elkülönültség érzése, hogy el sem akarta hinni, hogy átélte mindazt, amit emlékezete összehord. Valami izzó hangulat lett, egészen hangulat, semmi más.

Künn járni fák között, volt az egyetlen megkönnyebbülése.

És azon az estén sokáig ült egy nagy hárs alatt, egy kis dombon a serpentine fölött. Alig mozdult egy kis szellő, éppen annyi, hogy valami susogásféle szálljon a légben. Mi lenne, ha, miután az emberek leélték viharos életüket, férfiak és nők fákká változnának! Hogyha valaki, aki égett, szenvedett, terjesztené most föléje azt a lombos csendet, ezt a kékesfekete homályt a csillagok alatt. Vagy talán a csillagok szerelemtől, sóvárgástól örökre megszabadúlt, férfiak és nők? Letört egy ágat a hársról és beletemette arcát. Még nem virágzott, de citromszaga volt és friss, még itt Londonban is. Ha csak egy pillanatra elmenekülhetne szívétől és elpihenhetne a fákkal, csillagokkal!

Másnap reggel nem kapott levelet tőle és csakhamar elvesztette munkakedvét. Derby napja volt. Elhatározta, hogy lemegy. Még ha ő nem lenne is ott, elszórakozik a tömegben, a lovakkal. Sokkal előbb látta meg Olivet az istállóban, mint ahogy az ezredes éles szeme őt felfedezte és követte őket a tömegbe, úgy mesterkedett, hogy megérinthesse Olive kezét és odasúgta:

- Holnap a National Galleryben, négy órakor a Bachus és Ariadne előtt. Az Isten szerelmére!

Az asszony keztyűs keze erősen megszorította az övét, aztán eltűnt. Lennan ott állott az istállóban, olyan boldog volt, hogy még lélekzeni sem mert.

Másnap, mialatt rávárt a kép alatt, csodálattal eltelve gyönyörködött a remekműben. Mintha saját szenvedélye változott volna át sötét, csillagkoszorúzza éggé, meg a szökellő Isten szemévé. Képzeletben nem így szökell Olive mindig feléje? Percek teltek el, és Olive nem jött. Mit tegyen, ha dugába dől találkozásuk? Bizonyára belehal a csalódásba, kétségbeesésbe... Még addig elég kevés tapasztalata volt az emberi szív szívóssága körül; hogy összetöri, marcangolja az élet és még mindig dobog... Aztán valami egész váratlan oldalról látta jönni.

Szótlanul mentek végig a csendes termeken, ahol Turner aquarelljei függnek. Csak két francia, meg egy öreg hivatalnok látta őket, amint lassan haladtak el a kis képek előtt, amíg a fal végéhez jutottak, ahol már senki sem látta, hallotta őket és a fiú rákezdhetett!

Elfelejtette az összes érveket, amelyeket olyan gondosan halmozott fel. Nem maradt más, csak valami összefüggéstelen védekezés. Az élet nélküle nem élet. És csak egy életük van a szerelemre - egy nyaruk. Minden sötét, ahol ő nincs ott, maga a nap is elsötétül. Inkább a halál, mint ilyen hamis, letört élet, egymástól messze. Inkább haljon meg, semhogy így éljenek egymás nélkül, örökké sóvárogva, vágyódva és nézve egymás bánatát. És miért? Megőrjíti, megöli a gondolat, hogy egy ember hozzá nyúlhat, akiről tudja, hogy Olive csak utálatot érez iránta. Szégyen az egész férfinemre, az nem lehet jó, amivel ilyen dolgokat elősegítenek. Az eskü, ha szelleme elszállt, csak babona marad; bűn elfecsérelni az életét ilyesmiért. A Társadalom - azt tudhatja, tudnia kell - csak formákra ad, a látszatra. És mit törődik vele, hogy mit gondol a Társadalom? Annak nincs lelke, sem érzése, sem semmije. És ha azt mondják, hogy áldozzák fel magukat másokért, hogy boldogabb legyen ezáltal a világ, tudhatja, hogy ez csak akkor lehetséges, ha a szerelem csak éppen felvillanás, önzés, de nem mikor úgy szeretik egymást, mint ők ketten, szívükkel, lelkükkel, úgy, hogy meghalvának

egymásért minden pillanatban, úgy, hogy egymás nélkül elveszti minden a maga jelentőségét. Nem segítenek egyetlen lelken sem, ha kiölik szerelmüket, életük minden boldogságát, ha élő halottakká válnak. Még ha helytelen volna is, inkább cselekedne helytelenül és viselné a következményeket! De nem rossz, nem *lehet* rossz, ha így érznek!

És mialatt nagy erővel ömlött belőle a könnyörgés, egyre az asszony arcát fürkészte. De csak annyit hallott:

- Nem tudom, nem tudom, mit mondjak, ó, ha tudnám!

Aztán elhallgatott Mark, lelke mélyéig le volt sújtva, míg az asszony egy pillantására, érintésére, ismét ki nem tört belőle:

- Szeret! igen, szeret! Mit törődik hát a többivel?

És így ment ez egész délután, a más célra szánt, üres teremben, ahol a két francia igen megértő, az őr igen álmos volt ahhoz, hogy zavarja őket. Aztán minden egy vad, erőteljes kérdésbe zsugorodott össze:

- Mi az, *amitől* fél?

De erre is csak azt a szomorú, egyhangú, megbénító választ kapta:

- Nem tudom, nem tudom megmondani!

Borzasztó volt megküzdeni ezzel az érthetetlen, sötét, borongó ellenállással, az irreális kételyekkel, rémekkel, amelyek végül már valóságok kezdtek lenni némaságukban a Mark szemében is. Ó, ha meg tudná mondani, mitől fél. Nem a szegénységtől, ez annyira távol áll tőle. Különben is van neki pénze kettőjük számára is. Sem attól, hogy elveszti társadalmi állását, amely csak bosszúságot jelent számára! Bizonyára nem attól fél, hogy Mark nem fogja szeretni egyszer! Mitől fél hát? Az Isten szerelméért, mitől?

Holnap - úgy mondta - lemegy egyedül a parti villába; nem jönne most mindjárt ebben a pillanatban őhozzá? És elindulnának még ma éjjel, vissza délre, ahol szerelmük felvirágzott. De ismét csak azt hallotta:

- Nem, nem tudom! Idő kell hozzá.

Pedig szemében ott ragyogott, izzott a szerelem. Hogyan *nyomhatta* el, hogyan habozhatott? De Mark végkép kimerült és nem érvelt tovább, nem is tiltakozott, mikor az asszony azt mondta:

- Most el kell mennie, engedjen haza engem is. Írok! Talán nemsokára tudni fogok mindent!

A férfi könnyögött egy csókért és megcsókolta, aztán elhaladt az öreg őr előtt és kisietett.

XV.

Szobájába érve, nagy fáradtság lepte meg, de nem éppen kétségbeesés. Megtett mindent, nem volt sikere, de élt benne a szenvedélyes szerelmes legyőzhetetlen reménykedése... Éppen olyan joggal próbálhatná valaki kiirtani június közepén a nyár szívének dobbanását, letagadni a virágok pompás színét, vagy a szárnyaló élet álmodozó zümmögését, mint elfojtani az ilyen szerelmes lélekben a beteljesedésbe vetett hitét.

Lennan lefeküdt egy pamlagra és sokáig maradt ott mozdulatlanul a falhoz szorított homlokkal. Akaratereje újabb támadásra acélosodott. Szerencse, hogy elmegy Cramiertől, oda, ahol képzeletben látta, ahogy a galambokat etette. Sem törvény, sem félelem, sőt még az

asszony parancsa sem akaszthatja meg képzeletét, mellyel maga elé idézi éjjel-nappal. Csak be kellett hűnynia szemét és megjelent.

Valaki többször csengetett és végre felállott, hogy kinyissa az ajtót. Robert Cramier lépett be. Láttára Lennan egész letargiája acélos erővé változott. Mi hozta vajjon ide? Kémkedett talán felesége után? Ismét érezte a régi vágyat, hogy verekedni szeretne vele. Cramier mintegy tizenöt évvel lehetett idősebb nála, de magasabb volt, súlyosabb, vaskosabb. Körülbelül egyformák lehettek esélyeik.

- Nem akar bejönni?

- Köszönöm.

Ugyanaz a gúny csengett hangjában, mint akkor, vasárnap és keresztülvillant Mark agyán, hogy Cramier azt hitte, itt találja feleségét. De nem árulta el egyetlen fürkésző, körültekintő pillantással sem. Határozott léptekkel jött be, könnyedén, jó mozgással, ilyen nagy ember létére.

- Tehát itt dolgozik műremekein! - mondta. - Csinált valami nagyszerűt, mióta visszajött?

Lennan felemelte a kendőt félig megmintázott bikaemberéről. Valami gúnyos örömet érzett közben. Vajjon felismeri önmagát Cramier ebben a szarvasfülű lényben, az előreálló homlokkal? Ha ez az ember, aki sarokkal tapossa Lennan boldogságát, azért jött ide, hogy csúfolódjék vele, minden esetre visszakapja, amit ad. És Lennan várt.

- Látom, szarvakat rak a szegény állatra.

Ha Cramier önmagára ismert, olyan cinikus humort árult el, amilyenre a szobrász sohasem gondolt volna. És ez bámulattal teljes megszégyenülést váltott ki belőle.

- Ez nem szarv - mondta szelíden - csak fül.

Cramier felemelte kezét és megfogta füle szélét.

- Nem egészen olyan, mint ez, emberi fül akar lenni? Azt hiszem, szimbolizmusnak nevezik az ilyet. Mit ábrázol, ha szabad kérdezni?

Lennanból elillant minden légység.

- Ha nem jön rá nézés közben, akkor elhibázott az egész.

- Dehogy. Ha nem csalódom, még hiányzik valami, amire állítja, hogy teljes legyen a hatás.

Lennan az agyag alapjára mutatott.

- Ez a megtört hajlás itt... Aztán hirtelen undor töltötte el a színjátszás miatt és elhallgatott. Miért jött ide ez az ember? Valamit akar. És mintha Cramier a gondolatát kitalálta volna, azt mondta:

- Hogy más témára térjek át; ön gyakran van együtt a feleségemmel. Jobbnak látom megmondani, hogy nem nagyon óhajtom, hogy így legyen. Sokkal jobb őszintének lenni.

Lennan bólintott.

- Nem tartozik ez inkább önnagyságára? - mondta.

Ez a nehézkes alak! a fenyegető szemek! Mintha valami álom válna valóra.

- Én nem úgy gondolkozom. Nem vagyok az az ember, aki a maguk folyására bízza a dolgokat. Kérem, értsük meg egymást. Ön közénk állott és veszedelmet hoz ránk.

Lennan hallgatott egy pillanatig, aztán nyugodtan mondta:

- Állhat-e valaki két ember közé, akik semmi közösségben nincsenek már egymással?

Cramier homlokán kidagadtak az erek, arca, nyaka bíborvörös lett. És Lennan különös elégtétellel gondolta:

- No, most, rám üt! - Alig tudta fékezni kezét, hogy ki ne lendüljön és meg ne ragadja már előre a nagy, vastag nyakat. Ha megfojthatná és végezhetne vele!

De Cramier hirtelen sarkonfordult.

- Én figyelmeztettem önt, - mondta és elment.

Lennan megkönnyebbülve lélekzett fel. Úgy! Ezen hát túlestünk! Most már tudja legalább, hogy hányadán van. Ha Cramier lesújt rá, egész biztos, hogy megkapja nyakát és addig el nem engedi, amíg az élet egy utolsó szikrája van benne. Semmi sem rázhatta volna le. Képzetben látta magát, ahogy hajladozva, kapaszkodva tántorog a nehéz öklök csapásai alatt, de kezét folytonosan a vastag nyakon tartja és szorítja ki az életet belőle. Érezte, határozottan érezte a nagy bika utolsó vonaglásait, kapálózását, amint lezuhan és magával rántja őt is, míg végre mozdulatlanul fekszik, arccal a föld felé fordulva. Eltakarta kezével szemét. Hála Istennek! A fickó nem sujtott rá.

Az ajtóhoz ment, kinyitotta és megállott az ajtó félfájához támaszkodva. Csendes, álmos volt minden a nyugalmas kis utcában. Egyetlen lelket sem lehetett látni. Ilyen csend Londonban! Csak madárdal hallszik. Valamelyik szomszéd műteremben Chopint játszik valaki. Különös. Majdnem meg is feledkezett róla, hogy Chopin is van a világon. Mazurka! Boszorkányos kis dallam, mint valami csipke, fonódik körbe-körbe. Nos, és mi lesz most? Egy dolog biztos. Inkább lemond életéről, mint szerelméről. Sokkal inkább! Szeretni, célt érni, vagy pedig feladni mindent és beleveszni ebbe az egyre ismétlődő dallamba, a nyár táncos kis gyász-indulójába.

XVI.

Olive a villában gyakran állott a folyó mellett.

Mi van a ragyogó víz alatt, miféle különös, mély, tovasuhanó élet, olyan messze a szél fodrától, a fűzfák árnyától? Vajjon ott lenn is van szerelem? Van szerelem érző lények közt ott is, ahol már mindenre sötétség borul? Vagy feltörtetett minden szenvedély, hogy a habokkal csobogjon, a vízínövényekkel ússzon a napfényben? Van-e ott szín? Vagy kihalt minden szín? Sem illat, sem zene, csak mozgás lehet ott, mert az árral sodródik az egész sötét világ, mozgás, csak annyi, mint a rezgőnyárfa lombjában, ahol soha nincs teljes nyugalom, vagy a felhők szárnyas csapatában. És ha sötétség van ott lenn, sötétség van a víz fölött is; és fájó szívek és a soha meg nem érkezőt váró szemek.

Elnézni, ahogy mindig a tenger felé folyik; soha sem pillant hátra, nem ingadozik erre, vagy arra; sodródik csendesen, mint a Sors, sötéten, vagy a csodaszép nappalok és éjjelek arany-ezüst fényében remegve, mikor minden virág édes étellel teljes, a kertjében, a mezőn, a parton, mikor vadrózsa tarkítja a sövényt és az erdőben majdnem egy láb magas a haraszt.

Nem volt egyedül, pedig sokkal jobban szerette volna; két nappal azután, hogy elhagyta Londont, kijöttek hozzá nagynénje és nagybátyja. Cramier hívta meg őket. Ő maga még eddig nem volt künn.

Minden este, mikor elbúcsúzott Mrs Ercottól és felment a széles, könnyű lépcsőn szobájába, az ablakhoz ült, hogy levelet írjon Lennannak, gyertyát tett maga mellé, egyetlen sápadt lángot választott társul, talán az ő szelleme. Minden este kiöntötte lelkét szavakban és mindig azzal végezte: «Legyen türelemmel.»

Várta, hogy megjöjjön bátorsága és átlépje a leküzdhetetlen kétely, félelem, aggály sötét korlátját, valami iszonyat élt benne, amit maga sem tudott megmagyarázni önmagának. Mikor befejezte levelét, kihajolt az éjszakába. Az ezredes kabátjába burkolva védekezett a harmat ellen, úgy sétált le-fel a terraszon és esti szivarját szívta, Olive egész jól láthatta, amint tüzes vége fel-felcsillant a homályban és távolabb a kísérteties galambdúc, még messzebb a folyó folydogált. Akkor szorosan összefonta karját, hogy szét ne tárja és meg ne lássák.

Minden reggel korán kelt, felöltözködött és kiosont a faluba, hogy postára tegye a levelet. Az erdőből, a folyón át, vadgalamb bűgása hallatszott, mintha maga a Szerelem tartana védőbeszédet újból minden reggel. Jóval reggeli előtt ért vissza, felosonhatott még szobájába, hogy úgy jöjjön le, mintha először lépett volna ki. Az ezredes rendszerint a lépcsőn, vagy a hallban találkozott vele és első szava volt:

- Ó, kedvesem, már megelőztelek! Jól aludtál?

És mialatt ajka éppen a nagybátyáknak szánt kis helyen megérintette huga arcát, nem is sejtette, hogy már három mérföldet gyalogolt künn a harmatos földeken.

Most, hogy a határozatlanság karmai között vergődött és tudta, hogy bármikép határozzon is, a döntés csak borzalmat hozhat, most, hogy örvénybe sodródott, egyetlen jellel sem árulta el magát. Az ezredes, sőt még a felesége is, szentül hitték, hogy nem történt semmi nagyobb baj. Nagyon jól esett mindkettőjüknek ez a gondolat, a Monte Carlo napok után, amikről sehogy sem tudtak számot adni maguknak.

Kellemesen teltek egy kis evezéssel, egy kis krokettel, a meleg, álmatag napok; sokat üldögéltek a ház előtt, ilyenkor az ezredes rendszerint felolvasott Tennysonból. Az ezredes rendkívül élvezte, hogy elmenekülhetett a városból, ebben a zsúfolt, lármás évszakban. Mrs Ercott talán kevésbé volt elragadtatva. Így teltek a napok június elején, egyik szebb volt, mint a másik.

Aztán megérkezett Cramier, minden értesítés nélkül, egy péntek este jött meg. Londonban nagy a hőség... az ülések ostobák... A jubileum mindent felforgat... Milyen boldogok, hogy elmenekülhettek a városból.

Milyen csendes volt az estebéd!

Mrs Ercott észrevette, hogy Cramier úgy issza a bort, mint a vizet és időnként pillanatokig szegezi fáradt, álmatlan éjszakáktól beesett szemét feleségének nem arcára, hanem nyakára. Ha Olive igazán nem szereti és fél tőle, - ahogy John állítja - nagyon jól palástolja érzelmeit! Mert ahhoz képest, hogy milyen sápadt szokott lenni, nagyszerű színben van ma este. Talán a nap varázsolt színt arcára. Milyen jól állott neki a fekete, kivágott ruha, az antik, milánói point lace kendő, olyan pompásan emelte bőrének fehérségét és mellére egyetlen sötétvörös szegfűt tűzött. Szeme néha igazán olyan volt, mint a fekete bársony. Nagyon jól áll sápadt asszonyoknak az ilyen szem s milyen feketén villog este! Sokat beszélt és többet nevetett a szokottnál. Az ember azt hitte volna: Ez az asszony örül, hogy viszontlátja férjét! És mégis, volt valami, valami megmagyarázhatatlan a levegőben, abban, ahogy minden hatott... az a gyanakodó merevség a férfi tekintetében... mintha zivatar törne ki a nagy hőség után! Az est is természetellenesen csendes és sötét volt, alig rezgett néha a levegő és annyi pille röpködött. Mint valami halvány szellemek özönlöttek át a folyón, a lámpa fénykörébe. Mrs Ercott mosolygott, élvezte ezt a látványt.

Pillék! A férfiak is olyanok, mint a pillék. Vannak nők, akiktől nem tángítanak. Igen, van valami Oliveban, ami vonzza a férfiakat. Azt meg kell adni, hogy nem kacér, nem, egy cseppet sem, de van benne valami lágyság és valami végzetes; mint a gyertya lángja, a szegény pillékre. John szeme sohasem nyugodt - amennyire meg tudja ítélni - ha Olivera néz és Robert Cramiernek, milyen különös, kábult a tekintete. Ami pedig azt a másik szegény fiút illeti, sohasem felejt el azt az arcot, mikor véletlenül találkoztak a parkban!

És mikor vacsora után kiültek a verandára, még szótlanabbak, csendesebbek voltak mindnyájan, úgy látszott, hogy csak szivarjuk füstjét figyelik, ahogy egyenesen felfelé szállt, mintha a szél egészen visszavonult volna a világtól. Az ezredes kétszer is megpróbált beszélni a holdról:

- Most már fenn kellene hogy legyen!

Telehold lesz!

Aztán megszólalt Cramier:

- Vedd fel a sálod, Olive és jöjj le velem a kertbe!

Mrs Ercott most belátta, hogy az ezredes igazat mondott. Csak éppen egy szemvillanás, ahogy gyorsan ide-oda pillantott, mint a menekülést kereső madár, aztán felállott és nyugodtan ment le férjével az ösvényen, amíg szótlán alakjuk elveszett a sötétben.

Mrs Ercott fel volt zavarva egész lelkében és odament férjéhez. Az ezredes összeráncolt homlokkal bámult lábahegyén himbálózó esti cipőjére. Felnézett feleségére és kinyújtotta kezét. Mrs Ercott megszorította, szüksége volt egy kis megnyugtató jó érzésre.

Mondta az ezredes:

- Nehéz a levegő ma este, Dolly. Nem szeretem ezt az érzést.

XVII.

Szótlantul mentek egymás mellett a borostyánok és rózsák között le a folyópartig; akkor jobbra fordult a férfi és végigment a galambdúc alatt a tujákig. Ott megállott, a lombok sűrű sötétjében. Olive rettenetesnek érezte a csendet, ha csak a legkisebb szellő lengett volna, vagy csak egész halkán susogtak volna a levelek, vagy egész kis habok csobogtak volna a folyón, vagy valami madár adott volna hangot, de semmi, semmi, csak a férfi mély, rendetlen lélekzése, mintha valami remegés rezgett volna benne. Miért hozta ide? Hogy megmutassa, mennyire teljesen az övé? Már sohasem szólal meg? Nem mondja meg soha, amit mondani szándékszik, bármi legyen is? Csak ne nyúlna hozzá!

Aztán megmozdult a férfi és egy elgurult kavics csobbant a vízben. Az asszony akaratlanul összerezte kissé. Milyen fekete volt a folyó! De lassanként fénysáv lopózott elő a hatalmas jegenye sötét körvonalai mögül, a távoli part feketeségén át, a hold; már láthatta is emelkedő peremét, mint valami vastag aranytallér ragyogott a fák között. Szíve a meleg fény felé repesett. Legalább van egy barátságos lakója a sötétségnek.

Egyszerre csak derekán érezte férje karját. Nem mozdult, szíve hevesen dobogott, csak valami imaféle szállt el ajkáról. Milyen nyers erő volt a súlyos kéz szorításában.

Hangja rekedten, különösen rezgett.

- Olive, ez nem mehet így tovább. Szenvedek. Istenem! úgy szenvedek!

Az asszony megdöbbsen, meglepődött. Szenved! Szeretné halva látni, de azt nem akarja, hogy szenvedjen, Isten látja lelkét! És mégis, amíg az a kéz szorította, nem tudta azt mondani: Sajnálom!

A férfi felsóhajtott és letérdelt. Olive még mindig érezte az erős szorítást és megpróbálta eltolni férje homlokát derekáról. Egész forró volt és hallotta suttogó könyörgését:

- Könyörülj meg rajtam! Szeress egy kicsit! De a kezének nem szűnő szorítása a vékony, selyemruhán elvette Olive minden erejét. Megpróbálta kiszabadítani magát, de nem sikerült, csendesen állt tehát ismét és végül megtalálta a szót:

- Könyörüljek! Hát erőltethetem *magam* szerelemre? Arra senki sem képes, mióta a világ áll. Hagyja abba kérem! Hagyjon elmenni.

De a férfi húzta magafelé, amíg térdre rogyott ő is a fűben és arca egész közel volt arcához. A férfi halkán nyögött. Borzasztó volt, ó, milyen borzasztó! És tovább könyörgött, zavaros szavakkal, kerülve felesége tekintetét. Az asszony úgy érezte, hogy sohasem ér véget, hogy sohasem szabadul ettől a szorítástól, ettől a dadogó, suttogó hangtól. Ösztönszerűen egészen mozdulatlan maradt és lehúnyta szemét. Aztán először érezte azon az estén arcán férje tekintetét és megértette, hogy addig nem mert ránézni, amíg be nem húnyta szemét, félt attól, amit kiolvashat belőle.

Nagyon szelíden mondta:

- Kérem, hagyjon el, úgy érzem, elájulok.

A férfi karja engedett, az asszony lehanyatlott és mozdulatlanul feküdt a fűvön. A nagy csend után, mikor már nem is tudta, mellette van-e vagy nincs, csupasz vállán érezte forró kezét. Előlről kezdődik ismét? Még lejjebb hanyatlott és egy kis nyögés rebbsen el ajkáról. A férfi hirtelen elengedte és mikor az asszony felnézett, már eltűnt.

Olive remegve állott fel és gyorsan elsietett a taxus fák alól. Megpróbált gondolkozni, megpróbálta pontosan megérteni, mit jelenthet mindez saját magának, férjének, szerelmének. De nem tudta. Gondolatait is olyan koromsötétség vette körül, mint amilyen sötétség borult az égre. Ó, de az éjszakának is megadatott a halvány arany fény, csak ő hozzá nem hatol semmi, a legkisebb sugár sem; épp oly kevésbé, mint ahogy nem lehet a víz sötét felülete mögé világítani.

Végigsimította kezével arcát, haját, ruháját. Mennyi ideig tartott ez? Meddig voltak itt künn? És lassan visszaindult a házba. Hál' Istennek! nem engedett sem félelemnek, sem szánalomnak, nem színészkedett, nem mondta, hogy szereti és nem lett árulója szívének. Ez lett volna a legelviselhetetlenebb emléke! Sokáig állott földre szegzett szemekkel, mintha a jövőt akarná kiolvasni a sötét virágágyakból, aztán összeszedte magát és besietett a házba. A veranda üres volt és a nappali szoba is. Az órára nézett. Közel járt tizenegyhez. Csengetett a szobaleánynak, hogy csukják be az ablakokat és fellopózott szobájába. Vajjon elment férje, úgy, ahogy jött? Vagy nemsokára ismét szemtől-szembe lesz az iszonyattal, amitől még mindig fájnak idegei, az iszonyú éjszakával, mikor a közelében van? Elhatározta, hogy nem fekszik le, egy karosszéket húzott az ablakhoz, beburkolózott valami köpenybe és hátradőlt.

A ruhájára tűzött virágot, amelynek csodálatosképen nem történt semmi baja abban a rettenetes pillanatban a fűben, vízbe tette maga mellé az ablakba. Mark kedvenc virága volt, egyszer azt mondta, hogy egész élete benne van illatában, színében és minden emléke.

Különös, hogy annyi embert látott életében és sohasem szeretett senkibe, amíg Lennannal nem találkozott! Már egész bizonyosra vette, hogy sohasem ismeri meg a szerelmet; nem is kívánta valami nagyon; azt hitte, egész jól meglehet nélküle és végig élheti életét anélkül,

hogy megtudná, milyen a forró nyár, vagy hogy vágyódnék utána. Most bosszút állott rajta a Szerelem, minden a multban visszautasított szerelemért; azért az egy gyűlölt szerelemért, amely előtte térdelt ma este. Azt mondják, egyszer lecsap minden férfire, nőre ez a varázslatos, sötét, édes érzés, kipattan, ki tudja hogyan, miért? Eddig nem hitte, de most már hiszi. És jöjjön bármi, nem akarná, hogy másképp legyen. Minthogy minden megváltozik, neki is meg kell változnia, megöregszik, nem lesz többé szép, hogy szívesen nézzen rá imádottja, de azért szívében nem fog megváltozni. Egész biztos volt efelől. Mintha valami mondaná. Ez örökre szól, túl az életen, túl halálon, örökre! Porrá lesz és por lesz *ő* is, de szerelmük élni fog! Valahol az erdőben, a virágok közt, vagy lenn a sötét vízben fog kísérteni! Mert csak az élt!... Aztán észrevett egy kis ezüstszárnýú valamit a nyakához közel, ruháján; nem látott még ilyen lepkét soha életében. Úgy látszik, aludt, olyan finom, olyan lankadt volt, a fülledt sötétségből jött be, talán fénynek vette fehérségét. Milyen homályos emlékeket keltett fel benne, valamit *belőle*, valamit, amit *ő* adott a sötétben egy ilyen éjszakán. Ó igen! A gorbioi est után volt, kis bagoly lepke szállt a térdére! Mennyire meghatotta, mikor felvette a kedves, bársonyos kis állatot.

Kihajolt, friss levegőt szívni. Milyen éjszaka! Csillagai bujkálnak a nehéz, mozdulatlan hőségben, kis, kerek, arany holdja nem tör keresztül! Olyan az éjszaka, mint egy fekete, aranyszívű árvácska. És milyen csendes! Mert még a nyárfa is elnémult a máskor annyit susogó fák közt. A mozdulatlan levegőt álomszerűen sűrűnek érzi arcában. De mennyi érzés, milyen szenvedély rejlik a nagy csendben, akárcsak a szívében! Nem tudná vajjon magához vonzani *őt* az erdőből, a sötéten csillámló vízből, a virágokból, fákból és az ég szenvedélyes hangulatából, nem tudná felvonzani magához ide, hogy ne legyen többé olyan sóvárgó, hanem eggyé olvadjon vele és az éjszakával! És feje kezére hanyatlott.

Úgy maradt egész éjjel az ablaknál. Néha elszunnyadt a székben, máskor ijedten riadt fel, azt hitte, férje hajol föléje. Vajjon ott volt - és ellopózott? És megjött a hajnal, ködös szürkén, borusan, komoran, körülfont minden sötét fát, a fehér galambdúcot és mint valami kendő hullott a folyóra. És megkezdődött a madarak csiripelése a lombok közt, elbujva.

Akkor elaludt.

XVIII.

Mikor ismét felébredt, világosság volt és Cramier mosolyogva állott széke mellett. Sötét, keserű arca duzzadt volt, mint a nagyon fáradt embereké.

- Úgy - mondta - ha így alszik, nem zavarja álmát? Én sem akarom zavarni. Éppen visszakészülök a városba.

Mint valami megriadt madár, ült mozdulatlanul, férje hátát nézte, ahogy odatámaszkodott az ablakhoz, míg megfordult és azt mondta:

- De vésse emlékezetébe: Amit én nem kaphatok meg, azt nem kapja meg más sem! Érti? Senki!

És az asszony fölé hajolva mondta ismét. Érti? maga rossz asszony!

Hosszú évekig tartó alárendeltség után összerezsent egy érintésére; milyen sokáig vett erőt magán, hogy ne rezzenjen össze! Rossz asszony! Ha megölné, sem felelne most!

- Hallja - mondta ismét. - Ehhez tartsa magát. Én komolyan veszem.

A férfi megmarkolta a szék karját, hogy az asszony érezte remegését. Arcába vágja talán öklét, amiért még mindig mosolyogva hallgatja? De nem, csak olyan kifejezés ül szemébe, amit nem tud kifürkészni.

- Nos - mondta - most tudja! - és súlyos léptekkel ment az ajtó felé.

Abban a pillanatban, hogy kilépett, felugrott Olive: Igen, rossz asszony! Olyan asszony, aki kiszabadult a pányvából. Olyan asszony, aki gyűlöl, ahelyett, hogy szeretne. Rabságban élő asszony! Rossz asszony! Már örület lenne vértanuságot szenvedni olyan hitért, amelyet régen elvesztett. Ha rossznak, álnoknak látja férje, nincs rá semmi oka, hogy más legyen. Nem fog többé, mint a régi dal mondja «sóhajtozva ülni, ülni és tépni a harasztot». Nem fog többé szerelem után epekedni és nem fogja zokogva, kínlódva átvirrasztani az éjszakákat, mint ahogy a mult éjjel zokogott és kínlódott, a ki nem elégitett szenvedélytől.

És miközben öltözködött, csodálkozott, hogy nem látszik rajta semmi fáradtság. Minél hamarabb kiszabadulni. Izenetet küldeni minél előbb szerelmének, hogy jöjjön, amíg nincs veszély, hogy megmondhassa, hogy hozzá megy, kiszabadul börtönéből! Sürgönyöz neki, hogy jöjjön ma este csónakon, a nagy jegenyével szembe. Nagybátyja, nagynénje a tanítóhoz hivatalosak ma este, vele együtt, de majd utolsó pillanatban főfájást hoz fel ürügyül. Mikor Ercotték elmentek, kioson és áteveznek kettesben az erdőbe, legalább két órát élvezhetnek át teljes boldogságban. És tiszta tervet kell csinálni, mert holnaptól kezdve együtt fognak élni. De nem lenne okos dolog a faluból küldeni a hírt, le kell mennie, a hidon át, a postára, a tulsó partra, ahol nem ismerik. De most már elkésett reggeli előtt. Jobb lesz azután, jobban kilopózhatik, mikor már biztosan tudja, hogy férje elment. Még akkor sem késik el a távirat, Lennan sohasem megy el hazulról, mielőtt a déli posta meg nem hozza a várt levelet.

Befejezte az öltözködést és hogy az izgalom semmi nyoma se lássék arcán, egész csendesen ült néhány percig úgy erőltetett nyugalmat magára. Aztán lement. Férje már reggelizett és elment. És bármit tett, bármit mondott, mosolygott hozzá, mintha önmagán csodálkoznék, a régi énjén, amit levetett, mint egy régi ruhát, hogy felkészüljön az ünnepségre. Még csak lelkiismeretfurdalást sem okozott a gondolat, hogy olyasvalamit szándékszik tenni, ami annyira kínos lenne a szegény ezredesnek. Nagyon szerette, de az nem baj. Már túl van mindenén. Semmi sem fontos, semmi a világon! Mulatott azon, hogy bátyja és nénje félreértik mult esti sétáját a sötét kertben, félreértik álmodozását, vidámságát. És az első adott pillanatban kiszökött és a taxus fák leple alatt kilopózott a folyóhoz. Mikor elhaladt a hely mellett, ahol férje térdre húzta le magához a fűbe, elcsodálkozott, hogy annyira meg tudott rémülni. Mi a férje? Mult - semmi! És tova sietett. Gondosan megjegyezte magának a nagy jegenyével szemben eső folyópartot. Egész könnyű lesz innen bejutni a csónakba. De nem maradnak ott a sötét, álló vízben. Átmennek a tulsó oldalra, az erdőbe, ahonnan felbukkant a hold az éjjel, ahol gúnyolták a galambok reggelenként, ahol olyan teljes a nyár. Visszajövet senki sem láthatja partra szállni, mert koromsötét lesz az állóvízen. És miközben gyors léptekkel haladt tovább, visszanézett, hogy hol kezd elsötétülni a víz. Egy szitakötő érintette arcát; arra tűnt el, ahova már nem hatolt napsugár. Milyen hirtelen tűnt el a boldog lepke a sötét homályban, mint egy elfujt gyertyaláng. Ott már igen sűrű volt az erdő, olyan ijesztő árnyuk volt a furcsa törzseknek és ágaknak, mintha szörnyetegek leskelődtek volna az ember után. Megborzongott. Már látta valahol ezeket a leselkedő szörnyetegeket. Ó! Álmában Monte Carlóban, mikor az a bikafej bámult rá a partról, ő pedig siklott lefelé és képtelen volt kiáltani. Nem! Ez a sötét víz nem boldog hely, nem maradnak itt egy percig sem. És még gyorsabban sietett lefelé az ösvényen. Csakhamar átment a hidon, feladta üzenetét és visszafordult. De még tíz órát kell átélni nyolc óráig, már nem sietett. Egyedül akarta eltölteni a szép nyári napot, át álmodozni, amíg megjön ő; ezt a napot, amelyre mostanig készítette elő az élet - a szerelem napját. Milyen különös a sors! Ha már egyszer szerelmes lett volna, ha megismerte volna a boldog-

ságot házaséletében, nem érezné, amit most érez, amit, biztosan tudja, nem fog érezni soha többé. Egy frissen kaszált réten ment keresztül és mikor egy dombra bukkant, rávetette magát, hanyatt, a még le nem kaszált füre. Messze, a mező másik végén munkások kaszáltak. Olyan gyönyörű volt minden, a lágyan tova uszó fellegek, a lóhere virágok, ahogy odanyomultak tenyeréhez, meg a magas fűszálak fekhelyén, hogy hűsítették arcát! Kis kék pillangók, egy láthatatlan pacsirta, a száraz széna illata és a nap arany nyilai arcán, ruháján. Minden növekszik, hogy megérje a nyarat; így kell annak lenni! Ez az Élet értelme! Már nem voltak kételeyei, aggályai. Nem volt benne félelem, sem keserűség, sem lelkiismeretfurdalás azért, amit tenni akart. Megtette, mert kénytelen volt vele... Éppen mint ahogy a fűnek is meg kell érnie, hogy lekaszálják. Sőt inkább valami szent, könnyű érzés töltötte el. Bármilyen Hatalom alkotta is szívét, tette bele ezt a szerelmet, bárki volt is, vagy bármi, nem haragudhatik rá!

Vad méh szállott karjára és Olive a nap felé tartotta, hogy élvezhesse hímporos csillogását. Nem fogja megszűrni - ma nem! A kék, kis pillangók is megpihentek rajta, olyan mozdulatlanul feküdt. És nem szűnt meg a vadgalambok bűgása az erdőben, sem a kasza halk pengése.

Végre felállott, hogy hazafelé induljon. Sürgöny érkezett, csak annyi volt benne «Igen». Mozdulatlan arccal olvasta el, ismét felvette nyugodt álarcát. Mikor a tea ideje közeledett, bejelentette fejfájását és azt mondta, hogy lefekszik. Fenn a szobájában írással töltötte a még hátralevő három órát, leírta, amennyire tudta, milyen érzéseken, gondolatokon ment keresztül az utóbbi időben, mielőtt elhatározáshoz jutott. Úgy érezte, tartozik ezzel önmagának, hogy elmondja szerelmének, hogyan jutott oda, ahova sohasem hitte, hogy eljusson. Borítékba zárta, amit írt és lepecsételte. Odaadja, hadd olvassa el és értse meg, ha már bebizonyítja teljesen, mennyire szereti. Eltelik vele az ideje holnapig, amíg megkezdik együtt az új életet. Mert ma éjjel megcsinálják a terveket és holnap megkezdik az új életet.

Félnyolckor leizent, hogy feje nagyon fáj, nem mehet el. Erre meglátogatta Mrs Ercott: az ezredes, meg ő is annyira sajnálják; de Olive jól teszi, hogy nem erőlteti meg magát! Aztán megszólalt az ezredes is, az ajtó mögül, gyászos hangon: Nem érzi elég jól magát, hogy velük mehessen? Nélküle nem ér semmit az egész! De világért se erőltesse a dolgot! Nem, nem!

Olive szívébe nyilallott erre. Milyen jó volt hozzá mindig.

Végül, a folyosóról nézte, hogy robognak el mindketten, az ezredes néhány lépéssel előbb, felesége estélyi cipőjét vitte. Milyen kedves volt barna arca, szürke bajusza, olyan egyenes és milyen gondosan vitte a csomagot.

Most már nem volt bágyadt Olive. Fehérbe öltözött, hosszú, csuklyás kék selyemköpenyt vett magára és az utolsó pillanatban kivette a vázából a virágot, amit azelőtt este viselt és feltűzte. Aztán, mikor meggyőződött róla, hogy egy cseléd sincs a közelben, leosont a lépcsőn és kilopózott. Pont nyolc óra volt, de a nap még rásütött a galambdúcra. Elkerülte, hogy a madarak körül ne szállják és el ne árulják bűgásukkal. Mikor már majdnem a parti ösvényhez ért, megrémülve állott meg. Egész biztos, hogy valami megmozdult, valami nehéz, egy letört ág recsegése kísért. A tegnapi est emléke kísérti talán? Vagy igazán van ott valaki? Visszament pár lépést. Ostoba ijedtség! A mezőn egy tehén dörzsölődött a kerítéshez. És a fűben keresztül osonva, kilépett az ösvényre és sietve ment a nagy jegenye felé.

XIX.

Ezekben a napokban, mialatt távol volt Olivétól, százszor is le akart menni Lennan, minden tilalom ellenére a ház elé, csak hogy éppen közelebb érezze magát hozzá, hogy talán ellesse egy pillantását, messziről. Ha teste Londonban járkált is, lelke a folyón siklott le, amerre járt

már egyszer, kémlelő köruton. Már százszor is végig evezett az ágak közt - nappal képzeletben, éjjel álmában - lelopózott a sötét álló vizen, amíg meglátta a fehér galambdúcot és a sötét taxus fákat.

Most már csak a beteljesülésre gondolt. Milyen kegyetlenül pazarolja Olive az időt! Miért hagyja szerelmét tovább is ott, ahol eddig élt! Túrje, hogy megszenteltetse önmagát és az egész női nemet egy, olyan ember karjai között, akit gyűlöl?

És azon a júniusi napon, mikor megjött távirata, úgy érezte, mintha a paradicsom kulcsát adták volna át.

- Vajjon igazán eljön, el akar jönni vele ma este? Mindenesetre előkészít mindent. Hányszor élte már át képzeletben életének ezt a forduló pontját, most csak meg kell valósítani, amit olyan pontosan kiszínezett. Becsomagolt, ellátta magát elég pénzzel és hosszú levelet írt gyámjának. Rosszul fog esni az öregnek. Gordy már betöltötte a hetvenet, de ezen már nem lehet segíteni.

Miután elmondta, hogyan történt az egész, így folytatta:

«Tudom, hogy sok ember szemében és talán a tiedben is, Gordy, helytelen lesz, amit teszek, de az én szememben nem az, ez az egyszerű igazság. Mindenkinek megvan ilyen dolgokban a maga véleménye, legalább úgy hiszem és éppen úgy, mint ahogy én - becsületesen mondom, Gordy - sohasem tartottam és nem is kívánnék lekötve tartani sem házasságban, sem házasságon kívül olyan asszonyt, aki nem szeret, úgy nem tudom elképzelni, hogy olyat tennék most, amit mástól rossz néven vennék, ha ellenem cselekedné, azzal, hogy kiszabadítom boldogtalanságából azt a nőt, akiért kész lennék meghalni minden pillanatban. Nem mondom, hogy szájalom játszik közre a dologban, eleinte ugyan azt hittem, de most már tudom, hogy minden mást elnyelt a leghatalmasabb érzés, ami valaha volt, vagy lesz bennem. Egy cseppet sem félek a lelkiismeretemtől. Ha Isten az Egyetemes Igazság, akkor nem nézhet szigorúan ránk, mert igazak vagyunk önmagunkhoz. És ami az embereket illeti, felemelt fejjel járhatunk közöttük; azt hiszem, a saját értékelése szerint mérik az embert. De ez nem fontos! a társadalom nem sokat számít. Nem kellene nekünk, akiknek mi nem kellünk, efelől nyugodt lehetsz. Remélem, gyorsan elválnak és senki sem fog nagyon megbotránkozni rajta, csak talán Te meg Cis; de ha nem válik el, akkor sem segíthetek a dolgon. Azt hiszem, Olivenak nincs semmije, de az én hatszáz fontommal, meg azzal, amit keresni tudok, még ha idegenben kell is élnünk, egész jól megleszünk. Mindig nagyon jó voltál hozzám Gordy, igazán elszomorít, hogy fájdalmat okozok neked és még szomorúbb leszek, ha azt hiszed, hogy hálátlan vagyok; de ha az ember úgy érez, mint én - testben, lélekben, szellemben - akkor nem sokat kérdez még akkor sem, ha maga a halál áll útjába. Mikor ezt a levelet megkapod, már elmentünk együtt. Irni fogok, bárhol üssük is fel sátrunkat és természetesen írok Cicelynek is. De kérlek, mondd el Mrs Doonenak meg Sylviának és tolmácsolj szeretetemet, ha ugyan még igényt tartanak rá. Isten veled édes Gordy. Azt hiszem, te ugyanígy cselekedtél volna az én helyemben. Őszinte szeretettel

Mark.»

Előkészület közben nem feledkezett meg semmiről, a néhány óra minden percét bizonyos rendszeres örvendezésben töltötte. Mielőtt elindult, még nedves ruhát tett a «bikaemberre». A szörnyeteg arca utóbbi időben valami éhes, vágyódó kifejezést kapott. A művész adta öntudatlanul meg ezt az elégtételt ellenfelének és akaratlanul is eltalálta a valóságot. És elgondolkozott, hogy vajjon dolgozik-e még rajta valaha, aztán megnedvesítette a vásznat és gondosan beburkolta művét.

Nem ment a faluba, hanem mintegy öt-hat mérföldnyire evezett a folyón, ott biztosabb volt és az evezés megacéloította. Bérelt egy csónakot és felfelé törtetett. Lassan haladt a távolabbi part mentén, hogy agyonüsse az időt. És amint evezett, szíve összeszorult az idegességtől. Igaz, hogy hozzá megy, vagy csak a Sors új rossz tréfát vele? Álom az egész és végül majd felébred, hogy ismét egyedül legyen? Végre elhaladt a galambdúc alatt és ott maradt, amíg befordulhatott a csendes vízbe és a lombok leple alatt lelopózhatott a nagy jegenyéig. Néhány perccel nyolc előtt ért oda, megfordította a csónakot és szorosan a part mellett várt, egy ágba kapaszkodva, úgy állott, hogy Olive megláthassa az ösvényről. Ha az ember meghalhatna a szorongó izgalomtól, Lennan bizonyára meghalt volna.

A szél elállott és a nappal csodaszép csendes estébe ment át. Szunyogok táncoltak a sötét vízre vetődött néhány napsugárban. A mezőről már eltávoztak a munkások, széna és nehéz majoránna illat áradt szét s összekeveredett a víz mosusszagával és valami kábító légkört teremtett. Egy lélek sem járt arra. Csak ritkán tévedt egy-egy hang a komor szerelmes füléhez, mert a madarak nem énekeltek ott. Milyen csendes, meleg volt a lég, vibrálva simogatta arcát, mintha mindjárt tüzes lángba törne ki. Elképzelte, amint ott állott és várt, hogy kis sápadt lánokban táncol a hőség. A sűrű lombok közt néhány nagy, lusta, hímporos dongó táplálkozott még mindig és itt-ott egy-egy vadlúd csapott le a vízre, vagy hallatta éles, kemény hangját. Ha itt lesz - feltéve, hogy eljön - nem maradnak itt, ebben a sötét, iszapos állóvízben, átviszi a másik oldalra, el az erdőbe! De teltek a percek és szíve elszorult. Aztán megdobbant. Valaki közeledett - fehér ruhában, fedetlenjével és valami kék, vagy fekete lebegett karján. Ő az! Csak ő jár így! Nagyon gyorsan járt. Lennan megjegyezte, hogy haja mint megannyi kis szárny lebegett homloka két oldalán, mintha arca sötét szárnyú fehér madár lenne, amely a szerelem felé röpköd. Már egész közel volt, olyan közel, hogy láthatta szétnyílt ajkát, szerelemtől izzó szemét, semmi, a világon semmi nem volt hozzá hasonlatos, csak a harmatos, csillagfényes sötét vadon. Lennan érte nyult és leemelte a csónakba, aztán egy virág nyomódott arcához és mintha keresztül járta volna testét illata, szívéig hatolt és rég elmúlt, elfelejtett emlékeket ébresztett benne. Most megkapott egy ágat és sietve tovább húzta a csónakot a mozdulatlan vízben, az arcába csapódó szunyograj között. Úgy látszott, Olive tudja, hova viszi, egyikük sem szólt egyetlen szót sem, mialatt a férfi kifelé igyekezett a nyílt vízbe, a tulsó part felé.

Csak egy mező választotta el őket az erdőtől, fiatal búzával bevetett mező, tüskerózsa és nyírfák kerítette körül. Ehhez a kerítéshez közel kötöttek ki, kéz a kézben. Nem volt még semmi mondanivalójuk, mint a gyermekek, későbbre tettek el mindent. Az asszony felvette köpenyét, hogy eltakarja ruháját és a selyem suhogott a búza ezüstös kalászaiban. Mi indította arra, hogy felvegye ezt a kék köpenyt? Az ég kékje, a virágoké, meg a madarak szárnyának kékje és a sötéten izzó kékség! Minden szentség színe kék! És milyen csend volt a nap utolsó sugarainak fényében. Sehol semmi hang, sem állat, sem madár, sem fa; még méh sem zümögött! És kevés szín, csak merev fehér bürök meg kankalin és az utolsó meleg sugár fénye a búzán.

XX.

Erdőre, folyóra gyorsan szállt le az est. Először a fecskék hagyták abba örökös kergetőzésüket, aztán a napsugár, amelyről úgy látszott, hogy a földhöz van rögzítve, olyan sokáig tartott ragyogása, szállt alá lassanként szárnyaszegetten, sötéten.

A hold nem jött fel tíz óráig! És minden rá várt. Az éjszaka lassan népesedett a hosszú, ragyogó nyári nap után, vándorai vártak, hogy a fák árnya sűrűbb, egyre sűrűbb legyen a most

még krétafehér vizen; várták, hogy felvegye fekete bársony álarcát a krétafehér éjszaka. A fekete lombú fák is mintha visszafojtott lélekzettel vártak volna az éjszaka fényárjára. Minden megdermedt, elsápadt az elmuló napnak ebben a végső órájában, minden olyan komoran, szomorúan meredt maga elé. Annyira kihalt minden ragyogás, mintha a természet értelme elszállt volna a földről. De nem sokáig. Sötét szárnyakon suhant tovább - nem az értelem lelke - hanem a komor lombok közt, a nád magas dárdái tövében és a folyó partján ádázul sziszegő kígyók közt lappangó, varázslatszerű gyötrődés szelleme. Aztán előjöttek a baglyok és a többi éjjel röpködők. És megkezdődött az erdőben a kegyetlen madártragédia, komor vadászat a félhomályban a bozót fölött; felhangzott egy-egy vonagló állat éles visítása, amint ismét és ismét testébe mártotta karmait az ellenség, majd belevegyült a diadal rekedt, dühös kiáltása. Percekig tartott az éjszaka vészterhes lármája, a Természet szívében ülő kegyetlenség hangban kifejezett szimbóluma, míg végül ráborult a halál enyhülete a vad kegyetlenségre. És próbálja meg minden üldözött lélek, aki szánalmat érez a menekülők iránt végig hallgatni, hogy nem sír-e...

Aztán egy fülemüle kezdett elnyujtott, hosszú trillájába; és egy fürj bűgött a fiatal búza közt. Az éj ismét ott mélézött a fák néma lombján, a víz még csendesebb mélyén. Időnként halk sóhaj kelt az éjszaka szívéből, egy-egy kis futó csobbanás, egy-egy bagoly üldöző vészkiáltása. És lehelete még mindig forró volt, nehéz illattól terhes, mert harmat nem hullott...

XXI.

Tíz óra elmúlt, mikor kijöttek az erdőből. Olive meg akarta várni, amíg felkel a hold, hogy ne csak egy aranytallérnyit lásson belőle, mint az elmúlt este, hanem élvezze teljes sárgás fényét, ahogy ragyogva sugározza be a harasztot, fűroszti meg az alacsonyabb lombokat, mintha fehér virágosó hullana rájuk.

Ismét elmentek a kerítés mellett, a holdfényben úszó búzaföldnél és mintha megváltozott volna az egész világ a másfél óra alatt, mióta erre jártak.

És Lennan szívében olyan érzés élt, amelyet csak egyszer életében élhet át a férfi, alázatos hála és dicsőítés, imádat a lény iránt, akinek mindezt köszönheti. Ezentúl csak öröm létezhetik számukra, olyan öröm, amelyet szerelme imént nyújtott. Ne kisebbedjék soha Olive boldogsága! És letérdelt eléje Mark, a víz partján, megcsókolta ruháját, kezét, lábát. Holnap már övé lesz örökre!

Aztán csónakba szálltak.

Holdfény suhant át mosolyogva minden vízfodron, habon, csukott szirmú vízililiomon, az asszony arcán, ahogy hátracsúszott csuklyája hajáról. Egyik kezével a vízben játszott, másikkal a ruhájára tűzött virágot fogta és alig hallhatóan mondta:

- Evezz drágám, már késő van!

Lennan lecsapott az evezővel és az álló víz sötétjébe vitte a csónakot.

Sohasem tudta meg, mi történt aztán, sohasem jött tisztába vele, a későbbi, hosszú évek folyamán. Mint egy látomás emelkedett fel az asszony fehér alakja, előrehajolt, mint valami elrabolt teremtes, aki nem tudja, hogyan ugorjék a vízbe, egy reccsenés, rázkódás, feje valami keménybe ütődik!... Semmi! És aztán, borzasztó küzdelem a gyökerek, az ágak közt, az iszapban, kétségbeesett vergődés, tapogatózás a koromsötétben, fatörzsek közt, az alvó vízben, amelynek mintha nem lenne feneke, ő és a másik, aki eléjük toppant csónakjával a sötétben, mint valami gyilkoló vadállat, lidércnyomásos üldözés, borzalmasabb, semhogy szavakkal

ecsetelni lehetne, végre egy világos, holdfényes folt a parton, oda lefektették az asszonyt, de minden erőmegfeszítésük mellett sem mozdult meg többé. Csak feküdt hófehéren és ők ketten ott kuporogtak fejénél, lábánál, mint az erdő és víz sötét rémei, ültek áldozatuk mellett, akit megölt vadászatuk.

Meddig ültek ott, anélkül, hogy egymásra néztek volna, egyetlen szó nélkül, anélkül, hogy egy percre is levették volna kezüket a halotról, egyikük sem tudta volna megmondani. Milyen sokáig ültek ott a holdfényes, remegő árnyakkal telt nyári éjszakában, a lombok közt suttogó éjjeli szellőben.

És aztán a legkitartóbb emberi érzés mozdult meg benne, ismét elbukott... Sohasem látja többet ezeket a szerelemtől égő szemeket! Sohasem csókolja meg többé ezt az ajkat! Hideg, mint a holdfény a földön és még kebléhez tapad a virág. Ott fekszik a parton, mint egy leszakított vízililiom. Meghalt?.... Nem, nem! Nem halt meg! Él az éjszakában, benne él valahol. Nem a sötét parton, ebben az irtózatossággal teli állóvízben, a néma, sötét alakokkal, akik tönkretette. Ott künn a folyónál - boldogságuk szemtanújaként, az erdőben, - ott él valahol!

És eltántorgott Cramier mellett, aki még mindig mozdulatlanul ült. Csónakba szállt és mint egy örült, evezett ki a folyóba.

De künn az árban előrebukott és mozdulatlanul feküdt evezőjén...

És a hold fénnel árasztotta el lefelé sodródó sötét csónakját. És a holdfény elmosta a habokat, amik kilopták Olive lelkét. Szelleme ott lebegett most a fehér szépségben, meg az árnyak közt, része lett örökre a nyári éj csendjének, szenvedélyének, ott röpköd, ringatózik, hallgatja a habok csobogását, az erdő susogását, eggyé olvad a végnélküli álommal tovaszálló szelleme, mint ahogy minden szeretne tovaszállni a boldogság órájában.

HARMADIK RÉSZ. ŐSZ.

I.

Mikor Lennan öltözőszobája nyitott ajtajába lopózott azon a novemberi estén és elnézte alvó feleségét, a Sors még mindig válaszra várt.

A tűz csendesesen égett, halvány árnyékot vetve mindenfelé, egyszer-egyszer fellobbant egy pillanatra és élesen megvilágított néhány körvonalat. A függönyök nem voltak egészen leengedve és egy platánág még mindig rajta tapadó leveleivel sötéten imbolygott a szélben, mint tizenöt év óta mindig, mióta itt éltek társaságában, néha meg-megkoppant az ablaküvegen, mintha kérné, hogy engedjék be, eleget lengett már a szélben annyi idő óta. Megbízható barátok a londoni platánok!

Nem is merte volna remélni, hogy Sylvia alszik. Milyen szerencse, hogy elaludt; bármilyen fordulatot vesz is a megoldás, a kegyetlen megoldás! Arcát a tűz felé fordította és egyik kezébe fektette. Gyakran aludt így. Még ha nyílt tengeren csapkod is az élet, irányt tévesztve, akkor is azt teszi az ember, amit megszokott. Szegény, érzékenyszívű teremtés, nem aludt negyvennyolc óra óta, mióta megmondott neki mindent, mintha évek teltek volna el azóta. Lenszöke hajával még álmában is megható ártatlanságával, mintha egy fiatal leány aludt volna ott, alig változott valamit Cicely esküvője óta. Arca nem öregedett meg a lefolyt huszonnyolc év alatt. Mostanig nem is volt rá semmi különösebb oka. Gondolatok, erős érzések, szenvedések változtatják meg az arcot. Sylvia sohasem gondolkozott nagyon mélyen, sohasem szenvedett mostanig. És szabad-e, hogy ő, aki olyan gyöngéd volt hozzá, igazán gyöngéd, minden férfiönzés mellett és dacára annak, hogy sohasem értette meg lelke mélységeit, szabad-e, hogy minden ember között éppen ő sebezze így meg, üsse a bánat bélyegét arcára, amely talán tönkreteszi örökre?

Kissé beljebb lopózott és leült a karosszékre, a tűz mellé. Milyen emlékeket ébresztett benne a tűz, izzó hamujával, kis, levélszerű lángocskáival, nyugodt lobogásával! Milyen mesét a szenvedélyről! Mennyire hasonló az ember szíve a tűzhöz! Az első, ifjú, bizakodó felszökkenések, a hirtelen támadt, vad, mindent uraló forróság, a hosszú, kitartó, józan várás és aztán az utolsó fellobbanás, a visszaesés a saját, eltűnt ifjúságunk felé, az utolsó, mohó lángnyelv, mielőtt még semmivé hamvadna! Látomások, emlékek jelentek meg a tűzben, amilyeneket csak az láthat, akinek szívét hosszú küzdés szenvedése sebezte meg, hogy megremeg minden érintésre. Szerelem! Különös véletlenek játéka a szerelem, lelkesülés és kinszenvedés között hullámszik. Felelőtlen, kétségbeejtő, alattomos!... Szárnyaló, édes érzés, hevesebb mindennél a földön, eredete sötét, mint végzete. Értelme, összefüggése nincs. Egy férfi szerelmi élete, mit mondhatna apályáról, dagályáról? Amennyit a költöző madarak röptéséről, lecsap, felbukkan itt-ott és tovaszáll. Az elmúlt szerelmek még egy hosszú életen át sem jelentenek csapódárságot a szerelemben. Mikor szerelmében azt hitte, ledől a tyroli ég, ha nem érkezik fel elsőnek egy bizonyos nővel. Mikor szerelmében csillagokat szórt Sylvia hajába, aki itt alszik most előtte. Az úgynevezett szerelem, félig izzó és mégis alacsonyrendű kis élvezetes táplálék, melyet az ifjúnak el kell fogyasztania olykor, ha még olyan finomérzésű is, egy kis ifjonti szerelmi fellobbanás, egy kis bepillantás az életbe, amit eleinte nagy dolognak látunk és végül milyen keveset jelentett, csak éppen annyit, hogy kiábrándulást keltsen az emberben és szomorúságot a másik miatt. És azután az a szerelem, amelyre még húsz év múlva sem tud visszagondolni, a mindent felemészítő nyári szenvedély, mellyel egy éjszaka nyert és veszített el borzalmasan mindent, sohasem gyógyul be lelkén az akkor ejtett seb, szíve mindig kissé elhagyatott maradt utána, mindig kísérti a gondolat, hogy mi lehetett volna? Sohasem

gondolta volna, hogy olyan tragédiát él át, mint mikor ez a rettenetes szerencsétlenség történt a folyón. És aztán elmúlt a hosszú kétségbeesés, pedig azt hitte már, végkép kihalt benne a szerelem és íme, újjászületett, vagy inkább feléledt újra, a halvány, józan, de azért igazi szerelem. Egy rég elfelejtett érzés támadt fel ismét lelkében, gyermekkorra védelmező barátságából. Még most is emlékszik Sylvia arcára, hogy véletlenül elhaladt mellette az Oxford Streeten, éppen visszatért négy évig tartó száműzetéséből, melyet Rómában és a Keleten töltött. Maga előtt látja azt az élénk, szemrehányó, gúnyos tekintetet, mintha azt mondta volna:

- Ó, nem! Ha elfelejtettél hosszú éveken át, most már nem emlékezhetsz rám!

És valahányszor beszélt vele, egyre jobban élvezte arcát. Aztán bizonytalan hónapok következtek, mikor nem tudta, mi lesz és végül az esküvő. Elég boldog házasság volt, szelíd, nem nagyon mozgalmas, minden mélyebb szellemi közösség nélkül; munkájában mindig távol volt tőle, mint mikor úgy akart kedveskedni, hogy jázminnal díszítette fel állatai fejét. Nyugalmas, kellemes volt együttlétük, a férfi azt gondolta, nem jelent nagyon sokat sem neki, sem az asszonynak, amíg negyvennyolc órával ezelőtt meg nem mondott mindent, akkor megriadt, sarkára állt és minden összeomlott. És mit mondott el neki?

Hosszú története van annak!

Amint ott ült a tűznél és nem tudott határozni, tisztán látta az egészet, kezdettől fogva, minden pokoli, finom intrikájával, finom, lassú ígéretével, amely rajtakívül szövődött, lelkiállapotán, testén kívül, sőt az ígézetben is kívül, amely megfogta, mintha valami végzetes sokáig alvó erő állott volna lesben ellene, hogy sötét virágban törjön ki...

II.

Igen, éppen egy éve, hogy belesodródott. Valami különös, boldogtalan nyugtalanság vett erőt rajta, úgy érezte, mintha kisiklana az élet vele és elsodorná és karja nem nyúlt ki, hogy feltartóztassa az árt. Hosszú vágyódással kezdődött, amely csak akkor szünt meg, ha keményen dolgozott, vágyódott, maga sem tudta miután sóvárgott. Mély fájdalommal, amely fokozódott, ha enyhén lengett a szél.

Azt mondják, negyvenöt év veszedelmes a férfiakra, különösen a művészekre. A múlt év őszen még jobban kínoztta ez a határozatlan szomorúság. Csak decemberben, januárban szabadult meg tőle, mert nagyon sokat dolgozott oroszláncsoportján. De abban a pillanatban, hogy befejezte művét, ismét megmarkolta a fájdalom, kegyetlenül. Emlékszik, hogy január utolsó napjain a parkban bolyongott nap-nap után, hogy megszabaduljon tőle. Enyhe idő volt, a levegő illatos! Milyen mohón nézte a játszadozó gyermekeket, a lombok korai rügyeit, mindent, ami fiatal és milyen fájdalommal gondolt a sok leélt életre, maga körül a sok elszeregetett szerelemre és ő ki van zárva mindenből, nem képes felismerni, megfogni, megragadni semmit és homokóráján feltartóztatlanul peregnek a szemek!

Egész érthetetlen, megmagyarázhatatlan érzés olyan embernél, akinek mindene megvan, ami kell, van pénze elég és olyan jó felesége, mint Sylvia, nincs az az angol negyvenhat éves egészséges ember, akit egy pillanatra is háborgatna ilyen érzés. Soha angol ember be nem ismerte, hogy lett volna ilyen érzése, úgy, hogy még addig nem alakult társaság az elfojtására. Mi más lehetett ez a nyugtalanság, mint az az érzés, hogy napja már leáldozóban, sohasem ismeri meg többet a szerelem izgalmát, hatalmas örömét, csak a multon andaloghat el, azon, ami eltűnt örökre. Lehet-e ennél megrovandóbb érzés egy házasság ember lelkében?

Igen, január utolsó napján történt, hogy hazatérőben egy ilyen nyugtalan Hyde Parki sétából, Dromorerele találkozott. Különös, hogy megismerte, pedig nem látta az iskolapad óta. De nem

tévedett, Johnny Dromore bandukolt a Piccadilly rácsa mellett, a Green Park mentén, kissé imbolygó léptekkel, sovány, lóháthoz szokott lábbal, ficsuros kalapját kissé féloldalt viselte, szemével még mindig olyan különösen, hamiskásan hunyorgatott, mintha örökké fogadni készülne valamiben. Igen, még mindig ugyanaz az ingerkedő, néha szeszélyes, néha vakmerő, mindig ravasz Johnny Dromore volt; alapjában jószívű, de lágyságát zord külső mögé igyekezett elrejtetni. A közös iskolapad, az együtt töltött évek a Collegeben, titokzatos, eltéphetlen láncot kovácsoltak közöttük.

- Mark Lennan! Ezer ördög! Évszázadok óta nem láttalak. Mióta beérkeztél, vagy hogy is mondjam csak... Nagyon örülök, hogy látlak, öregem!

És most eléje állott az érzésben, gondolatokban rég elfelejtett mult és Lennan feje kavargott, nem tudta, hogyan fedezzen fel közös szálakat ezzel a vadászó, lóversenyző, mulató alakkal.

Johnny Dromore ismét feltámadt, ravasz egyszerűséggel bélyegezte le a Gép huszonkét éves korában és attól fogva úgy maradt örökre, változatlanul, gondolatban, érzésben. Johnny Dromore, sohasem emelkedett felül a gondolatban, hogy minden furcsa, unalmas, ami nem függ össze lovakkal, asszonnyal, borral, szivarral, tréfával, jókedvvel és az örökös fogadással. Johnny Dromore! valahol van benne valami mélység, valami éhség, ami nem Johnny Dromore.

Milyen különösen hangzott kapkodó beszéde.

- Láttad már az öreg Fookest? Általában, jársz lóversenyre? A városban élsz? Emlékszel a jó öreg Blenkerre? Aztán elhallgatott, majd újabb roham: Mész le néha Bamburyékhez? Hát futtatásra?... Gyere a legénytanyára. Úgy sincs semmi dolgod.

Nem lehetett meggyőzni arról Johnny Dromoret, hogy egy a «hogy is mondjam csak»-nak is lehet valami dolga.

- Gyere öregem. Majd púp nő a hátamon. Ez a cudar szél az oka.

Nagyon jól emlékezett a Johnny Dromore púpjára, még abból az időből, mikor közös szobában laktak «Bambury»-éknél, vakmerő csínyek, vagy valamilyen ingerkedési verseny után szokott jelentkezni.

És együtt mentek le a Piccadilly keskeny mellékutcáján, fel, az első emelet sötét előszobás «legénytanyájára», a Van Beer, és *Vanity Fair* illusztrációkkal, futtatásokat ábrázoló olajnyomatokkal, meg az öreg Nightgown lóversenyével díszített, nagy karosszékekkel bútorozott, a lóverseny mindenféle csecsebecséivel, rókavadász-kellékekkel, szarvasagancsokkal, vadászfegyverekkel zsúfolt szobába. És mégis volt valami, ami meglepte és megkapta első pillanatban, valami, ami elütött az idegen helyektől, egy kis könyvvállvány, egy virággal telt váza, egy szürke macska.

- Ül le, öregem. Mit iszunk?

Mark egy gyönyörű, magastámlájú, nagy karosszékbe vetette magát, hallgatta barátját és álmosan gondolta: Bamburyék, Oxford Gordy klubja, drága, öreg Gordy, már elköltözött, milyen régmúlt dolgok. És egyszerre maga előtt látott mindent.

És még mindig az a határozatlan érzés, feltámadáson, szivarfüstön, Johnny Dromore összefüggéstelen beszédén keresztül, valami van a levegőben, ami nem tartozik ide. Talán ez a szépiarajz, a szoba másik sarkában, a tölgyfaszekrénybe vésett «Tantalus» fölött, egy női arc néz le a szobába. Titokzatosan más, mint az egész környezet, leszámítva a virágot, meg a macskát, amely Johnny kezéhez dörzsölte bundás kis fejét. Különös, hogy egyetlenegy tárgy mennyire uralkodik néha egy szobán, még ha távol is áll a környezet szellemétől! Mintha árnyat vetett volna Dromore kinyújtott lábára és ráncos, hosszúorrú arcára, hatalmas szivarja

mögött, különös, ünnepélyes, hunyorgató szemére, melynek mélyén mintha lappangott volna valami.

- Volt-e valaha púpod? Veszettül rettenetes dolog, úgy-e? Az öregségtől van. Öregsünk, Lenny pajtás!

Ó, húsz év óta nem mondta senki neki: Lenny. És igaz, rettenetesen megöregedtek.

- Ha az ember kezd öregedni, tudod, ideje, hogy valamihez fogjon. Nem lehet csendesen ülni és bámulni. Gyere ki Monteba velem.

Monte! A még mindig be nem gyógyult, régi seb, felsajgott erre a szóra, úgy, hogy alig tudta kihozni a szót:

- Nem, nem vágyom Monteba.

És Dromore szeme most kérdőleg tapadt rá.

- Megházasodtál?

- Meg.

- Sohasem gondoltam rád, mint házasemberre.

Dromore tehát gondolt rá. Különös! Ő sohasem gondolt Johnny Dromorera.

- Veszettül rettenetes a tél, ha az ember nem vadászik. Nagyon megváltoztál, alig ismertelek meg. Mikor utoljára láttalak, éppen Rómából jöttél vissza, vagy honnan... Milyen az, ha az ember szobrász? Láttam egyszer egy munkádat. Mintáztál valaha lovat?

Ó, igen, csinált egy poni domborművet a múlt évben.

- Remélem, asszonyokat is mintázol?

- Ritkán.

Johnny szeme hamiskásan villogott. Kellemetlen az a profán kíváncsiskodás. Egész olyan, mint egy kisfiú, a Johnny Dromoreok sohasem nőnek fel, bárhogyan bánják is az élet velük. Ha most szívéből beszélne, mint ahogy «Bambury»-éknál szokta, azt mondaná:

- Beleestél! Remélem, veszettül jól éled világod.

Így fogják fel ezek a dolgot és éppen így éreznek a művészetek iránt is, a kegyes filiszterek, részvételteljes pillantásukkal és: - Veszedelmes a lélekre! - kiáltásukkal.

Kiskorúak mind, sejtelmük sincs róla, hogy mi a művészet; törekvéseiről, sóvárgásairól.

- Dohányt hoz a házhoz?

- Ó, igen.

Ismét az az elismerő hunyorítás, mintha azt akarta volna mondani:

- Ó! ez bizony nagyobb dolog, mint gondoltam.

Aztán hosszú csend. A szürkület lilás fénye szűrődik be az ablakon a szobában pislogó tűz, a szürke macska Lennan vállán dorombol és olyan különös, andalító nyugalom borul mindenre, amelyet nem érzett már napok óta.

Aztán, valami, valaki megjelenik az ajtóban, áll, a szekrény mellett. És Dromore különös hangon mondja:

- Gyere be, Nell! Ismered a leányom?

Egy kéz szorítja meg a Lennannét, a nagyvilági nő jártassága és a gyermekkéz melegsége közt ingadozik a kézfogás. És fiatal, csengő, tiszta hangon szólal meg:

- Hogy van? Úgy-e, kedves az én kiscicám?

Dromore most lámpát gyújtott. Leánya magas, nyulánk alak volt, szürke, igen jól szabott lovaglóruhában, arca már nem egészen olyan gömbölyű, mint egy gyermeké, de még nem asszonyiasan érett. Kissé elpirult, de nagyon nyugodt volt, hullámos, barna haját fekete szalag tartotta össze, csinos kalapja alatt és szeme olyan volt, mint a Gainsborough *Perdita*-jáié, nyugodt, szürke, igéző szem, hosszú, felfeléhajló pillákkal, ezek a szemek öntudatlanul magukhoz vonzanak mindent.

És már-már ajkán van a szó.

Mintha a képből lépett volna ki, de aztán Dromore arcára néz és csak annyit mond:

- A *maga* cicája?

- Az enyém, de odamegy mindenkihez. Szereti az Angora-macskát? Milyen sűrű a bundája. Nézze meg!

Újját belemélyesztette a macska szőrébe és azt mondta:

- Nagyon különösek a szőrtelen macskák.

- Látott már olyat?

- Hogyne! A hivatásunknál fogva is meg kell ismerni, mi van a szőr alatt, mert szobrász vagyok.

- Az nagyon érdekes lehet.

Milyen nagyvilági nő! És amellet milyen gyermek! Most látta csak, hogy a szépiarajzon mégis idősebb az arc, az ajk nem ilyen ártatlan, az arc nem ilyen gömbölyű és van valami szomorú, kétségbeesés az egész arcon, mint akivel kegyetlenül bánt el az élet. De a szeme ugyanaz és mennyi báj van benne, minden kiábrándultság, minden szomorú történetről beszélő kifejezés mellett is. Aztán észrevette, hogy a képkerethez porszerű függöny van vékony rúddal erősítve, a függöny most félre volt húzva. Az öntudatos kis hang megszólalt:

- Nem útatná, ha megnézné rajzaimat? Nagyon kedves lenne öntől. Megmondhatná a véleményét róluk.

Lennan kelleetlenül nézte, ahogy kinyitja mappáját. Miközben átvizsgálta az iskolás rajzokat, érezte, hogy a leány úgy néz rá, mint az állatok, mikor haboznak, hogy vonzódjanak-e az emberhez, vagy nem, aztán közelebb húzódott hozzá, hogy karján érezte karját. Kettőzött erővel próbált valami jót találni a rajzokban. De alapjában véve semmi jót sem mondhatott róluk. És ha más tekintetben elég símán tudott is hazudni, hogy kímélje az emberek érzékenységét, a művészetben nem volt erre képes, egyszerűen tehát annyit mondott:

- Nem jól tanították.

- Tanítana?

De mielőtt még válaszolhatott volna, a kisleány igyekezett letompítani ezt a gyermekes kérdést és felnőtt modorában tette hozzá:

- Ej, nem lett volna szabad kérdezni. Tudom, nagy kín lenne önre nézve.

Csak homályosan emlékezett aztán arra, hogy Dromore megkérdezte, szokott-e lovagolni és hogy a leány szeme érdeklődéssel függött rajta és még egyszer érezte gyerekes kézszorítását. Aztán ismét lement a homályosan világított lépcsőn és a *Vanity Fair* illusztrációk végtelen sora kísért a keleti szélben.

III.

Nyugtalanabb volt-e a szokottnál, amint végigment a Green Parkon? Nehéz lenne megmondani. Kissé hízelegve érezte magát; természetesen kissé fel is volt hevülve, sőt kissé ingerült is volt, mint mindig, ha olyanokkal volt együtt, akiknek a művészet csak mulatságos valószínűtlenség. Tudta, hogy megpróbálja megmutatni annak a gyermeknek, hogyan kell rajzolni, a kis csirkének, a lovaglásával és cicájával és «Perdita» szemével. Különös, milyen barátságos volt hozzá mindjárt. Talán kissé másnak találta, mint akikhez szokva van. És milyen kedvesen beszélt. Különös, vonzó, nagyon bájos gyermek. Nem lehet több tizenhét évesnél és Johnny Dromore leánya!

Csípős szél fujt, a lámpák fényesen csillogtak a néptelen utcákon. Londonban mindig gyönyörű az este, még januárban is, sőt, még ha keleti szél fujt is és Lennan sohasem fáradt bele szépségének élvezésébe. Hatalmas, sötét, cizellált körvonalaival, csillogó lámpáival olyan volt, mintha csillagok raja szállt volna le a földre; és milyen meleg a megszámlálhatatlan élet lüktetésétől, mozgalmától, ezekre az életekre gondolt Lennan annyi fájdalommal, vágyódással.

Elmondta Sylviának a találkozást. Dromore! A név megütötte Sylvia fülét. Ismert egy régi írdalt: «A dromorei kastély». Egész különös, fülbemászó refrénje volt.

Egész héten fagyott, Lennan két juhászcutyájáról mintázott egy csoportot. Aztán olvadás állott be, mint rendszeren már februárban az első délnyugati széllel és tavasz érzés ébredt az emberekben, mintha többé sohasem is akarná elhagyni őket és mint az álmos méhek sütkéreztek a napfényben. Lennanban még nagyobb erővel támadt fel az élet, a megismerés, a szerelem utáni szomjúság, a sóvárgás valami új után. De természetesen nem ez vitte el ismét Dromore házába; ó nem! igazán csak baráti érzés, mert nem mondta meg régi szobatársának a lakása címét, sem azt, hogy felesége örülne, ha megismerkedhetnék velük. Mert Johnny Dromore nem látszott valami boldognak, minden viharezetsége mellett sem. Igazán csak baráti kötelességből látogatott el hozzá ismét.

Dromore nagy karosszékeben ült, szivarral szájában, tollkessel kezében, térdén Ruff Utmutatója, mellette egy vaskos zöld könyv feküdt. Arcában öröm volt, egészen más, mint a minapi szatirikus kifejezés és anélkül, hogy felállt volna, mormogta:

- Halló öregem! örülök, hogy látlak. Ül le. Nézz ide! Agapemonet, San Diavolot vagy Ponte Canetet tegyem meg? Ezúttal nagyon jó tippet kaptam.

Lennan még sohasem hallotta ezeknek a szenteknek a neveit, de azért azt mondta:

- Ó természetesen Ponte Canetet. Ha dolgoz van, majd inkább máskor jövök.

- Világért sem! Parancsolj egy szivart. Csak éppen végig nézem a családfájukat... és kipécézek néhányat.

Lennan tehát leült és nézte Dromoret, amint szivarfüstgomolyok között tanulmányozta a könyvet és élénk felkiáltásokkal jegyezgetett bele. Valószínűleg éppen olyan szent, elmélyedést igénylő foglalkozás ez is, mint az agyagba mintázás; hiszen Dromore lelki szemei előtt megjelentek a tökéletes versenypárik, tehát ő is mintázott lelkében. Nemcsak a pénzszerzés

vágya játszott itt közre, hanem az a különös, szent folyamat, amely után örömmel dörzsöli össze az ember a kezét, belejátszott a minden teremtmény munkát kísérő nagyszerű érzés. Dromore közben abbahagyta egy percre munkáját, felemelte fejét és azt mondta:

- Veszettül nehéz megtalálni a jó nyomokat!

- Lám, igazán művészet ez is. Mennyire ismerte Lennan ezt a kétségbeejtő keresést. Meg kell találni a dolgok súlypontját, a központi rúgót, mielőtt életre kelne a forma... És észrevette, hogy ma nincs ott a macska, nincsenek virágok, nincs meg az az érzése, hogy egy idegen szellem lebeg körülötte. Talán csak álom volt a kis leány?... a késői fiatalság után való sóvárgása képzelte ide?

Aztán letette Dromore a nagy zöld könyvet és a kandalló elé állott.

- Nellnek nagyon megtetszettél a minap. De te mindig a nők embere voltál. Emlékszel arra a leányra Coasteréknél?

Coasternek teás boltja volt és minden délután oda szokott menni, ha volt pénze, csak éppen hogy bátortalanul rá-ránézzon egy leányra. Csodaszép látvány volt, semmi más! Johnny Dromore most sem értené jobban, mint mikor «Bamburyék»-nál laktak együtt. Nem is érdemes megmagyarázni! Felnézett hunyorgató szemeibe és hallotta gúnyos hangját.

- Amondó vagyok, hogy *őszülsz!* Veszettül öregek vagyunk Lenny! Az ember megöregszik, ha megházasodik.

És mondta Lennan:

- Sohasem tudtam, hogy *te* is házas voltál.

Dromore arcából eltűnt a gúnyos pillantás, mint mikor elfujnak egy gyertyát és biborpír öntötte el. Egy pillanatig szótlannul állott, aztán fejével a kép felé intve ridegen mormogta:

- Nem voltam soha abban a szerencsés helyzetben, hogy elvegyem. Nell törvénytelen.

Lennan haragra gyult. Miért mondja Dromore úgy ezt a szót, mintha szégyelné leányát? Hasonlít rá, nincs olyan vastagfejű népség, mint ezek a városi emberek. Csak mások véleményének árjában úsznak; szegény sodródó ördögök, nincs meg a saját, igazi érzésük horgonya! Nem volt biztos benne, vajjon tetszeni fog-e Dromorenak, amit mond, vagy csak udvariaskodásnak veszi, sőt talán kételkedni is fog erkölcsi érzékében, de mégis azt mondta:

- Ami azt illeti, ez csak fokozhatja minden valamire való férfi és nő jóindulatát iránta. Mikor kezdjük meg a rajzórákat?

Dromore végigment a szobán, félrehúzta a függönyt a képről és halk hangon mondta:

- Istenem, Lenny! Az élet olyan csúnya. Nell megölte szegényt. Bár inkább én haltam volna meg - én naplopó. Az asszonyoknak nincs szerencséjük.

Lennan felkelt kényelmes székéből. Hirtelen felbukkant előtte egy régmúlt nyár emléke, mikor egy másik asszonynak nem volt szerencséje és megmarkolta szívét a kitörülhetetlen fájdalom. Csendesen mondta:

- Ami elmúlt, *elmúlt* öregem.

Dromore visszahúzta a függönyt a képre és ismét odaállt a kandallóhoz. Egy teljes percig bámult bele a tűzbe.

- Mit kezdjek Nellel! Ide s tova felnő.

- Mit csináltál vele mostanig?

- Eddig iskolába járt. Nyáron rendszeren Írországba megy, van egy kis földem ott. Tizennyolc éves lesz júliusban. Be kell, hogy vezessem a társaságba és mi egyéb. Ördög tudja, hogyan, hova?

Lennan csak annyit mormogott:

- A feleségemhez is...

Nemsokára aztán elbúcsúzott. Johnny Dromore! furcsa őrzője egy kis leánynak. Különös élete lehet szegénykének azon a legénytanyán a Ruff útmutatók között. Mi lesz belőle? Valami fiatal gyerkőc belebotlik, el is veszi, apja elszomorodik miatta, mert nyilvánvalóan igen sokat ad a társadalmi állásra! És azután... talán anyja sorsát követi... úgy jár, mint az a szegény asszony ott a képen, kétségbeesett, csodaszép arcával. Ej, mi köze hozzá!

IV.

Mi köze hozzá! Tisztára baráti érzés vitte ismét Dromorehoz a multkori beszélgetés után, hogy bebizonyítsa, hogy a «törvénytelen» nő nem játszik szerepet nála, azt is meg akarta mondani, hogy Sylvia nagyon örülne, ha a gyermek bármikor meglátogatná.

Mikor elmondta neki azt a kis hibát Nell születése körül, egy percre hallgatott, férje arcába nézett és aztán azt mondta:

- Szegény gyermek! Vajon tudja? Az emberek olyan szívtelenek még manapság is.

Mark el nem tudta képzelni, hogy valakire másként hasson a dolog, mint hogy annál barátságosabb legyen, mint hogy annál szívélyesebb legyen a kis leányhoz; de ilyen dolgokban Sylviának jobb szeme volt, közelebb állott a közvéleményhez. Olyanokkal is érintkezett, akikkel Mark nem szokott - és sokkal normálisabb emberekkel.

Elég késő volt, mikor harmadszor nyitott be Dromore legénytanyájára.

- Mr Dromore nincs itthon, uram - mondta egy bizalmat gerjesztő szolga, amilyeneket a Sors mindig juttat a Piccadilly környékére - de nemsokára hazajön átöltözködni. Miss Nell itthon van, uram.

És ott ült a leány az asztalnál, fényképeket rakott egy albumba, szegény elhagyatott kis teremtes, ebben a középkori legényhajlékban. Lennan észrevétlenül megállott az ajtóban és nézte a kis leány fejét, sűrű, göndör, barna haját, ahogy hátrakötve omlott sötétvörös ruhájára. És a bizalmi ember megszólalt lágyan:

- Kisasszony, Mr Lennan - és Lennan még lágyabban mondta:

- Bejöhetek?

Nell meleg szorítással fogta meg a belépő kezét.

- Ó, hogyne! ha nem zavarja a foglalkozásom és kissé megszorította Lennan ujjai hegyét. Nagyon unná végignézni a fényképeimet?

És leültek egymás mellé a fényképalbum elé, gyorsfényképek puskás, halászvevő alakokról, kis iskolás leánycsoportozatok, macskák, Dromore meg Nell lóháton és néhány képen egy szélesarcú, elég jóképű, határozott tekintetű fiatalember.

- Ez Oliver, Oliver Dromore. Apa első unokaöccse. Elég csinos fiú, úgy-e? Tetszik az arckifejezése?

Lennan nem tudta, mit mondjon? Nem az ő unokatestvére, hanem apja unokaöccse. És ismét felülkerekedett benne a felháborodott sajnálkozás.

- És mi lesz a rajzolással? Még nem jött órára?

A kis leány olyan vörös lett, mint a ruhája.

- Azt hittem, csak udvariasságból mondja. Nem is mertem volna kérni. Persze, nagyon szeretném, de tudom, untatná önt.

- Egy cseppet sem.

A leány felnézett. Milyen különös, mélázó szemek!

- Jöjjen holnap?

- Amikor tetszik, féltizenkettő és egy óra között.

- Hova?

Mark elővette névjegyét.

- Mark Lennan - igen - szép neve van. Megtetszett már a multkor. Nagyon szép.

Mi van egy névben, hogy amiatt tessék meg az ember valakinek?

Szobrász hírnevének semmi köze sem volt ehhez, mert bizonyára nem is tudott róla. Ó, de a gyermekek nagyon sok mindent találnak egy névben. Gyermekkorában elbűvölte az a szó, hogy makaróni, meg Carniola és Aldebaran meg Mr Mc Crae. Egy teljes hétig az egész világ csupa Mr Mc Crae volt - Gordy egyik egész jelentéktelen barátja.

Bármilyen rúgó lett légyen is lelkének mozgatója, elég fesztelenül beszélgetett az iskoláról, lovaglásról, autóról, szeretett nagyon gyorsan végigrobogni a Newmarketen, ami «isteni» élvezet; színházról, olyan darabokat látott, amikről Dromore feltételezte, hogy tetszeni fognak neki, Hamletet és Lear királyt nézte meg mindössze. Lennan még sohasem látott művészettől, gondolatoktól ennyire távol álló lényt, aki alapjában nem buta, elég természetes esze és ízlése van, csak még nem került soha semmi értékes az útjába. De hogyan is lett volna másképp Johnny Dromorenál - *duce et auspice* Johnny Dromore! Még az iskolával volt egyszer a National Galleryben. És Lennan látta maga előtt a nyolc-tíz fiatal leánykát, amint egy öreg leány szoknyája körül ugrálnak, megbámulják Landseer kutyáit, kissé kuncognak Botticelli angyalain és fecsegnek, csipognak, csattognak, mint valami kis madarak a bokorban.

De Johnny Dromoredom leánya, környezete mellett is, korához képest sokkal ártatlanabb volt, mint művelt. Milyen nyiltan, öntudatlanul vetette rá szürke, igéző szemét. Nem volt benne semmi mesterkéeltség.

És egyik óra telt a másik után és Dromore nem jött. És a kis leány elhagyatottsága a legénytanyán ránehezedett Lennan kedélyére.

- Mit szokott csinálni esténként?

- Néha színházba megyek apával, de rendszeren itthon vagyok.

- És olyankor?

- Olvasok, írok franciául.

- Micsoda? Egyedül?

- Egyedül. Néha Oliverrel, ha eljön.

- Úgy, tehát Oliver eljön?

- Mióta ismeri Olivert?

- Ó, gyermekkorom óta.

Szerette volna megkérdezni: És mennyi ideje annak? De visszafojtotta a szót és inkább felállott, hogy búcsúzzék. Nell megfogta kabátja ujjait és azt mondta:

- Ne menjen még? - és úgy nézett, mint a kutya, mikor tréfából harapni akar, felső ajkát felhúzta fehér fogsoraival, ráharapott alsó ajkára és állát kissé előre nyújtotta.

Akaratos kis lény lehet! De mikor Lennan mosolyogva mondta:

- Ó, hiszen nemsokára látom önt - egyszerre felvette ismét jó modorát és szinte szomorúan mondta:

- Nem szólít a nevemen. Nem tetszik talán?

- Nell?

- Igen. Tulajdonképpen Eleanor. *Nem szereti?*

Még ha utálta volna is ezt a nevet, akkor is azt kellett volna felelnie: - Nagyon!

- Nagyon örülök! Isten vele!

Amint az utcára ért, úgy érezte, hogy nem kabátja ujját, hanem a szívét markolták meg. És ez a meleg, izgató érzés hazáig kísérte.

Miközben átöltözött a dinerhez, szokatlan gondossággal vizsgálta magát a tükörben. Igen, sötét haja még elég sűrű, de már már őszbe csavarodik, szeme körül is elég sok a ránc, pedig tekintete még élénk, mikor mosolyog. De milyen mélyen, bent ül a szeme, mintha az élet visszaszorította volna. Arccsontja nagyon széles, arca sovány, barna és állkapcsa milyen csontos, kemény fekete bajusza alatt. Általában meglátszik az élet foga arcán, nincs benne semmi, ami vonzaná a gyermekeket, hogy jóbarátok legyenek.

Sylvia bejött, mialatt így számolt magával és egy friss üveg kölni vizet hozott. Mindig hozott valamit, nem lehet nálánál kedvesebb teremtés a világon. Még mindig kellemes jelenség szürke, kivágott ruhájában, fehérségében, halvány arany színű hajával. Olyan kevéssé látszott meg rajta az idő! Csak éppen az igazi szépség hiányzott belőle, a mélység, az éles ész nyoma, éppen mint ahogy lelkéből is hiányzott valami megkapó erő. Ha az ember nem tud megkímélni apró, kis karcolásoktól egy ilyen ragaszkodó, jóságos, szerény teremtest, nem érdemli meg az életet.

A «The Castle of Dromore»-t énekelte, különös, fülbemászó refrénjével. És mikor felment szobájába, és Lennan ott maradt egyedül a tűz mellett, mintha eljött volna hozzá a vörösruhás leány, leült vele szemben, rászögezte szemeit, éppen mint délután, mikor beszélgettek. Mennyire illett hozzá a sötétvörös! Jól állott arckifejezéséhez, mikor azt mondta:

- Ne menjen még!

Különös dolog igazán ezzel a lelki rokonsággal, hacsak valami ördög nem lakik benne!

V.

Másnap kihívták a műteremből, hogy egy egész különös jelenetnek legyen szemtanúja, a nagy gonddal öltözött Johnny Dromore társalgott természetellenes szelídséggel Sylviával és ugyancsak igyekezett leplezni szemének gúnyos hunyorgatását.

- Mrs Lennan szokott lovagolni? Természetesen igen el van foglalva. Segít Marknak a... hm... Nem! Igazán! Bizonyára sokat olvas? Neki bizony nincs ideje olvasni! És Sylvia csak hallgatta és csendesen mosolygott.

- Miért jött Dromore? Hogy kikémlelje a talajt, hogy megtudja, miért nem adnak Lennan meg a felesége arra, ha valaki «törvénytelen», vajjon igazán tiszteletreméltó a házuk?... Az embernek kétszer is meg kell nézni, hogy «ki is az illető», még ha együtt ültek is az iskolapadban... Tiszteletreméltó, hogy ilyen óvatos a leányával és áldoz rá a nagyszerű versenyparipákra szánt idejéből! Általánosságban, úgy látszik, arra a meggyőződésre jutott, hogy nagyon jól használható emberek lesznek Nell szempontjából, amikor megjön a kellemetlen társadalmi kényszer időszaka, sőt meg is ígérte Sylvia sugárzó jósága, felhagyott a szokott résen állással, hogy alul ne kerüljön az étellel kötött folytonos fogadásban, letette a gúny fegyverét. Valóságos megkönnyebbülés volt igazán, mikor megszabadulva Sylvia jelenlététől, ismét felvehetette jól ismert, profán, kíváncsi arckifejezését, mintha titokban azt remélné, hogy mégis csak talál valami mulatságosat a szórakozásnak ebben a titokzatos Mekkájában, a «hogya is mondjam csak» műteremben. Érdekes volt megfigyelni arcán a megkönnyebbülés és csalódás játékát. Sajnos, nincs modell, sőt egyetlen ruhanélküli szobor sincs. Semmi, csak fejek, állatcsoportok és más efféle józan dolgok - semmi, ami pírt kergetne az ifjúság arcába, vagy fényt lobbantana Johnny Dromore szemében.

Milyen szótlán kíváncsisággal járta köröskörül a juhászkutya csoportot, kutatta végig hosszú, görbe orrával! Milyen hirtelen felkiáltással mondta:

- Veszettül jó! Nem csinálnál egy szobrot Nellről lóháton?

És milyen feszült érdeklődéssel hallgatta válaszát.

- Talán csinállok egy kis szobrot róla; akkor mindenesetre kapsz belőle.

Talán az az érzése volt, hogy valahogy kijátszották? Néhány pillanatig mintha transzeba esett volna, hallgatott, aztán megszólalt:

- Rendben van! Ha lovagolni akarnál velem, hogy kedvet kapj a dologhoz, bármikor adhatok lovat.

Mikor elment, Lennan merev tekintettel állott meg befejezetlen juhászkutya csoportozata előtt. Ismét azt az izgalmat érezte, mintha valami különös, ellenséges, érthetetlen erővel állana összekötöttségben. Miért engedi úgy be életébe ezeket a Dromoreékat? Lezárta a műtermet és visszament a nappali szobába. Sylvia a kandalló rácson ült, a tűzbe nézett és úgy csúszott arrébb, hogy éppen Lennan térdéhez támaszkodott. Íróasztaláról hajára, arcára, állára esett a gyertya fénye. Milyen kevés változást okozott rajta az idő! Szép kép volt a lassan fogyó gyertya csendesen égő, imbolygó lángjának világításában. A gyertyaláng a legelőbb minden élettelen között, olyan, mint valami szellem, sápadt, bizonytalan, az ember alig hinné, hogy tűz. Egy légáram ide-oda lobogtatta. Lennan felállott, hogy becsukja az ablakot és mikor visszaült, azt mondta Sylvia:

- Tetszik nekem Mr Dromore. Azt hiszem kellemesebb, mint amilyennek látszik.

- Megkért, hogy csináljak egy kis szobrot leányáról, lóháton.

- És megcsinálod?

- Nem tudom.

- Ha igazán olyan csinos, csináld meg.

- Csinos, nem jó kifejezés rá, de nem közönséges lény.

Sylvia megfordult és ránézett, Lennan érezte, hogy most egy súlyos kérdés következik.

- Mark.
- Nos?
- Szeretném tudni, igazán boldog vagy mostanában?
- Természetesen. Miért ne lennék?

Mi mást mondhatott volna? Beszéljen az elmúlt hónapok érzéseiről, olyan nevetséges lehet mindenki szemében az ilyen érzés, ha nem élte át - csak éppen megzavarná vele.

Miután Sylvia tudomásul vette a választ, visszafordult a tűz felé és szótlanul támaszkodott férje térdéhez.

Három nap múlva hirtelen elhagyták a juhászutyák a nagynehezen kiválasztott helyet és a műterem ajtajába rohantak. Lenn az utcán ott ült Nell Dromore, kis fekete, fehér csillagos, fehér patkós, nyugtalan kis fülű lován.

- Apa azt mondja, jobb, ha erre lovagolok és megmutatom Magpiet. Nem nagyon szeret csendesen állni. Ezek a maga kutyái? Milyen édesek?

Lecsúszott lova hátáról és leugrott, a kutyák egy pillanat alatt körül ugrálták és hozzádörzsölődtek.

Lennan a fekete paripát tartotta, különös kis állat volt, csupa tűz és ideg, bőre olyan, mint a selyem, szeme nedves, lába nagyon feszes és vékony farka lelógott. Nem az a közönséges, jóképű állat volt, amitől a művészek annyira irtóznak.

El is felejtkezett a lovasról, mikor Nell felemelte tekintetét a kutyákról és azt mondta:

- Tetszik? Milyen kedves, hogy lemintáz minket.

Mikor már ellovagolt, vissza-visszanézett, amíg csak be nem fordult a sarkon. Lennan megpróbálta ismét a régi pózba helyezni kutyáit. De most már nem akartak vesztig maradni, folytonosan az ajtóhoz mentek, hallgatóztak, szimatoltak, minden meg volt zavarva, minden kijött a sodrából.

Még ugyanazon délután meglátogatták Dromoreékat, Sylvia tanácsára.

Mialatt bejelentették őket, egy idegen férfihangot hallottak, idegen nyelven beszélni, majd a leányka szólt:

- Ó nem, Oliver: *Dans l'amour il y a toujours un qui baise, et un qui tend la joue.**

Nell apja karosszékében ült, az ablakpárkányhoz pedig egy fiatalember támaszkodott. Csinos, széles arcán meglehetősen szemtelen arckifejezés ült. Lennan érdeklődő, fürkésző pillantást vetett rá, huszonnégy éves lehetett, elég dandisen öltözve, arca símára volt beretválva, haja sötét volt és hullámos; barna szeme elég messze feküdt egymástól és mint a fényképein, valami különös merészség volt bennük. Hangja, amint üdvözölte a belépőket, elég magasan csengett, de nem volt kellemetlen, valami kis hanyag vontatottság érzett benne.

Csak néhány percig maradtak és mikor lefelé mentek a rosszul világított lépcsőn, Sylvia megjegyezte:

- Milyen kedvesen búcsúzott el Nell, mintha csókra akarná nyujtani arcát! Azt hiszem, nagyon bájos teremtség. A fiatalember is kellemes. Milyen jól illenek egymáshoz.

* A szerelemben mindig van egy, aki csókol és egy, aki tartja az arcát.

Lennan elég röviden válaszolt.

- Igen, én is azt hiszem.

VI.

Ezután gyakran jött hozzájuk Nell, néha egyedül, kétszer Johnny Dromore kíséerte el, néha Oliver, aki Sylvia búvkörében felhagyott nagyképüsködésével. És megkezdődött a mintázás. Aztán megjött az igazi tavasz, az igazi élet - a lófuttatás, mikor Johnny Dromore szelleme nem volt többé hajlandó megkockáztatni másirányú kilengést. Az első Newmarketi verseny előtti napon Lennanéknál ebédelt. Vonzódott Sylviához, valahányszor elment tőlük, azt mondta Lennannak:

- A feleséged nagyon kedves asszony!

Sylvia is vonzódott Dromorehez, mert rájött, hogy alapjában mennyire életterlen minden cinizmusa mellett és azt hitte róla, hogy érzelgős.

Miután eltávozott, akkor este azt mondta Sylvia:

- Nem volna jó itt tartani magunknál Nell, amíg lemintázta? Nagyon egyedül érezheti otthon magát, hogy apja annyit van távol.

Csak Sylvia gondolhatott ilyesmire; de vajjon élvezet, vagy bosszúság lesz-e, ha maguknál látják ezt a gyermeket, affektált nagyoskodásával, bizalmaskodó modorával és «Perdita» szemeivel? Lennan igazán nem tudta volna megmondani.

Megható vidámsággal jött hozzájuk, éppen mint egy kis kutya, melyet otthonhagytak, mikor elment a család és aztán olyan helyre kerül, ahol nagy dolgot csinálnak belőle.

És nem okozott semmilyen zavart. Nagyon is hozzá volt szokva ahhoz, hogy egyedül elszórákózzék. És mulatságos volt elnézni, ahogy gyermekből nagyvilági nővé változott. Egészen új szenzáció volt egy ilyen fiatal teremtes a házban. Mennyire vágyódtak mindketten gyermek után, de hiába. Kétszer is meghiusította vágyukat a betegség. Talán éppen ez a kis hiány, ez az erélytelenség a Sylvia lényében akadályozta meg abban, hogy anya legyen! Egyetlen gyermek volt maga is, nem voltak unokaöccsei, hugai. Cicely fiai eddig mindig iskolába jártak, most pedig künn vannak a világban. Igen, egészen új élmény volt és mintha Lennan nyugalansága belemerült volna, eltűnt volna benne.

Leszámítva azt az időt, mikor mintázta, készakarva keveset volt vele. Hagyta, hadd fészkelje be magát Sylvia védőszárnyai alá, amit meg is tett, mintha sohasem is akarna kibujni alóluk. Élvezete csak arra szorult tehát, hogy gyönyörködött különös melegségében, még különösebb nyugalomban, esztétikai érzékének jól esett elnézni sajátos, félig hipnotizált, félig hipnotizáló tekintetét, amelyben annyi álmodozó érzelgős báj volt, mintha telítve lenne szeretettel és nem találta rá levezetést.

Minden reggel, «ülés» után, saját rajzai fölé hajolva maradt még egy-egy órát a műteremben, de igen kevés haladást tudott felmutatni. És Lennan gyakran rajtakapta, hogy nagy szürke szemével követte minden mozdulatát, mialatt a juhászutyák teljesen mozdulatlanul feküdtek lábánál és rettenetesen pislogtak - ilyen nagy volt a vonzóereje. Madarai is, egy csóka meg egy bagoly, amelyek szabadon röpködtek a műteremben, megtűrték maguk mellett, pedig a házvezetőn kívül más női lényt nem tűrtek meg. A csóka rászállott és csipkedte ruháját, de a bagoly valóságos párviadalba bocsátkozott igéző tekintetével és a párbaj sohasem végződött diadallal egyikükre nézve sem.

Most, hogy náluk lakott, Oliver Dromore valósággal ott tanyázott házukban, minden órában megjelent a legátlátszóbb kifogásokkal. Nell rendkívül szeszélyesen bánt vele, néha alig méltatta szóra, máskor úgy bánt vele, mint egy kutyával. De a szegény ifjú, minden látszólagos hányivetisége mellett, hol izzó melegségben mutatta ki imádatát, hol egyszerűen csak odaadó tekintetben, aszerint, ahogy a leány szeszélye megengedte.

Különösen egy júliusi est emléke élt élénken Lennanban. Egész napi lázas munka után csak este jött ki műterméből a kertbe, hogy elszívjon egy cigarettát és érezze a nap melegét arcán, mielőtt letűnnek a fal mögött utolsó sugarai. Messze valahol egy zongoraverkli egy valzert játszott. Lennan leült a nappali szoba ablaka alá egy hortenzia tövébe, úgy hallgatta. Semmit sem látott onnan, csak éppen az ég egy kis kék foltját és egy vékony füstgomolyt, amely konyhájából szállt fel. Semmit sem hallott, csak a verkli hangját, meg az utca soha nem szűnő moraját. Kétszer is röpültek madarak fölötte - seregélyek. Nagy nyugalom volt köröskörül és gondolatai elszálltak, mint szivarfüstje, hogy ki tudná milyen más gondolatokkal találkozna, mert a gondolatoknak, kétségkívül, megvan a maguk rövid élete; vágyakoznak, társukra találnak és fényes ragyogással libbennek tova, újakat nemzeni. Miért ne? Minden lehetséges ebben a csodálatos világban. Még ez a tovaszálló valzerhang is talál más hangot az egybeolvadásra és összeforrva újabb húrokat pendít meg, amely ismét egy szunyog vagy légy zümmögésére talál, hogy ismét más hangot hozzon létre. Különös, mennyire keresi minden az egyesülést! A hortenzia rózsaszín virágán egy méhet vett észre ebben az elrejtett kertben, a téglák, kövek és cserépvirágok között. A kis furia magányosan, álmosan tapadt a virágra, mintha elfelejtette volna, hogy miért jött, vagy talán mint jó maga is, csak sütkérezik a nap utolsó sugaraiban, az egész napi munka után. Összerakott szárnyai csillogtak; szemét, mintha behunyta volna. És a zongoraverkli tovább szólt, sóvárgó, vágyakozó hangok szállottak feléje...

Aztán az ablakon át hallotta Oliver Dromore hangját, könnyű volt felismerni a magas, kissé vontatott hangot, eleinte lágyan könyörgött, aztán behatóan, parancsolóan beszélt; most Nell válaszolt.

- Nem akarom Oliver! Nem akarom! Nem akarom!

Lennan felállott, hogy ne halljon semmit. Aztán becsapódott egy ajtó és meglátta Nell. A feje fölött lévő ablakon hajolt ki, arca égett, szürke szeme vészfényű villogott, gömbölyű ajka kissé szétnyílt. És Lennan megkérdezte:

- Mi az Nell?

A kis leány kihajolt és elkapta a férfi kezét; valósággal égetett érintése.

- Megcsókolt! Nem akartam engedni, nem akartam megcsókolni!

Lennan ajkára mindenféle ostoba szó tolult, amivel síró gyermekeket szoktak elcsitítani, de habozott, nem tudta, hányadán van. És Nell hirtelen feltérdelt az ablakra és ajkára tapasztotta forró homlokát.

Mintha igazán kis gyermek lett volna még, aki egy csókkal hozat helyre mindent.

VII.

A különös kitörés után sokáig tépelődött Lennan, vajjon beszéljen-e Oliverrel. De mit mondhatott volna neki, és milyen szempontból és - ilyen érzésekkel! Vagy talán beszéljen Dromorerral? Nem nagyon könnyű ilyen kényes dologról beszélni egy emberrel, akinek gondolköréből annyira hiányoznak a lélek kérdései. Arra sem tudta rászánni magát, hogy

beszéljen Sylviával. Úgy érezte, visszaél a kis leány bizalmával, hogyha elmondja kifakadását és leírja az izgalmas pillanatot, amint ajkára nyomta forró homlokát, hogy enyhülést keressen. Nellnek magának kell ilyen bizalmas közlésekbe bocsátkozni, ha kedve tartja.

És a fiatal Oliver megoldotta a súlyos kérdést azzal, hogy másnap bement Lennan műtermébe. Dromorei öltözékben jelent meg, igen elegánsan, cylinderrel, fekete öltönyben, gyönyörű citromsárga keztyűvel, igazán csak a földbirtokos osztályhoz tartozó, egész télen vadászó ifjak érthettek ennyire az öltözködéshez.

Nem kért bocsánatot, amiért megzavarta Lennant, hanem néhány percig szótlanul ült és cigarettázott, meg a kutyák fülét húzgálta. Lennan tovább dolgozott és várt. Volt valami vonzó a fiatalember széles, jóképű arcában, hullámos, sötét hajában, rendszerint kissé arogans humorában, melyre azonban most felleg borult.

Végre felállott Oliver és odalépett a még be nem fejezett szoborhoz: «Fiatal leány lovon». Úgy fordult, hogy Lennan ne láthassa arcát és megszólalt:

- Ön és Mrs Lennan olyan szívélyesek voltak velem; és én tegnap úgy viselkedtem, mint egy kocsis. Jobbnak láttam mindjárt megmondani önnek. Én feleségül akarom venni Nell.

Lennan örült, hogy a fiú olyan ájtatosan félre fordítja arcát. Először megpihentette kezét ott, ahol éppen dolgozott, csak azután mondta:

- Nell még gyermek, Oliver.

Aztán ujjait nézte és csodálkozott önmagán, hogy milyen ostoba mozdulatot tett velük.

- Tizenennyolc éves lesz ebben a hónapban - mondta Oliver. - Ha egyszer kimegy a világba, emberek közé, nem tudom, mitevő legyek. Ó, Johnny nem arra való, hogy gondoskodjék róla.

A fiatalember arca pipacsvörös volt. Aztán elsápadt és összeszorított fogai között mondta:

- Megőrjít! Nem bírom ki... Ha nem lesz az enyém, föbe lövöm magam. Főbelövöm! én az a fajta férfi vagyok. A szeme! Az embert kihúzza a szeme önmagából - és aztán ott hagyja...

És keztyűs kezéből kihullott az elszívott cigarettavég.

- Azt mondják, ilyen volt az anyja is. Szegény öreg Johnny! Mit gondol, Mr Lennan, lehet valami reményem? Nem mondom, most, ebben a percben! Hiszen tudom, hogy még nagyon fiatal.

Lennan nagy megerőltetéssel válaszolt:

- Remélem fiatalember, remélem. Beszélt már a feleségemmel?

Oliver tagadólag rázta fejét.

- Nagyon jószágos. De nem hiszem, hogy megértené az érzéseimet.

Lennan ajkára furcsa kis mosoly rebbent.

- Nos, időt kell adni a gyermeknek - mondta. - Talán ha visszajön Írországból, majd ősszel.

A fiatalember felvidulva mondta:

- Igen. Én is erre építetek. És nem leszek képes félre állni. Felvette kalapját. - Azt hiszem, nem kellett volna idejönnöm önhöz, hogy zavarjam, de Nell olyan nagyra tartja önt; és ön nem olyan, mint a többiek, azt hittem, nem fog megharagudni. - Ismét az ajtó felé fordult. - Nemcsak a levegőből beszéltem, mikor arra gondoltam, hogy talán nem kapom meg. Éretlen fickók beszélnek ilyesmit, de én komolyan gondolom.

Feltette fényes cylinderét és elment.

És Lennan ott maradt, a szoborra meredve. Úgy! A szenvedély becsapott a Dromoredomok védőbástyái mögé is. Szenvedély! Különös szívet választott talajul.

- Ön olyan más, mint a többiek, azt hittem, nem haragszik meg érte!

Hogyan tudhatta ez a fiatalember, hogy Sylvia nem érti meg olyan könnyen a szenvedélyt? És honnan tudta, hogy ő (Lennan) megérti? Talán volt valami az arcában? Úgy kell lennie! Még Johnny Dromore is bizalmas volt hozzá - ez a zárkózott ember - cinikus életének egyetlen órájában, mikor a vihar kisodorta a tengerre.

- Igen! És ebből a szoborból sohasem lesz semmi, akármennyit próbálkozik is vele. Olivernek igaza van - a szeme! Hogy sujtott a tekintete, ha ugyan lehet tekintetről mondani, hogy sujtott - gyerekes dühében és hogy ígézett, könyörgött, mikor még gyermekesebb daccal arcához érintette arcát! Ha most ilyen a szeme, milyen lesz, ha majd felébred benne a nő? Jobb lesz nem nagyon sokat gondolni rá! És jobb lesz, ha dolgozik és nem téveszti szem elől, hogy nemsokára negyvenhét éves! És jó lesz, ha arra gondol, hogy a leány a jövő héten Írországba megy.

És távozása előtti estén elvitte az operába, Carmenbe. Emlékszik, hogy majdnem egészen magas fehér ruha volt rajta és egy sötétvörös szegfűt tűzött hajszaágába. Milyen elragadtatással ült ott, itta magába az operát, amelyet Lennan már sokszor látott. Egyszer az ő karját érintette meg, máskor Sylviához fordult suttogó kérdéseivel:

- Kicsoda ez? Mi jön most?

Carmentől el volt bűvölve, de Don José igen kövér volt furcsa kis kabátjában, de az utolsó felvonás féltékenységi jelenetében magával ragadta. Aztán egészen belefeledkezett az izgalomba, belemarkolt Lennan karjába és mikor Carmen végül holtan rogyott le, összes szomszédai összerendeztek a nagy tapstól. Izgalma sokkal meghatóbb volt, mint mindaz, ami a színpadon történt. Lennan szerette volna megsimogatni, megnyugtatni és azt mondani:

- Ugyan, ugyan kicsikém, hiszen ez csak mese! És mikor vége volt és a nagyszerű meggyilkolt hölgy meg kövér imádója megjelentek a függöny előtt, teljesen elfelejtette, hogy nagyvilági hölgy, előrehajolt, amennyire tudott és tapsolt, tapsolt. Szerencse, hogy Johnny Dromore nem volt ott és nem láthatta! De minden véget ér egyszer; kénytelenek voltak felállni és távozni. És amint kifelé mentek az előcsarnokban, Lennan azt érezte, hogy egy forró kis ujj kapcsolódik az övébe, mintha egyszerűen csak éppen szüksége volna valamire, amit nyomkodjon. Igazán nem tudta, mit kezdjen vele. Úgy látszik, a kis leány megérezte ezt a kelletlenséget és csakhamar elengedte. Egész úton hazafelé hallgatott a kocsiban. Szórakozottan fogyasztotta el szendvicset, itta meg limonádéját, fogadta Sylvia csókját és már mint igazi nagyvilági nő, kérte, hogy ne keljenek fel másnap a búcsúhoz, mert reggel hétkor kell elmennie, hogy le ne készen a vonatról. Aztán Lennan felé nyújtotta kezét és nagyon komolyan mondta:

- Nagyon köszönöm, hogy elvitt ma este. Isten vele!

Lennan egy teljes félórát állott az ablaknál és szivarozott. Utcai lámpa nem világított oda és az éjszaka bársonyos feketén borult a platán fákra. Végre sóhajtott, becsukta az ablakot és lábujjhegyen ment fel a lépcsőn a sötét folyosóra. Mintha a fehér fal hirtelen feléje mozdult volna. Valami melegség, valami illat, kis sóhajhoz hasonló hang és valami puha esett a kezébe. Aztán visszahúzódott a fal, Lennan megállott, hallgatózott - semmi nesz, semmi! De öltözőszobájába megnézte, mi az a puhaság a kezében? A szegfű volt, amit a hajában viselt. Mi vitte rá ezt a gyermeket, hogy odaadja? Carmen? Ó Carmen! És elnézte a virágot, aztán iszonyattal tartotta messze magától, de illata feléje szállott. Majd hirtelen, úgy, ahogy volt, azon frissen bedugta a gyertyalángba és ott tartotta, hadd égjen, zsugorodjék össze, amíg egészen megfeketedett. Aztán szívébe nyilallott a kegyetlen tett. Még mindig gyönyörű szép volt, de illata elszállt. Ekkor az ablak felé fordult és kihajította a sötétségbe.

VIII.

Most, hogy elment, különös, milyen keveset beszéltek róla, azután, hogy olyan sokáig volt velük. És csak egyetlen egy levelet kaptak tőle. Sylviának írt, nagyon röviden, mindjárt azután, hogy elutazott. A levelet így végezte:

«Apa tiszteletteljes üdvözetét küldi, én szeretettel gondolok önre, Mr. Lennanra és az állatokra

Nell.

Oliver jön a jövő héten. Futtatásra megyünk.»

Természetesen nagyon nehéz volt beszélni róla, a különös virágjelenet után, amelyet nem lehetett elmondani - effélét Sylvia nagyon szigorúan ítelt volna meg - mint talán a legtöbb nő. De hát mi is volt az, ha nem egy felizgatott gyermek vágya, hogy kifejezést adjon az opera élvezetétől felhevült érzelmeinek? Mi más, mint egy gyermek tollasodó melegsége, az egész fiatalokat néha elragadó szenvedély titokzatos, elsuhanó fellobbanása? Nem tudta kiadni azt a bájos bolondságot. És mert nem akarta kiadni magából, a szokottnál sokkal gyöngédebb volt Sylviához.

Még nem csináltak semmilyen tervet a szünidőre és Lennan mohón kapott az eszmén, hogy menjenek le Haylebe. Ha valahol, ott bizonyára lecsillapul nyugtalansága. Évek óta nem voltak az ősi fészekben, amely Gordy halála óta majdnem mindig elhagyatott volt.

Augusztus végén utaztak el Londonból. A nap már befejezőben volt, mikor megérkeztek. A loncot már régen eltávolították az állomásról, ahol huszonkilenc évvel azelőtt az Anna Stormerrel tovarobogó vonatot nézte. A bérelt kocsiban Sylvia közel húzódott hozzá és megfogta kezét a régi porvédő alatt. Mindketten egyformán izgatottak voltak régi otthonuk láttára. Egyetlen egy lélek sem lesz már ott a régiek közül, csak a fák, a ház, a baglyok meg a csillagok, a folyó, a park meg a homokkövek. Sötét volt, mikor megérkeztek. Csak éppen hálósobájukat és két nappali szobát készítettek elő számukra; tűz égett a kandallóban, bár még nyár volt. Ugyanazok a kiállhatatlan, régi Heatherleyk tekintettek le a fekete tölgyfa burkolatról. Ugyanaz az alma- és száraz kukoricaszag tapadt itt-ott a folyosóhoz, az egészen váratlanul felbukkanó lépcsők között. Különösen változatlan maradt minden, mint rendesen, a bebútorozva álló, régi házakban.

Egyszer felébredt éjjel. A függőnytelen, tárva-nyitott ablakon bezsongott az eleven, csillagos éjszaka, egész csillagrajok remegtek, rebegtek ott fenn és messze valahol egy bagoly búskomor, bársonyosan lágy huhogása hallszott.

Sylvia hangja megszólalt mellette:

- Mark, emlékszel arra az éjszakára, mikor a csillagod megakadt a hajamba?

Igen, emlékezett. És álmos agyában egy különös, értelmetlen refrén forgott egyre:

- Soha - soha - sem hagyom el Mr Micawber!...

Kellemes hónap volt, olvasott, bejárta a kutyákkal az egész környéket, órákig feküdt künn a folyó parton a homokkövek között, elnézte az állatokat, madarakat.

Még mindig épen állott a kis üvegház templom, régi remekműveivel, most öntöző kannák állottak benne. De semmi sem ösztönözte munkára. Csak várta, hogy teljék az idő; nem nyugtalanul, nem unottan, csak éppen várt, nem is tudta mit. Sylvia boldog volt, emlékeinek élt, és kissé vesztett fehérségéből a napon; néha még napvédő főkötőt is viselt, ami rendkívül fiatalította. A pisztrángok, amiket szegény öreg Gordy annyit háborgatott, most zavartalanul éltek. Pisztolyt sem süttöttek el, nyulak, galambok, sőt még a fajdkakasok is háborítatlanul

élvezték az ősz első napjait. A haraszt meg a levelek korán megsárgulnak, úgy, hogy a meleg szeptemberi napfény már aranyos színt öltött. Valami szelíd lágyság lebegett az egész pihenési idő fölött. És Írországból nem jött semmi hír, csak egyetlen egy képes lap, rajta e szavak:

«Ez a mi házunk.

Nell.»

Szeptember utolsó hetében visszatértek Londonba. És ismét erőt vett rajta a nyugtalan, ostoba fájdalom, mintha valami kifelé húzná önmagából; úgy hogy ismét órákig sétált a parkban, a már levelekkel borított fűben, mindig keresgélt - sóvárgott - vajjon miután?

Dromoreéknál nem tudta a szolgál, hogy mikor jönnek vissza, az úr Neociába ment Miss Nellen St. Leger után. Csalódottnak érezte magát Lennan? Nem, sőt inkább megkönnyebbült. De folytonosan ott égett benne a fájdalom és zárkózottsága, elhagyatottsága csak növelte és titkon érezte, hogy mi az. Miért nem vette észre már régen, hogy ifjúsága eltűnt; a szenvedéllyel végzett, ősz borult rá? Miért nem fogta fel soha az igazságot, hogy «Az idő eljár». Eljár, mielőtt elkészülne az egyetlen menedékhely.

A juhászokutyaát, meg a «Leány lóháton»-t befejezte. Egy fantasztikus domborműbe kezdett - nympha leleselkedik egy szikla mögött és egy vadtekintetű ember lopózik, a sás között feléje. Ha bele tud vinni valamit a nympha arcába az Ifjúság, Élet és Szerelmek csábjából, amely annyira vonzza magához és a férfi arcába kifejezi saját lelkiállapotát, talán megnyugszik kínzó érzése. Valami, ami kihúzza belőle! És egész októberben hévvel, kitartással dolgozott, de nem sokra ment... Mit várhatott, ha az Élet egyre ott kopogott ajtaján, tompa kopogásával!

Csütörtökön történt, az utolsó Newmarketi verseny után, szürkületkor, hogy az Élet kinyitotta az ajtót és besétált. Új, sötét vörös ruha volt rajta és arca, alakja egész bizonyosan teljesen más volt, mint amilyenre emlékezett! Kifejlődött és erőteljes lett. Első szempillantásra látszott, hogy már nem gyermek. Arca, szája, nyaka, dereka, minden, mintha kifinomodottabb, formásabb lett volna; hullámos, gesztenyebarna haját most kontyba csavarva viselte, bársony sapkája alatt. Csak szürke szeme volt még mindig ugyanaz. És mikor meglátta, szíve repesett és megremegett, mintha megtalálta volna minden komor, bizonytalan érzésének nyitját.

Aztán hirtelen izgalommal jutott eszébe, hogy együttlétük utolsó pillanatában volt valami titkos melegség, meghatottság; valami, ami talán olyan érzést jelentett a fiatal leány - most már nem gyermek - életében, amire nem reagált kellőképpen. Megpróbálta tudomásul se venni szívének repeső remegését és üdvözlésre nyújtott kézzel mormogta:

- Ó Nell! Végre itthon van! Megnőtt.

Egyszerre úgy érezte, hogy lábai elgyöngültek, a leány átölelte és hozzá tapadt. Először az a gondolat villant keresztül agyán, hogy: Ez borzasztó! Egy kicsit magához szorította - tehet-e egy férfi egyebet - aztán szelíden eltolta magától és minden erejét összeszedte, hogy azt gondolja: Még gyermek! Ez a fellobbanás csak az, ami Carmen után volt! Nem tudja, mit érez: De örült vágyat érzett, hogy magához szorítsa. Ez az érintés lerontott benne minden bizonytalanságot, már nagyon is tisztán látott mindent, csupa tűz volt.

Határozatlanul mondta:

- Jöjjön, ülünk le a tűz mellett, gyermekem és mondjon el mindent.

Ha nem ragaszkodott volna görcsösen ahhoz a gondolathoz, hogy még gyermek, elvesztette volna a fejét. Perdita - az elveszett! Igazán találó név, amint ott állott, szeme ragyogott a tűz fényénél és igézőbb volt, mint valaha! És hogy megtörje a varázsát, lehajolt, összekaparta a paraszat és megkérdezte:

- Látta már Sylviát?

De nagyon jól tudta, mielőtt még a leány türelmetlenül vont vállat, hogy nem találkoztak. Aztán összeszedte magát és azt mondta:

- Mi történt magával, gyermek?

- Nem vagyok gyermek.

- Bizony, megöregedtünk mind a ketten. Negyvenhét éves lettem a minap.

A leány elkapta kezét - Istenem, milyen hajlékony volt - és suttogva mondta:

- Nem öreg még egy cseppet sem, egészen fiatal!

A férfi önuralma már-már véget ért, szíve hevesen dobogott, de szemét még mindig elfordította, úgy kérdezte:

- Hol van Oliver?

Erre elengedte kezét a leány.

- Oliver? Gyűlölöm!

A férfi félt a közelében maradni és le-fel sétált a szobában. A leány csak állott, tekintete egyre követte - és a tűz fénye játszadozott vörös ruháján. Milyen különös csend! Milyen erő fejlődött ki benne néhány hónap alatt! Vajjon elárulta, hogy fél ettől az erőtől? És minden abból a futó pillanatból fejlődött ott a sötét folyosón, a kezébe nyomott virágból? Miért nem szólt akkor nyersen rá, miért nem mondta, hogy regényeskedő kis bolond? Isten tudja, milyen gondolatokat szövögetett azóta! De ki gondolta volna, ki álmodta? És ismét belekapaszkodott a gondolatba: Még gyermek! csak gyermek!

- Jöjjön - mondta - mondja el, hogyan telt az idő Írországból?

- Ó, unalmas volt, minden unalmas volt maga nélkül.

Minden habozás vagy szégyenkezés nélkül mondta és a férfi csak annyit felelhetett:

- Ó, hiányzott a rajzolás?

- Nagyon. Jöhetek holnap?

Most lett volna a pillanat, hogy azt mondja:

- Nem! Maga bolondos kis leány, én meg egy öreg számár!

De nem volt hozzá sem bátorsága, sem elég lélekjelenléte; de - nem is kívánta. És felelet helyett az ajtóhoz ment és felcsavarta a villanyt.

- Ó kérem, hagyja! Olyan kellemes így!

A homályos szoba, az ablakokon beszűrődő kékes alkonyfény, a tűz meghitt lobogása, a sötét bútorok és bronzok árnya és ez az egyetlen ragyogó alak itt a tűzhely előtt! És a leány hangja, kissé szomorúan szólalt meg:

- Nem örül, hogy visszajöttem! Nem látom így tisztán.

A férfi visszament a tűz fénykörébe és a leány megkönnyebbülve sóhajtott fel. Aztán nyugodt, fiatal hangja tisztán, csengően mondta:

- Oliver el akar venni, de én természetesen nem megyek hozzá.

A férfi nem merte megkérdezni: Miért? Nem mert szólni semmit. Veszedelmes lett volna. Aztán nagy megdöbbenésére megszólalt a leány.

- Maga tudja miért, úgy-e? Persze, hogy tudja.

Nevetséges, szégyenteljes lett volna megérteni a szavakat. És a férfi csak állt, maga elé meredve, szótlantul, megalázás, megvetés, büszkeség és valami örült ujjongás kavargott benne különös, zavaros izgalomban. De csak annyit mondott:

- Jöjjön gyermekem, ma egyikünk sincs magánál. Menjünk a nappali szobába.

IX.

Mikor elment a leány, Lennan visszament a műterem sötét magányába és leült a tűz mellé; teljesen fel volt dűlve. Miért nem egyszerű állapotember, hogy kiélvezze, amit az istenek küldtek? Mintha egy novemberi napon valaki félrehúzta volna az ég kárpitját és egy szempillantás alatt április ragyogott volna le róla, tele rügyekkel, bíbor fellegekkel, szivárvánnyal, élénk zöld fűvel, fénnel, ragyogással, az ember azt sem tudta volna, honnan jön mindez és az élet bizsergő szenvedélye megállította volna a szívek dobogását. Ez volt tehát a csodálatos, elbűvölő, megőrzítő vége az egy évi nyugtalan sóvárgásnak! Ez a kis tavasz, ami váratlanul hullott ölébe, ősz közepén. Ajka, szeme, haja, megható bizalmaskodása és mindenekfölött - szinte hihetetlen - szerelme! Talán nem is szerelem, csak gyermekes csapongás. De a képzelet szárnyán messze röpül ez a gyermek, igen messze, csupa komolyság, melegség van a különös, könnyed máz alatt.

Újra élni, visszalendülni az ifjúságba, szépségbe, ismét érezni a tavaszt, elveszteni azt az érzést, hogy már minden elmúlt, csak éppen a házi-boldogság józan, taposó malma maradt meg; ismerni, újra átélni a fellelkesülést egy ifjú leány szerelmében; felfedezni ismét mindazt, ami után az ifjúság vágyódik, érzelmeket, reményeket, aggodalmakat és szerelmet. Még a legtisztességesebb ember fejét is elcsavarná az ilyen kilátás...

Ha lehúnyta szemét, azonnal látta a leányt, ahogy ott állott a tűz fényében, piros ruhájával, érezte azt a csodálatos bizsergést, mikor hozzátapadt félig ártatlan, megértő mozdulattal, amint belépett a szobába, érezte szeme vonzását, ahogy magához húzta. Boszorkány volt, szürkeszemű, barnahajú boszorkány, még abban is, ahogy szereti a piros színt. Boszorkányos erő van benne, tüzet gyújt az ember ereiben. És egyszerűen csodálkozott magán, hogy nem térdelt eléje, amint ott állott a tűz fényében, nem ölelte át és nem szorította hozzá arcát. Miért is nem tette? De nem akart gondolkozni, tudta, hogy abban a pillanatban, amint gondolkozik, ide-oda dobálják józan ész és vágyódás, sajnálkozás és szenvedély. Csak egyetlen egy érzést akart megtartani: a felfedezés melegét, kábulatát. Kiélvezni, hogy ősz közepén tavaszi szerelmet ébresztett! Bámulatos, hogy ilyen érzés lehet a leányban, de nem tévedhetett. Veszedelemesen más volt a viselkedése most Sylviával is; volt valami különös, hideg türelmetlenség a tekintetében, félt attól, aki három hónap előtt olyan szeretetteljes volt vele. És mikor elment, a régi remegéssel súgta, mintha csókra akarta volna nyujtani ajkát:

- Úgy-e, eljöhetek? És kérem, ne haragudjék rám, nem tehetek róla.

Szörnyűség ilyen korban túrni, hogy egy fiatal leány beleszeressen, kompromittálja jövőjét! Szörnyűség minden erény és tisztesség törvénye szerint! De hát, milyen jövő vár rá, ilyen természettel, ilyen szemekkel, ilyen származással, ilyen apával és otthonnal? De nem akar, egyszerűen nem szabad gondolkoznia!

De mégis meglátszott rajta, hogy erősen gondolkozott, mert ebéd után Sylvia homlokára tette kezét és azt mondta:

- Igen sokat dolgozol, Mark. Nem sétálsz eleget.

Mark homlokán tartotta ezt a kezét. Sylvia! Nem, igazán nem szabad arra gondolnia! De kihasználta a kínálkozó alkalmat és azt mondta, elmegy friss levegőt szívni.

Nagy léptekkel sétált, hogy távol tartsa gondolatait, amíg a folyóhoz ért, közvetlenül a Westminster mellé és hirtelen ösztönnel, talán valami ellenszert keresve, letért a kis utcába, a Wren-templom mellé, ahol soha többé nem járt egy nyári este óta, amikor elvesztette, ami drágább volt életénél. Itt lakott ő, ez az a ház, ott az ablak, amely alatt lopva osont el, amelyre annyi vágyódással, csalódással nézett. Vajjon, ki lakik ott most? Ismét felbukkant előtte az arc a multból, a sötét haj, a sötét, bársonyos szem, az édes komolyság és a látomás nem tett szemrehányást. Mert az az új érzés más volt, mint az akkori szerelem. Csak egyetlen egyszer érezheti az ember a mindent fölülmúló szerelmet, amely előtt az egész világ csak egy szélben röpködő szikra, azt a szerelmet, amely ha becsstelenség, bánat, nyugtalanság jár is nyomában, mégis békét, boldogságot, becsületet jelent a szívnek. A sors elragadta tőle ezt a szerelmet, elkapta, mint ahogy a szél elkap egy tökéletes virágot. Ez az új érzés csak láz, szenvedélyes képzelet, az Ifjúság, Melegség megmarkolása. Ej, de azért valóság! És egy olyan pillanatban, mikor az ember kilép önmagából, mintha valami felemelné, hogy lássa saját örvénylő életét, Lennannak az az érzése volt, hogy mint egy árny, imbolyog ide-oda, vagy mint egy szalmaszál; röpköd körben, mint egy szúnyog, amelyet elkap az örült szél. Hol van a fészke annak a hatalmas, titkos érzésnek, amely olyan váratlanul szökkent fel a sötétből és torkonragadta? Miért jött most és nem máskor, miért váltotta ki ez és nem az? Mit tud az ember róla? Legfeljebb annyit, hogy sodorja, ragadja, mint valami fénytől elkábult lepkét, vagy egy virág édes illatától megrészegetett méhet; legfeljebb annyit tud róla, hogy az ember saját képzeletének lehetetlen, alázatos, mohó bábja lesz. Hiszen egyszer már majdnem a halál torkába kergette és most ismét rácsap édes örületével, kábító illatával? Mi az? Miért van? Miért ez a szenvedélyes örület, amit nem lehet tisztességben kielégíteni? Annyira elnyomóította a kultúra az embert, hogy lába szűk cipőbe van szorítva, mint a kínai nőké? Mi az? Miért van?

És sietős léptekkel távozott.

Az utca tarkasága visszahozta a valóságba. Ott a St. James Streeten van Johnny Dromore klubja és ismét ösztönnel engedve, benyitott és belépett. Nem kellett sokat kérdezősködni, Dromore ott volt a hallban, útban az ebédlőből a kártyaszobába. Arcán ült még a szabadban sportolás és jó élet barnás máza, mintha valami kenőccsel lett volna bekenve. Szeme élet-erőtől csillogott, volt valami vidámság arcában, hangjában, mozdulataiban, de az embernek az az érzése volt, hogy nemsokára végére jár.

És Lennan agyán keresztülvillant a pokoli gondolat: Mondjam meg?

- Halló, öregem! Örülök, hogy látlak. Hogy, mint vagy? Dolgozol sokat? Hogy van a feleséged? Voltál valahol? Csináltál valami nagyszerűt? És aztán, a kérdés, amely alkalmat adhatott volna a kegyetlenkedésre, ha igazán kedve lett volna rá.

- Láttad Nellit?

- Láttam, nálunk volt ma délután.

- Mit szólna hozzá? Jól fejlődik, úgy-e?

A régi kérdés, félig futó, félig büszke, mintha azt mondaná:

- Tudom, hogy nem előkelő a családfája, de az ördögbe is, urrá tettem!

Aztán felvillant szemében a régi fény, de csak egy pillanatig tartott, hogy ismét gúny üljön helyébe.

Lennan csak néhány percig maradt. Sohasem érezte távolabb magát régi pajtásától.

Nem. Történjék bármi, Johnny Dromoret ki kell hagyni a játékból. Hunyorgó szemével, léha filozófiájával kivívott magának egy bizonyos pozíciót, abból nem szabad kiragadni.

A Green Park rácsa mellett haladt el. Vékony köd lebegett az októbertévi hideg levegőben és lehullott levelek égő máglyájának érdes kis pernyéi szállingóztak. Vajjon, miért hatotta meg mindig annyira az elégett levelek füstje? Az elválás szimbóluma! a legrosszabb dolog a világon! Mert mi lenne a halál is, ha nem jelentene elválást. Édes, hosszú alvás, vagy újabb esemény. De ha az ember szeret valakit és otthagyja, vagy otthagyják! Ó, nemcsak a halál hoz elválást!

Ahhoz az utcához ért, ahol Dromore lakott. Nell bizonyára ott lesz a tűz mellett, ül a nagy karosszékekben, játszik a macskájával, gondolkozik, álmodozik - egyedül. Olyan nagy léptekkel haladt tovább, hogy az emberek utána néztek; aztán, mikor a sarkon befordult háza felé, majdnem Oliver Dromore karjába szaladt.

A fiatalember szokatlanul tétován járkált, bundája nyitva volt, cilindere hátra volt csapva hullámos haján. Szeme karikás volt, nem volt benne a Dromoreokra jellemző ragyogás.

- Mr Lennan! Éppen önnél voltam.

És Lennan meglepődve felelt:

- Bejön, vagy menjünk együtt egy kicsit?

- Jobban szeretnék itt künn, ha nem veszi rossz néven.

Szótlanul mentek vissza a Squarera. És Oliver megszólalt:

- Menjünk arra, a kerítés mellett.

Átmentek a Square sötét kertjeinek kerítéseire, ahol senki sem járt. És Lennan megaláztatottsága minden lépéssel nőtt. Volt valami hamis, méltatlan abban, hogy itt sétál azzal a fiatalemberrel, aki egyszer úgy jött hozzá, mint az apjához, hogy meggyónja Nell iránt érzett szerelmét. Aztán egyszer csak észrevette, hogy körüljárták a teret, anélkül, hogy egyetlen szót is beszéltek volna.

- Nos? - mondta.

Oliver elfordította arcát.

- Emlékszik, mit mondtam önnek a nyáron? Nos, most sokkal rosszabb. Mindenféle örültséget megpróbáltam, hogy megszabaduljak. De nem használt semmit. Megfogott.

És Lennan azt gondolta: Ebben nem állasz egyedül! De nem szólt. Rettenetesen irtózott attól, hogy olyasmit mondhat, amire később, mint Judásszóra emlékszik vissza.

Aztán Oliverből kitört váratlanul:

- Miért nem akar vajjon tudni rólam? Tudom, hogy nem vagyok valami kiválóság, de ismer, mióta a világon van és azelőtt szeretett. Valami történt, nem tudok rájönni, hogy mi. Tehetne talán valamit értem?

Lennan egy kézmozdulattal mutatott körül:

- Minden egyes házban van valószínűleg valaki, kedves Oliver - mondta - aki nem tud rájönni, miért nem tetszik egy másiknak. A szenvedély akkor jön, mikor neki tetszik, elmegy, mikor úgy tetszik neki és mi szegény ördögök nem szólhatunk bele.

- Mit tanácsol hát?

Lennan legjobban szeretett volna sarkonfordulni, hogy faképnél hagyja a fiatalembert, de kényszerítette magát, hogy arcába nézzon, még most is kellemesnek találta, sőt talán vonzóbbnak, mint máskor, így sápadtan, kétségbeesetten. És lassan, minden egyes szót jól meggondolva mondta:

- Én nem adhatok önnek tanácsot. Csak egyet mondhatok. Az ember nem fut olyan szekér után, amelyik fel nem veszi; de különben mindegy, ki tudja? Addig, amíg ott érzi magát a közelében, bármely pillanatban maga felé fordulhat. Minél lovagiasabb, minél türelmesebben vár, annál több reménye lehet.

Oliver szemrebbenés nélkül fogadta a vigasztaló szavakat.

- Értem - mondta. - Köszönöm! De Istenem, milyen nehéz. Sohasem tudok várni.

És ezzel az önmagáról kiadott epigrammával elbúcsúzott és elment.

Lennan lassú léptekkel ment haza. Igyekezett olyan álarcot venni magára, amelyet az emberek vártak tőle. Kissé nehéz volt megtartani ebben a kedélyállapotban a méltóságnak legalább valami töredékét.

Sylvia még nem ment fel szobájába, látta rajta, hogy aggódva várja. Az egyetlen, különös, jóleső érzés az volt az egészben, hogy az érzése nem változott irányában. Sőt, mintha elmélyült volna, valóságosabb lenne.

Hogyan aludhatott volna az éjjel? Hogyan kerülhette volna el a töprengést? És sokáig feküdt a sötétségbe meresztett tekintettel.

Mintha a gondolkozás jót tenne, ha tűz folyik az ember ereiben!

X.

A Szenvedély sohasem vesz részt a játszmában. Legalább is hiányzik belőle az öntudat, a büszkeség, méltóság, idegek, aggályok, számítás, erkölcs, bölcsesség, hiányzik a zsebféltés, féltése az e földi és a túlvilági pozíciónak. Találón ábrázolták a régi festők, mint nyilat, vagy szelet. Ha nem lenne olyan gyors és sodró erejű, a föld már régen lakatlanul bolyongana a világűrben... hogy...

A lázas éj után Lennan rendes időben ment műtermébe, de természetesen nem dolgozott egyetlen vonást sem. Kénytelen volt elküldeni modelljét is. Borbélya volt azelőtt a szegény fiú, de beteg lett, nyomorba jutott és egy reggel azzal állított be, nagy szégyenkezve a műterembe, hogy nem használhatná-e valamire a fejét? Miután Lennan kipróbálta mozdulatlansági képességét és néhány útmutatást is adott, leírta:

- Öt láb, kilenc hüvelyk magas, haja jó, arca sovány, kissé elkínzott és érzélgős. Sorát ejtem, ha lehet.

És eljött a sora és kínos pózban volt kénytelen álldogálni szegény ember és ha szabad volt, legalább arról beszélt, mennyire élvezte a hajvágást. Azon a reggelen nagy örömmel távozott, mint akit kifizettek egy nem teljesített szolgálatért.

A szobrász le-fel sétált, úgy várta Nell kopogását. Mi lesz most? Gondolkozással semmi sem tisztázódott. Olyasvalamit nyújt most neki a sors, ami után minden melegvérű ember vágyódik, akinek tavasza már elmúlt, ifjúságot, szépséget és az ifjúságban saját ifjúságának megújulását, minden ember, hacsak nem hipokrita, vagy angol, be is ismerné, hogy vágyódik utána. És olyasvalakinek kínálkozik mindez, akinek nincsenek a szó közönséges értelmében

vett sem vallási, sem erkölcsi aggályai. A gyakorlatban még nem tudta mostanáig, mit tudna tenni. Csak egy dologra jött rá az éjszakai töprengés folyamán. Akik elutasítják a Szabadság elvét, nem tévednek nagyobbat, mint akik azt gondolják, hogy a Szabadság veszedelmes, mert szabadost csinál az emberből. Akikben van egy kis tisztesség, azokat a szabadság láncolja le legjobban. Könnyű eltépni a láncot, amit mások raktak ránk, átdobni sapkáinkat a szélmalmon és azt kiáltani, legalább egy pillanatig: «Szabad vagyok, letéptem láncom!» De nehéz ugyanezt mondani korlátlan Önünknek! Igen, tulajdon Énje ült a bírói székben, saját ítélete és határozata szerint kell cselekednie. És bár égette a fájdalom, hogy megláthassa és mintha akarata megbénult volna, mégis sokszor gondolta: Nem teszem meg! Isten úgy segítsen!

Aztán dél lett és még nem kopogott. Vajjon csak a «Lovagló leány»-nyal kell megelégednie a mai napon, ezzel a tökéletlen, hideg, minden ígézettől megfosztott művel? Mennyivel jobb lett volna, ha lefesti, piros virággal hajában, duzzogó ajakkal és villogó, nagy, ábrándos szemmel. Goya ecsetjére lenne méltó.

És éppen, mikor már feladott minden reményt, megjött.

Miután gyors pillantást vetett a férfi arcára, olyan csendesen osont be, mint egy jó gyermek... Különös, milyen ösztönük van a fiataloknak is, ha nőkké érnek!... Nyoma sem volt benne a tegnapi megejtő erőnek, egyáltalában semmi jel sem mutatott arra, hogy a tegnap létezett, csak éppen bizalmas volt, mintha leánya lett volna. Ott ült és Írországról beszélt, megmutatta rajzait, amiket távollétében készített. Talán azért hozta el őket, mert tudta, hogy sajnálni fogja miattuk? El nem lehetett volna képzelni valami veszélytelenebbet, jobban a férfi apai érzéseire támaszkodót, mint mai viselkedése, mintha csak azt keresné itt, amit apja, otthona nem adhatnak, mintha csak éppen leánya szeretne lenni.

Komoly volt, mikor távozott is, nem fogadta el a meghívást lunchra, tüntetően kerülte Sylviát. Csak azután jött rá Mark, hogy valószínűleg megriadt szigorú arckifejezésétől és attól félt, hogy hazaküldi, csak azután fogta fel, hogy közelebb láncolta magához azzal, hogy védelmet keresett nála, nehezebbé tette a lehetőséget, hogy eltépje a láncot, hogy megbántsa. És ismét elkezdődött a lázas jajgatás. Erősebben kínoztta, mint valaha, attól a pillanattól kezdve, hogy eltűnt szeme elől. És még erősebben érezte, hogy megmarkolja valami, amivel nem tud megküzdeni, valami, ami közel férközött hozzá, lekötötte kezét-lábát, hiába küzdött, hátrált, próbált menekülni.

Délután levelet hozott számára Dromore bizalmas embere. Mintha azt mondta volna az a lesütött szemű, elválasztott hajú fickó Lennannak:

- Igen uram, egészen természetes, hogy titokban vegye át a levelet, *de én tudom* uram, csakhogy szerencsére nem kell megijedni, én szigorúan megbízható vagyok.

És a levél tartalma ez volt:

«Megigérte, hogy kilovagol egyszer velem, *megigérte* és még sohasem tette meg. Kérem, lovagoljon ki velem holnap; akkor megkapja, amit szobrához óhajt, nem kell, hogy annyira haragudjék rá. Megkaphatja apa lovát, ismét Newmarketbe ment, olyan egyedül vagyok. Kérem, holnap félháromkor induljunk tőlünk.

Nell.»

Lehetetlen volt habozni a bizalmas ember előtt, vagy «Igen»-t, vagy «Nem»-et kellett mondani és ha azt mondja, «Nem», az annyit jelent, hogy eljön ahelyett Nell délelőtt. Azt mondta tehát:

- Rendben van!

- Jól van uram. - Majd az ajtóból: - Mr Dromore szombatig marad távol, uram.

Miért mondta ezt? Különös, hogy a saját titkos érzése milyen sötéten fest mindent, a szolga szavait, Oliver látogatását. Kicsinyes ez a gyanakvás! Érezte, szinte látta, mennyire elveszti a talajt lába alól, mióta ez a titkos érzés dúl lelkében. Nemsokára rá lesz írva arcára. De mi haszna a tépelődésnek. Ami jön, eljön, vagy így, vagy úgy!

És hirtelen eszébe jutott nagy megdöbbenéssel, hogy november elseje! Sylvia születésnapja. Még sohasem feledkezett meg róla. Zavarában szinte befutott Sylviához, hogy elmondja neki érzelmei hosszú történetét. Szép kis születésnap ajándék lenne! Inkább vette a kalapját és lerohant a legközelebbi virágboltba. Egy francia nőé volt.

- Mije van?

- Amit Monsieur parancsol. *Des oeilletts rouges? J'en ai de bien beau ce soir.* (Vörös szegfűt? Nagyon szép szegfűm van ma este.)

- Nem, nem azt. Valami fehér virágot!

- *Une belle azalée?* (Szép azalea talán?)

- Igen, ez jó lesz! Küldje el azonnal... azonnal!

A mellette levő bolt ékszerüzlet volt. Fogalma sem volt róla, vajjon szereti-e Sylvia az ékszert, mert egyszer véletlenül megjegyezte előtte, hogy az ékszer közönséges. Érezte, milyen mélyre süllyedt, hogy nyomorult lim-lommal akarja jóvátenni, hogy egész nap nem gondolt feleségére, mert máson járt az esze. Bement és megvette az egyetlen ékszert, aminek kivitelétől nem szorult ökölbe keze; két kis körtealakú feketegyöngyöt egy platina láncon. Amint kijött a boltból, észrevette, hogy a tiszta ég gyorsan indigó színűre sötétül és egy vékonyka sáv látszik az újholdból, mintha egy ragyogó fecske szállna a föld felé, becsukott szárnyakkal! Ez szép időt jelent! Ó, ha szép idő lenne a szívében is! És hogy az azalea érkezzék előbb haza, le-fel járt a téren, ahol előző este Oliverral sétált.

Mikor belépett, Sylvia éppen a nappali ablakába tette ki a fehér azalea; mögéje lopózott és nyaka köré fonta a kis láncot. Sylvia megfordult és hozzásímult. Mark érezte, mennyire meg van hatva. És furdalta, furdalta a lelkiismeret, hogy megcsalja csókjával.

De éppen mialatt megcsókolta, megacélosodott szíve.

XI.

Másnap, még mindig arra támaszkodva, hogy Sylvia friss levegőt ajánlott, mert fáradtnak látszott, azt mondta Lennan, hogy kilovagol, de nem mondta meg, kivel. Miután Sylvia nagyon helyeselte elhatározását, néhány percig hallgatott, aztán megkérdezte:

- Miért nem lovagolsz ki Nellel?

Lennan már annyira elvesztette minden méltóságát, hogy alig érzett valami szégyenfélét, miközben azt mondta:

- Talán untatná!

- Ó, nem, nem untatná!

Vajjon, gondolt mellette valamit? És mintha önmagával tusakodott volna, mondta:

- Jól van, vele megyek.

Hirtelen rájött, hogy nem ismeri feleségét, pedig mindig azt hitte, hogy Sylvia nem ismeri őt.

Ha Sylvia nem luncholt volna házon kívül, Lennan ment volna haza lunchra, annyira megremült saját arcától. A beteg emberek láza rendesen emelkedik a napnak egy bizonyos órájában. És aki meglátta volna, amint a Piccadilly felé tart kocsijában, inkább hitte volna lázas, beteg embernek, mint egészséges, középkorú szobrásznak.

A lovak a kapu előtt álltak, a kis fekete mén és mellette egy telivér barna kanca, Dromore versenystállójából. Nell is készen várta már, arca rózsás volt, szeme ragyogott. Nem várta, amíg felsegíti lovára, hanem a szolga segítségével ült föl. Miért emelte annyira egész megjelenését, hogy lovon ült, lábának körvonalai, vagy az a légység és tűz, ami előmlött rajta? De mennyire tisztában is volt vele a kis teremtes.

Szótlanul indultak el, de mikor a lovak patkójának dobogása elhalt a Rotten Row puha talaján, Nell a férfi felé fordult:

- Milyen kedves, hogy eljött. Azt hittem, hogy félni fog, *fél* tőlem.

És Lennan gondolta magában:

- Istenem, mennyire igaza van!

- De kérem, ne nézzen úgy rám, mint tegnap. Milyen isteni szép ma az idő. Ó, mennyire szeretem az ilyen szép napokat! És szeretek lovagolni és... - elhallgatott és a férfire nézett. - Miért nem akar kedves lenni hozzám? - mondta tekintete és miért nem szeret úgy, ahogy tudna.

Ebben volt az ereje, a meggyőződésben, hogy Mark szereti és kell, hogy szeresse és neki is szeretnie kell és szereti is Markot. Milyen egyszerű az egész!

De a lovaglás is nagyon egyszerű szenvedély és az egyik egyszerű szenvedély lerontja a másikat. Milyen nagy élvezet a barna paripán lovagolni. Kinek lehet a legjobb lova Londonban, ha nem Johnny Dromorenak?

A Row végén felkiáltott Nell:

- Menjünk most Richmondba - és tovább ügetett az úton, mintha tudná, hogy azt tehet kísérőjével, amit akar.

És Lennan gyáván követte és azt kérdezte önmagától: Miért? Mi van benne, ami kárpótolja mindazért, amit elveszít, munkakedvéért, méltóságáért, önbecsüléséért? Mi van benne? Csak éppen a szeme, ajka, haja?

És mintha megérezte volna, Lennan gondolatát, Nell hátranézett és mosolygott.

Így vágattak keresztül a hídon, Barnes Commonon át a Richmond parkba.

De abban a pillanatban, hogy a versenypályára értek, Nell egy pillantást vetett hátra és elszárgult. Vajjon egész idő alatt azt forralta, hogy beleviszi ebbe a nyaktörő hajzába. Vagy csak az őszi nap szépsége szállt fejébe? A kék ég, a haraszt bronzos fénye a napon, meg a tölgy- és nyírfák levelei? Szegény, északi föld, egyszer felveszi a dél színeit.

Mikor Lennan az első kitörésre megízlelte a paripa nyílsebességét, igazán, teletüdővel élvezett. Tisztásokon, ledőlt fatörzseken, völgyeken, dombokon át, ki a nyílt síkságra, elrohant egy falka megrémült, komor őz mellett, puha talajon, tele nyúlfészkekkel és mikor már azt hitte, utolérte, ismét tovasiklott szeme előtt egy csoport fa mögött. A megtestesült szerencsétlenség volt a férfi, sőt még valamivel több, mint szerencsétlenség! Végre utolérte és előrehajolt, hogy elkapja gyeplőjét. De Nell egy ostorcsapással, amely egy hajszálnyira suhintott a férfi kezétől és sarkantyújával tovább ugratta lovát, megfordult és mint a nyíl röptül vissza a fák közé, egészen előrehajolt aombok alatt, kis lova nyakán. Aztán ki a fák közül, levágtatott a dombon. Egyenesen lenyargalt, teljes sebességgel, utána Lennan, hátradőlve, mert félt, hogy

a barna paripa letörlik minden lépésnél. Így képzelte hát a mulatságot? A lány körbe táncolt lován, lenn a domb alatt, aztán galoppba ment tovább a völgyben és Lennan azt gondolta: Most megfogtam! Nem tud ismét felvágatni a dombra és más menedék nincs félmérföldnyire sem.

Aztán egy régi homokbányát látott meg, alig harminc yardnyira. Szent Isten! Egyenesen neki vágat! Nagyot kiáltott és megsarkantyúzta lovát. De a leány csak felemelte ostorát, suhintott egyet a fekete mén combjára és tovább rohant, előre. Lennan látta, hogy a kis démon ugrásra készül, aztán zuhantak lefelé, lefelé, a homok szélén megbotlott a paripa, leesett, a leány előre röpült, gurult egyet és a hátán fekve maradt. Lennan nem érzett semmit abban a pillanatban, csak egy látomás foglalta le, egy sárga folt a homokban, fölötte a kék ég, egy röpülő varjú és a leány felfelé fordított arca. De mikor odaért, már lábra állott és megrémült lova gyeplőjét fogta. Alighogy a férfi megérintette, ismét a földre zuhant. Szeme be volt csukva, de Lennan érezte, hogy nem ájult el; karjában tartotta és szemére, homlokára tapasztotta ajkát. Aztán a leány feje hirtelen hátra hanyatlott és ajka ajkát érte. Majd kinyitotta szemét és azt mondta:

- Nincs semmi bajom, csak olyan furcsán érzem magam. Magpie eltörte a lábát?

Lennan azt sem tudta, mit csinál, de felállott, hogy a ló után nézzon. A kis fekete állat a fűvön feküdt, sértetlenül, a homok, meg a haraszt megmentették lábát. És megszólalt mögötte egy szenvedő hang:

- Hagyja a lovakat, nincs semmi bajuk! Majd jönnek, ha hívom őket.

Most, hogy tudta, hogy nincs semmi baja, haragudott a leányra. Miért viselkedett ilyen örültül, miért ijesztette meg ennyire? De Nell az előbbi szenvedő hangon szólalt meg ismét:

- Ne haragudjék! Eleinte vissza akartam rántani, de aztán azt gondoltam, ha átugrom, kénytelen lesz kedves lenni hozzám és átugrottam. Kérem, ne hagyja abba a kényeztetést, azért, mert nincs semmi bajom.

A férfi nagy felindulással ült le melléje, megfogta kezét és azt mondta:

- Nell! Nell! nem helyes... örület!

- Miért? Ne gondolkozzék rajta... nem akarom, hogy gondolkozzék, csak szeressen.

- Gyermekeim, maga nem tudja, mi a szerelem.

A leány válaszképen a férfi nyakába vetette magát. Lennan elhárította csókját, akkor ismét lehanyatlott karja és felugrott.

- Jól van. De azért szeretem magát. *Ezen* nem gondolkozhatik és nem tudja megakadályozni. És segítséget sem várva, felugrott lovára, a homokbuckáról, amelyre ráestek.

Milyen józan volt a hazafelé lovaglás! A lovak, mintha szégyelték volna az örült hajsztát, szorosan egymás mellett haladtak, úgy, hogy lovasaik karja, válla egymást érintette néha. A férfi megkérdezte egyszer, mit érzett, mialatt lezuhant.

- Csak a lábam akartam kiszabadítani. Borzasztó volt, esés közben a Magpie térdére gondolni - megsímogatta lova kis fülét és azt mondta: Szegény pára! Holnap merev lesz a lába.

Ismét a régi, bizalmas, álmódzó gyermek volt. Vagy abban a bizonyos pillanatban gerjedt harag fojtotta el nagy érzését? Milyen ábrándos óra következett, a nap lemenőben volt, egyenként gyúltak ki a lámpák és valami édes önfeledtség borult mindenre.

A kapuban várt rájuk a groom. Lennan el akart búcsúzni, de a leány sűgva mondta:

- Ó, kérem, ne! *Olyan* fáradt vagyok, segítsen egy kicsit felfrissülni.

És a férfi felment, félig-meddig vitte a leányt, elhaladtak a *Vanity Fair* kartonok mellett, a folyosón, a vörös tapéta és Van Beer rajzok alatt, a szobába, ahol először látták egymást.

Mikor Dromore elhelyezkedett nagy székében és a kis macska Nell nyakába ugrott, azt mondta a lány:

- Úgy-e, kellemes itt? Készítették teát, eszünk hozzá forró pirítóst, vajjal.

És Lennan ottmaradt, mialatt a bizalmiférfit behozta a teát, pirítóst és anélkül, hogy egyetlen egyszer is rájuk nézett volna, úgy tetszett, mindent tud, ami történt és ami talán történni fog.

Mikor ismét egyedül voltak és Lennan elnézte a leányt, ahogy végignyújtózik a nagy széken, azt gondolta:

- Hála Istennek, hogy olyan fáradt vagyok, testben és lélekben!

De a leány hirtelen felnézett rá és a képre mutatott, amelyen most nem volt függöny.

- Nem találja, hogy olyan vagyok, mint ő? Elmondattam a nyáron mindent Oliverrel, magamról. Azért nem kell töprengenie. Látja, nem fontos, hogy mi történik velem. És én sem bánom, legalább szerethet, anélkül, hogy rossz érzésekkel kínozná magát. És úgy-e, szeretni fog?

Aztán még mindig a férfire szegezett tekintettel mondta:

- De ne beszéljünk most róla, jó? Olyan kellemes így. Most jó vagyok és fáradt. Cigarettazzék.

Lennan keze annyira remegett, hogy alig tudta meggyújtani cigarettaját. A leány nézte, aztán megszólalt:

- Adjon kérem, nekem is egyet. Apa nem szereti, ha cigarettaázom.

Johnny Dromore érényei! Ez az! Mindig csak megközelíti a lényegét.

- Mit gondol, mit szólna a mai délutánhoz, Nell?

- Nem sokat bánom. - És a macska szörén keresztül kukucskálva mondta: - Oliver szeretné, ha elmennék egy táncmulatságba szombaton, valami jótékonyági dolog. Menjek?

- Természetesen! Miért ne menne?

- *Maga* eljön?

- Én?

- Ó, jöjjön. El kell jönnie. Az első bálom, tudja! Van még egy jegyem.

És Lennan minden akarata, jobb meggyőződése ellenére azt mondta:

- Megyek.

A leány tapsolt és a macska legurult a lábai elé.

Mikor Lennan felállott, hogy búcsúzzék, a leány nem mozdult, csak felnézett rá; azt sem tudta, hogyan ment el.

Mikor a kocsí megállott, kissé késő volt már, Lennan rohanva sietett a házig, mert fázott és tagjai megmerevedtek, kizárta a kaput és egyenesen a nappali szobába ment. Az ajtó tárva-nyitva volt, Sylvia az ablaknál állott. Hallotta, hogy felsóhajtott és a férfi szíve elszorult. Milyen csendesen, elhagyatottan, törekenyen állott ott, a majdnem fehérnek tetsző haján játszadozó napfényben. Aztán megfordult és meglátta a férfit. Lennan látta, milyen hevesen dolgozott a torka, hogy lenyeljen mindent és azt mondta:

- Remélem, nem aggódtál? Nell leesett egy kicsit, beugrott egy homokbányába. Néha egészen örült. Vele teáztam, csak éppen hogy meggyőződjem róla, hogy nincs semmi baja.

És miközben beszélt, átkozta önmagát, olyan bosszúsan csengett hangja.

Az asszony csak annyit mondott:

- Jól van, kedves - de észrevette, hogy szemét, hűséges kék szemét elfordította, még akkor is, mikor megcsókolta.

És eljött egy másik lázas este, meg egy éjszaka és egy reggel, csupa töprengés, fáradtság, fájdalom. Félig-meddig elragadtatással tele kényszerűség, amelyből, úgy látszott, sohasem tud többé kiszabadulni, mint ahogy a rab nem képes áttörni börtöne falát...

Ha csak egyetlen egy napot él is át napfényben, ha ködös éjszakába fojtják is, a szenvedély sötét virágának eljön az órája...

XII.

Nagy gyakorlat kell ahhoz, hogy az ember alaposan meg tudjon valakit tévesztetni. Lennan teljesen járatlan volt ebben a művészetben és majdnem elviselhetetlennek találta, hogy folytonosan megfigyelje önmagát, terveket szőjön és félrevezessen valakit, aki felnézett rá, gyermekora óta. De az az érzése volt, hogy csak ő ismeri az összes körülményeket, csak neki van joga elítélni, vagy felmenteni önmagát. A moralisták olcsó véleménye, amit róla alkotnának, csak a finnyáskodók és farizeusok ostobasága lehet, azoké, akik sohasem voltak ilyen kábító ígézet alatt, akiknek nincs elég vérük, talán sohasem is lesz, hogy beleessenek!

A kilovagolás utáni napon nem jött el Nell és nem is kapott semmi hírt tőle. Talán mégis megsebesült? Milyen erőtllenül hanyatlott le abba a székbe! És Sylvia egy szóval sem kérdezte, hogy mit tud róla az esés után, nem is ajánlotta fel, hogy elküld valakit, érdeklődni iránta. Nem óhajtott talán beszélni vele, vagy egyszerűen, el sem hitte az egészet? Mikor annyi minden van a lelkében, amiről nem beszélhet, rosszul esett, hogy éppen azt ne higgye el, ami véletlenül igaz. Még egyetlen egy szóval sem árulta el Sylvia, hogy tudja, hogy félrevezetik, de Lennan érezte lelke mélyén, bizonyos volt róla, hogy nem is lehet megtévesztetni... Egy szerető asszony érzékeny csápjai! van-e valami, ami letompítsa finom megérzésüket?...

Estefelé majdnem elviselhetetlenné növekedett a vágyódása a leány után, mintha hívná magához, hogy jöjjön. De bármilyen kifogást mondjon is, Sylvia tudni fogja, hova megy. Lennan a kandalló egyik oldalán ült, Sylvia a másikon és mindketten olvastak; a különös csak az volt, hogy egyikük sem fordított egyetlen egyszer sem. Lennan *Don Quixotet* olvasta, ahol az állott:

- Hadd sírjon, vagy nevéssen Altisidora, én még mindig a Dulcineáé vagyok és egyedül az övé, élve, vagy halva, odaadással, változatlanul, a világ minden varázshatalma ellenére is.

Így telt el az est. Mikor Sylvia aludni tért, Lennan közel állott ahhoz, hogy kilopózzék és elhajtasson Dromorékhoz, hogy érdeklődjék a bizalmiférfinél Nell iránt, de nem tudta elviselni a gondolatot, hogy az a zavarosfejű fickó milyen szemeket mereszt majd rá és elállott tervétől. Felvette Sylvia könyvét. Maupassant: *Erős, mint a halál!* című regénye volt, azon az oldalon maradt nyitva, mikor a szegény asszony rájön, hogy szerelme tulajdon leányához pártolt. És amint olvasta, könnyek peregtek végig arcán. Sylvia! Sylvia. Hát nem igaz a régi, kedvenc mondásuk, a régi kedvenc könyvükből: «Dulcinea del Toboso a legszebb nő a világon és én a legboldogtalanabb lovagja vagyok a földön. Igazságtalanság lenne, hogy ekkora tökély szenvedjen fogyatékoságaimért. Nem, üsd át testemen lándzsádat, lovag, hadd leheljem ki lelkem tisztességben...»

Miért nem tudja kitépni szívéből ezt az érzést? Miért nem lehet teljesen őszinte hozzá, aki mindig olyan igaz volt vele? Rettenetes ez az akaratgyengeség, ez az idegesség, ez a bénultság, mintha báb lenne, amelyet kegyetlen kéz ráncigál. És egyszerre úgy tetszett, mintha a leány ülne ott, Sylvia székében, vörös ruhában, szemét rászegezve. Hihetetlenül élénk volt ez a benyomása!... Az ember nem járhat sokáig így a világba, mert megőrül!

Már alkonyodott szombaton délután, mikor felhagyott az elviselhetetlen várakozással és kinyitotta műterme ajtaját, hogy meglátogassa Nell. Éppen két napja, hogy nem látta és nem hallott róla. Valami bálról beszélt, hogy éppen azon az estén akar elmenni bálba. Valószínűleg beteg!

De alig tett néhány lépést, mikor meglátta az utcán. Szürkeprémes-gallér volt rajta, ami eltakarta száját, úgy, hogy sokkal öregebbnek látszott. Amint az ajtó becsukódott, ledobta gallérját, a kandallóhoz lépett, egy kis széket húzott oda és a tűz fölé tartva kezét, mondta:

- Gondolkozott rólam? Eleget gondolkozott már?

És mondta a férfi:

- Igen, gondolkoztam, de nem jutottam semmire.

- Miért? Hiszen senkinek sem kell tudni róla, hogy szeret. És ha tudják is, nem törődöm vele.

Egyszerű! Igen egyszerű! Dicsőséges, önző ifjúság!

Nem beszélhetett egy ilyen gyermekkel Sylviáról, nem beszélhetett házas életéről, ami eddig olyan tiszta, majdnem szent volt. Lehetetlenség volt. Aztán hallotta szavát:

- Nem lehet semmi rossz abban, hogy *magát* szeretem! De nem törődöm vele, ha bűn is!

És látta, hogy ajka remeg, szeme hirtelen könnyörgő, szomorú lesz, mintha most először kételkednék a megoldásban. Íme, újabb kínszenvedés! Egy szerencsétlen gyermeket lásson maga előtt. És mi haszna, ha megpróbál is megmagyarázni mindent az élet küszöbén, ha megmagyarázza, milyen reménytelen útvesztőben fog bolyongani! Miféle reménye lehet, hogy megérteti vele, milyen posványon, milyen bonyolult, szövevényes bozótban kell keresztülvergődnie, hogy elérje. Senkinek sem kell tudni róla! Milyen egyszerű! És az ő szíve, meg a feleségéé? Legújabb művére mutatott, az első férfi, akit megbabonáz az első nympa és azt mondta:

- Nézzen ide, Nell! Ez a nympa maga, az ember én vagyok.

A leány felállott és közelebb ment, hogy megnézze. És mialatt nézte, a férfi mohón itta be tekintetével. Milyen különös vegyüléke az ártatlanságnak és boszorkányságnak! Milyen csodaszép, fiatal teremtes és karjaiban ébreszthetné a szerelem teljes tudatára!

Mondta a férfi:

- Hogy jobban megértse, mit jelent nekem, mindent, amit soha többé nem élhetek át, itt van minden a nympa arcában. Nem, nem a *maga* arca. És ott küzködöm az iszapban, hogy elérjem, persze, ez nem az *én* arcom.

A leány csak annyit mondott:

- Szegény arc! - és eltakarta a magáét. Vajjon, sír, hogy még jobban megkínózza? De megszólalt:

- Hiszen maga *elérhet* engem - és hozzá támo lygott és ajkához szorította ajkát.

A férfi nem ellenkezett. Egy pillanatra visszariadt a leány a férfi túlheves csókjától, aztán, mintha megijedt volna saját riadtságától, ismét hozzátapadt. De Lennannak elég volt az ártatlanság ösztönszerű összerenzenése, karja lehanyatlott és azt mondta:

- Menjen el, gyermekem.

A fiatal leány szó nélkül felvette gallérját és várt, hogy a férfi megszólaljon. És mikor nem szólt, eléje tartott valami fehérséget. Belépőjegy volt az estélyre.

- Azt mondta, eljön!

Lennan bólintott. A leány szeme, ajka rámosolygott, kinyitotta az ajtót és ugyanazzal a csendes, boldog mosollyal ajkán, távozott...

Igen, elmegy akárhová, ahol ő van, ha úgy kívánja!...

Lennan ereiben tűz folyt, teljesen elvesztette fejét, csak a boldogság után akarta vetni magát, úgy töltötte el az órákat az estélyig. Sylviának azt mondta, hogy a klubban vacsorál. Chelseában néhány szoba egy kis művésztársaságé volt. Ehhez a cselhez kellett folyamodnia, mert érezte, hogy nem tudna szemben ülni feleségével és aztán estélyre menni - Nallel! Azt mondta, vendégek lesznek a klubban, hogy estélyi ruhát vehessen fel, újabb hazugság, de mit bánta? Hazudott most már folytonosan, ha nem szavakban, tettekben, hazudnia kellett, hogy megkímélje az asszonyt a szenvedéstől.

Megállott a francia virágüzlet előtt:

- *Que désirez - vous, monsieur? Des Oeillets rouges - j'en ai de bien beaux, ce soir.*

- *Des oeillets rouges?* Igen, adjon vörös szegfűt, ma este! Erre a címre. Zöldet ne tegyen bele; névjegy nem kell!

Milyen különös érzés, már kihalt belőle egyszer a szerelem és most törtet és kémlel, mintha saját énjét valahol messze elhagyta volna.

A Brompton Roadon künn egy kis vendéglő volt. Valami sovány banda játszott hegedűn. Ó, ismeri ezt a helyet, ide tér be, nem a klubba és a hegedűsnek adja minden pénzét, hadd húzza azokat a szerelmi dalokat. Bement. Nem járt itt a folyón töltött éjszaka óta, húsz éve annak. Soha azóta és nem változott semmit. Ugyanaz a kopott aranyozás, ugyanolyan ételszag, ugyanaz a makaróni, ugyanolyan paradicsom-mártásban, ugyanaz a Chianti flakó, ugyanaz a csillagos, világoskék fal, rózsaszín virágokkal. Csak a pincér más, beesettarcú, szenvedő, sötétszemű alak. Neki is jó estéje lesz ma! És az a szegény, agyondolgozott nő, milyen sovány vacsorát fogyaszt, neki jusson legalább egy barátságos tekintet. Veleérez minden kétségbeesett lélekkel, ezen a kétségbeesett estén! És hirtelen Oliverra gondolt. Még egy kétségbeesett alak! Mit mondjon Olivernek ezen az estélyen, ő a negyvenhét éves, hogy eljött a felesége nélkül! Valami ostobaságot, mint például: Nézem az emberi formákat, amelyek olyan isteniek mozgás közben. Nelll akarom újabb alakban látni: a szoborhoz, akármit mond, nem fontos! A bor ki van töltve, le kell hajtani!

Még korán volt, mikor elment a vendéglőből, száraz este, csendes, de nem hideg. Mikor táncolt utoljára? Olive Cramierral, mikor még nem tudta, hogy szerelmes belé. Nos, azt az emléket nem szentségteleníti meg, mert nem táncol ma este! Csak nézi, néhány percig ül a leánnyal, érzi hozzátapadó kezét, látja feléjeforduló tekintetét és eljön. Aztán a jövő! Mert a bor már be van töltve. Egy lefelé szálldogáló platánlevél akadt meg kabátja újján. Nemsokára elmúlik az ősz és az ősz után már csak a tél jön! A leány végezni fog vele, mielőtt eljön a tél. A természetnek gondja lesz rá, hogy elszólítsa az Ifjúság és elragadja. A természet, a maga folyásában! De csak egy kicsit akarja megcsalni a Természetet! Megcsalni a Természetet - lehet-e ennél nagyobb boldogság?

Itt van a vöröscsíkos, ernyős ház, kocsik robognak, járókelők nézelődnek. Belépett és szíve hangosan dobogott. Vajjon, megelőzi? Hogyan jön az első estélyére? Oliverrel, vagy egyedül? Vagy találtak valami más gardeot? Ha azért jött volna, mert ezt a bájos, törvénytelen gyermeket oltalmazni kell, milyen jóleső, komoly érzés lett volna, mostani tévelygésében. De sajnos, tudta, hogy csak azért van itt, mert nem tud távol maradni!

Már táncoltak az emeleti teremben, de a leány még nem volt ott és Lennan a falhoz támaszkodva állott, amerre el kellett haladnia. Elhagyatva, gyökértelenül érezte magát, mintha mindenkinek tudnia kellett volna, hogy miért van itt. Az emberek megbámulták és hallotta, hogy egy leány megkérdezte:

- Ki az a hosszúhajú, sötétbajuszú ember, a falhoz támaszkodva?

És táncosa valamit felelt rá, mire a leány ismét megszólalt:

- Igen, olyan, mintha sivatagot és oroszánokat látna.

Vajjon, kinek tartották? Hál' Istennek! csupa közönséges ember. Itt nem ismeri senki. De hátha Johnny Dromore jön el Nelle! Szombatra visszaérkezett! Mit mondjon akkor? Hogyan nézzen kételkedő, mindent tudó, hunyorgató szemébe, amelyben az a filozófia ül, hogy a férfi, meg a nő csak egyre jók. Istenem és igaza lesz! Egy pillanatig azon volt, hogy fogja kalapját, kabátját és elillan. De akkor nem láthatja a leányt hétfőig és ott maradt. De ma este kockáztat utoljára ilyesmit, óvatosan kell kieszelni találkáikat, el kell tűnniök a világ szeme elől és aztán meglátta Nell. Bíborvörös ruhában állott a lépcső alján, szegfűiből egyet barna hajába tűzött, a többi egy kis legyező nyelére kötötte. Milyen nyugodtnak látszik, mintha ez lenne tulajdonképeni eleme, nyaka, karja meztelen, arcán sötét, puha rózsák, szeme gyorsan rebben ide-oda. Felfelé indult a lépcsőn és meglátta Lennant. Lehet annál bájosabbat elképzelni, mint amilyen abban a pillanatban volt? Mögötte jött Oliver egy magas, vöröshajú leánnyal, meg egy másik fiatalemberrel. Nell a fal mellett haladt a lépcsőn, hogy a háta mögött jövők ne láthassák arcát, mikor üdvözli Lennant. Ajkához emelte a kis, virágos legyezőt, feléje nyujtotta kezét és gyorsan mondta, egész halkán:

- A negyedik tánc polka, együtt ülünk azalatt, jó?

Aztán kissé oldalt libbent, hogy haja és benne a virág majdnem a férfi arcát érte és tovább ment; Oliver állott most a helyén.

Lennan azt várta, hogy ismét a régi kihívó tekintettel méri végig, de a fiatalember arca élénk volt és egészen barátságos.

- Nagyon kedves öntől, hogy el jött, Mr Lennan. Mrs Lennan is...

Lennan olyasmit mormogott:

- Nem jöhetett, nincs egészen... - és szeretett volna elsülyedni a fényes padlóba. Milyen meghatóan bizalmas, jóhiszemű az Ifjúság! És így teljesíti kötelességét az Ifjúság iránt?

Mikor a társaság bevonult a táncterembe, Lennan ismét elfoglalta helyét a fal mellett. A harmadik táncot lejtették, tehát nem sokáig kell már várnia. Onnan, ahol állott, nem láthatta a táncolókat, minek is nézze, hogyan forog körben, másnak a karján.

Nem igazi valcert játszottak, valami francia, vagy spanyol utcai dalt húztak valcer tempóban, bizarrul, érzélgősen, kábítón illett boldogságához. A boldogság utáni hajsza! Bizony, az élet nem elégíti ki minden jutalmával, lehetőségeivel együtt, csak éppen a szenvedély futó pillanatai értékesek! Nincs semmi más megkapó, amit tiszta örömmel lehetne nevezni! Legalább is így tetszett Lennannak.

A valcernek vége volt. Most láthatta a leányt, a fal mellett ült a másik fiatalemberrel, szeme állandóan ott volt, ahol Lennan állott, hogy meggyőződjék, nem mozdul-e el? Milyen finom kis táplálása a tűznek a leány állandóan feléje sugárzó, kimondhatatlan imádata. A szeme vonzotta magához, de egyszersmind alázatosan követte a férfi minden mozdulatát. Ötször is látta, mialatt ott ült a leány, hogy a vöröshajú leány, vagy Oliver férfiakat hoznak magukkal, látta, hogy a fiatalemberek sóvárgó pillantásokat vetnek arra, látta, hogy a leányok hidegen mérlegelték szépségét, vagy néha megható őszinteséggel gyönyörködtek benne. Attól a perctől kezdve, hogy Nell belépett, apja szavaival élve: «csak ő létezett». És ott tudta hagyni mindezt és még mindig utána vágyódott. Hihetetlen!

A polka első taktusára odajött a leány hozzá. Talált egy jó rejtkehelyet kettőjük számára, egy kis fülkét két pálma mögött. De amint ott ültek, Lennan tisztábban látta, mint valaha, hogy semmi szellemi közösség sem fűzi ehhez a gyermekhez. Meghallgathatta bajait, örömeit, lelkéztethette, rokonszenvet érzett iránta, de lehetetlen áthidalni a szakadékot, ami természetben és korban elválasztja őket egymástól. Csak a látása, az érintése okozott boldogságot. De Isten a tanuja, milyen nagy boldogságot, milyen sóvárgó, lázas örömet, mint az agyonfáradt ember szomjúsága, amely ivás közben egyre nő, hiába próbál betelni vele. Amint ott ült és szívta a virágok illatát, meg a hajából áramló édes parfümöt, újjaik összeértek, a leány szeme a férfiét kereste, Lennan megpróbálta kikapcsolni saját magát gondolataiból, megfogni a leány érzéseit az első bálján és amennyire lehet, mulattatni. De nem volt rá képes, megbénította, megrészegette a kielégítetlen vágy, hogy karjába zárja és magához szorítsa, mint a délután. Látta, hogy nyílik ki, mint a virág, a fényben, mozgalmasságban, a kábító bámulatban, amely körülvette. Mit keres a leány életében sötét szomjúságával titkos órák után, ő, a már vékonyra koptatott aranypénz, lerontója a ragyogó, friss fiatalemberek, szépségének.

Aztán magasra tartotta Nell a virágot és megszólalt:

- Azért az egyért adta ezeket, amit én adtam egyszer?
- Azért.
- Mit csinált azzal?
- Elégettem.
- Ó, miért?
- Mert maga boszorkány és a boszorkányokat el kell égetni, virágjaikkal együtt.
- Engem is el akar égetni?

A férfi a leány hűvös karjára tette kezét.

- Érze? A láng már lobog.
- Égessen! Nem bánom!

Megfogta a férfi kezét és ráhajtotta arcát, de a zene ismét megszólalt és lábahegyével a taktust verte. És mondta a férfinak:

- Magának táncolni kellene, gyermek.
- Ó, dehogy! Csak kár, hogy maga nem táncol.
- Igaz. De értse meg, hogy az egésznek titokban kell maradni - sötétben.

A leány legyezője mögé rejtette ajkát, úgy mondta:

- Nem szabad gondolkozni! Nem szabad gondolkozni, soha többé! Mikor jöhetnek?

- Ki kell találnom valamit. Holnap nem. Senkinek sem szabad tudni róla. Nell, a maga kedvéért, az övéért, senkinek!

A leány bólintott és lágy, titokzatosan okos hangon ismételte.

- Senkinek. - Aztán hangosan mondta: - Itt van Oliver! Nagyon kedves volt, hogy eljött. Jóéjszakát!

És amint Oliver karján kilépett rejtékhelyükből, visszanézett.

A férfi még ottmaradt, hogy végignézze ezt a táncot. Milyen jelentéktelenségbe süllyedtek az összes többi párok mellettük, mert mindkettőjükben több volt, mint egyszerű csinosság, volt valami nem *outré*, vagy excentrikus, hanem megkapó, egyéni. Jól illett egymáshoz a két Dromore, a férfi sötét fejéhez, a leány világos haja; a férfi barna, merész szeméhez a leány szürke, ábrándos, igéző szeme.

Ó, Oliver mester most boldog, hogy ilyen közel van hozzá a leány! Lennan nem féltékenységet érzett. Nem éppen féltékenységet, az ember nem lehet féltékeny a fiatalokra, valami nagyon mély érzés, büszkeség, a különbség megérzése, vagy ki tudná megmondani, micsoda, óvta meg ettől. A leány is boldognak látszott, mintha lelke is táncolt, vibrált volna a zenével, a virágok illatával. A férfi várt, hogy még egyszer arra lejtessen, hogy még egyszer elkapja ragyogó tekintetét, amint visszanézett rá, vette kabátját, kalapját és elment.

XIII.

Künn megállott, néhány lépésnyire és visszanézett a táncterem ablakaira a fák között, melyeknek törzse, mint valami legyezőágaké emelkedtek ki a földből az utcai lámpák fényében. Egy toronyóra éppen tizenegyet ütött. Még négy órát fog ott tölteni a leány, az Ifjúság karján lebegve. Hiába, tehet, amit akar, nem tulajdoníthatja el magának Oliver arc kifejezését, tekintetét, szimbólumát mindannak, amit ő már nem adhat többé. Miért sodródott bele az életébe ez a leány, a saját és a más keserűségére? És bizarr gondolata támadt: Ha meghalna Nell, vajjon igazán bánkódnék? Vajjon, nem örülne alapjában? Ha meghalna, meghalna vele igézete is és egyenesen állhatnék az emberek között s a szemükbe nézhetnék! Miféle erő az, amely így játszik az emberekkel, beléjük ékelődik, darabokra tépi szívüket, az az erő, amely a leány szeméből sugárzott, mikor ajkához emelte virágos legyezőjét?

A zene elhallgatott és Lennan tovább ment.

Majdnem tizenkét óra lehetett, mikor hazaért. Most megint megkezdődik a rettenetes ámítás, amitől borzad a lelke, ég az arca. Jobb lenne, ha véget vetne az egész tolvajmesterségnek és megállítaná titkos folyamatait.

A nappali szobában nem volt semmi fény, csak a tűz világított. Bár legalább lefeküdt volna Sylvia! Aztán meglátta, amint mozdulatlanul ült a függöny nélküli ablakban.

Odament hozzá és belekezdett a gyűlölt mondókába:

- Sajnálom, hogy egyedül érezted magad. Elég sokáig kellett maradnom. Ostoba est volt! - És minthogy az asszony nem mozdult és nem válaszolt, hanem tovább ült, sápadtan, szótlanul, a férfi erőt vett magán, közelebb lépett hozzá, lehajolt, megérintette arcát, sőt le is térdelt melléje. Akkor felnézett Sylvia, arca elég nyugodt volt, de szeme szokatlanul élénk. Szomorú, halvány mosollyal tört ki belőle a szó:

- Ó, Mark! Mi az, mi az? Akármi jobb lenne ennél!

Lehet, hogy a mosolya tette, lehet, hogy a hangja, vagy szeme, de valami kiváltotta az egészet Lennanból. Félredobott titkolózást, elővigyázatot. Az asszony mellére hajtotta fejét, úgy tört ki belőle minden és összebújtak, összekapaszkodtak a sötétben, mint két megriadt gyermek. Csak mikor befejezte, vette észre, hogy ha eltolta volna magától, vagy nem engedi meg, hogy hozzá érjen, sokkal kevésbé lett volna szánalmas a dolog, sokkal könnyebben elviselhető, mint így, hogy arcuk összetapadt és keze átkulcsolta kezét, miközben megszólalt:

- Sohasem hittem volna, te, meg én; ó, Mark, te, meg én...

Milyen bizalomról tanuskodtak e szavak, közös életükbe és a férfibe vetett bizalomról, de benne is ugyanekkora bizalom volt, van is még! Sylvia nem értheti meg - tudta, hogy nem fogja megérteni; azért küzdött annyira, - mindenek keresztl, a titkolózásért. Úgy vette a dolgot, mintha mindent elvesztett volna, pedig a férfi felfogása szerint nem veszett semmit. Ez a szenvedély, sóvárgás az Ifjúság, az Élet iránt, ez az örület, vagy nevezzük bárminek, valami egész más, nem érinti iránta való szeretetét, azt, hogy szüksége van rá az életben. Ha meg tudná győzni róla. Elismételte sokszor és sokszor és ismét és ismét meggyőződött róla, hogy nem képes felfogni. Csak azt látta, hogy szerelme elfordult tőle, mást szeret, pedig ez nem is volt igaz! Aztán hirtelen kirántotta magát karjából, eltaszította magától és felkiáltott:

- Borzasztó ez a leány, utálatos, hamis!

Sohasem látta még ilyenek, fehér arcában tüzes foltok égtek, puha ajka, álla egészen eltorzult, kék szeme villogott, melle pihegett, mintha levegő után kapkodna. Aztán éppen olyan hirtelen kialudt benne a tűz, lerogyott, a pamlagra karjára fektette arcát és ide-oda ringatta magát. Nem sírt, csak fel-felnyögött időnként. És minden hang olyan volt Lennannak, mintha az nyögne fel, amit megölt. Végre odament hozzá és leült melléje a pamlagra.

- Sylvia, Sylvia - mondta. - Ne! ó, ne!

És az asszony elhallgatott, már nem himbálta testét, hagyta, hogy símogassa, kényeztesse. De arcát elrejtve tartotta és csak egyszer szólalt meg, olyan halkán, hogy alig lehetett hallani:

- Nem akarom, nem fogom visszatartani tőle!

Lennan érezte, hogy sem szó, sem mozdulat nem érhet el a gyöngéd szíven ejtett sebhez, nem csillapíthatja fájalmát és nem tehetett mást, mint hogy símogatta, csókolta kezét.

Rettenetes - kegyetlen - volt, amit tett! Isten látja lelkét, hogy nem akarta, kívülről csapott rá minden. Fájalmában is láthatná ezt Sylvia. Lelke mélyén, szomorúsága és önmegvetése alatt élt benne a tudat, amiről sem az asszony, sem senki más nem tudhatott, hogy nem háríthatta volna el magától ezt az érzést, amely sokkal előbb ébredt benne, mint ahogy a leánnyal találkozott, hogy senki sem akaszthatta volna meg ezt az érzést benne. Ez a sóvárgás, keresés éppen annyira része volt énjének, mint szeme, vagy keze, olyan leküzdhetetlen, természetes vágyódás, mint a munkaéhsége és éppen olyan szükséglete, mint a nyugalom, amelyet Sylvia nyújt, amelyet egyedül csak ő nyújthat. És ebben van a tragédia, mindez benne van, benne gyökerezik a férfi természetében. Azóta, hogy a leány belépett életükbe, sem volt hűtlenebb Sylvaniahoz, gondolatban, mint azelőtt. Ó, ha bele láthatna, ha olyannak láthatná, a milyen; elfogultság, előítélet nélkül, akkor megértené és nem szenvedne; de nem képes erre és sohasem is fogja tudni megmagyarázni neki.

És komolyan, kétségbeesetten, magában érezve a szavak hiábavalóságát, megpróbálta mégis. Hát nem vette észre? Kívülről jött minden, valami sóvárgás, hajsza a szép, az élet, saját ifjúsága után! Erre a szóra rávetette szemét az asszony:

- Mit gondolsz, én nem kívánom vissza a fiatalságom?

A férfi elhallgatott.

Az asszony is érzi, hogy szépsége, hajának, szemének fénye, természetének karcsúsága, kecses-sége, lassanként eltűnik és eltűnik a férfié is, akit szeret! Lehet-e ennél nagyobb keserűség? Vagy annál szentebb kötelesség, hogy ne fokozza ezt a keserűséget, ne siettesse öregségét szenvedéssel, hanem ellenkezőleg, segítse fenntartani benne a hitet, hogy bája még érintetlen!

Férfi és nő egyformán sóvárogják vissza ifjúságukat, az asszony, hogy mindent a férfinak adhasson, a férfi, mert valami újhoz segíti! Milyen más világ a kettő!

Lennan felállott és azt mondta:

- Jöjj kedves, próbáljunk aludni.

Egyetlen egy szóval sem mondta, hogy le tudna mondani. Nem jött volna ajkára a szó, pedig tudta, hogy az asszony tisztában van vele, hogy nem mondta ki és áhítozik utána. Csak annyit tudott mondani:

- Addig, amíg szükséged van rám, nem fogsz elveszteni!

Majd:

- Soha semmit sem titkolok többé előtted.

Fenn a szobájukban órákig feküdt az asszony a férfi karjában, nyugtalanul, de élet nem volt benne és szeme mindig nedves volt, valahányszor a férfi ajka érintette.

Milyen útvesztő a férfi szíve, hogy így eltéved benne minden percben! Milyen bonyolult, fárasztó az örökös önmaga körül való forgása, milyen gyorsan váltakozik izgalom izgalomra benne! Milyen hullámlás, szánakozás és szenvedély között, milyen sóvárgás megnyugvás után!...

És lázas kimerültségében, amely már szinte álomba ment át, már nem is tudta, Lennan, vajjon a zene ütemét hallja-e, vagy Sylvia nyögését, az asszonyt, vagy Nellit tartja karjaiban...

De az életet tovább kell élni, a külszínt meg kell óvni a világ előtt, a kötelességeknek eleget kell tenni. És tovább ült rajtuk a lidércnyomás egy közönséges vasárnap nyugodt felszíne alatt. Mintha valami mély szakadék szélén jártak volna, lépcsőről-lépésre küzdve a lezuhanás veszedelmével; vagy mintha vad örvényben küzdöttek volna, hogy ki tudjanak úszni belőle.

Délután hangversenyre mentek együtt. Csak éppen hogy tegyenek valamit, hogy egy-két órára kibújjanak a beszélgetés lehetősége alól. A hajó elsüllyedt és belekapaszkodtak mindenbe, ami egy pillanatra is felszínen tarthatta őket.

Este vendégek jöttek vacsorára, egy író, meg két festő, feleségeikkel. Kelletlen est volt, távolról sem olyan, mint máskor, mikor a megszokott témák körül folyt a szó; szellemi, testi, gondolkozási szabadságról, amely elengedhetetlen szükséglete azoknak, akik művészettel foglalkoznak. Felhoztak mindenféle elképzelhető érvet és mozdulatlan arccal kellett hozzá-szólni a vitához. És Lennan maga elé képzelte barátai megdöbbent arcát, amelyet minden heves érvelésük mellett vágnának, ha tudnák! «Nem járja» elcsábítani fiatal leányokat, mintha igazán mindig szabadságában állana az embernek, hogy ne tegyen olyat, ami «nem járja». A szabad művészi szellemről szónokoltak, amelynek keresztül kell menni mindenben, de vissza-riadnának abban a pillanatban, amint összeütközésbe jönnének a «jó modor» szabályaival, valójában az ő szellemük sem volt szabadabb, mint a kispolgároké, hiába minden beszéd, nem volt szabadabb, mint a papok szelleme, a maguk «Bűn» kiáltásával. Nem, nem! Hogy az ember ellenálljon, ha egyáltalában lehessen ellenállni a hatalmas vonzóerőnek, ahhoz a «jó modor» szabályai, a vallás dogmái, meg az erkölcs nem elegendők, sem segít itt semmi más, csak egy olyan érzés, amely élesebb magánál a szenvedélynél. Sylvia mosolyra kényszerítette arcát! - és ezért méltán elítélhetnék őt (Lennant), a többiek! A szabadságról alakított minden

tanuk sem tudja kimagyarázni azt a kint, azt a halálos fájdalmat, ami a férfi lelkét marcangolja, ha szenvedést okoz egy szerető, bizakodó teremtnak.

Végre elmentek a vendégek. - «Nagyon köszönjük» és «Nagyon kellemes volt», - hangzott búcsúszavuk!

És ők ketten még egy éjszakát kényszerültek így eltölteni szemtől-szembe egymással.

A férfi tudta, hogy ismét elkerülhetetlenül előlről fog kezdődni minden, az esti ostoba érvek fulánkja szívükbe csapott és ott sajgott, sajgott egyre.

- Nem akarom, nem veszem a lelkemre, Mark, hogy megrontsam munkádat. Ne gondold rám! Nem tudnám elviselni!

Aztán jött a letörés, rosszabb, mint előző éjjel. Milyen génusza, milyen hatalmas génusza van a Természetnek, hogy kínozza teremtményeit. Hazugságnak nyilvánította volna, ha valaki még csak egy héttel azelőtt mondja is, hogy ilyen szenvedést okozhat Sylviának - Sylviának, akit mint nagy, kékszemű leánykát, kék szalaggal lenszínű hajában, megvédett a mezőn, a képzelt bikáktól, Sylviának, akinek hajában megakadt csillagja, Sylviának, aki tizenöt éven át volt éjjel-nappal odaadó felesége, akit szeretett és még mindig csodált. Hihetetlennek tetszett volna, szörnyűségnek, hallatlan ostobaságnak. Vajjon, minden házasság férfi és nő keresztülmegy ilyesmin, vajjon, egész egyszerű vándorlás ez a pusztában? Vagy hajótörés, egyszersmindenkorra? Halál, csúnya, erőszakos halál, a homokot felkavaró számumban?

Még egy nyomorúságos éjszaka és még mindig semmi válasz a kérdésre.

Megigérte Sylviának, hogy ha találkozik a leánnyal, előbb tudtára adja. Mikor végre reggel lett, egyszerűen csak annyit írt: «Ne jöjjön ma!» - és megmutatta Sylviának, úgy küldte el Dromoreékhoz.

Le nem lehet leírni azt a keserűséget, amellyel műtermébe lépett akkor, reggel. Mire való a munka ilyen káoszban? Vajjon, lesz-e hozzá valaha még elég lelki nyugalma? Tegnap esti vendégei arról beszéltek, hogy «a szenvedély, az átélés inspirál». Mikor Sylviának érvelt, maga is használta ezeket a szavakat. Szegény-szegény lélek! - ő is ismételte őket, megpróbálta elviselni, hinni bennök. De vajjon, igazak-e? Ismét semmi válasz, vagy legalább is nem tud rá választ adni. Lehet, hogy egyszer majd hálás lesz ezért a hajótörésért; az izgalmakért, a kétségbeesésért, mert legalább nem tesped a lelke - ki tudja! Lehet, hogy egyszer majd rendes vidékre jut ismét a pusztaság után, ahol talán még jobban tud dolgozni, mint azelőtt, de most éppen olyan joggal várhatnák, hogy egy halálraítélt végezzen teremtő munkát. Úgy érezte, hogy tönkre van téve, akár feladja Nellit és vele egyszersmindenkorra elfojtja nyugtalan, sóvárgó ösztönét, amelyet most kielégíthetett volna, de nem tette; akár pedig elveszi Nellit azzal a tudattal, hogy kinszenvedést okoz ezzel a nőnek, aki drága szívének! Ezt tisztán látta most. Mit lát majd idővel, azt csak a jó Isten tudná megmondani. De «A lélek nyugalma» most igazán keserű iróniaként ható frázis lett. És aztán hirtelen olyan tomboló düh fogta el művei között, mintha kezét, lábát lekötötték volna. Nők! Ezek a nők! Ó, csak szabadulhatna meg mindkettőtől, minden nőtől, a szenvedélytől és szánalomtól, ami nyomukban fakad, hogy agya, keze életrekeljen ismét és dolgozhassék! Ne fojtsák meg, ne tegyék tönkre!

Szerencsétlenségére, legnagyobb dührohamában is tisztában volt vele, hogy a menekülés mindkettőjüktől nem segítne rajta. Valamiképpen végig kell küzdenie magát a dolgon. De ha legalább egyszerű küzdelem lett volna, tiszta versengés, szenvedély és szánalom között! De szerette mindkettőjüket és sajnálta is őket. Nem volt sehol semmi tiszta, egyenes a dologban, csupa bonyodalom az egész, igen mélyén gyökerezett benn az emberi természetben. És az ijesztő érzés, hogy hol itt, hol ott vágódik neki szünetlenül valami korlátnak, már-már megtámadta agyát.

Igaz, hogy volt néha egy-egy pillanatig tartó világosság agyában, mikor rendkívül érdekesnek és különösnek látta saját kinszenvedését, de ez sem volt igazi megkönnyebbülés, mert csak azt jelentette, mint valami nagy fogfájásnál, hogy érzékössége megszűnt működni egy-egy pillanatra. Szép kis pokol volt ez!

Egész nap az az előérzete volt, sőt egész bizonyosra vette, hogy Nell megijed a szüksézáví értesítéstől és mégis eljön. De hát mit írhatott volna mást? Csak olyasmit, amivel még jobban megijeszti, vagy még mélyebbre rántja be önmagát. Az az érzése volt, hogy a leány követni tudja kedélyhullámzásait, hogy szeme követni képes mindenüvé, mint ahogy a macska tud látni sötétben is. Ez az érzés többé-kevésbé erős volt benne, mióta azon az októberi estén együtt volt vele, miután mint felnőtt érkezett haza nyaralásából. Mennyi ideje annak? Hat napja? Hat százada? Ó, igen! Nell tudja, mikor gyöngül varázsa, mikor kell ismét felújítani a bűvkört. És úgy hat óra tájt, már sötétedett, a legkisebb meglepetés nélkül, inkább valami üres remegéssel, hallotta kopogását. És ott állott a becsukott ajtó mögött, olyan közel hozzá, ahogy csak lehetett és visszafojtotta lélekzetét. Szavát adta Sylviának - saját jószántából adta szavát. A régi ajtó vékony fája mögött hallotta lábának halk topogását, ahogy ide-oda mozgott kissé, mintha könnyörögne a könnyörtelen csendnek. Látta, mintha előtte állott volna, ahogy kissé előre hajtotta fejét és hallgatózott. Háromszor is kopogott és Lennan mindannyiszor meg-görnyedt a fájdalomtól. Milyen kegyetlenség! Látnoki képességével tisztában kell hogy legyen, azzal, hogy a férfi benn van; a nagy csend megmondja neki, mert a csendnek is meg-van a maga hangja. Aztán egészen tisztán hallotta sóhajtását és léptei eltávolodtak, a férfi kezébe temette arcát és ide-oda rohangált a műteremben, mint egy örült.

Már sehol semmi nesz! Elment! Elviselhetetlen volt! Fogta kalapját és kirohant. Merre? Köröskörül nyargalt a téren. Ott ment a leány a kerítésnél, álmodozón, határozatlanul lépdelt hazafelé.

XIV.

De most, hogy már majdnem utolérte, habozott; szavát adta - szegje meg? Aztán hátrafordult a leány, észrevette és a férfi nem tudott elmenekülni. Arca soványnak látszott a csípős, keleti szélben, elkínzott volt és hideg. De szeme annál nagyobb volt, annál inkább tele ígézetel, mintha könnyörögne, hogy ne haragudják rá, ne küldje el.

- El kellett jönnöm; nagyon megijedtem. Miért írt olyan szüksézávíán?

A férfi erőt vett magán, hogy hangja nyugodtan csengjen, mint közönségesen.

- Legyen erős, Nell. Meg kellett mindent mondanom.

A leány a férfi karjába kapaszkodott, aztán felegyenesedett és tiszta, csengő hangon mondta:

- Ó, képzelem, mennyire gyűlöl!

- Nagyon szerencsétlen.

Szóltanul haladtak egymás mellett egy pillanatig, de az a pillanat órának rémlett; nem körben sétáltak, mint Oliverrel, hanem el a háztól. Végre megszólalt a leány félig elfojtott hangon:

- Csak éppen vágyódtam egy kicsit maga után.

És mondta a férfi tompán:

- A szerelemben nincs «egy kicsit» - nincs megállás.

Aztán egyszer csak azt érezte a férfi, hogy kezét a kezében tartja, újjait szorítja, átöleli vékony újja és ismét megszólalt félig elfojtott hangon:

- De néha-néha látni fogom? Látnom kell!

Milyen nehéz dolog ellenállni ennek az érzékeny, ragaszkodó, megrémült gyermeknek. Azt sem tudta tisztán, mit mond neki, csak úgy suttozta:

- Igen-igen, rendbe jön minden. Legyen erős, erős kell, hogy legyen, Nell. Rendbe jön minden.

De a leány azt mondta:

- Nem, nem! Nem vagyok erős. Valamit tenni kell.

Arca éppen olyan volt, mint mikor átugratott a homokbányán. Szerelmes, vad, féktelen, minden támasz nélkül áll, mire ne lenne képes? Miért nem szünik már meg szerencsétlenséget hozni egyikre, vagy a másikra? És a két miatta szenvedő teremtes között, úgy érezte, mintha összeomlott volna élete. A boldogságot kereste és íme, idejutott!

Hirtelen megszólalt a leány:

- Oliver ismét megkért a bálon, szombaton. Azt mondta, maga tanácsolta, hogy legyen türelmes, Igaz?

- Igaz.

- Miért?

- Sajnáltam szegényt.

A leány elengedte a férfi kezét.

- Talán szeretné, ha hozzá mennék?

A férfi tisztán látta maga előtt, ahogy akkor körbe-körbe lejtettek a fényes padlón.

- Jobb lenne, Nell.

A leány valami megvető, dühös hangot hallatott:

- Hát nem akar engem *igazán*?

Íme, most itt a kibúvó! De a leány karja karját érte, arca olyan sápadt, kétségbeesett volt és feléje fordította őrzítő szemét: nem, nem tudott hazudni neki:

- Ó, igen. Isten a tanúm, mennyire akarom!

A megkönnyebbülés sóhaja röppent el a leány ajkáról, mintha azt mondta volna önmagának:

- Ha akar, nem fog elhagyni.

Furcsa kis hadisarc a szerelembe vetett hitéért és fiatalságáért.

Már majdnem a Pall Mallig jutottak. Lennan óvakodott attól, hogy ilyen mélyen beleessen a Dromoreék vadászterületébe és hirtelen a St. James-park felé fordult, hogy keresztül menjenek rajta a sötétben, a Piccadilly felé. Neki volna a legkevésbé szabad illet tennie, hogy így elbujik a világ szeme elől, egykori szobatársa leányával. Szép kis árulás! De mivé zsugorodik, amit az emberek tisztességnak mondanak, mikor magán érzi a leány szemét és válla vállát éri.

Mióta kimondta a szót: «Igen, akarom magát», a leány egy szót sem szólt. Talán félt, hogy egy más szó lerontja ezt a jóérzést benne. De a kerítéshez közel a Hyde-park sarkán, ismét a férfi kezébe csúsztatta kezét és ismét megszólalt csengő hangján:

- Nem akarok fájdalmat okozni senkinek, de *megengedi*, hogy néha meglátogassam, megengedi, hogy néha lássam, nem hagy el egészen, hogy azt higgyem, sohasem látom többé!

És Lennan ismét úgy beszélt, hogy azt sem tudta, mit válaszol:

- Nem, nem, minden jó lesz, édes, minden jó lesz. Meglátja!

És újjai ismét körülfogták újjait, mint egy gyermek. Milyen jól tudta, mit mondjon, mit tegyen, hogyan tartsa kezében tehetetlenül! És megszólalt ismét a leány:

- Nem is próbáltam volna szeretni magát, pedig nem bűn szeretni, ha tudom, hogy fájdalmat okozok vele. Csak éppen azt akartam, hogy szeressen egy kicsit.

Egy kicsit - mindig az a kicsi!

A férfi csak azért hajolt a leány fölé, hogy megnyugtassa. Ha arra gondolt, hogy most hazamegy szegényke és egyedül, megrémülve, boldogtalanul ül otthon, egész este, elborzadt. És megszorította újjait és egyre megnyugtató szavakat suttogott.

Aztán észrevette, hogy Piccadillynél vannak. Meddig merjen menni vele a kerítés mentén, amíg elbúcsúzik? Egy férfi jött velük szemközt, éppen ott, ahol kilenc hónappal azelőtt Dromorerral találkozott azon a végzetes délután; kissé himbálózva lépdelt és magas, fényes cilinderét féloldalt viselte, de szerencsére nem Dromore volt, csak hasonlított hozzá és miközben elhaladt, rábámult Nellre, mint valami szfinxre.

És mondta Lennan:

- Most haza kell mennie, gyermekem, nem szabad, hogy együtt lássanak.

Egy percre azt hitte, összeesik a leány, hogy nem akar elválni tőle. Aztán felemelte fejét és egy teljes percre állott így, mozdulatlanul, a férfi arcára szegezve tekintetét. Majd hirtelen lehúzta keztyűjét és megszorította a férfi kezét. Halvány mosoly ült ajkán, aztán elhúzta kezét és belevetette magát a forgatagba. Láta, amint befordult a sarkon és eltűnt. És a szenvedélyes kis kéz melege érezte még tenyerén, ahogy a Hyde-park felé rohant.

Nem nézte, merre jár, csak rohant a sötét, néptelen utakon, a hideg, barátságtalan szélben, amely hangtalanul, illattalanul rőtta végtelen útját a szürke ég alatt.

A sötét égbolt, a csípős hideg levegő jót tesz annak, akinek nincs szüksége kívülről jövő izgalmakra, akinek csak egy vágya van, hogy megszabaduljon, ha lehet, a fejét kízó rettenetes érzéstől, annak, aki mint a börtönbe zárt, összetört, agyongyötört ember: le-fel járkal cellájában, azzal a tudattal, hogy soha, soha sem lesz vége. Minden gondolat, cél nélkül vonszolta egyik lábát a másik után, nem rohant, mert tudta, hogy annál hamarabb kell akkor megállania. Lehet-e kómikusabb látvány, a derék polgárok szemében, mint egy középkorú házasember, amint ilyen késői órában sétál az elhagyatott, sötét, száraz pázsiton - szenvedély és szájalom űzi, hogy azt sem tudja, ebédelt-e már? De nem volt egyetlen derék polgár sem a láthatáron az őszi estén, a hideg, keleti szélben. Csak a fák voltak egyetlen tanui elkeseredett sétájának, a fák, amint megadással engedték át összeszáradt levelüket a szél martalékául és hullatták, hullatták a sötétségnél kissé világosabb díszüket, léptei nyomán. Lába itt-ott belebotlott a halmokba, amelyek sorukat várták, hogy kis máglyákká alakuljanak. Az elégett levelek illata még ott terjengett a levegőben. Kétségbeesett séta volt London szívében, körbe-körbe járt, le-fel, óráról-órára, mindig a sötétben. Egyetlen csillag sem ragyogott az égen, egyetlen emberi lény sem szólalt meg, nem volt látható sem madár, sem állat. Csak messziről csillogott némi fény és hallszott az utcai forgalom tompa moraja. Magányos séta volt, mint amilyen magányos az emberi lélek születésétől haláláig, mert nincs, ami vezérelje, csak a törékeny szellem, Isten tudja, hol meggyújtott rebbenő világa...

És aztán kijött Lennan a parkból, olyan fáradtan, hogy alig tudta vonszolni lábát, de végre hosszú, hosszú napok óta először, szabadult meg a rettenetes, kínzó érzéstől fejében. Ugyanazon a kapun jött ki, amelyiken bement és megindult hazafelé, azzal a biztos tudattal, hogy ma éjjel - egy, vagy más módon - eldől sorsa.

XV.

Erre emlékezett tehát - a hosszú testi és lelki kínszenvedésre - amint karosszékében ült a hálószoza kandalló előtt és nézte az izzó parazsat, meg az alvó Sylviát, amint ott feküdt kimerülten, míg a sötét platánlevelek az ablakon kocogtak a hideg szélben; nézte, azzal a határozott bizonyossággal, hogy nem múlik el az éj anélkül, hogy megmásíthatatlan megoldást ne hozna. Mert a lelkitusa is kiéli magát; a határozatlanságnak is megvan a maga határa, ahol véget érnek rettenetes kínjai, mikor bármilyen megoldás, jobb, mint a határozatlanság pokla. Egyszer-kétszer már-már úgy érezte, az elmúlt napokban, hogy még a halál is elviselhetőbb; de most, hogy feje tiszta volt és végre megmarkolta a dolgot, kisuhant fejéből a halál, mint egy árnyék. Ilyen egyszerű, hiábavaló, extravagáns dolog nem segíthet rajta. Más megoldások sokkal valószerűbbek - a halál nem az. Otthagyni Sylviát és elfogadni a fiatal szerelmet, ennek van értelme, de ez a gondolat is elhalványult, mihelyt életrekelt és most ismét elhalványult. Ilyen rettenetes, nyilvános szégyent hozni egy szegény, gyöngéd nő fejére, akit szeret, halálba kergetni, mert a világ úgy ítélné meg és aztán öregedjék meg a lelkiismeretfurdalástól, míg a leány fiatal marad? Erre nem képes. Ha Sylvia nem szeretné, akkor igen; vagy ha nem szerette volna Sylviát, vagy ha szerette volna ugyan, de Sylvia ragaszkodnék jogaihoz, ilyen körülmények között megtehetné volna. De elhagyni, akit szeretett és aki olyan nagylelkűen mondta: Nem akarlak visszatartani - menj hozzá! - a legnagyobb kegyetlenség lenne! Sok gyermekkori emlék, ahogy utolsó két éjjel karjába kapaszkodott, mind megannyi megszámlálhatatlan csáp, legyőzhetetlen erő, sokszoros szál kötötte egymáshoz őket. Mi legyen tehát? Le kell mondania a leányról? És amint ott ült a tűz melegénél, megborzongott. Milyen kétségbeejtő, szentségtörő pazarlás, eldobni magától a szerelmet, elfordulni a legértékesebb ajándéktól, elejteni és eltörni egy műremeket! Nincs annyi szerelem a világon, sem annyi melegség, szépség, nincs; legalább azoknak nincs, akiknek homokszeme leperreg, akiknek vére nemsokára kihűl.

Vajjon, nem engedné meg Sylvia, hogy megtartsa mindkettőjüket, szerelmét, meg őt? Nem tudná ezt elviselni? Azt mondta, el tudná, de arca, szeme, hangja meghazudtolták, úgy, hogy valahányszor hallotta, szíve összehúzódott a fájdalomtól. Ez tehát a reális megoldás. Elfogadhat-e tőle ilyen áldozatot, ilyen mindennapi szenvedést? Lássa összeroppanni, elsorvadni alatta? Meg tudná vásárolni boldogságát ezen az áron? Egyáltalában boldogság lenne-e? Felállott székéről és halkán az asszonyhoz lépett. Milyen törékenynek látszott, amint ott aludt! Milyen szomorúan ütött el hófehér bőrétől a fekete karika szeme alatt és szőke hajában meglátott valamit, amit eddig még nem vett észre, egy hófehér sávot. Puha, nyitott szája remegett a szabálytalan lélekzéstől és időnként lázas borzongás futott végig rajta, mintha a borzongás szívéből indult volna ki. Milyen törékeny, milyen gyenge. Nem sok élet van benne, nem sok erő. Ifjúság, szépség lassanként elszállanak belőle. De, hogy viselje el a tudatot, hogy ő, aki védelmezője kellene hogy legyen idő és kor ellen, nap-nap után újabb barázdát vészen arcába, újabb szomorúságot szívébe!

Hogy ilyet tegyen, hiszen mindketten tönkre mennének bele!

Amint ott állott, visszafojtott lélekzettel, az asszony fölé hajolva, hogy jobban lássa; mintha az egész világot betöltötte volna a platán ág zörrenése az ablakon, az őszi szélben. Aztán megmozdult az asszony ajka, rövid, kis sóhaj röppent el róla, amilyen a boldogtalanok álmát zavarja és minden szónál többet mondott komor rebbenése.

És gondolta a férfi: Én, aki hiszek jóságban, bátorságban, én, aki gyűlölöm a kegyetlenséget, ha megteszem ezt a kegyetlenséget, minek éljek még? Hogyan dolgozzam, hogyan viseljem el saját éneket? Ha megteszem, el vagyok veszve, ki vagyok zárva saját hitemből, árulója vagyok mindannak, amiben hittem.

És letérdelt a szomorú, elhagyatott arc mellé, egész közel a még álmában is vadul dobogó szívhez és tudta, hogy nem fogja megtenni, tudta hirtelen, megdönthetetlen, végső bizonyossággal és megnyugodott. Vége, vége a hosszú küzdelemnek, végre vége! Fiatalság, fiatalsághoz, nyár nyárhoz, hulló levél hulló levélhez való. És mögötte lobot vetett a tűz és a platán ág kocogott az ablakon.

Lennan felállott és lassan lelopózott a lépcsőn a nappali szobába és az ablakon át kimászott a kertbe, ahol akkor délután ült, a hortenzia mellett és hallgatta a verklizongorát.

Sötét, hideg, borzongós volt ott künn, sietett keresztül a kerten, a műterembe. Ott is hideg volt és sötét s borzongós, a kísérteties agyagminták között, a kihűlt dohányszagban, csak egyetlen izzó parázs maradt még a kályhában a tűzből, amely égett, mikor Nell után rohant - két órával azelőtt.

Először íróasztalához ment, felcsavarta a lámpát, kivett néhány ív papírt és különböző munkáira vonatkozó utasításokat írt fel. Nell szobráról azt írta, hogy üdvözlete mellett küldjék el Mr Dromorenak. Írt bankárjának, pénzt küldetett maga után Rómába és ügyvédjének megbízást adott, hogy adja bérbe a házat. Sietve írt. Ha Sylvia felébred és még mindig nem lesz mellette, mit gondol majd? Végre egy utolsó levélpapírt vett elő. Fontos-e, hogy mit ír, miféle kieszelt hazugságot, ha ezzel keresztülsegíti Nell az első döbbeneten?

«Kedves Nell!

Sietve írok, korán reggel, hogy értesítsem, hogy elutazunk Itáliába, egyetlen testvéremhez, aki súlyos beteg. Az első reggeli hajóval indulunk és lehet, hogy sokáig maradunk el. Majd írok nemsokára ismét. Ne gyötrődjék és Isten áldja.

M. L.»

Nem látta tisztán a betűket, miközben írt. Szegény, szerelmes, boldogtalan leány! Ej, fiatal, erős és nemsokára övé lesz Oliver. És elővett még egy papírt.

«Kedves Oliver!

Feleségem és én kénytelenek vagyunk azonnal Itáliába utazni. Elnéztem kettőjüket, mikor együtt táncoltak a múlt éjjel. Legyen gyengéd Nellhez és jó szerencsét! De ne mondja meg ismét, hogy türelemre intettem, így aligha fogja megszerettetni magát.

M. Lennan.»

Nos, most kész volt mindennel - igen, mindennel! Eloltotta a kis lámpát és leült a kályha mellé. De valami még hátra van. A búcsú! Elbúcsúzni tőle, az Ifjúságtól, a Szenvedélytől! az egyetlentől, ami enyhíti a fájdalmat, amit a Tavasz és a Szépség hoz magával, a vad, a szenvedélyes, az újért való sóvárgást, ami sohasem hal ki teljesen az ember szívéből. Ej! előbb, vagy utóbb mindenkinek el kell búcsúzni tőle. Minden embernek - mindenkinek!

Leguggolt a tűz elé. Bár nem adott meleget a gyorsan feketedő parázs, de még izzott, mint valami sötétvörös virág. És amíg élt, ott kuporgott előtte, mintha ennek mondana búcsút. És hallotta az ajtón a leány kísérteties kopogását. És ott állott mellette, mint kísértet a kísértetek között. Az izzó parázs lassanként megfeketedett, míg végre kialudt az utolsó szikra is.

Aztán csendesen, mint ahogy jött, visszament a sötétben hálósobájába.

Sylvia még aludt; leült ismét a tűz mellé, hogy megvárja, amíg felébred. Csend volt, csak az őszi levelek zörrentek halkan és az asszony lélegzete mélyült el időnként. De nyugodtabban aludt, mint az imént, mikor föléje hajolt, mintha mindent tudna álmában is. Nem akarja elmulasztani a pillanatot, mikor felébred, mellette akar lenni, mielőtt még teljes öntudatra jut, hogy azt mondja:

- Nézd, nézd! Minden elmúlt, elutazunk, azonnal - azonnal!

Ez a készenlét, hogy gyors enyhülést nyújtson, mielőtt Sylvia visszaeshetnék bánatába, volt az egyetlen kis menedékhely, kifosztott, pusztá életében. Valami tenni való - valami, ami határozott, biztos, reális. És még egy hosszú óra telt el az ébredésig; azalatt előrehajolva ült székében, komor éberséggel tapasztotta szemét az asszony arcára, mintha az arcon túl valami látomásra meredne, valami halvány, pislákoló fényre, valahol messze fenn, mint ahogy a vándor nézi csillagát...